

Bilaga 1 Aktörer som lämnat synpunkter

Kommuner, länsstyrelser och	Företag, branscher och organisationer	Övriga
Boxholms kommun	Alsterkraft AB	Alsteråns vattenråd
Bromölla kommun	Befesa ScanDust AB	Bruatorpsåns, Grisbäckens och Brömsebäckens vattenråd.
Eksjö Kommun	Boliden	Dansjön och Furen Fiskevattenområde
Emmaboda kommun	Drev Hornaryd Sockenråd	FIHM - Försvarsinspektören för hälsa och miljö
Finspångs kommun	Elektroinstallationer i PÅRYD AB	Folkhälsomyndigheten
Habo Kommun	Emåförbundet	Grundvattenrådet för Kristianstadsslätten
Hässleholms kommun	Farmarenergi i Åtvidaberg AB	Göteborgs universitet, Naturvetenskapliga fakulteten,
Höörs kommun	Gemensam Vatten och avfallsnämnd mellan Motala och Vadstena kommun	Hagbyåns-Halltorpsåns Vattenråd, Ljungbyåns vattenråd och Norra Möre vattenråd.
Jönköpings Kommun	Grytgöls Bruks Förvaltnings AB	Havsmiljöinstitutet
Kalmar kommun	Gyllemyra Ekeröds dikningsFöretag/Bolag av år 1924	Höje å vattenråd
Karlskrona kommuns kommunstyrelse	Holmen Energi AB	Karlstad universitet
Kävlinge kommun	Hossmo Sockens Hembygdsförening	Kemikalieinspektionen
Landskrona stad	Kiladalens Vattenvårdsförening	Kävlingeåns vattenråd
Linköpings kommun	Lantbrukarnas riksförbund, lokala avdelningar ⁹	Lantmäteriet
Länsstyrelsen Jönköping	Lovang Lantbrukskonsult AB	Livsmedelsverket
Länsstyrelsen Blekinge	MittBlekinge SBO	Lyckebyåns vattenförbund och vattenråd
Länsstyrelsen Gotlands län	Naturskyddsföreningen Olofström	Läkemedelsverket
Länsstyrelsen Kalmar län	NSVA	Malmö universitet
Länsstyrelsen Kronoberg	Saab AB	Miljöpartiet på Gotland Tekniska nämnden
Länsstyrelsen Skåne	Skenaåns vattenavledningsFöretag/Bolag	Mörrumsåns vattenråd

⁹ LRF Holavedens Lokalavdelning, LRF Karlsborgsbygdens, LRF norrköpings kommungrupp, LRF När, LRF Ödeshögs Kommungrupp, LRF Östra Husby, LRF-Förening Källunge-Vallstena, LRF-Kommunkrets

Kommuner, länsstyrelser och regioner	Företag, branscher och organisationer	Övriga
Länsstyrelsen Örebro	Smålands Vattenkraftförening	Naturvårdsverket
Länsstyrelsen Östergötland	Sonstorps Bruk	Nedre Motala ströms och Bråvikens vattenråd
Malmö stad	Strömmafastigheter AB	Privatpersoner (46 st)
Miljö- och byggnadsnämnd i Hultsfred och Vimmerby	SveMin	Saxån-Braåns vattenråd
Miljösamverkan östra Skaraborg (tillsynsmyndighet för Skövde, Falköping, Hjo, Tibro och Karlsborg)	Svenska Kanotförbundet	Skogsstyrelsen
Mjölby kommun	Sveriges Fiskevattenägareförbund	Snoderåns vattenråd
Mjölby kommun, Boxholms kommun, Ödeshögs kommun	Sveriges jordägareförbund	Statens geotekniska institut (SGI)
Motala kommun	Svevia AB	Svartheåns Vattenråd
Mullsjö Kommun	Sydvatten AB	Svartån-Sommens Vattenråd
Mönsterås kommun	Tekniska verken i Linköping AB	Tillväxtverket
Mörbylånga kommun	Tjällmo Kristberg VattenavledningsFöretag/Bolag	Trafikverket
Norrköpings Kommun	VA Syd	Vätternvårdsförbundet
Nybro kommun	Vattenhistoriskt Nätverk	Ölands Vattenråd
Nyköpings Kommun	Vattenkraft Bolag Olofströms Energiservice AB	Örebro universitet
Nässjö Kommun	Vattenkraftens miljöfond	
Olofströms kommun	Vikmyrs DikningsFöretag/Bolag	
Oxelösunds kommun	Världsnaturfonden WWF	
Region Jönköpings län	Watten i Sverige AB	
Region Kalmar län	WRS Water Revival Systems Uppsala AB	
Region Kronoberg	Ålem Energi Kraft AB	
Ronneby kommun		
Sjöbo kommun		
Sjöbo kommun, Tekniska förvaltningen		
Svedala Kommun		
Söderåsens miljöförbund		
Torsås & Torsnet kommun		
Torsås kommun		
Tranås kommun		
Trelleborgs kommun		
Töreboda		

Kommuner, länsstyrelser och regioner	Företag, branscher och organisationer	Övriga
Vaggeryds Kommun		
Valdemarsviks kommun		
Vellinge kommun		
Vetlanda kommun		
Värnamo Kommun		
Västerviks kommun		
Växjö Kommun		
Ystads kommun		
Åtvidabergs kommun		
Ödeshögs kommun		
Örkelljunga Kommun		

Bilaga 2

Förändringar i åtgärder riktade till statliga och kommunala myndigheter

Innehåll

1. Inledning	3
2. Alla centrala myndigheter, länsstyrelser, regioner och kommuner 1 – Rapportering.....	4
3. Alla centrala myndigheter 1 – Myndighetsövergripande planering ...	8
4. Boverket – Fysisk planering enligt plan- och bygglagen.....	11
5. Försvarsinspektören för hälsa och miljö 1 – Miljötillsyn	14
6. Försvarsinspektören för hälsa och miljö 2 – Dricksvattenskydd.....	18
7. Försvarsinspektören för hälsa och miljö 3 - Tillsyn vandringshinder	19
8. Försvarsinspektören för hälsa och miljö 4 - Tillsyn avlopp	21
9. Havs- och vattenmyndigheten 1 - Tillsynsvägledning små avlopp..	22
10. Havs- och vattenmyndigheten 2 - Vägledning om kalkning	26
11. Havs- och vattenmyndigheten 3 - Vägledning vattenkraft.....	29
12. Havs- och vattenmyndigheten 4 - Nationell strategi för ofinansierad vattenverksamhet.....	31
13. Havs- och vattenmyndigheten 5 - Vägledning för vattenskyddsområden	33
14. Havs- och vattenmyndigheten 6 - Invasiva främmande arter	34
15. Havs- och vattenmyndigheten 7 - Prioritering av LOVA-medel.....	36
16. Havs- och vattenmyndigheten 8 - Egenkontroll vattenverksamhet och vattenuttag	39
17. Havs- och vattenmyndigheten 9 - Stödfunktion för åtgärdssamordnare.....	40
18. Jordbruksverket 1 - Rådgivning om näringsläckage	42
19. Jordbruksverket 2 - Rådgivning om växtskyddsmedel	44
20. Jordbruksverket 3 - Rådgivning om fysisk påverkan	47
21. Jordbruksverket 4 - Prioritering av jordbruksåtgärder	51
22. Jordbruksverket 5 - Utredning av styrmedel för åtgärder mot fysisk påverkan	55
23. Jordbruksverket 6 - Tillsynsvägledning och vägledning om egenkontroll.....	57
24. Kammarkollegiet 1 - Egenkontroll vattenkraft	60
25. Kemikalieinspektionen 1 - Förebyggande åtgärder för att minska utsläpp och spridning.....	62
26. Läke medelsverket 1 - Påverkan från läke medelssubstanser	65
27. MSB 1 - Utveckling och rådgivning, brandsläckning utan PFAS	68
28. Naturvårdsverket 1 - Tillsynsvägledning miljöfarlig verksamhet.....	71
29. Naturvårdsverket 2 - Styrmedel avloppsreningsverk.....	76
30. Naturvårdsverket 3 - Tillsynsvägledning förorenade områden	81

31. Naturvårdsverket 4 - Europeiskt luftvårdsarbete och nationella luftvårdsprogrammet	84
32. Naturvårdsverket 5 - Tillsynsvägledning utsläpp till luft	86
33. Naturvårdsverket 6 - Styrmedel för miljövänlig dikesrensning	88
34. Naturvårdsverket 7 - Styrmedel och tillsynsvägledning, dagvatten	92
35. Naturvårdsverket 8 - Vägledning förorenat avfall och massor	94
36. Naturvårdsverket 9 - Insamling av utsläppsdata PFAS	97
37. Skogsstyrelsen 1 - Tillsyn inom skogsbruket	100
38. Skogsstyrelsen 2 - Information och kunskapsförmedling	104
39. Skogsstyrelsen 3 - Åtgärder för ekologiskfunktionella kantzoner .	107
40. SGI - Utvärdera metoder för sanering av förorenad mark	111
41. SGU - Rådgivning om sur sulfatjord	113
42. Trafikverket - Kunskapsunderlag om vägars och järnvägars påverkan	116
43. Region Stockholm/Skåne – Regional fysisk planering enligt plan- och bygglagen	119
44. Länsstyrelserna 1 – Sektorsövergripande planering för åtgärdsprogrammets genomförande	122
45. Länsstyrelserna 2 – Miljötillsyn och prövning	125
46. Länsstyrelserna 3 - Tillsyn av väg- och järnvägsnätet – fysisk påverkan	132
47. Länsstyrelserna 4 - Tillsynsvägledning till kommuner	133
48. Länsstyrelserna 5 - Långsiktigt skydd av vattentäkter	139
49. Länsstyrelserna 6 - Rådgivningsverksamhet växtnäring och växtskyddsmedel	141
50. Länsstyrelserna 7 – Fysisk planering enligt plan- och bygglagen.	144
51. Länsstyrelserna 8 - Prioritering inom den gemensamma jordbrukspolitiken	148
52. Länsstyrelserna 9 - Prioritering av LOVA	152
53. Länsstyrelserna 10 - Prioritering av sanering av förorenade områden	155
54. Länsstyrelserna 11 - Prioritering av kalkning	158
55. Länsstyrelserna 12 - Prioritering av kustnära miljöer	163
56. Kommunerna 1 - Förvaltningsövergripande planering för åtgärdsprogrammets genomförande	165
57. Kommunerna 2 – Miljötillsyn	172
58. Kommunerna 3 – Dricksvattenskydd	178
59. Kommunerna 4 - Fysisk planering enligt plan- och bygglagen	181
60. Kommunerna 5 - VA-plan inklusive dagvatten	185
61. Kommunerna 6 - Dioxiner från småskalig förbränning	187
Referenser	191

1. Inledning

Vattendirektivet (2000/60/EG) infördes i Sverige år 2004 med syftet är att skydda alla Europas vatten. I Sverige ansvarar vattenmyndigheterna för implementeringen av vattendirektivet. Arbetet sker i förvaltningscykler på sex år och våra verktyg är förvaltningsplan, åtgärdsprogram och miljökvalitetsnormer. En central del i vattendirektivet är samråd och samverkan – alla berörda ska ha möjlighet att påverka.

Den 1 november 2020 startade ett sex månader långt samråd om förvaltningsplan, åtgärdsprogram och miljökvalitetsnormer för förvaltningsperioden 2021–2027.

443 olika organisationer och 26 privatpersoner har yttrat sig om de fem vattenmyndigheternas förslag till Åtgärdsprogram 2021–2027. Av dessa var 20 yttranden från olika centrala myndigheter, 167 från kommuner, 21 länsstyrelser, 6 regioner, 42 vattenråd och 96 från lokala LRF förbund.

Detta är en bilaga till Sammanställning av synpunkter från samråd 2020–2021, alla vattendistrikt. Här redovisas inkomna synpunkter och hur vi har hanterat dessa per åtgärd i åtgärdsprogrammet. Vi redovisar dock inte varje enskild synpunkt, utan tar främst upp synpunkter från den aktuella åtgärdsmyndigheten (den myndighet som åtgärden riktar sig till), vanliga synpunkter (synpunkter som inkommit från flera olika svarande) samt synpunkter som lett till revidering av åtgärderna eller som vi tagit upp i dialog med åtgärdsmyndigheterna.

De fem vattenmyndigheterna har arbetat tillsammans med att ta fram sammanställning av samrådssynpunkter och med revidering av åtgärdsprogrammen utifrån inkomna synpunkter. Revidering av en åtgärd baserat på samrådssynpunkter är i de allra flesta fall relevant i alla vattendistrikt. Därför har samma revideringar genomförts i de fem vattenmyndigheternas åtgärdsprogram. Av detta skäl presenteras inkomna synpunkter i denna bilaga på nationell skala och bilagan är därmed i princip identisk för de fem vattenmyndigheterna.

Alla citat som presenteras i bilagan kommer från skriftliga yttranden i samrådet.

Vattenmyndigheten vill rikta ett stort tack till alla som deltagit i samrådet och gett oss synpunkter på våra förslag till åtgärdsprogram. Synpunkterna har lett till revidering och utveckling av åtgärderna i åtgärdsprogrammen och vi kommer också att ta med många synpunkter till vårt fortsatta arbete.

2. Alla centrala myndigheter, länsstyrelser, regioner och kommuner 1 – Rapportering

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Totalt valde 60 remissinstanser att ge specifika synpunkter på åtgärden. Av dem utgjorde 4 centrala myndigheter, 10 länsstyrelser, 40 kommuner och 6 vatten- eller intresseorganisationer. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade 31 remissinstanser "ja", 8 svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs" och 21 svarade "nej, viktiga delar saknas i åtgärden". Majoriteten av synpunktslämnarna var därmed positiva till åtgärden och ansåg att åtgärden behövs eller att den behövs men bör utvecklas ytterligare. Nedan följer exempel på samrådssynpunkter som tillstyrkte åtgärden:

"För all rapportering är det viktigt att den i så stor utsträckning som möjligt kan synkronisera med annan uppföljning och rapportering [...] Det är därför positivt att Vattenmyndigheten har ambitionen att samordna återrapporteringen med andra uppföljningar." (Tyresö kommun)

"Att vattenmyndigheterna ska utveckla rapporteringen så att den i ännu högre grad kan ge svar på hur det konkreta åtgärdsarbetet framskrider ser vi som positivt." (Strängnäs kommun)

"Kommunen anser att åtgärden är relevant och har inget mer att tillägga." (Köpings kommun)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Förlängd svarstid för rapporteringen

Under samrådet inkom synpunkter med förslag till förbättringar av åtgärden. Synpunkter kom bland annat från flera kommuner som ansåg att det var för ont om tid att hinna med att besvara återrapporteringen senast i februari. Av samrådssvaren framgick det att många kommuner behöver längre svarstid för att hinna med att samla in all data som ska rapporteras men även för att hinna förankra svaren med kommunstyrelsen.

"Återrapportering som gör idag är omfattande, då många olika verksamheter i kommunen berörs. Det är därför viktigt att det finns gott om tid för kommunen att hantera rapporteringen, både inom förvaltningen och politiskt. Som det är idag anser Kils kommun att tiden är för kort." (Kils kommun)

"Ja men viktigt att komma ut med enkäten i god tid då de ska ha kvantitativa svar om åtgärder som vidtagits och om de vill ha politikens svar krävs ytterligare längre framförhållning." (Lerums kommun)

"Då vattenmyndigheterna brukar önska att rapporteringen skall gå genom kommunstyrelsen samt riktar sig till flera verksamheter inom kommunen är det av stor vikt att den skickas ut i god tid för att kommunerna skall hinna med att svara." (Hagfors kommun)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna håller med ovanstående och synpunkterna har därmed lett till en revidering av åtgärdstexten i denna del. För år 2020 rapporterade endast en fjärdedel av

kommunerna att de hunnit med att förankra svaren hos kommunstyrelsen. För att få upp den procentsatsen ser vattenmyndigheterna över möjligheten att förlänga svarstiden.

Formuleringen om svarstid löd så här i samrådsversionen: "Alla centrala myndigheter, länsstyrelser, regioner och kommuner som omfattas av detta åtgärdsprogram ska senast i februari varje år, med början 2022, rapportera till Vattenmyndigheten [...]"

Formuleringen i beslutsversionen lyder så här: "Alla centrala myndigheter, länsstyrelser, regioner och kommuner som omfattas av detta åtgärdsprogram ska årligen, med början 2022, rapportera till Vattenmyndigheten [...]"

Miljömålsfråga

Det har inkommit ett samrådssvar om att miljömål 15. God bebyggd miljö också stöds av åtgärden.

"Under rubriken Miljömål och globala hållbarhetsmål borde även miljömålet 15. God bebyggd miljö vara med." (Länsstyrelsen Gävleborg)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna håller med om ovanstående och har uppdaterat åtgärden med detta miljömål.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Återkoppling efter rapportering

Många samrådssvar från både länsstyrelser och kommuner handlade om en önskan om en mer direkt återkoppling från vattenmyndigheterna om hur åtgärdsarbetet går.

"För att arbetet ska utvecklas krävs bland annat en mer konkret återkoppling efter rapporteringen. Vi anser att vattenmyndigheterna behöver ge konstruktiv feedback om åtgärdsarbetets genomförande. Har genomförda åtgärder varit tillräckliga? Hur kan arbetet förbättras? Hur följs det upp med stöttning där åtgärderna inte har genomförts? Att bara återrapportera resultat på vattenmyndigheternas hemsida är inte tillräckligt. En fördjupad dialog är nödvändig för att utveckla vattenförvaltningen." (Göteborgs Stad)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna noterar detta och avser att fortsätta att utreda frågan om hur en sådan återkoppling skulle kunna se ut. Det finns stora önskemål om mer stöd och återkoppling rörande åtgärdsarbetet. Det är vattenmyndigheternas ambition att kunna tillmötesgå dessa önskemål, men det behöver ske i mån av resurser. I dagsläget är det däremot inte möjligt att ge ett sådant typ av stöd och detaljerad återkoppling till alla som önskar det. Synpunkten föranleder därför ingen förändring av åtgärdsformuleringen.

Nya rapporteringsfrågor

En stor del av de inkomna synpunkterna från myndigheter, länsstyrelser och kommuner har lyft en önskan om en revidering av de frågor som vattenmyndigheterna årligen skickar ut för rapporteringen.

"Det finns en möjlighet att skruva på mallen för rapportering så att det blir tydligt både för avsändaren och mottagaren vilka som gör/har gjort insatser och vilka som inte kommit igång"

riktigt. Det här skulle kunna vara den mest effektiva åtgärden av de alla om man lyckas få till rapporteringsfrågorna på ett bra sätt!" (Norrköpings kommun)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna noterar dessa synpunkter och har redan startat ett arbete med att vidareutveckla rapporteringsfrågorna för att bättre synkronisera dem med det nya åtgärdsprogrammet. Detta utvecklingsarbete kommer att ske i dialog med åtgärdsmyndigheterna. Många av dagens frågor är framtagna i samband med tidigare åtgärdsprogram som såg annorlunda ut och behöver därmed uppdateras. Det är alltså en synpunkt som vattenmyndigheterna delar, men den föranleder ingen förändring av åtgärdsformuleringen.

Tydligare koppling mellan rapporteringsfrågorna och fysiska åtgärder

Flera samrådsinstanser, däribland många kommuner, har önskat en bättre koppling mellan rapporteringsfrågorna och fysiska åtgärder eller miljökvalitetsnormerna för vatten.

"Det är positivt att vattenmyndigheterna avser att utveckla återrapporteringen så att den tydligare speglar hur det konkreta åtgärdsarbetet framskrider. Det är viktigt att detta speglar det fysiska åtgärdsprogrammet och inte enbart genomförandet av de administrativa åtgärderna i åtgärdsprogrammet." (Upplands-Bro Kommun)

"Förvaltningen ser positivt på att vattenmyndigheterna avser att utveckla återrapporteringen så att den tydligare speglar hur det konkreta åtgärdsarbetet framskrider. Det är viktigt att detta speglar det fysiska åtgärdsprogrammet och inte enbart genomförandet av de administrativa åtgärderna i åtgärdsprogrammet." (Stockholms Stad)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna noterar detta och det är en synpunkt som vattenmyndigheterna kommer att arbeta vidare med och hoppas kunna utveckla till nästa förvaltningscykel. Den föranleder däremot ingen förändring av åtgärdsformuleringen.

Önskan om synkronisering med andra instansers rapportering

Det har inkommit samrådspunkter som lyfter en önskan om en bättre synkronisering mellan vattenmyndigheternas rapportering och andra instansers rapporteringar.

"Att då denna process ska upprepas flera ggr per år då rapportering ska ske till fler än en myndighet blir mkt resurskrävande särskilt då de utlysta svarstiderna infaller under samma tidsperiod. Vi lyfter frågan om att ffa Vattenmyndigheterna och HaV samordnar sig i fråga om åtgärdsrapportering. Antingen genom en gemensam remiss/"svarsformulär" eller genom väl avskilda svarsperioder tex vår och höst." (Kävlinge kommun)

"Kommunen vill särskilt poängtera vikten av att återrapporteringen samordnas med andra uppföljningar, exempelvis miljömålsuppföljningen och återrapporteringen av åtgärdsprogrammet för havsmiljödirektivet, på det sätt som vattenmyndigheterna avser." (Lysekils kommun)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten noterar detta men konstaterar även att det redan framgår av åtgärdstexten att vattenmyndigheterna har för avsikt att arbeta med frågan.

Sanktioner, lagstöd och frekvens av rapporteringen

Enstaka samrådssvar har berört sanktioner, lagstöd och frekvensen av rapporteringen.

"Även detta är vattenrådet mycket positiva till men önskar att det fanns någon form av konsekvenser ifall återrapporteringen visar att arbetet med åtgärderna inte har påbörjats."
(Segeåns Vattendragsförbund och Vattenråd)

"Det finns idag inget "straff" eller sanktion om man inte rapporterar eller genomför åtgärderna. Det kan därför ibland vara svårt att förmedla att det är lagkrav." (Örebro kommun)

"Svenskt Vatten bedömer att åtgärden bör utgå eller formuleras om eftersom den saknar lagstöd." (Svenskt vatten)

"Länsstyrelsen menar att den återrapportering som sker till Vattenmyndigheterna inte behöver ske årligen. Länsstyrelsen föreslår återrapportering vart annat eller vart tredje år och att mer insatser läggs på analys och myndighetsvis återkoppling av genomförd uppföljning."
(Länsstyrelsen Västerbotten)

Hantering av synpunkt

Rapporteringen är en del i att vattenmyndigheterna tar fram ett åtgärdsprogram med syfte att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Det regleras av 5 kap. miljöbalken (1998:808) och där finns inget utrymme för att ta ut en sanktionsavgift för att en aktör inte besvarar rapporteringen.

Genom rapporteringen kan vattenmyndigheterna följa upp hur myndigheter, länsstyrelser och kommuner har arbetat med sina åtgärder enligt åtgärdsprogrammet, i syfte att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inom deras respektive verksamhetsområde kan följas. Rapporteringen kan betraktas som en naturlig del av myndigheternas och kommunernas ansvar att genomföra de åtgärder som finns i åtgärdsprogrammet så att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas, se 5 kap. 3 § miljöbalken.

När det kommer till frekvensen av rapporteringen anser vattenmyndigheterna att det behövs årlig rapportering för att myndigheten ska kunna bedöma hur åtgärds genomförandet går. Ingen av ovan redovisade synpunkter har därmed föranlett några ändringar av åtgärds formuleringen.

3. Alla centrala myndigheter 1 – Myndighetsövergripande planering

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Totalt valde 67 remissinstanser att ge specifika synpunkter på åtgärden. Av dem utgjorde 6 centrala myndigheter, 10 länsstyrelser, 42 kommuner och 7 vatten- eller intresseorganisationer. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade 40 remissinstanser "ja", 8 svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs" och 19 svarade "nej, viktiga delar saknas i åtgärden". Majoriteten av synpunktslämnarna var därmed positiva till åtgärden och ansåg att åtgärden behövs eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare. Nedan följer ett exempel på en samrådssynpunkt som tillstyrkte åtgärden:

"Bra att denna åtgärd införs så att åtgärdsmyndigheterna planerar åtgärdsarbetet i förväg och samordnar sig sinsemellan." (Kemikalieinspektionen)

Många länsstyrelser och kommuner tillstyrkte samrådsversionen av åtgärden, medan andra upplevde den som överlappande med åtgärderna Länsstyrelserna 1 och Kommunerna 1. Åtgärden Alla 1 kommer utifrån inkomna synpunkter därför inte längre omfatta länsstyrelser och kommuner, åtgärdens innehåll rörande dem har istället flyttas till åtgärderna Länsstyrelserna 1 och Kommunerna 1 (se nedan).

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Överflödigt åtgärd för länsstyrelserna och kommunerna

Under samrådet inkom flera synpunkter från länsstyrelser och kommuner som ansåg att samrådsversionen av åtgärden hade inneburit en dubbelreglering för dem. Detta eftersom åtgärderna Länsstyrelserna 1 och Kommunerna 1 också syftar till att få med miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten in i den ordinarie verksamhetsplaneringen.

"Länsstyrelsen i Stockholm har under vattenförvaltningscyklerna planerat sin verksamhet så att arbetet att följa miljö kvalitetsnormerna genomsyrar relevanta delar av verksamheten. Erfarenheterna av detta arbetssätt är mycket positiva och åtgärden tillstyrkes därför. Hur denna åtgärd skiljer sig från Länsstyrelsernas åtgärd 1 behöver dock förtydligas. Till synes handlar båda åtgärder om att skapa en ändamålsenlig och strukturerad vattenplanering."
(Länsstyrelsen Stockholm)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna håller med om ovanstående synpunkter och har därför valt att rikta om åtgärden Alla 1 från att beröra alla centrala myndigheter, länsstyrelser och kommuner till att endast beröra centrala myndigheter. Det innebär att samtliga stycken som berör länsstyrelser och kommuner i åtgärdstexten stryks. Följande stycken utgår från åtgärden och informationen har istället lyfts under åtgärderna Länsstyrelserna 1 och Kommunerna 1:

Länsstyrelserna ansvarar för ett brett åtgärdsarbete som omfattar tillsyn för miljöfarlig verksamhet, förorenade områden och vattenverksamhet, utbetalning av stöd från stat och EU-fonder, rådgivningsverksamhet, dricksvattenskydd och vägledning till kommunerna i planfrågor och tillsyn. Länsstyrelserna har möjlighet att arbeta med

avrinningsområdesperspektiv i sitt eget arbete men kan också samverka regionalt för att nå ett effektivt åtgärdsprogram tillsammans med övriga myndigheter och kommuner.

Kommunerna ansvarar för ett brett åtgärdsarbete som spänner över kommunal planering, tillsyn av miljöfarliga verksamheter och förorenade områden och dricksvattenskydd. Inom ramen för kommunens tillsyn är det på liknande sätt viktigt att prioritera och genomföra tillsyn utifrån en samlad bild av vilka vattenförekomster som behöver åtgärdas. Arbetet med att planera tillsynen behöver utgå ifrån miljö kvalitetsnormerna för vatten. Många verksamheter kan bidra till situationen att god status inte nås och det är därför vara viktigt att i sådana insatser samordna åtgärderna riktade till flera verksamheter.

Förtydligande av åtgärdens syfte

Havs- och vattenmyndigheten ställde sig kritiska till hur åtgärden var formulerad i samrådsversionen.

”Myndigheten uppfattar att syftet med åtgärden är att utföra delar av den analys av betydande påverkan som ska göras enligt 3 kap. vattenförvaltningsförordningen och den åtgärdsanalys som vattenmyndigheten ska göra enligt 6 kap. vattenförvaltningsförordningen. Detta en är del av planeringen av åtgärder, det vill säga en del av de analyser som ska utföras innan förslag till åtgärdsprogram tas fram.” (Havs- och vattenmyndigheten)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna konstaterar att det skett en misstolkning av åtgärdens syfte. Åtgärden ska inte ses som att vattenmyndigheterna skjuter över ansvaret för kartläggning och analys, framtagning av åtgärdsprogram eller avrinningsområdesvisa planer på åtgärdsmyndigheterna. Åtgärden syftar till att de centrala myndigheter som berörs av åtgärdsprogrammet ska implementera åtgärdsprogrammet i sin ordinarie verksamhet och inte behandla åtgärderna som ett sidospår. Tanken är att de centrala myndigheterna ska ta ett helhetsgrepp om sin planering för att miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten ska kunna följas. Vattenmyndigheterna har försökt att förtydliga åtgärdens syfte med mindre språkliga förändringar av åtgärdstexten samt ändrat rubriken från ”Planering” till ”Myndighetsövergripande planering”.

Miljömålsfråga

Det har inkommit samrådssvar om att miljömål 15. God bebyggd miljö också stöds av åtgärden.

”Under rubriken Miljömål och globala hållbarhetsmål borde även miljömålet 15. God bebyggd miljö vara med.” (Länsstyrelsen Gävleborg)

”Fler miljömål kan vara aktuella (Tex. Klimat, god bebyggd miljö).” (Länsstyrelsen Västernorrland)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna håller med om ovanstående och har uppdaterat åtgärden med miljömål 15. God bebyggd miljö.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Överflödigt åtgärd för centrala myndigheter

Skogsstyrelsen bedömde enligt sitt samrådsyttrande att åtgärden var mer omfattande än vad som behövs och skrev att de redan har integrerat vattenförvaltningsarbetet i sin ordinarie verksamhet och ansåg därför att åtgärden var överflödigt. Skogsstyrelsen svarade även att de redan har en utbredd samverkan.

”Skogsstyrelsen bedömer att vattenförvaltningsrelaterade frågor till stor del är integrerade i våra verksamhetsprocesser och vi fortsätter att utveckla det området. När det gäller denna åtgärds andra del som handlar om samverkan, så bedömer vi att det är svårt att för närvarande utöka samverkan mer jämfört med den som redan sker.” (Skogsstyrelsen)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna noterar detta och ser positivt på att vattenförvaltningen integreras i ordinarie verksamhetsprocesser. Vi ser samtidigt inte att alla centrala myndigheter som berörs av åtgärdsprogrammet i nuläget fullt ut har integrerat en planering för åtgärdsprogrammets genomförande för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas i sin ordinarie verksamhet. Vattenmyndigheterna anser därför att åtgärden behövs, samt att centrala myndigheter behöver samverka med varandra för att skapa rätt förutsättningar för länsstyrelser och kommuner att utföra sina åtgärder och för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Därmed har inte synpunkten lett till någon revidering av åtgärden.

Miljömålsfråga

Det har inkommit en synpunkt på att miljömål 1. Begränsad klimatpåverkan också stöds av åtgärden.

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna ser inte att åtgärdsprogrammet skulle leda till minskade utsläpp av växthusgaser. Däremot ska de fysiska åtgärderna i vattenmiljöer kunna stå emot ett förändrat klimat. Synpunkten har därför inte lett till någon revidering av åtgärdstexten.

4. Boverket – Fysisk planering enligt plan- och bygglagen

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Flera remissinstanser har tyckt att åtgärden har motsvarat det faktiska behovet. 17 remissinstanser har svarat att åtgärden uppfyller behovet, medan 29 remissinstanser har svarat att åtgärden inte gör det. Dessa siffror motsvarar inte det totala antalet samrådssvar som har inkommit för åtgärden, utan endast de som har svarat på frågan i webbenkäten. Sammanlagt har det inkommit 80 synpunkter på åtgärden. Hälften av samrådssvaren har inkommit från kommuner och övriga från, i fallande ordning sett till antal synpunkter, länsstyrelser, vattenråd och övriga aktörer.

“...Vi håller med om att Boverket har en mycket viktig uppgift att fylla här...” (WRS Water Revival Systems Uppsala AB)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Viktiga förtydliganden

Det har kommit flera synpunkter kring åtgärdens kopplingar till gällande lagstiftning, både från Boverket och från länsstyrelser och några kommuner. Enligt en inkommen synpunkt fanns det skrivningar i åtgärden som signalerade en övertro på vad den fysiska planeringen faktiskt kan förbättra kring vattenarbetet. Se nedan:

“...Det finns felaktigheter kopplat till PBL som behöver korrigeras.” (Boverket)

“...Boverket uppfattar att det många gånger finns en övertro på vad som kan åstadkommas genom fysisk planering. Bland annat framställs det som att den fysiska planeringen innefattar prioritering av åtgärder. Den fysiska planeringen i sig innehåller inte åtgärder, och den omfattar inte heller prioritering av åtgärder. Däremot kan planläggningen påverka förutsättningarna för att kunna genomföra åtgärder som är beroende av fysiskt utrymme...” (Boverket)

Hantering av synpunkt

Vi har valt att göra en omfattande juridisk granskning av åtgärden i syfte att förtydliga den tydliga koppling till lagstiftningen som åtgärden vilar på. Bland annat har vi förtydligat den blå tråden av åtgärder rörande fysisk planering genom att ändra rubriken på åtgärden. Anledningen är att mottagaren lättare ska se kopplingen mellan Boverket, Kommunerna 4 och Länsstyrelserna 7. För vattendistriktet Södra Östersjön, Norra Östersjön, Västerhavet gäller det också åtgärden till Region Skåne/Region Stockholm.

En ytterligare anledning var att rubriken även ansågs missvisande, då begreppet vägledning inte tagit hänsyn till andra former av stöd som kan vara aktuella för Boverket som har vägledningsansvar. Det har därför förtydligats under rubriken genomförande att vägledning kan ske exempelvis genom handböcker, manualer, workshoppar, föredrag och utbildningar.

Vi har också sett till att åtgärden ligger närmare lagstiftningen även i andra delar, då det inte enbart är i planarbetet som vägledning och stöd behövs utan också i andra ärenden som hanteras i Plan- och bygglagen. Det kan handla om prövning, tillsyn, bygglovsärenden etcetera. Det behovet har även lagts in i hela kedjan av åtgärder rörande Fysisk planering. Vårt

att tillägga är att alla referenser till lagstiftningen, PBL, har setts över och vid behov korrigerats. Det berör också en översyn av ord som vi tidigare har använt på missvisande sätt. Det har berört bland annat orden – "inarbete", "bevaka", "prioritera" och "ska kunna följas".

Mer specifik i genomförandet

Det har inkommit flera synpunkter från länsstyrelser, kommuner och diverse organisationer som har påpekat ett behov av utökad vägledning och stöd inom olika områden. Se nedan:

"Boverket behöver särskilt följa upp och vid behov utveckla vägledning och stöd" – vad menas med behov? Vid behov borde tas bort eftersom åtgärden beskriver att boverket ska arbeta med vägledning. Om bedömning gjorts att behov saknas behövs ju inte heller åtgärden?!" (Göta älvs vattenråd)

Hantering av synpunkt

Texten under genomförandet har omformulerats genom att lyfta upp specifika områden, där det utifrån samrådssvaren finns ett behov av ytterligare arbete hos Boverket. Vilka samverkan bör ske med har även förtydligas exempelvis med Naturvårdsverket gällande dagvatten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap när det handlar om översvämningar. Synpunkterna har även uppmärksammats i den direkta dialogen med Boverket, se rubriken nedan "Mer behov av vägledning & stöd".

En annan aspekt är att vi har förtydligat att Boverket har ett ansvar att kartlägga behovet av vägledning och stöd - att det är en viktig uppgift i deras arbete. Det tidigare ordvalet "vid behov" väckte många reaktioner, där vi också gjorde ändring.

Ändrad strecksats i åtgärdsrutan

Det har inkommit några samrådssynpunkter som önskat att vissa ändringar ska ske i åtgärdsrutan. Se nedan:

"Länsstyrelsen vill framföra att det förutom vägledning vid samråd till kommunerna kan vara bra att även lägga till granskning. Förslagsvis borde strecksats b i åtgärdsrutan formuleras enligt: "b) till länsstyrelser vid samråd och granskning kring föreslagna planer samt vid tillsyn av detaljplaner och områdesbestämmelser..." (Länsstyrelsen Gävleborg)

Hantering av synpunkt

Ändringar har gjorts i B-satsen enligt synpunkten ovan, vilket också är ett steg i att åtgärden ligger närmare lagstiftningen och att blå tråden följs.

Mer klimatanpassning

Flera samrådssynpunkter rörde behovet av att lyfta frågan om klimatanpassning genom hela åtgärden. Se nedan:

"Det anges att åtgärden bidrar till klimatanpassning. Det är dock viktigt att Boverket i sin vägledning tar hänsyn till klimatförändringarna och dess effekter. Åtgärden behöver utvecklas för att tydligare inrymma klimatförändringar för att bidra till klimatanpassning." (Länsstyrelsen Gotland)

"...Det är viktigt att Boverket i vägledningen tar hänsyn till klimatförändringarna och dess effekter i vägledning av såväl översiktsplaner som detaljplaner..." (Länsstyrelsen Uppsala)

”Under sammanhang beskrivs hur åtgärden bidrar till samhällets klimatanpassning. Vägledningen behöver inkludera klimatanpassning för att detta ska uppnås. Under ”Genomförande” kan det lyftas som ett område som behöver utvecklas.” (Länsstyrelsen Blekinge)

Hantering av synpunkt

Synpunkterna har beaktas genom att det i åtgärdsrutan är inlagt ”Boverket ska även beakta klimataspekter i sina vägledningar och stöd så att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas”, men också under motivering - ”En annan viktig aspekt är hänsyn till klimatpåverkan och anpassning till ett förändrat klimat för att minska belastningen på miljön.” som under Genomförandet - ”Boverkets vägledningar ska ta hänsyn både till effekten av klimatförändringar och behovet av minskad klimatpåverkan”. Sedan tidigare fanns en skrivning under sammanhang.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Behov av vägledning & stöd

Majoriteten av samrådssynpunkterna har handlat om behovet av mer vägledning och stöd inom vissa områden. Det har även uppmärksammats ett behov av en översyn av kopplingen mellan plan- och bygglagen, vattentjänstlagen och miljöbalken. Nedan är exempel på återkommande synpunkter:

”Bättre rådgivning efterfrågas, kommunen behöver mer stöttning tex när det gäller hantering av dagvatten i detaljplanering, då de juridiska förutsättningarna är oklara.” (Ale kommun)

”Kontoret ser också behov av vägledning för sådana fall där en dagvattenåtgärd behöver planeras utanför ett detaljplaneområde för att säkerställa att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas inom detaljplaneområdet. Hur detta bör redovisas för att inte riskera att detaljplanen överprövas vore önskvärt att förtydliga” (Stockholms stad)

”Det är viktigt att den vägledning som ges innehåller vägledning om hur kumulativa effekter ska hanteras. Varje enskild plan ger inte påverkan på recipienten eller vattenförekomsten så att en kvalitetsfaktor sänks, men hur gör vi om vi tror att flera pågående planer tillsammans kan komma att påverka MKN? Hur ska det bedömas och redovisas i detaljplanearbetet?” (Säveåns vattenråd)

”Vi efterfrågar verktyg och samordnade lagar att ställa krav i detaljplaner på rening av dagvatten från kvartersmark. Det behövs tydligare krav i detaljplan och efterföljande bygglov där dagvattenåtgärder som behövs för att uppnå MKN går att följa upp. Det är även viktigt att dagvattenåtgärdernas funktion säkerställs över tid.” (Stenungsunds kommun)

Hantering av synpunkt

Vi har haft en fördjupad dialog med Boverket, där vi har lyft vidare detta men det är också något vi tar med oss inför kommande förvaltningscykel 2021 – 2027.

5. Försvarsinspektören för hälsa och miljö 1 – Miljötillsyn

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 25 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav tre centrala myndigheter, fyra länsstyrelser, åtta kommuner, fem vattenorganisationer och tre intresseorganisationer. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade åtta remissinstanser "ja" och en svarade "nej", åtgärden är mer omfattande än vad som behövs. 13 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden, men av dessa är det fem som lämnat identiska svar på alla åtgärderna i åtgärdsprogrammet och som inte specificerat vad man anser saknas i denna åtgärd. Dessa är framförallt vattenorganisationer och intresseorganisationer. Majoriteten av synpunktslämnarna anser alltså att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare.

Exempel på synpunkter som tillstyrker åtgärden är:

"Uppsala kommun anser att det är positivt med en ökad tydlighet för försvarsinspektörens ansvar vid tillsyn."

"Länsstyrelsen ställer sig positiv till åtgärden då Försvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) har tillsynen över Försvarsmaktens miljöfarliga verksamhet. Detta är en av de verksamheter i Sverige som troligtvis orsakat störst spridning av PFAS-ämnen till miljön och dricksvatten. Dock borde formuleringen av denna åtgärd förtydligas och kompletteras med formuleringar kring detta... (Länsstyrelsen Jämtland)"

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Skogliga frågor

Försvarsinspektören för hälsa och miljö påpekade att de har ansvaret för skogliga frågor inom försvarssektorn. Förstärkt tillsyn i samband med avverkningsanmälningar och anmälningar enligt MB 12 kap. 6 § avseende till exempel anläggande av skogsbilvägar behövs därför även inom försvarssektorn.

Hantering av synpunkt

Tillsyn av skogsbruk och annan verksamhet enligt miljöbalk (1998:808) 12 kap har därför lagts till i åtgärden, där ett tillägg i åtgärdsrutan följs av formuleringar kring detta under rubrikerna "Motivering" och "Genomförande"

Lyft grundvatten

SGU påpekade i sitt samrådsyttrande att det behöver förtydligas i åtgärden att den även syftar till att följa MKN för grundvatten.

Hantering av synpunkt

Åtgärden har förtydligats, i åtgärdsrutan och under rubriken "Genomförande" genom att tydligt skriva ut att åtgärden syftar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Skrivfel

Försvarsinspektören för hälsa och miljö påpekade att det under rubriken genomförande stod att FIHM ska "genomföra inventering av förorenade områden enligt MIFO-metodiken vid pågående verksamheter där kommunen har tillsynsansvar..."

Hantering av synpunkt

Detta är ett skrivfel, som har rättats till. Åtgärds punkten är nu istället formulerad som att FIHM ska "inventera vilka potentiellt förorenade områden där Försvarsinspektören för hälsa och miljö har tillsynsansvar, som bidrar till eller misstänks bidra till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs eller riskerar att inte följas"

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Prioritera PFAS och skydd av dricksvatten

Flera remissinstanser, framförallt länsstyrelser och kommuner önskade att PFAS-problematiken ska lyftas tydligare och att Försvarsinspektören ska prioritera områden och verksamheter som påverkar dricksvatten.

" I åtgärdsprogrammet anges åtgärder för försvaret där hantering av PFAS hanteras mycket kortfattat. PFAS-föreningar i dricksvatten är ett stort hot mot dricksvattenförsörjningen och även om det ännu inte är klart vilken effekt det kan ha på ekosystemen bör försiktighetsprincipen i miljöbalken gälla. PFAS-kemikalier är bioackumulerande och hormonstörande, två egenskaper som kan få stor effekt för ekosystemet. Försvarmakten har på ett flertal platser i Sverige använt sig av brandsläckningsmedel innehållande PFAS-ämnen. Kommunen anser att försvaret bör åläggas åtgärder för att påbörja sanering eller åtgärder för att begränsa den spridning som sker från övningsplatser i dagsläget. Sanerings- eller begränsningsåtgärder bör prioriteras till platser där försvaret uppmätt högst halter samt där allmänna och enskilda vattentäkter är påverkade. Åtgärder för att minska föreningen från platserna samt att sanera marken måste ske skyndsamt." (Halmstad kommun)

" Högsta prioritet bör vara tillsyn av de områden som riskerar att förorena en vattenförekomst som påverkar ett dricksvattenuttag." (Mälarenergi)

" Försvarmakten har på ett flertal platser i Sverige använt sig av brandsläckningsmedel innehållande PFAS-ämnen. Kommunen anser att försvaret bör åläggas åtgärder för att påbörja sanering eller åtgärder för att begränsa den spridning som sker från övningsplatser i dagsläget. Sanerings- eller begränsningsåtgärder bör prioriteras till platser där försvaret uppmätt högst halter samt där allmänna och enskilda vattentäkter är påverkade." (Halmstads kommun)

Hantering av synpunkt

Åtgärden innebär redan i samrådsversionen att Försvarsinspektören ska prioritera tillsyn av verksamheter och områden som påverkar möjligheten att följa miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten, samt ställa krav på utredning och åtgärder där det behövs. Vattenmyndigheten bedömer därför att ingen revidering behövs baserat på dessa synpunkter.

Prioritering vid tillsyn bör ske utifrån miljöbalkens regler och Försvarsmaktens instruktion

Försvarsmakten menade i sitt yttrande att prioritering vid tillsyn bör ske utifrån miljöbalkens regler och Försvarsmaktens instruktion. Försvarsmakten menade därför att

”prioritering ska i första hand ske med utgångspunkt i människors hälsa och miljön, med beaktande av vad som anges i Försvarsmaktens instruktion” och att det ”inte är möjligt att utesluta att andra områden än sådana som nämns i åtgärden kan behöva prioriteras vid Försvarsmaktens arbete med förorenade områden...”

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten håller med om att tillsyn ska ske baserat på miljöbalken. Åtgärdsprogrammet och miljö kvalitetsnormerna är bindande för myndigheter enligt miljöbalken (5 kap. 11§ MB). Vattenmyndighetens åtgärdsprogram syftar till att beskriva de åtgärder som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Detta innebär dock inte att även andra prioriteringsgrunder än miljö kvalitetsnormerna för vatten kan och ska användas vid prioritering av tillsyn och åtgärder. Det är Försvarsinspektören för hälsa och miljö, som tillsynsmyndighet, som behöver bedöma vilka prioriteringsgrunder som ska användas i varje enskilt fall.

Miljö kvalitetsnormen för PFAS är för låg

Försvarsmakten skrev i sitt yttrande att:

”Miljö kvalitetsnormen för PFAS i ytvatten är 0,65 ng/l (årsmedelvärde) i inlandsytvatten. Målsättningen anser Försvarsmakten vara orinlig då bakgrundshalterna i svenska sjöar och vattendrag i opåverkade områden på många platser ligger runt 1,5 ng/l (årsmedelvärde)”.

Hantering av synpunkt

Detta är delvis en sammanblandning. Det är gränsvärdet för PFOS som är 0,65 ng/L. Detta gränsvärde är infört i direktivet om prioriterade ämnen (2008/105/EG) samt tilläggsdirektivet (2013/39/EU) och är därmed beslutat och gäller på EU-nivå.

Skälighet vid krav på åtgärder

Försvarsmakten skrev vidare att:

”I åtgärden anges det att FIHM ska följa upp och säkerställa de åtgärder som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten följs vid de verksamheter som påverkar vattenmiljön. Försvarsmakten vill framhålla att det i dagsläget saknas tillförlitliga och kommersiellt tillgängliga reningsmetoder för att rena PFAS i yt- och grundvatten. Således är det av vikt att skälighetsregeln i 10 kap. 4 § miljöbalken beaktas vid bedömningen. Försvarsmakten vill även framhålla att det sällan är en punktkälla som medför att miljö kvalitetsnormerna i en vattenförekomst eller ett grundvattenmagasin inte följs. I många fall finns det många påverkanskällor, vilket försvarar bedömningen hur stor belastningen från respektive källa är.”

Hantering av synpunkt

Försvarsinspektören för hälsa och miljö är skyldig att vidta de åtgärder som är fastställda i åtgärdsprogrammet (enligt 5 kap 8 § MB) för de vattenförekomster som inte uppnår eller

riskerar att inte uppnå god status. I åtgärden riktad till FIHM ingår att bedriva tillsyn, och denna tillsyn ska utgå från miljöbalken.

Försvarmakten som verksamhetsutövare är skyldiga att genomföra åtgärder enligt krav från tillsynsmyndigheten. Det är upp till FIHM att ställa de krav som behövs, i skälighetsomfattning, för varje enskilt fall (MB 10 kap 4§). I Miljöbalken framgår dock att en rimlighetsavvägning inte får leda till en försämring av kvalitén på vattenmiljön eller äventyra att rätt kvalitet på vattenmiljön kan uppnås (MB 5 kap 5§).

Vattenmyndigheten är medveten om att det ofta är flera källor som påverkar möjligheten att följa miljö kvalitetsnormen i en vattenförekomst. Därför ingår det i Naturvårdsverkets åtgärd 3 att vägleda i dessa frågor.

Behov av samverkan med kommuner

Flera kommuner lyfte behovet av samverkan

”Det finns ett stort behov av att underlag som gäller Försvarmaktens förorenade områden tillgängliggörs för kommunerna. I dagsläget finns de till exempel inte med i EBH-kartan och det kan leda till missar i samband med fysisk planering.” (Östersunds kommun)

”...Vidare står det att åtgärden ska genomföras i samverkan med berörda länsstyrelser och kommuner och detta är en viktig del då vi i kommunen behöver kunna påverka vilka undersökningar som bör genomföras och få en bild av vilken miljöpåverkan övningarna har haft och kommer att ha på mark och vatten.” (Göteborgs stad)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten håller med om att samverkan behövs. Eftersom det är den samlade påverkan inom ett avrinningsområde för ytvatten respektive tillrinningsområde för grundvatten som avgör om miljö kvalitetsnormerna kan följas är det nödvändigt med samverkan mellan myndigheter inom dessa områden. Behovet av samverkan framgår dock redan i åtgärden, och dessa synpunkter har därför inte lett till någon revidering.

6. Försvarsinspektören för hälsa och miljö 2 – Dricksvattenskydd

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Det har inkommit 30 synpunkter på denna åtgärd. Av dessa var 3 från centrala myndigheter, 10 från kommuner, 1 från länsstyrelserna, 1 från branschorganisation, 4 från intresseorganisationer och 11 från vattenråd.

Cirka 27 procent av synpunkterna anser att åtgärden motsvarar behovet. Till exempel har Jönköpings kommun haft synpunkten:

”Åtgärden är bra eftersom den med avseende på försvarets verksamhet i och kring Vättern förväntas ha en positiv påverkan på Vättern som vattentäkt.”

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Inga revideringar har genomförts i åtgärden.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Runt 37 procent av synpunkterna tycker inte att åtgärden motsvarar behovet samt att viktiga delar saknas.

Förorenade områden och dricksvatten

Flera synpunkter påpekar att om förorenade områden riskerar att förorena dricksvatten bör även dessa omfattas av denna åtgärd.

Hantering av synpunkt

Inrättande av vattenskyddsområden syftar till att begränsa kommande påverkan och kan därmed inte ha inverkan på förorenade områden och förorenade områden hanteras i FIHM:s åtgärd 1. På grund av detta har denna synpunkt inte lett till någon revidering av FIHM:s åtgärd 2.

PFAS

Det finns synpunkter som tar upp att även PFAS borde lyftas fram i åtgärden.

Hantering av synpunkt

Diskussion fördes med FIHM. PFAS tas upp i FIHM:s andra åtgärder därför har synpunkten inte lett till någon revidering av åtgärden i nuläget.

7. Försvarsinspektören för hälsa och miljö 3 - Tillsyn vandringshinder

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

13 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav en central myndighet, två länsstyrelser, två kommuner, tre vattenorganisationer och tre intresseorganisationer. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade sex remissinstanser "ja" och ingen svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs." Sex svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa är det fem som lämnat identiska svar på alla åtgärderna i åtgärdsprogrammet och som inte specificerat vad man anser saknas i denna åtgärd. Dessa är framförallt vattenorganisationer och intresseorganisationer. Majoriteten av synpunktslämnarna anser alltså att åtgärden behövs

Ett exempel på en synpunkt som tillstyrker åtgärden är:

"Länsstyrelsen anser att åtgärden förväntas bidra till att normerna för vatten med vandringshinder kan nås." (Länsstyrelsen i Gävleborg)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Synpunkter som lett till revidering

Inga ändringar i denna åtgärd.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Många olika myndigheter ansvarar för vandringshinder

Flera remissinstanser påpekade att ansvaret för tillsyn på vandringshinder delas mellan flera myndigheter.

"Malung-Sälens kommun vill poängtera att problematiken kring konnektiviteten och vandringshinder i våra vattendrag, inte ensamt vilar på försvarsinspektören för hälsa och miljö, vilket det kan framstå som när denna åtgärd endast anges för försvarsinspektören för hälsa och miljö. De absolut flesta av våra vandringshinder bör enligt logik ligga utanför militära områden och därför borde denna åtgärd anses vara av stor vikt att den även finns med för länsstyrelser och kommuner." (Malung-Sälens kommun)

Hantering av synpunkt

Det är förstås korrekt, och tillsyn på vandringshinder ingår därför redan i åtgärder till flera myndigheter, till exempel i Trafikverket, åtgärd 1, Länsstyrelserna, åtgärd 1 (b) och Länsstyrelserna, åtgärd 3.

Förtydligande om samverkan

Försvarsinspektören för hälsa och miljö önskade förtydligande av vilken myndighet som ansvarar som sammankallande för samverkan.

"Det står att arbetet ska ske i samråd med Trafikverket och berörd Lst. FIHM har tidigare lämnat synpunkter på den formuleringen då det inte framgår vem av dessa myndigheter som är

ansvarig. FIHM har framfört att vi gärna samverkar men att FIHM inte ska vara sammankallande för samverkan i alla de vattendrag som är aktuella utan att det ska framgå att ansvarig myndighet är Lst" (Försvarsinspektören för hälsa och miljö)

Hantering av synpunkt

I och med Länsstyrelsernas åtgärd 1, punkt b, anser vattenmyndigheten att det framgår av åtgärdsprogrammet att Länsstyrelserna ansvarar för den övergripande planeringen i ett avrinningsområdesperspektiv och därmed också för att samordna samverkan.

8. Försvarsinspektören för hälsa och miljö 4 - Tillsyn avlopp

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

12 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav två centrala myndigheter, en länsstyrelse, tre kommuner, tre vattenorganisationer och tre intresseorganisationer. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade sex remissinstanser "ja" och ingen svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". Sex svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa är det fem som lämnat identiska svar på alla åtgärderna i åtgärdsprogrammet och som inte specificerat vad man anser saknas i denna åtgärd. Dessa är framförallt vattenorganisationer och intresseorganisationer. Majoriteten av synpunktslämnarna anser alltså att åtgärden behövs

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Synpunkter som lett till revidering

Svenskt Vatten lämnade synpunkten att Försvarsmaktens verksamheter kan vara anslutna till ledningsnätet och behöver omfattas av tillsynen.

"Komplettera texten under åtgärden med uppströmsarbetets betydelse och att tillsyn behövs av försvarsverksamheter som är anslutna till kommunalt avlopp samt av Försvarsmaktens seroisledningar fram till anslutningspunkten." (Svenskt Vatten)

En text som preciserar detta förhållande lades till i åtgärdens genomförandeavsnitt.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Krav på hög skyddsnivå

En synpunkt innebar att hög skyddsnivå ska gälla när utsläpp bidrar till att miljökvalitetsnormerna riskerar att inte följas. Vilken skyddsnivå som ska gälla i det enskilda fallet måste dock prövas i det enskilda fallet.

Skyddsintressen som inte omfattas av vattenförvaltning

En synpunkt föreslog att smittskydd skulle omfattas av tillsynen. Smittskydd/smittoämnen omfattas inte av vattenförvaltningens statusbedömningar och miljökvalitetsnormer.

9. Havs- och vattenmyndigheten 1 - Tillsynsvägledning små avlopp

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 30 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav en central myndighet, fyra länsstyrelser, 16 kommuner, en branschorganisation, tre privatpersoner och sju vattenorganisationer/vattenråd. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade tio remissinstanser "ja" medan ingen svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 19 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa är det fem som lämnat identiska svar på alla åtgärderna i åtgärdsprogrammet och som inte specificerat vad man anser saknas i denna åtgärd. Dessa är framförallt vattenorganisationer och intresseorganisationer. Övriga remissinstanser valde att inte svara på frågan om åtgärden motsvarar behovet.

Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare.

Exempel på synpunkter som tillstyrker åtgärden är:

"Enligt denna åtgärd ska Havs- och vattenmyndigheten ska i frågor kring prövning och tillsyn av små avlopp fortsätta att utveckla sin vägledning till länsstyrelser och kommuner om vilka åtgärder som behöver genomföras för att miljökoalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas. Denna åtgärd är bra. Kommunerna behöver tydlig vägledning om vilka krav som ska ställas på nya enskilda avlopp i olika områden och hur arbetet med gamla avlopp ska prioriteras."

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Synpunkt om samverkan med SGU grundvattenfrågor

"Små avlopp syftar till att rena avloppsvatten. Det sker delvis genom infiltration i marken, vilket då kan leda till negativ påverkan på grundvattnet. Placering och rätt miljöhänsyn vid installation och tillsyn av avlopp är därför i stor utsträckning en grundvattenfråga. SGU har tidigare medverkat i arbetet med små avlopp i samverkan med HaV och anser att samarbetet behöver fortsätta. SGU bör därför finnas med som samverkansmyndighet i åtgärdsformuleringen."

Hantering av synpunkt

SGU läggs till som samverkansmyndighet.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Samverkan med Naturvårdsverket kring vägledning anläggningar 25- <200 pe

"Komplettera texten under åtgärden med att Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för tillsynsvägledning om enskilda avlopp enligt 3 kap. tillsynsförordningen samt hänvisa till Naturvårdsverkets åtgärd 1 om tillsynsvägledning. Avloppsanläggningar för färre än 200 pe brukar kallas små avlopp och sådana är antingen kommunala eller enskilda. Naturvårdsverket

vägleder om kommunala små avlopp. Vägledning om små kommunala och enskilda avlopp bör vara samordnade."

Hantering av synpunkt

Det finns redan en överenskommelse mellan Hav- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket som tydliggör vägledningsansvaret. Överenskommelsen uppdaterades våren 2021.

Vägledning 25–200 pe

"Mer vägledning behövs gällande de "större" små avloppen, 25–200 pe. Det har varit mest fokus på 5–25 pe."

Hantering av synpunkt

Åtgärden är inriktad på alla anläggningar oavsett storlek.

Tydligare vägledning kring hög skyddsnivå

"HaV bör vara tydligare med vilka områden som ska bedömas ha behov av hög skyddsnivå."

Hantering av synpunkt

Hav- och vattenmyndigheten har de senaste åren utvecklat verktyg för att stötta bedömning av skyddsnivå. Vilken skyddsnivå som ska gälla behöver göras för enskilda fall.

Vägledning för mindre kommuner

"HaV bör revidera sina vägledningar då dessa inte alltid fungerar i mindre kommuner med begränsade resurser."

Hantering av synpunkt

Resursfrågor är ej del av utformning av åtgärdsprogram.

Vägledning om vilka anläggningar som godkänns för olika skyddsnivåer

"HaV borde likt andra myndigheter i grannländerna också ta mer ansvar för att avgöra vilka anläggningar som godkänns för de olika skyddsnivåerna. Det är inte rimligt att varje kommun ska göra den bedömningen och det blir rättsosäkert. - infiltration/allmänna råd, CE-märkning, väggl för kriterier finns, Danmark (4 anl ogillades) och Norge. Om HaV avstår från att ta ansvar för godkännande av anläggningar måste tillsynsvägledningen gällande anläggningarna vara tydligare framöver."

Hantering av synpunkt

Vilken teknik som ska väljas i enskilda fallet är inte en fråga för åtgärdsprogrammet.

Frågor i Avloppsguiden

"HaV borde svara på frågor i Avloppsguiden och inte låta denna intresseförening ta detta ansvar."

Hantering av synpunkt

Åtgärdsprogrammet detaljutformar inte åtgärdsgenomförande. Hav- och vattenmyndigheten svarar idag på alla inkommande frågor, sammanställer även svar och skickar ut till Länsstyrelserna för vidare användning i deras vägledning till kommunerna.

Samrådssynpunkt om möjligheten att ställa krav på hög skyddsnivå och omprövning

”Tillsynsvägledningen bör även omfatta möjligheten att ställa krav på hög skyddsnivå i de områden som är i risk att inte nå god status p.g.a. enskilda avlopp. Det gäller även befintliga anläggningar och inte bara tillkommande ansökningar. Angående befintliga anläggningar behöver HaV förtydliga när i tiden utökade krav kan ställas när avloppen redan inventerats och krav upp till god skyddsnivå ställts, d.v.s. omprövningar p.g.a. MKN.”

Hantering av synpunkt

Vilken skyddsnivå som ska gälla behöver göras för enskilda fall. Vägledning finns genom rättspraxis. Befintlig vägledning tar upp frågan om när hög skyddsnivå kan ställas. Frågan inryms av nuvarande utformning av åtgärden.

Prioritering av tillsyn sett till alla påverkanskällor vid en vattenförekomst

”Vi anser också att myndigheten i högre grad behöver ge vägledning om hur den kommunala tillsynen ska prioriteras för att ge störst effekt för att minska de samlade utsläppen till vatten, sett över all den verksamhet som de kommunala miljökontoren har tillsyn över. I vårt arbete med miljökontoren ser vi att stora utsläppskällor som till exempel hästgårdar och dagvatten från miljöfarlig verksamhet tyvärr ofta får oproportionellt lite uppmärksamhet i tillsynsarbetet.”

Hantering av synpunkt

Synpunkten berör ett område som skär över fler påverkanskällor än små avlopp. Det finns flera åtgärder i åtgärdsprogrammet som ska stödja ett sådant arbetssätt, från vägledning från nationella myndigheter och länsstyrelser samt länsstyrelser och kommuners planering av åtgärdsarbetet. Vattenmyndigheterna har också en roll att förmedla kunskapsunderlag som tagits fram inom vattenförvaltningsarbetet.

Egenkontrollfrågor

”Hanteringen av osäker risk kan behöva förtydligas. Dessa vatten har fallit ut i påverkansanalysen men det saknas underlag för att bedöma statusen. De borde vara mer prioriterade än vatten som inte fallit ut i alla fall. Men vilken skyddsnivå ska rekommenderas? I fall normal skyddsnivå används och senare övervakning visar att det är ett problem kan det dröja många år innan kommunen rimligen kan gå in med krav på ytterligare åtgärder för att nå hög skyddsnivå. Vägledningen behöver också omfatta egenkontrollfrågor, då övervakningen kan vara bristfällig för denna diffusa källa.”

Hantering av synpunkt

Vatten i osäker risk är inte föremål för åtgärd utan ytterligare övervakning.

När det gäller egenkontroll finns det finns begränsningar i vad som kan krävas in från enskilda. Inget som kan hanteras genom åtgärdsprogrammet.

Prioritering av tillsyn, ekonomisk avvägning vid kravställande

”Det är viktigt att tillsynsvägledningen förtydligas och fokus läggs på att prioritera tillsynen där den gör mest nytta för miljön och människors hälsa. För små avlopp betyder det att det främst är sådana som ligger i områden med många brunnar och tunna jordlager eller är där det finns många små avlopp vid känsliga recipienter med begränsade tillrinningsområden. Havs- och vattenmyndigheten behöver i tillsynsrådgivningen tydliggöra att ekonomisk avvägning

behöver göras vid krav högre än vad som kan motiveras för skydd av närliggande vattentäkter eller vattendrag.”

Hantering av synpunkt

Utifrån vattenförvaltningen behöver inte högre krav än som krävs för att bidra till att MKN ska kunna följas.

Befintlig åtgärdsutformning ger möjlighet för eventuell fortsatt utveckling av det relativt nyligt framtagna GIS-stödet.

Utveckling av styrmedel behövs – förklara varför det inte finns med i åtgärd

”Tillsynsvägledning små avlopp framtagna men det räcker inte för att effektivisera hanteringen av avloppen och komma framåt snabbare. Genom åren har många varit inne på att det krävs lagstiftning/föreskrifter för att dels snabba på åtgärdsarbetet, dels få till en likvärdighet i landet i prövningen. Nu blir det olika eftersom olika tolkningar görs och det till exempel saknas krav på reningsnivå, inte bara ett allmänt råd. I förra åtgärdsprogrammet fanns utvecklande av styrmedel med, varför inte kvar?”

Hantering av synpunkt

Statligt utredningsarbete kring utveckling av styrmedel har gjorts under föregående cykel och det finns förslag. Innan frågan tagits vidare ser Vattenmyndigheterna inte något skäl att införa en åtgärd.

Rikta vägledning och information mot politiker i kommunala nämnder

”För att få stor genomslagskraft och påskynda tillsynen av små avlopp, men även för att få resurser för prövning av nytt avlopp då det oftast är resultat av tillsynen, bör vägledning och information även riktas mot politikerna inom de kommunala nämnderna.”

Hantering av synpunkt

Tillsynsvägledning riktar sig till tillsynsmyndighetens tjänstemän.

10. Havs- och vattenmyndigheten 2 - Vägledning om kalkning

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Sammanlagt 27 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav två centrala myndigheter, åtta länsstyrelser, åtta kommuner, ett kommunalförbund, två intresseorganisationer och tre vattenorganisationer/vattenråd. Samrådssynpunkterna var generellt sett positiva till åtgärden, men flera har påpekat att den inte är tillräckligt långtgående:

Göta älvs vattenråd har svarat:

”En mycket viktig åtgärd som förhindrar skador på ekosystem i sjöar och vattendrag. I Västra Götalands län har kalkbidraget dragits ned kontinuerligt under två års tid och effekterna av neddragningarna har inte utvärderats. Det är därför viktigt att HaV ser till att kalkningen får de resurser den behöver för att uppnå pH-mål och miljökvalitetsnormer i försurningspåverkade vattenförekomster.”

Länsstyrelsen Jämtland lyfte att det är positivt hur åtgärden är formulerad: ”Länsstyrelsen ser positiv till att kalkningsverksamheten ska ta hänsyn till Miljökvalitetsnormerna (MKN) och att möjligheten att uppnå god ekologisk status ska utgöra en prioriteringsgrund.”

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Finansiering

Många samrådssvar påpekade att finansieringen behöver tydliggöras i åtgärden. Göteborgsregionens kommunförbund har svarat: ”Finansieringen behöver tydliggöras i åtgärden så att statliga medel för kalkningsverksamheten täcker kostnader för att genomföra upprättade och beslutade kalkplaner.”

Hantering av synpunkt

För detta syfte har formuleringen ”Havs- och vattenmyndigheten ska även verka för att tilldelningen av medel möjliggör att angivna vattenkemiska mål kan uppnås.” införts i åtgärdstexten. I genomförandetexten har detta utvecklats enligt: ”Kalkningsverksamheten är i dagsläget underfinansierad för att kunna bibehålla nuvarande nivå. Havs- och vattenmyndigheten behöver därför verka för att tilldelningen av medel möjliggör att upprätthålla de angivna vattenkemiska målen, och därmed även miljökvalitetsnormerna.”

Samverkan med kommuner

Länsstyrelsen Stockholm har svarat att ”[...] åtgärder som berör exempelvis vägledningar, utredningar, metodutveckling eller kartläggningar ska samverkas med de myndigheter och kommuner som produkten avses användas av [...]”

Hantering av synpunkt

Formuleringen ”Åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelser och kommuner.” har lagts till i åtgärdstexten.

Regionala kalkningsplaner och den nationella strategin

Länsstyrelsen Värmland har påpekat att beskrivningen av hur den nationella och de regionala kalkningsplanerna tas fram är felaktig:

"Här nämns att HaV håller på att ta fram en ny nationell kalkningsplan och att länsstyrelserna utifrån den sedan ska ta fram regionala kalkningsplaner. Idag sker arbetet i omvänd ordning, dvs Länsstyrelserna tar fram regionala planer som sedan ska ligga till grund för den nationella planen."

Hantering av synpunkt

Genomförandetexten har skrivits om så att den på ett mer korrekt sätt beskriver länsstyrelsernas roll och ansvar för kalkningen, samt syftet med den nationella strategin för kalkning:

"Länsstyrelserna styr det operativa arbetet med kalkningsåtgärder som utförs med bidrag från Havs- och vattenmyndigheten utifrån regionala prioriteringar, med hänsyn till värdefulla arter, naturvärden och nyttjandepotential. Som stöd för verksamhetens framtida inriktning avser Havs- och vattenmyndigheten ta fram en nationell strategi för kalkning. Denna behöver därför ha en tydlig koppling till vattenförvaltningen och ta hänsyn till andra eventuella påverkanstryck och miljöproblem."

Formulering om nykalkningar stryks

I samrådssynpunkter angående Länsstyrelserna 11 har två länsstyrelser svarat att nykalkningar i praktiken sker ytterst sällan. Länsstyrelsen Värmland har svarat:

"I andra stycket nämns här att om man avslutar en del kalkningar när försurningstrycket minskat så kan det finnas utrymme för nykalkningar inom andra områden om det finns behov för det. Detta innebär att HaV måste öppna mer för denna möjlighet. Idag förespråkar HaV inte nykalkningar p.g.a. osäkerheter kring bedömning av kvarvarande försurning. HaV menar också att det endast skett ett fåtal nykalkningar de senaste 25 åren och att få aktörer visat intresse. En stor anledning till detta är nog både NV:s och HaV:s restriktiva inställning till nykalkningar och att man vet att det är svårt att få igenom."

Hantering av synpunkt

I riktlinjerna för MKN med avseende på försurning har vattenmyndigheterna utgått från de regionala kalkningsplanerna. Alla försurade vattenförekomster som inte ingår i ett åtgärdsområde för kalkning har fått förlängd tidsfrist med skälet "naturliga förhållanden", d.v.s. de förutsätts återhämta sig utan åtgärder, alternativt ett mindre strängt krav om återhämtning inte förväntas ske. För att konsekvent utgå från principen att åtgärdsprogrammet ska leda till att miljö kvalitetsnormerna följs, men inte vara mer långtgående än så, har skrivningen om nykalkning istället strukits ur genomförandetexten.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Utökning av kalkningsverksamheten

Många synpunkter har inkommit om att alla försurade vatten behöver kalkas. Falkenbergs kommun har svarat: "Befintlig kalkningsverksamhet behöver utökas så att god status m.a.p. försurning uppnås i alla vattenförekomster."

Hantering av synpunkt

I riktlinjerna för MKN m.a.p. försurning har vattenmyndigheterna utgått från de regionala kalkningsplanerna. I det reviderade åtgärdsprogrammet har tydliggjorts att vatten som ingår i åtgärdsområden för kalkning behöver uppnå de angivna vattenkemiska målen, men vatten som inte ingår i åtgärdsområden har istället fått förlängd tidsfrist eller mindre strängt krav.

Skogsbrukets roll

Såväl länsstyrelser som kommuner har svarat att skogsbrukets roll i försurningen behöver belysas. Länsstyrelsen Kronoberg har svarat: " I takt med att det sura nedfallet minskat har skogsbrukets relativa försurningspåverkan ökat vilket gör att tydligare prioritering och eventuell ökning av kalkningsverksamheten kopplat till skogsbruket behöver tas fram"

Hantering av synpunkt

Kalkning kan ske av alla försurade vatten, oavsett vilket påverkanstryck som är den främsta orsaken. Det finns dock andra åtgärder som syftar till att minska skogsbrukets påverkan på försurning, riktade till Skogsstyrelsen.

Åtgärden uppfyller inte de formella kraven enligt Miljöbalken

Havs- och Vattenmyndigheten är kritiska till åtgärden, som man menar ej uppfyller de formella kraven på en åtgärd enligt Miljöbalken 5 kap. 9 §:

"Denna åtgärd/uppgift följer inte av miljötillsynsförordningen och kan inte anses uppfylla de formella kraven att det ska vara möjligt att följa upp hur den leder till att betydande påverkan reduceras och miljö kvalitetsnormer kan följas. Vattenmyndigheten ska bedöma betydande påverkan av försurande ämnen och vilka verksamheter som orsakar dessa för att utforma väl riktade åtgärder mot försurning. Detta är då arbete som följer av 3 kap. och 6 kap. vattenförvaltningsförordningen och ligger till grund för planering av åtgärder i åtgärdsprogram och kan inte anses vara en åtgärd i sig."

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna menar att det är tydligt att kalkning är en åtgärd som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna kan följas. Det är korrekt att åtgärden inte faktiskt bidrar till att minska betydande påverkan, som i regel är definierad som atmosfärisk deposition (ibland i kombination med skogsbruk). Kalkning är dock den enda möjliga åtgärden för att åtgärda påverkan från historisk deposition, vars effekter fortfarande påverkar många vatten där markens buffrande förmåga har blivit utarmad. Vattenmyndigheterna menar därför att det vore olyckligt att inte medta åtgärder kopplade till kalkning i åtgärdsprogrammet.

11. Havs- och vattenmyndigheten 3 - Vägledning vattenkraft

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Det har inkommit flera synpunkter på Havs- och vattenmyndighetens åtgärd 3. Av dessa kom 3 från centrala myndigheter, 11 från länsstyrelserna och 6 från kommunerna. Vidare har det även inkommit ett antal synpunkter från branschorganisationer, intresseorganisationer, vattenorganisationer och vattenråd.

Synpunkter som lett till revidering

Flera synpunkter anger att det inte främst fler fria vandringsvägar för fisk och fauna som ska vara åtgärdens förväntade resultat.

Länsstyrelsen Skåne skriver:

”Under Genomförande står: ”Åtgärden förväntas i nästa led leda till fler fria vandringsvägar för fisk och annan fauna som i sin tur innebär att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas”.

Hantering av synpunkt

Synpunkten har lett till revidering av texten.

Åtgärden är även reviderad med tanke på de synpunkter som påpekade att åtgärden bör vara baserad på den fysiska påverkan som vattenkraft utövar.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Många av de synpunkter som inte lett till revidering är synpunkter som hamnat fel och inte rör HaVs åtgärd 3. Exempel på sådana är synpunkter som berör flottledsrensningar. Dessa hanteras inom ramen för HaVs åtgärd 4, Nationell strategi för restaureringsåtgärder gällande ofinansierad vattenverksamhet.

Några synpunkter tar upp att det borde finnas en egen åtgärd för hanteringen av dammar utanför NAP.

Länsstyrelsen Uppsala skriver:

”Men, det är lika viktigt att Havs- och vattenmyndigheten i arbetet med vägledningarna även lyfter de dammar som inte ingår i den nationella omprövningsplanen för vattenkraft (NAP) men som kommer att behöva hanteras och åtgärdas för att uppnå god status i vattendragen.

Den absoluta majoriteten av dammar i Sverige är inte kopplade till vattenkraft. För att nå normerna behöver ett flertal av dessa omprövas. Länsstyrelsen saknar därför en åtgärd som syftar till att

- *vägleda i hantering av målkonflikter gällande övriga dammar.”*

Hantering av synpunkt

I nuläget hanteras alla dammar som inte ingår i NAP under vattenverksamhetstillsynen i Länsstyrelsernas åtgärd 2 Miljötillsyn.

12. Havs- och vattenmyndigheten 4 - Nationell strategi för ofinansierad vattenverksamhet

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 30 remissinstanser har valt att ge specifika synpunkter på denna åtgärd. 4 kom från centrala myndigheter, 8 från länsstyrelser och 7 från kommunerna. Vidare är det ett antal branschorganisationer, vattenorganisationer samt intresseorganisationer som har gett specifika synpunkter.

13 av remissinstanserna svarade ja på frågan om åtgärden motsvarar behovet. 17 svarade att viktiga delar saknas. Några remissinstanser har lämnat samma svar.

Ljusdals kommun skriver:

” Som en kommun med stor andel flottledsskadade vattendrag och små resurser till restaurering välkomnar vi förslaget om en nationell strategi som klargör prioritering, ansvar och finansiering av de restaureringsåtgärder som krävs.”

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Ett antal synpunkter påpekade att åtgärden behövde bli tydligare och bredare.

Länsstyrelsen Dalarna skriver ”Det är något otydligt om åtgärden omfattar både biotopåtgärder och åtgärder vid dammar.”

Hantering av synpunkt

Åtgärden är reviderad. Åtgärden innebär nu att Havs- och vattenmyndigheten ska ta fram en nationell strategi för restaureringsåtgärder gällande ofinansierade vattenverksamheter. Åtgärder är inte längre bara inriktad mot flottledsskadade vatten.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Riksantikvarieämbetet

Många synpunkter påpekar vikten av att Riksantikvarieämbetet (RAÄ) är en del av arbetet med ofinansierad vattenverksamhet.

Hantering av synpunkt

Dessa synpunkter har inte lett till revidering av åtgärden eftersom det i åtgärdsrutan påpekas att åtgärden ska genomföras i samverkan med länsstyrelserna och RAÄ.

Dammar utanför NAP

Länsstyrelsen Värmland skriver: ”För att klara MKN vatten behövs åtgärder i fler typer av dammar än herrelösa dammar i flottledsskadade vatten, vilka inte ingår i NAP. Här saknar vi åtgärdsförslag...”

Hantering av synpunkt

Inga revideringar är gjorda med denna synpunkt i åtanke. Dammar utanför NAP ingår i miljötillsynen enligt länsstyrelsernas åtgärd 2.

13. Havs- och vattenmyndigheten 5 - Vägledning för vattenskyddsområden

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 45 remissinstanser har givit synpunkter på denna åtgärd. Av dessa kom 4 från centrala myndigheter, 18 från kommunerna och 10 från länsstyrelserna. Vidare inkom även ett antal av dess synpunkter från branschorganisationer och vattenorganisationer/intresseorganisationer.

Falkenbergs kommun skriver:

”Halland är i stort behov av en regional vattenförsörjningsplan. Kommunens arbete hämmas på flera sätt genom att en plan ännu inte finns på plats. Flera försök med att inleda arbetet med en regional vattenförsörjningsplan har gjorts, men misslyckats. Bland annat har behov av sekretess hindrat arbetet. Här behöver uppenbarligen länsstyrelsen mer stöd och vägledning.”

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Synpunkter som lett till revidering

Efter dialogmöte med Havs- och vattenmyndigheten har åtgärden reviderats. De gav bland annat. synpunkten:

”motiveringen till åtgärden kompletteras med uppgifter om den betydande påverkan som ska reduceras för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas, samt att det ska vara möjligt att utvärdera hur åtgärden/uppgiften leder till att de föreslagna miljö kvalitetsnormerna kan följas”

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna har hämtat statistik från VISS gällande betydande påverkan.

Vidare har vattenmyndigheten reviderat åtgärdsrutan i samråd med Havs- och vattenmyndigheten (HaV). Den innebär numera att HaV ska utveckla och förmedla sin vägledning samt stötta och rådgiva i tillämpningen av vägledningen.

Det inkom även synpunkter på att vi borde hänvisa till den vägledning som HaV tagit fram.

Hantering av synpunkt

Detta är nu inlagt i åtgärden.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Det finns flera synpunkter som inte lett till någon revidering av åtgärden. Dessa handlar till exempel om att det även bör finnas vägledning för tillsynen inte bara inrättandet.

Hantering av synpunkt

I åtgärdsrutan finns skrivelse om att HaV ska uppdatera och upprätthålla vägledning för inrättande, tillsyn och förvaltning av vattenskyddsområden. Vägledning för tillsyn ingår alltså i åtgärden.

14. Havs- och vattenmyndigheten 6 - Invasiva främmande arter

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Totalt 36 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på åtgärden om invasiva främmande arter (IFA), varav tre centrala myndigheter, fem länsstyrelser, tio kommuner, tre vattenorganisationer och sex intresseorganisationer. Överlag var majoriteten av synpunkterna positiva till åtgärden. Framför allt ansåg många länsstyrelser, kommuner och organisationer att åtgärden var viktig och bra. Tre av remissinstanserna var enbart positiva.

Ett exempel på synpunkter som tillstyrker åtgärden är:

” Länsstyrelsen är positiv till åtgärden då det blir ett stöd i vårt vidare arbete med invasiva främmande arter. (Länsstyrelsen Stockholm)”

” Förslagen på åtgärder mot invasiva arter är bra. (Landskrona stad)”

På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade fem remissinstanser ”ja” och två svarade ”nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs”. 17 svarade dock ”Nej, viktiga delar saknas i åtgärden” och inkom med förslag på förbättring eller förtydligande av åtgärdstexten.

Många länsstyrelser, kommuner och intresseorganisationer efterfrågade antingen vägledning, föreskrifter, riktlinjer eller metoder. Detta understryker ytterligare behovet av åtgärden.

Flera samrådssynpunkter lyfte fram betydelsen av att upptäcka IFA i ett tidigt stadiet och det är då man har bäst möjlighet att hantera och utrota dessa arter. Vattenmyndigheterna håller med och det är precis därför som punkt c) har lagts till och att åtgärdstexten, till stor del, fokuserar på övervakning. VM anser att detta stärker åtgärden.

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Synpunkter som lett till revidering

Flera argument kom upp i samrådssynpunkterna om att fel invasiva främmande arter har pekats ut i åtgärdstexten. Istället för att gå in på dessa argument art-för-art, så har vattenmyndigheterna valt att inte nämna specifika arter.

Vissa samrådssynpunkter efterfrågade mer forskning eller utredning. Detta är en logisk och given utgångspunkt för att kunna påvisa en negativ effekt av IFA på miljöstatusen för vatten. Vattenmyndigheterna ändrade därför, efter dialog och rekommendation från HaV, att ändra punkt b), framtagandet av hanteringsprogram till kunskapssammanställningar.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Synpunkt A

De vanligaste återkommande synpunkterna pekade ut svårigheterna med att koppla åtgärden till vattenförvaltningsarbete eftersom kvalitetsfaktorer, miljökonsekvenstyper och miljökvalitetsnormer saknas för IFA.

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har i sitt åtgärdsprogram satt miljö kvalitetsnormerna för invasiva främmande arter som noll, d.v.s. att existensen av IFA innebär att vattenstatusen inte klassas som god och att MKN inte uppnås. Detta kan argumenteras som en rationell hantering eftersom majoriteten av IFA kan påvisas en negativ effekt av de ekosystem som de ny koloniserar. I brist på etablerade miljö kvalitetsnormer för IFA så har vattenmyndigheterna valt att följa HaV:s syn och hantering av invasiva främmande arter.

Invasiva främmande arter har inte tidigare inkluderats i den statusklassificering som vattenmyndigheterna använt för att ta fram sina miljökonsekvenstyper. Detta innebär dock inte att IFA är ett viktigt miljöproblem för att uppnå god vattenstatus. Många kommunala och vattenorganisationer är medvetna om de lokala miljöproblemen orsakade av IFA och har därför överlag att uppmuntra åtgärden.

Synpunkt B

I samband med att lyfta fram betydelsen av åtgärden mot IFA så har flera samrådssynpunkter pekat ut motsvarande åtgärder till länsstyrelser och kommuner. Detta är ett logiskt argument som vattenmyndigheterna håller med om så att åtgärderna stärker varandra genom den "blå tråden". Vattenmyndigheterna anser dock att det är bättre att avvakta med åtgärder riktade mot länsstyrelser och kommuner tills den vägledande åtgärdsmyndigheten HaV har etablerat de metoder, kunskapssammanställningar och övervakningsprogram som är nödvändiga för att dessa åtgärder skall kunna utföras.

15. Havs- och vattenmyndigheten 7 - Prioritering av LOVA-medel

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Knappt 30 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav tre centrala myndigheter, åtta länsstyrelser, tio kommuner, ett kommunalförbund och sju vattenorganisationer/vattenråd. De flesta av svaren har menat att viktiga delar saknas i åtgärden. Många kommuner och länsstyrelser i skogslänen har befarat att åtgärden innebär att övergödning ska prioriteras över andra miljöproblem. Andra svar från vattenorganisationer och kommuner har saknat en koppling till åtgärdssamordnare i åtgärden.

Jordbruksverket är positiva till att åtgärden fokuserar på samverkan mellan Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten:

”Det är positivt att åtgärden ska genomföras i samverkan med Jordbruksverket. Anslagen från den gemensamma jordbrukspolitiken och LOVA kompletterar varandra. En god samverkan mellan Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten är därför väsentlig för att nå ett bra resultat.”

Suseåns vattenråd har svarat att åtgärdens prioriteringar är riktiga: ”Bra att LOVA fördelas där det bäst behövs och att statusklassningen kan vägleda och vara prioriterande.”

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Åtgärdens rubrik

Väldigt många samrådssvar har påpekat att LOVA kan användas för att finansiera andra typer av åtgärder än de mot övergödning, och man är oroliga över att åtgärden innebär att övergödning ska prioriteras över andra miljöproblem. Exempelvis har Hagfors kommun svarat:

”Hagfors kommun ingår i ett område där övergödning inte är ett utbrett problem utan där istället andra orsaker som försurning, vandringshinder och vattenreglering gör att MKN för vatten inte uppnås. Att rikta LOVA mot övergödning skulle missgynna vattenförvaltningen i kommunen och många områden med liknande förutsättningar.”

Hantering av synpunkt

Åtgärden är inte skriven med syftet att prioritera övergödning över andra miljöproblem, utan handlar om hur Havs- och vattenmyndigheten ska arbeta med den del av LOVA som berör övergödning. Vattenmyndigheterna instämmer dock i att detta inte framgick tillräckligt tydligt i den tidigare formuleringen av åtgärden. Åtgärdens rubrik har därför ändrats från ”Prioritering av LOVA-medel” till ”Finansiering av övergödningsåtgärder med LOVA”

Samverkan med länsstyrelserna

Länsstyrelsen Skåne har svarat att samverkan med länsstyrelserna behöver lyftas i genomförandetexten: ”Under rubriken genomförande saknas samverkan med

Länsstyrelserna, trots att det anges i beskrivningen av åtgärden. Länsstyrelserna har stor kunskap om LOVA och bör därför vara med i samverkan av denna åtgärd”

Hantering av synpunkt

Samverkan med länsstyrelserna har lagts till i genomförandetexten enligt: ”Det är därför viktigt att Havs- och vattenmyndigheten samverkar med [...] länsstyrelserna som handlägger ärenden om sökta stöd.”

Finansiering av åtgärdssamordnare

Flera vattenorganisationer och kommuner har efterlyst att finansiering av åtgärdssamordnare lyfts i åtgärden. Falkenbergs kommun har svarat: ” Viktigt att säkerställa finansiering av åtgärdssamordnare. Eftersom LEVA-åtgärdssamordningen är tänkt att finansieras genom LOVA, så saknar vi att det nämns här.”

Hantering av synpunkt

Formuleringen ”Åtgärdssamordnare är en viktig arbetsform för att öka åtgärdsgenomförandet i jordbruket. Det är viktigt att det fortsatt finns möjligheter till finansiering för vattenorganisationer, länsstyrelser och kommuner för att anställa åtgärdssamordnare.” har lagts till i genomförandetexten.

Information om stödformer

Länsstyrelsen Gävleborg har velat se en tydligare formulering angående vägledning om stödsökning: ”Länsstyrelsen ser positivt på att en sådan vägledning tas fram, men det är inte alls tydligt i denna åtgärd om så faktiskt ska ske, och i så fall om vägledningen enbart skulle syfta till stödformer relaterat till övergödning?” Havs- och vattenmyndigheten har samtidigt svarat att begreppet vägledning ska bytas ut mot ”gemensam information”.

Hantering av synpunkt

Formuleringen i genomförandetexten har ändrats till: ”Havs- och Vattenmyndigheten behöver också tillsammans med Jordbruksverket ta fram gemensam information om vilka stödformer som är lämpliga att söka för olika situationer och målgrupper.”

Stödformerna för åtgärder ska komplettera varandra

Havs- och vattenmyndigheten har önskat en tydligare beskrivning av hur LOVA, LONA och den gemensamma jordbrukspolitiken ska komplettera varandra:

”Förtydliga att LOVA, LONA och GJP ska komplettera varandra. LOVA-bidraget är styrt av en förordning och är inte underordnat övriga stödformer. LOVA-förordningen har breddats och omfattar fler åtgärder som inte relaterar till övergödning. Meningen är att LONA, LOVA och LBP-stöden ska komplettera varandra i de aspekter de har synergier med varandra avseende åtgärder som berör övergödning.”

Hantering av synpunkt

Formuleringen i åtgärdstexten har ändrats till: ”Åtgärden ska genomföras i samverkan med Jordbruksverket och Naturvårdsverket, för att tillgodose att LOVA, stöden i den gemensamma jordbrukspolitiken och LONA kompletterar varandra, samt i samverkan med länsstyrelserna.”

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Finansiering för övergödningsåtgärder utom jordbruket

Länsstyrelsen Gotland har svarat att LOVA även kan användas för att finansiera åtgärder på andra påverkanstyper än jordbruket:

”länsstyrelsen vill även lyfta fram de åtgärder som kan göras inom kommunal verksamhet som mycket viktiga för att minska lokala övergödningsproblem och tillförsel av miljögifter tex att förbättringar inom befintlig dagvattenhantering, reningsverk mm som går utöver lagstiftade krav (följer av skyldighet i lag eller annan författning) för att minska på både näringsämnen och miljögifter.”

Hantering av synpunkt

Åtgärden är vinklad mot påverkan från jordbruk av flera olika skäl. Dels för det finns ett särskilt behov att få stödsystemen för jordbruksåtgärder att hänga ihop, men också för att jordbruket har det största åtgärdsbehovet, och för att åtgärder i jordbruket generellt sett är kostnadseffektiva relativt åtgärder inom dagvattenhantering eller reningsverk. Nyckeln i åtgärdstexten är dock att ”verka för kostnadseffektiva åtgärder mot extern och intern näringsbelastning”, vilka ska kunna prioriteras för alla påverkanstyper.

Vägledning om handläggning av LOVA-stöd

Länsstyrelsen Gotland har svarat att tydligare vägledning behövs för att minska skillnader i ärendehantering mellan länen: ” Samtidigt behöver Havs- och vattenmyndigheten se över vägledningen för LOVA-stöd så att den harmoniserar bättre med LOVA-förordningen, för att bland annat minska stora skillnader mellan länen för vad som anses stödberättigat.”

Hantering av synpunkt

Vissa skillnader mellan länen i vilka åtgärder som anses stödberättigade kan vara motiverade. Havs- och vattenmyndigheten har samtidigt meddelat att en översyn av vägledningen är nödvändig, men att en sådan redan är planerad.

Effektuppföljning

SMHI har tryckt på vikten av effektuppföljning:

”För att kunna bedöma åtgärders kostnadseffektivitet och avgöra rätt plats för rätt åtgärd behöver pengar avsättas till effektuppföljning, dvs en övervakning som kan användas för att utvärdera effekterna av en åtgärd. SMHI anser att effektuppföljning bör vara ett grundkrav i finansiering av åtgärder genom olika stöd [...]”

Hantering av synpunkt

Effektuppföljning är en viktig del av åtgärden. Det är dock praktiskt omöjligt att följa upp effekten genom mätningar av varje enskilt stöd som betalas ut.

16. Havs- och vattenmyndigheten 8 - Egenkontroll vattenverksamhet och vattenuttag

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 42 remissinstanser har lämnat synpunkter på denna åtgärd. Av dessa kommer 4 från centrala myndigheter, 12 från kommuner, 10 från länsstyrelser. Det har även kommit ett antal synpunkter från branschorganisationer och vatten- och intresseorganisationer.

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Synpunkter som lett till revidering

Länsstyrelsen Skåne skriver:

”Det finns ett behov av att bedriva tillsyn över verksamhetsutövares egenkontroll, och för det arbetet krävs tillsynsvägledning från HaV. Om det är detta som avses så kan det förtydligas. Formuleringen är otydlig och uppfattas innehålla ett syftningsfel vad gäller delen om att vägleda verksamheter/verksamhetsutövare i deras egenkontrollarbete. Ordet egenkontroll är tydligt förknippat med verksamhetsutövare, och inte tillsynsmyndigheternas arbete. Det ska inte förväxlas med egeninitierad tillsyn.”

Hantering av synpunkt.

Åtgärdstexten, motiveringen samt genomförande är reviderade.

Havs- och vattenmyndigheten skriver:

”Enligt VISS bedöms 18 vattenförekomster ha betydande påverkan av vattenuttag eller vattenavledning. Dessa vattenförekomster är belägna i de områden som på senare år varit utsatta för torka. Det framgår inte om problemet är själva vattenbortledningen eller om det beror på att vattentillgången minskat av klimatologiska skäl. Det framgår av förslaget att åtgärden ska leda till att påverkan från vattenverksamhet och vattenuttag minskar, så att den bidrar till att miljö kvalitetsnormer för vatten följs. Det är oklart hur vägledningen ska bidra till att dessa vattenförekomster uppnår god status.

Havs- och vattenmyndigheten arbetar löpande med tillsynsvägledning för vattenuttag och vattenverksamhet oavsett om det finns med i åtgärdsprogrammet eller inte.

Havs- och vattenmyndigheten har ett aktivt och ständigt pågående arbete med vägledning kring vattenverksamheter vilket går att följa på myndighetens hemsida.

Vägledning om egenkontroll är nyligen uppdaterad och behöver därför inte vara del av en åtgärd.”

Hantering av synpunkt

Åtgärden är numer inriktad mot tillsynsvägledning för vattenverksamhet och vattenuttag och inte endast riktad mot egenkontrollen.

17. Havs- och vattenmyndigheten 9 - Stödfunktion för åtgärdssamordnare

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Sammanlagt 35 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav fyra centrala myndigheter, sju länsstyrelser, elva kommuner, ett kommunalförbund, ett dikningsföretag, tio vattenorganisationer/vattenråd samt sju åtgärdssamordnare i ett gemensamt svar. De flesta samrådssvar understryker den stora betydelsen av åtgärdssamordnare för åtgärdssamarbetet. Många belyser behovet av en stabil finansiering, men också behovet av en fortsatt stödfunktion. Ett gemensamt svar från flera åtgärdssamordnare på olika vattenorganisationer lyder:

”Vi vill att det fortsatt finns en central stödfunktion för att samordna oss åtgärdssamordnare. Vi behöver bland annat ha möjligheter att träffas och diskutera LEVA-arbetet. Vi behöver även ha en stödfunktion som förmedlar hur det går med våra uppdrag till myndigheter och beslutsfattare, samt hjälpa oss att förbättra och utveckla arbetsverktyg. Havs- och Vattenmyndigheten har varit fantastiska med att följa upp vårt arbete, vidareförmedla kurser och tillhandahålla gemensamma dokumentsidor mm. Vi vill fortsätta att ha en sådan bra stödfunktion.”

Falkenbergs kommun har svarat:

”Projektet LEVA mellersta Halland, med huvudman Falkenberg kommun, instämmer i behovet [...], då LEVA-projektet upplevts som framgångsrikt och åtgärdssamordnarna haft stor nytta av HaVs samordning och erfarenhetsutbytet mellan de olika projekten. Vi ställer oss också mycket positiva till att ”bredda uppdraget för åtgärdssamordnarna så att ekologisk status tas hänsyn till i sin helhet.”, då vi ser stor potential i det.”

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Länsstyrelsernas roll

Många svaranden, såväl vattenorganisationer som länsstyrelserna själva, har pekat på länsstyrelsernas roll i arbetet med åtgärdssamordnare och att de behöver involveras bättre. Länsstyrelsen Skåne har exempelvis svarat: ”Skrivningen att involverandet och utbytet med Länsstyrelserna bör utvecklas är alltför svag. Länsstyrelserna behöver inkluderas i det nätverk som skapats för att tillföra det regionala perspektivet.”

Hantering av synpunkt

Skrivningen om länsstyrelserna har flyttats från genomförandetexten till åtgärdstexten för att ges större tyngd: ”Involverandet och utbytet med länsstyrelserna i arbetet bör utvecklas.” Vidare har ordet ”bör” ersatts med ”behöver” i genomförandetexten.

Definition av åtgärdssamordnare

Många svaranden har påpekat att stödfunktionen behöver omfatta även de åtgärdssamordnare som är anställda utanför LEVA-projektet. Falkenbergs kommun har svarat: ”En önskad utveckling av åtgärden är: att inkludera även de åtgärds-samordnare som finns i landet som inte ligger under LEVA, till exempel de som finansieras av LOVA.”

Hantering av synpunkt

Eftersom LEVA-projektet löper ut 2021 blir denna uppdelning inte aktuell. Vattenmyndigheterna har dock sett ett behov av att tillfoga en definition av begreppet åtgärdssamordnare för att förtydliga vad åtgärden avser. Följande formulering har därför tillfogats genomförandetexten: "Stödfunktionen behöver fortsatt finnas tillgänglig för de åtgärdssamordnare som arbetar med att identifiera, planera och genomföra lokala kostnadseffektiva åtgärder, inom ett geografiskt område definierat av vattnets naturliga gränser."

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Finansiering

Så gott som samtliga svarande kommuner och vattenorganisationer har tryckt på vikten av en stabil och långsiktig finansiering för åtgärdssamordnare. Ur svaret från Enköpings kommun:

"Under LEVA-projektet har det blivit tydligt att den här typen av tjänst behövs. Nu behöver projektet skalas upp så att det blir fler åtgärdssamordnare. Nu hänvisar man till att pengarna för detta ska komma från LOVA. Men LOVA är samtidigt stödet som ska gå till genomförandet av kostnadseffektiva fysiska åtgärder. Om LEVA ska kunna fortsätta krävs det en långsiktig finansiering."

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna saknar bemyndigande att bestämma över finansiering med statliga medel. Ett av syftena med att inkludera denna åtgärd i åtgärdsprogrammet är dock att belysa vikten av arbetsformen med åtgärdssamordnare, och ge Havs- och vattenmyndigheten möjligheten att äska medel för att bibehålla sin stödfunktion.

Åtgärden uppfyller inte de formella kraven i Miljöbalken

Havs- och vattenmyndigheten har avstyrkt åtgärden då man menar att den inte uppfyller de formella kraven enligt Miljöbalken 5 kap. 9 §:

"Havs- och vattenmyndigheten konstaterar att åtgärden/uppgiften inte kan anses uppfylla de formella kraven i miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen att det ska vara möjligt att följa upp hur den leder till att betydande påverkan reduceras och miljö kvalitetsnormerna kan följas."

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna gör en annan tolkning av Miljöbalken 5 kap. 9 §. Nyttan av åtgärdssamordnare går att kvantifiera, vilket har gjorts i Havs- och vattenmyndighetens rapport "Redovisning av regeringsuppdrag om Pilotområden mot övergödning". Att exakt kvantifiera hur Havs- och vattenmyndighetens stödfunktion för åtgärdssamordnare bidrar till att reducera betydande påverkan är visserligen svårare, men det kan konstateras av flera av samrådssvaren att åtgärdssamordnare är beroende av en effektiv stödfunktion för att kunna genomföra sitt uppdrag.

18. Jordbruksverket 1 - Rådgivning om näringsläckage

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 30 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav tre centrala myndigheter, sju länsstyrelser, en region, nio kommuner, tre branschorganisationer (LRF Riks samt två lokala), tre intresseorganisationer, ett företag och fem vattenorganisationer/vattenråd. De flesta Samrådssvaren är positiva till åtgärden, och understryker den viktiga roll som rådgivning har i åtgärdsarbetet. Flera samrådssvar välkomnar särskilt att Jordbruksverket fortsatt ska bistå HaV i sin stödfunktion som åtgärdssamordnare. Ur svaret från Enköpings kommun: "Vi ställer oss bakom förslaget att Jordbruksverket fortsatt ska bistå HaV i dess stödfunktion för LEVA samordnare. Jordbruksverket har fyllt en viktig roll för vår vattenrådgivare (LEVA samordnare) i dialog om miljörådgivning, eventuella utmaningar med Greppa näringen regionalt etcetera"

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Fler alternativa åtgärder lyfts i formuleringen

Många samrådssvar har gjort gällande att vattenmyndigheternas åtgärdsanalys är begränsad till alltför få åtgärder. Vattenmyndigheterna har också kunnat konstatera att de åtgärder som inkluderats i åtgärdsanalysen endast räcker för att fylla en del av det totala åtgärdsbehovet.

Hantering av synpunkt

Formuleringen "Som grund till detta har vattenmyndigheterna tagit fram ett underlag med förslag på möjliga kostnadseffektiva åtgärder för att nå god ekologisk status med avseende på övergödning." har strukits ur genomförandetexten och ersatts med en formulering som även lyfter upp de alternativa åtgärder som ligger utanför vattenmyndigheternas åtgärdsanalys: "Särskild vikt bör läggas vid de åtgärder som vattenmyndigheterna angivit som prioriterade, men rådgivning och kunskapsutveckling behövs också kring andra åtgärder som kan reducera läckage av näringsämnen, exempelvis markpackning, anpassad jordbearbetning, behovsanpassad gödsling, teknik och tidpunkt för stallgödselspridning, tvåstegsdiken, kalkfilterdiken eller avfasning av dikeskanter."

Klimatanpassning

Några länsstyrelser har efterfrågat en mer konkret förklaring av åtgärdens koppling till klimatanpassning. Stockholms länsstyrelse har svarat: "Under rubriken sammanhang beskrivs hur åtgärden bidrar till samhällets klimatanpassning. Exemplifiera och förtydliga kopplingen till klimatanpassning även under rubriken Motivering och/eller Genomförande."

Hantering av synpunkt

Formuleringen "Klimatförändringar förväntas dessutom medföra ökad nederbörd under vintern då risken för kväveutlakning är stor. Även frekvensen av episoder med skyfall och kraftig avrinning kan komma att öka." har lagt till i motiveringstexten.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Samverkan med jordbruksföretag

LRF har svarat att samtliga av Jordbruksverkets åtgärder bör genomföras i samverkan med lantbruksnäringen:

" Alla de fem uppdragen till Jordbruksverket är sådana som till slut i mycket hög grad berör lantbrukare. Därför behöver åtgärdsbeskrivningen kompletteras med att det inte bara ska genomföras i samverkan med andra myndigheter utan även med lantbruksnäringen. Erfarenhet från tidigare ansatser visar att om de som berörs reduceras till remissinstanser och inte känner någon delaktighet över det som föreslås så ökar inte åtgärdstakten som den skulle kunna ha gjort. Använd erfarenheterna från Greppa Näringen och LEVA där myndigheter samverkar med lantbruksnäringen."

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten instämmer i att samverkan med jordbruksnäringen är mycket viktig för ett effektivt åtgärdsgenomförande. Jordbruksföretagen finns dock redan nämnda som samverkanspart i de delar av åtgärderna där det är mest relevant, till exempel gällande ökande informationsinsatser i åtgärd 1, och gällande att verka för ett ökat åtgärdsgenomförande i åtgärd 4. Vikten av att ta vara på den enskilde lantbrukarens kompetens är också inskriven i motiveringstexten för åtgärd 1-3.

Synpunkter som omhändertas i andra åtgärder

Flera samrådssvar har lämnat synpunkter som omhändertas i andra åtgärder. Flera kommuner, bland annat Svedala och Köping, efterlyser kompetensutveckling av kommunala tillsynsinspektörer. Länsstyrelser i norra Sverige har svarat att Jordbruksverket behöver se över stödvillkoren så att stöd blir sökbara i hela Sverige.

Hantering av synpunkt

Frågan om utbildning och kompetensutveckling för kommunala inspektörer hanteras i åtgärd 6. Frågan om villkor för stöd inom landsbygdsprogrammet/gemensamma jordbrukspolitiken hanteras i åtgärd 4.

19. Jordbruksverket 2 - Rådgivning om växtskyddsmedel

Åtgärd 19 ingår ej i Åtgärdsprogram för vatten i Bottenvikens vattendistrikt 2021–2027.

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Sammanlagt 34 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav tre centrala myndigheter, sju länsstyrelser, tolv kommuner, tre branschorganisationer (LRF Riks samt två lokala), tre intresseorganisationer, ett företag och fem vattenorganisationer/vattenråd. De flesta samrådssvaren är positiva till åtgärden, men många svar föreslår att åtgärden utökas eller förtydligas på ett eller annat sätt – exempelvis att åtgärden bör omfatta fler vattenförekomster, ämnen eller branscher. Östersunds kommun har svarat:

”Arbetet enligt åtgärden ska ske överallt, inte bara på ställen där ämnen från växtskyddsmedel medför en risk att miljökvalitetsnormerna inte följs. Användningen av växtskyddsmedel i andra områden, där det inte föreligger en risk idag, kan i längden leda till att risken uppstår. Det är högst relevant att försöka minska påverkan av växtskyddsmedel generellt sett för att förhindra att det leder till en negativ påverkan för yt- och grundvatten.”

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Klimatanpassning

Länsstyrelserna i Blekinge och Stockholm har efterfrågat ett förtydligande av åtgärdens bidrag till klimatanpassning. Frågan utvecklas av Norrvatten, som ”[...] rekommenderar återigen att beakta Jordbruksverkets prediktioner om jordbrukets klimatanpassning i arbete så att de inte utgår ifrån en nulägesanalys. Jordbruksverket förutspår en hundraprocentig ökning av användningen av bekämpningsmedel samtidigt som klimatet och odlingsförutsättningarna förändras.”

Hantering av synpunkt

Formuleringen ”Klimatförändringar förväntas öka behovet av växtskyddsmedel, och förändrade nederbördsmonster riskerar även att öka risken för läckage.” har tillfogats motiveringstexten.

Växthus

SLU vill se ett tydligare fokus på växthus i åtgärden: ”Det vore bra med ett extra fokus på rådgivning om användning och hantering av växtskyddsmedel i växthus, på motsvarande sätt som det lyfts fram i Jordbruksverket, åtgärd 6”

Hantering av synpunkt

Växthus nämns sedan tidigare i genomförandetexten, men har nu även lyfts i motiveringstexten i formuleringen: ”[...] men även godkända växtskyddsmedel godkända för användning i jordbruk och växthus kan orsaka att god ekologisk status inte nås i sjöar och vattendrag, samt att god kemisk status inte nås i grundvatten.”

Åtgärden utgår för Bottenvikens distrikt

Vattenmyndigheterna har utgått från principerna i regeringsprövningen av åtgärdsprogrammet 2016–2021, där det bland annat slogs fast att åtgärder inte får vara mer långtgående än vad som behövs för att uppnå miljö kvalitetsnormerna.

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna har inte kunnat identifiera någon betydande påverkan från tillåtna växtskyddsmedel i Bottenvikens distrikt. För den grundvattenförekomst där påverkan har identifierats rör det sig om ämnen som förbjudits för användning i jordbruket och som troligen härrör från andra källor. Åtgärden utgår därför från Bottenvikens åtgärdsprogram.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Åtgärden behöver omfatta även ämnen som ej regleras av MKN/områden där det ej idag finns risk för att MKN inte följs

Östersunds kommun har svarat att åtgärden behöver genomföras överallt och inte bara i områden där det finns risk för att MKN inte följs, detta för att förebygga att risken uppstår i framtiden. Habo kommun har svarat att åtgärden behöver innefatta dricksvattentäkter, och då oavsett om ämnet är reglerat i en miljö kvalitetsnorm eller inte.

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna har hållit sig till principerna i regeringsprövningen av det gällande åtgärdsprogrammet, där det bland annat slogs fast att åtgärder inte får vara mer långtgående än vad som behövs för att följa miljö kvalitetsnormerna. Åtgärden kan därför inte behandla ämnen som ej regleras av en miljö kvalitetsnorm. Åtgärder får visserligen omfatta förebyggande arbete, men vattenmyndigheterna anser att det i dagsläget är rimligt att prioritera de vattenförekomster som fallit ut i påverkansanalysen, och som är i antingen risk eller osäker risk för att inte kunna följa miljö kvalitetsnormerna.

Växtskyddscentral i norra Sverige

Länsstyrelser i norra Sverige har föreslagit att tillgängliggöra rådgivning bättre i norra Sverige. Länsstyrelsen Norrbotten skriver:

”I dagsläget finns inte anpassad rådgivning om växtskyddsmedel tillgänglig för lantbrukare i norra Sverige. Den nordligast placerade växtskyddscentralen finns i Uppsala och det finns lågt fokus och kunskapsunderlag om norra Sverige. Man har med detta sagt att norra Sverige inte är viktigt och inte har behov av anpassad rådgivning, men ställer samtidigt krav på att varje enskild lantbrukare ska agera på lämpliga sätt. Förslagsvis inrättas en central även i Umeå, som kan täcka de fyra nordligaste länen och därmed ge relevant information.”

Hantering av synpunkt

Det är svårt att motivera en satsning på arbetet med växtskyddsmedel i norra Sverige utifrån påverkansanalys och riskbedömning. Resurserna behöver främst prioriteras till de områden där det finns risk för att miljö kvalitetsnormerna inte kan följas. Samtidigt behöver påverkansanalysen i vattenförvaltningen utvecklas för att fånga upp eventuell påverkan i tid.

Utred cocktail-effekten och utöka övervakningen

Grundvattenrådet för Kristianstadslätten har svarat:

”Den så kallade ”cocktail-effekten” för kemiska bekämpningsmedel bör utredas. Hur samverkar olika kemiska bekämpningsmedel och vad får det för effekt på vattenmiljön. Detta bör kompletteras med en åtgärd för att ta fram en strategi för att kartlägga förekomsten av bekämpningsmedel även utanför allmänna vattentäkter. I VISS är tillförlitligheten ofta låg med avseende på bedömningen om bekämpningsmedel vilket tydligt indikerar ett behov av utökad kartläggning.

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna har hållit sig till principerna i regeringsprövningen av det gällande åtgärdsprogrammet, enligt vilken åtgärder inte ska omfatta rena kunskapshöjande aktiviteter, och inte heller övervakning.

Ekonomiskt stöd för åtgärder

Några kommuner har efterfrågat möjligheten att söka ekonomiskt stöd för åtgärder. Helsingborgs kommun skriver: ”Det bör även finnas möjlighet att söka stöd för åtgärder som minskar läckage av bekämpningsmedel, både för jordbruk och trädgårdsföretag.” Kristianstads kommun föreslår riktade bidrag för bekämpningsmedelsfri odling i vattenskyddsområden.

Hantering av synpunkt

Möjligheten att söka stöd för ekologisk odling och skydds-zoner finns inom Landsbygdsprogrammet. Vattenmyndigheterna har dock inte sett behovet av att skriva en särskild åtgärd om hanteringen av detta.

Andra källor till växtskydds- och bekämpningsmedel

Mörbylånga kommun föreslår att även golfbanor, fotbollsplaner etcetera omfattas av rådgivning av en lämplig aktör.

Hantering av synpunkt

Rådgivning till sådana verksamheter faller utanför Jordbruksverkets ansvarsområde. Det mer övergripande ansvaret för att minska påverkan från särskilt förorenande ämnen och prioriterade ämnen ligger hos Kemikalieinspektionen och berörs i den åtgärd som riktas till den myndigheten.

20. Jordbruksverket 3 - Rådgivning om fysisk påverkan

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Sammanlagt 33 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav tre centrala myndigheter, tio länsstyrelser, sju kommuner, tre branschorganisationer (LRF Riks samt två lokala), tre intresseorganisationer, ett företag och sex vattenorganisationer/vattenråd. De flesta samrådssvar är generellt sett positiva till åtgärden och understryker att den behandlar viktiga aspekter i vattenmiljön, men föreslår också olika tillägg och förtydliganden, gällande exempelvis konflikter med regelverket kring markavvattning, klimatanpassning, kopplingar till näringsläckage, kompetensbrist, etcetera Länsstyrelsen Uppsala har svarat:

” Det är viktigt att Jordbruksverket säkerställer att kompetensutvecklingen och rådgivningen riktad mot vattenverksamhet och vattenuttag kopplade till jordbruket fortsätter. Åtgärder kan modifieras beroende på lokala förutsättningar men kräver både kunskap och information för att undvika negativa effekter på vattenmiljöerna i möjligaste mån. Samverkan mellan Greppas rådgivare, kommunens samordnare och företagare/branschföreträdare kan vara en framkomlig väg för att anpassa åtgärderna för fysisk påverkan. Detta är viktigt för att målkonflikter, som kan uppstå mellan bättre vattenkvalitet och förbättrade odlingsbetingelser på åkermarken, kan reduceras till ett minimum.”

Vissa samrådssynpunkter behandlar frågor som lyfts i andra åtgärder, exempelvis miljövänligt dikesunderhåll som behandlas i Naturvårdsverket 6, och avveckling av markavvattningsföretag som inte behövs i Delåtgärdsprogrammet mot vattenbrist och torka i Södra Östersjöns vattendistrikt. Konsekvensanalyser av åtgärder mot hydromorfologisk påverkan görs inom ramen för arbetet med kraftigt modifierade vatten m.a.p. markavvattning.

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Åtgärdens rubrik

Länsstyrelsen Norrbotten har svarat att åtgärdens rubrik är ”lite luddig och något missvisande”.

Hantering av synpunkt

Rubriken på åtgärden har ändrats från ”Rådgivning om fysisk påverkan” till ”Rådgivning om påverkan från vattenverksamhet”.

Balans mellan produktion, näringsläckage och den fysiska påverkan på vattenmiljön

Många samrådssvar har velat se tydligare kopplingar mellan produktion, näringsläckage och dränering. Jämtlands länsstyrelse svarar:

” Underhåll och skötsel av öppna diken, samt markavvattning i form av täckdikning är en av de allra viktigaste frågorna för framtida livsmedelsproduktion i förändrat klimat. Kraftsamling behövs för att kunna erbjuda kompetent, praktisk rådgivning i hur man bäst utvecklar och underhåller markavvattningen. [...] En annan viktig del som inte tas upp är dräneringens betydelse i förhållande till fosforförluster, till exempel uppger Malgeryd med flera (2015) att

”Många åtgärder mot fosforförluster från jordbruksmark hänger nära ihop med bra dränering – frågan är inte om vattnet rinner iväg, utan hur och vad det tar med sig”. Därför är det viktigt att se till båda aspekterna i arbetet”

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna har förtydligat att dräneringssystem ofta är en förutsättning för att odling ska kunna ske, samt att underhåll av dräneringssystem kan bidra till att minska näringsläckaget, men också att åtgärder för att förbättra dräneringen kan ge negativa effekter på den fysiska vattenmiljön. Rådgivningen ska därför enligt åtgärden inriktas på att främja åtgärder med en positiv effekt på vattenmiljön, men också i möjligaste mån undvika negativa effekter av vattenverksamhet.

I motiveringstexten har stycket ”På platser där grödan begränsas av en otillräcklig dränering kan underhåll av dräneringssystem även bidra till ett minskat näringsläckage, och likaså för jordar med hög risk för ytavrinning och erosion” lagts till. Vidare har de negativa effekter vattenverksamhet kan ha på miljön förtydligats enligt: ”Åtgärder för att förbättra dräneringen och ökade vattenuttag medför även en risk för miljöpåverkan genom erosion, grumling, igenslamning av bottnar och förändrad hydrologi i såväl sjöar som vattendrag som i närmiljön. Avvattning av sura sulfatjordar kan även innebära risk för kraftiga surstötar i avrinnande vatten”. I genomförandetexten har meningen ”Jordbruksverket behöver [...] underlätta genomförandet av åtgärder med en positiv effekt på vattenmiljön” lagts till.

Konflikter med vattenlagstiftningen

Länsstyrelsen Uppsala och Hjälmarens vattenvårdsförbund vill båda belysa de juridiska svårigheterna med att genomföra åtgärder i jordbrukslandskapet som påverkas av lagstiftningen kring markavvattningsföretag. Länsstyrelsen Uppsala skriver:

”Ingen av föreslagna åtgärder för fysisk påverkan lyfter problematiken kring lagstiftningen kopplat till markavvattningsföretag och hur osäkerheten kring den juridiska hanteringen av befintliga markavvattningsföretag som delvis är insomnade och inaktiva försvårar genomförandet av åtgärder. För de fall det önskas fler åtgärder som anläggande av våtmarker, bevattningsdammar, utläggning och sten och död ved, tvåstegsdiken med mera i jordbrukslandskapet är det viktigt att utreda hur lagstiftningen kring befintliga markavvattningsföretag kan förändras. Detta är något som lyfts i flera åtgärder framtagna inom LEVA-projektet. Åtgärder som i slutänden inte genomförts för att juridiken kopplat till markavvattningsföretag avskräckt sökande och fördyrat åtgärden”

Hantering av synpunkt

Juridisk rådgivning är en del av den rådgivning som utförs inom Greppa näringen. Synpunkten är dock ändå relevant, och av denna anledning har meningen ”Jordbruksverket behöver [...] underlätta genomförandet av åtgärder med en positiv effekt på vattenmiljön” lagts till för att understryka behovet.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Fysiska åtgärder mot hydromorfologisk påverkan

Borås stad och Sävås vattenråd har önskat att fysiska åtgärder som kantzoner med buskar och träd, eller död ved och stenar i vattnet lyfts i åtgärds- och genomförandetexterna.

Hantering av synpunkt

Det saknas i dagsläget styrmedel för den typen av åtgärder som efterfrågas, vilket behövs för att rådgivning ska bli meningsfull. Att utreda styrmedel för att genomföra åtgärder mot hydromorfologisk påverkan ingår i åtgärden Jordbruksverket 5.

Samverkan

Länsstyrelsen Skåne önskar att samverkan med länsstyrelserna lyfts i genomförandetexten.

Hantering av synpunkt

Hur och i vilka former samverkan ska ske utvecklas i genomförandetexten endast om särskilda behov finns utöver ordinarie samverkan.

Konsekvensanalys av åtgärder mot fysisk påverkan

Länsstyrelsen Gotland har svarat: "Det behövs en konsekvensanalys av hur åtgärder som ved och stenar på botten och trädbevuxna kantzoner kan genomföras samtidigt som jordbrukets behov av markavvattning bevaras".

Hantering av synpunkt

Dessa analyser kommer att göras inom ramarna för vattenmyndigheternas arbete med KMV Markavvattning.

Vattenhushållning

Länsstyrelsen Stockholm har förslagit följande tillägg till motiveringstexten (understruken text):

"Klimatförändringar leder dessutom till ett sannolikt ökat behov av både bevattning och vattenhushållning. Eftersom åtgärder för att förbättra dräneringen och ökade vattenuttag riskerar att påverka livsmiljöerna i vattendragen negativt samt att det kan bidra till ökad ytavrinning och högre flöden nedströms i avrinningsområdet är det viktigt att Jordbruksverkets rådgivande verksamhet inkluderar dessa aspekter."

Hantering av synpunkt

Frågan har tagits upp i dialog med Jordbruksverket. De har svarat att begreppet vattenhushållning kan användas på olika sätt, dels i betydelsen att tillgodose att plantan får en lagom mängd vatten, dels i betydelsen vattenbesparing. Att inkludera ordet i åtgärden riskerar att bli otydligt. De menar vidare att påståendet att dräneringsåtgärder leder till ökad ytavrinning och ökade flöden är felaktigt.

Vattenhushållning

Kävlingeåns vattenråd har svarat att kunskapshöjning om dikesrensning skulle vara positivt för både vattenmiljön och minska kostnader för verksamhetsutövaren:

" Vattenrådets erfarenhet är att det ibland görs rensningar i vattendrag som inte uppnår den nytta och det syfte som eftersträvas med rensningen. Anledningen till detta kan vara kunskapsbrist om hydrologi och vattendragens bottenprofil samt för lite tillgänglig information om begränsande sektioner som bestämmer vattenflöden och vattennivåer. Kunskapshöjning på detta område skulle kunna leda till lägre kostnader för rensningar och mindre påverkan på miljön och ekologin i vattendragen. Stöd bör finnas att söka för att höja kunskapen."

Hantering av synpunkt

Rådgivning om dikesresning omfattas av åtgärden, men det finns även en mer specifik åtgärd riktad till Naturvårdsverket (åtgärd 6) som syftar till att dikesunderhåll ska göras på ett miljövänligt sätt.

Strategi för genomförande av åtgärder mot fysisk påverkan

Länsstyrelsen Gävleborg har efterlyst en strategi för att genomföra åtgärder för att minska fysisk påverkan i jordbrukslandskapet:

”Länsstyrelsen anser att det saknas en strategi för genomförande av de åtgärder mot fysisk påverkan som krävs för att nå normerna i jordbrukspåverkade vattenförekomster. Rådgivning är nog bra och kan leda till bättre vattenmiljö, men Länsstyrelsen kan inte se att åtgärden kommer att leda till att normerna för vatten med påverkan av jordbruk kommer att nås i någon större utsträckning.”

Hantering av synpunkt

Syftet med denna åtgärd är i första hand att minska miljöpåverkan från jordbrukets vattenanläggningar. I förlängningen behövs även mer proaktiva åtgärder, men i dagsläget saknas, som länsstyrelsen Gävleborg påpekar, både styrmedel och målbild för detta. Vattenmyndigheterna kommer att påbörja arbetet med KMV markavvattning under 2022, och parallellt har Jordbruksverket en åtgärd (åtgärd 5) för att utreda prioriterade styrmedel för sådana åtgärder i jordbrukslandskapet.

21. Jordbruksverket 4 - Prioritering av jordbruksåtgärder

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Sammanlagt 36 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav två centrala myndigheter, nio länsstyrelser, åtta kommuner, fem branschorganisationer (LRF Riks samt fyra lokala), tre intresseorganisationer, ett företag och åtta vattenorganisationer/vattenråd. De flesta samrådssvar tillstyrker åtgärden, men de flesta har också svarat att viktiga delar saknas i åtgärden. Vissa kommuner och vattenråd är kritiska till att åtgärdsprogrammet i hög grad förlitar sig på frivillighet i genomförandet av åtgärder i jordbruket. Svedala kommun skriver:

"[...] De fysiska åtgärderna som föreslås i denna åtgärd bygger fortfarande på frivillighet, och det finns inte någon tillräckligt tydlig lagstiftning som tillsynsmyndigheten kan använda sig av för att tvinga fram dessa åtgärder i tillräcklig omfattning. Kommunen menar att det är vägat av Vattenmyndigheten att förlita sig på frivilliga åtgärder när många vattenförekomster har en lång väg till att uppnå MKN god status, samtidigt som det bara är 6 år kvar till dess att normen ska vara uppnådd. [...]"

Många samrådssvar menar att listan på prioriterade åtgärder är alltför snäv. Det finns synpunkter både om att åtgärder som funnits med på listan borde tas bort (till exempel tvåstegsdiken), och att åtgärder som saknas borde tas med (till exempel precisionsgödsling).

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Förändringar i listan på prioriterade åtgärder

Många samrådssvar kommenterar listan på prioriterade åtgärder. Flera menar att evidensen för effekten av tvåstegsdiken är för svag. Enköpings kommun skriver:

"Vi anser inte att åtgärden tvåstegsdike är kostnadseffektivt eller evidensbaserad nog för att föreslås i den omfattning det görs. Det finns forskningsresultat som pekar på att välskötta diken med vegetation har lika hög kväve- och fosforrening som en väl fungerande anlagd våtmark, en bättre åtgärd är därigenom att investering i att flacka av dikesslänter och underhålla med klippskopa. För övrigt föreslås närmare 3 mil tvåstegsdiken som åtgärd i vattenförekomsterna inom Enköpingsåns och Örsundaåns avrinningsområde. Tvåstegsdiken har hittills i försök inte visat på särskilt stor effekt och det är för få anlagda i Sverige för att kunna anta att effekten är bra nog. Hur kan en åtgärd som denna föreslås i den omfattningen när åtgärdsprogrammet ska vara både kostnadseffektivt och konsekvenserna analyserade?"

Många svar har reagerat på den stora mängd kalk som behöver produceras för att genomföra de åtgärder som föreslås i VISS. LRF Östergötland skriver:

"Enligt underhandsuppgifter från branschen kommer tillgången på kalk inte att räcka ifall efterfrågan skulle öka i den omfattning som anges i VISS. En kraftigt ökad efterfrågan kan också medföra en höjning av priset på kalk så att åtgärden blir betydligt dyrare och därmed ointressant för lantbruket."

Flera svar efterlyser precisionsgödsling som en prioriterad åtgärd. Länsstyrelsen Västra Götaland skriver: " Viktiga åtgärder saknas som till exempel precisionsodling/gödsling och annat som har med ny teknik i stort att göra."

Hantering av synpunkt

Listan på prioriterade åtgärder bygger på den åtgärdsanalys som vattenmyndigheterna har gjort. För att inkludera en åtgärd i åtgärdsanalysen krävs det att det ska gå att uppskatta både effekt och åtgärdsutrymme för åtgärden. Vattenmyndigheterna instämmer i att evidensen för tvåstegsdiken inte är tillräckligt utredd. Vidare har hänsyn tagits till begränsningar i möjligheten att framställa kalk, åtgärden kalkfilterdiken utgår därför då strukturkalkning har befunnits mer kostnadseffektiv. Vidare har vattenmyndigheterna sett möjligheten att inkludera precisionsgödsling i listan på prioriterade åtgärder då den uppfyller de uppställda kriterierna.

Jordbruksverkets mandat och roll

Jordbruksverket har svarat att formuleringen om att "prioritera nedanstående åtgärder" bör tas bort då det inte stämmer överens med myndighetens roll och mandat.

Hantering av synpunkt

Formuleringen har tagits bort, meningen lyder nu: "Jordbruksverket ska inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken och andra eventuella anslag aktivt verka för ett ökat genomförande av nedanstående åtgärder i jordbrukslandskapet [...]. Åtgärdens titel har samtidigt ändrats till "Ersättningar för minskat näringsläckage".

Beslut om den gemensamma jordbrukspolitiken

Länsstyrelsen Uppsala har svarat att åtgärden inte stämmer till fullo överens med den strategiska plan som tagits fram för nästa programperiod för den gemensamma jordbrukspolitiken.

Hantering av synpunkt

Efter revideringar av listan på prioriterade åtgärder är åtgärden nu kompatibel med den strategiska planen som den ser ut i dagsläget. Det går dock inte med säkerhet att säga hur stöden i den kommande programperioden kommer att utformas innan ett slutgiltigt beslut är taget om den gemensamma jordbrukspolitiken. Formuleringen "Åtgärden kan vid behov komma att revideras efter att beslut tagits om den gemensamma jordbrukspolitiken från 2023 och framåt" har därför tillfogats åtgärdstexten.

Åtgärder utöver de prioriterade

Många samrådssvar har föreslagit andra åtgärder än de som inte finns nämnda i åtgärdstexten. Lovang lantbrukskonsult har svarat: "Listan ska inte vara begränsande och fokus ska ligga på kunskap om rätt åtgärd, rätt utformning och rätt plats. Det kräver både fältforskning, utvärdering, utbildning och rådgivning."

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna vill lägga en särskild vikt vid de åtgärder som har en bevisad effekt och som befunnits kostnadseffektiva. Vi ser dock också begränsningarna i den åtgärdsanalys som har gjorts och lyfter därför även vikten av att kunna finansiera andra typer av åtgärder. Formuleringen "En särskild vikt bör ges till de åtgärder som vattenmyndigheterna angivit

som prioriterade, men det är viktigt att det även finns möjlighet till finansiering av övriga åtgärder för bättre vattenkvalitet” har därför tillfogats genomförandetexten.

Samverkan med länsstyrelserna

Länsstyrelsen Skåne trycker på vikten av samverkan med länsstyrelserna:

”Utöver det behöver Länsstyrelserna involveras i arbetet då de hanterar stöden gentemot de som ska utföra de faktiska åtgärderna. Här finns till exempel kunskap kring varför vissa stöd inte får så god anslutning. Under rubriken genomförande saknas samverkan med Länsstyrelserna, trots att det anges i beskrivningen av åtgärden”

Hantering av synpunkt

Samverkan med länsstyrelserna har tillfogats meningen om samverkan i genomförandetexten:

”Det är därför viktigt att Jordbruksverket samverkar med Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket för att säkerställa att kostnadseffektiva åtgärder kan finansieras och genomföras, liksom med länsstyrelserna som handlägger ärenden om sökta stöd.”

Information om stödsökning

Länsstyrelsen Gävleborg har velat se en tydligare formulering angående vägledning om stödsökning: ”Länsstyrelsen ser positivt på att en sådan vägledning tas fram, men det är inte alls tydligt i denna åtgärd om så faktiskt ska ske, och i så fall om vägledningen enbart skulle syfta till stödformer relaterat till övergödning?”

Havs- och vattenmyndigheten har samtidigt svarat att begreppet vägledning ska bytas ut mot ”gemensam information”.

Hantering av synpunkt

Formuleringen i genomförandetexten har ändrats till: ”Jordbruksverket behöver också tillsammans med Havs- och Vattenmyndigheten ta fram gemensam information om vilka stödformer som är lämpliga att söka för olika situationer och målgrupper”

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Fler bindande styrmedel

Svedala kommun konstaterar att det åligger kommunerna att se till att MKN följs genom tillsyn och att det därmed behövs fler bindande styrmedel. Ett annat alternativ är högre bidrag för åtgärds genomförande.

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna har hållit sig till frivillighet som huvudprincip för genomförande av jordbruksåtgärder, i enlighet med regeringsprövningen av det gällande åtgärdsprogrammet. Gällande villkor för stödsökning ingår det i Jordbruksverkets uppdrag att verka för ett ökat åtgärds genomförande.

Stöd ej sökbara i norra Sverige

Länsstyrelser i norra Sverige har svarat att flera av stöden ej är sökbara i norra Sverige eftersom det inte definieras som nitratkänsliga områden. Andra av de prioriterade åtgärderna, till exempel strukturkalkning, är inte tillämpliga då det inte finns lerjordar.

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna instämmer i att de flesta av de prioriterade åtgärderna är irrelevanta för förhållanden i norra Sverige. Även om skyddszoner var sökbara även i norra Sverige är åtgärden fortfarande mindre relevant eftersom stora delar av åkerarealen består av permanent vall eller betesmark. Vidare är underlagen för åtgärdsanalysen av sämre kvalitet för norra Sverige. Det är troligt att åtgärdsbehoven för jordbruket i norra Sverige i högre grad kan uppnås genom tillsyn och rådgivning än genom stödsökta åtgärder i landsbygdsprogrammet.

Multifunktionella våtmarker

Både Länsstyrelsen Gotland och LRF vill lyfta värdet av multifunktionella våtmarker som ger både näringsreduktion, biologisk mångfald och möjlighet till bevattning. Även Länsstyrelsen Uppsala påpekar att bevattningsdammar har föreslagits stödgrundande i den strategiska planen för ny gemensam jordbrukspolitik.

Hantering av synpunkt

Värdet av multifunktionella åtgärder är odiskutabelt, men vattenmyndigheterna anser att möjligheten att anlägga sådana kan fångas upp i den generella formuleringen om att Jordbruksverket behöver verka för ett ökat åtgärds genomförande.

Uppföljning

Länsstyrelsen Skåne föreslår att Jordbruksverket ges i uppdrag att sammanställa undersökningar av effekterna av de olika typerna av åtgärder så att deras miljönytta blir tydliggjord.

Hantering av synpunkt

Uppföljning av utbetalda stöd är nödvändigt, men det ingår redan i Jordbruksverkets uppdrag, och vattenmyndigheterna ser inte några skäl att specificera det ytterligare i åtgärden.

Bredda stödet för fånggrödor

LRF föreslår att stödet för fånggrödor breddas så att det även omfattar andra typer av mellangrödor.

Hantering av synpunkt

Frågan har diskuterats med Jordbruksverket, där man menade att den befintliga definitionen av fånggrödor är nödvändig för att ge den antagna effekten på kväveläckage.

22. Jordbruksverket 5 - Utredning av styrmedel för åtgärder mot fysisk påverkan

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Sammanlagt 28 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav två centrala myndigheter, nio länsstyrelser, fem kommuner, tre branschorganisationer (LRF Riks samt två lokala), två intresseorganisationer, ett företag och sex vattenorganisationer/vattenråd. De svar som har inkommit menar generellt sett att åtgärden är bra, men att den behöver utvecklas mera ur olika aspekter, exempelvis konflikter med livsmedelsstrategin, konflikter med befintlig lagstiftning, eller oklarheter gällande åtgärdernas effekt. Ur svaret från Länsstyrelsen Uppsala:

” Åtgärden är helt ny och behöver förankras hos markägare och dikningsföretag. Berörda parter ska ha möjlighet att föreslå lämpliga åtgärder som passar de lokala förutsättningarna. Det är viktigt att det finns finansiering för samverkansprojekt och informationsinsatser både nationellt och ute i länen.

I Jordbruksverkets arbete med fysisk påverkan är det viktigt att lyfta den intressekonflikt som finns mellan produktionsintresset och arbete med att uppnå miljö kvalitetsnormerna för vatten. Ingen av föreslagna åtgärder för fysisk påverkan lyfter problematiken kring lagstiftningen kopplat till markavvattningsföretag och hur osäkerheten kring den juridiska hanteringen av befintliga markavvattningsföretag som delvis är insomnade och inaktiva försvårar genomförandet av åtgärder.”

Vattenmyndigheten vill påpeka att åtgärdens syfte är att göra en utredning av lämpliga styrmedel för åtgärder mot fysisk påverkan i jordbrukslandskapet. Många av de synpunkter som inkommit är relevanta i ett senare skede när styrmedel ska implementeras.

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Inga betydande revideringar har gjorts av åtgärden.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Konflikter med vattenlagstiftningen

Länsstyrelsen Uppsala och Hjälmarens vattenvårdsförbund efterfrågar att åtgärden lyfter konflikter mellan åtgärder mot fysisk påverkan och lagstiftningen kopplad till markavvattningsföretag.

Hantering av synpunkt

I uppdraget att utreda styrmedel för genomförande av åtgärder mot fysisk påverkan blir konflikter med gällande lagstiftning en naturlig del. Åtgärden har därför inte reviderats med avseende på detta.

Konflikter med livsmedelsstrategin

Både Uppsala och Gotlands läns länsstyrelser samt Svedala kommun lyfter frågan om hur åtgärder mot fysisk påverkan står i konflikt med produktionsmålen i livsmedelsindustrin.

Hantering av synpunkt

Att ta fram åtgärdsbehovet för fysisk påverkan ingår i vattenmyndigheternas uppgifter. Produktionsmålen i livsmedelsstrategin utgör en grund i att förklara vattenförekomster som kraftigt modifierade. Målkonflikter med livsmedelsstrategin hanteras således i det arbetsmomentet, medan Jordbruksverkets uppdrag är att utreda styrmedel för att genomföra de åtgärder som bedöms nödvändiga av vattenmyndigheterna.

Samverkan

Länsstyrelsen Uppsala understryker vikten av att samverka med lantbrukare och markägare. Länsstyrelsen Stockholm understryker vikten av att samverka med de myndigheter och kommuner som berörs av arbetet.

Hantering av synpunkt

Samverkan med de nämna parterna blir ytterst viktigt i ett senare skede när styrmedel ska implementeras. I de utredningar som åtgärden åsyftar kan Jordbruksverket samverka med de nämna parterna i den mån de bedömer det nödvändigt eller lämpligt.

Är åtgärden verksam/nödvändig?

Länsstyrelsen Gävleborg svarar att åtgärden inte kommer att bidra till att normerna för de berörda vattenförekomsterna nås, och menar att om principen om att förorenaren betalar ska gälla så är det inte riktigt att finansiering saknas. Höje å vattenråd menar att det som behövs är att omforma stöden i landsbygdsprogrammet så att det blir möjligt att anlägga skydds-zoner med buskar och träd.

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna har hållit sig till frivillighet som huvudprincip för genomförande av jordbruksåtgärder, i enlighet med regeringsprövningen av det gällande åtgärdsprogrammet. Vattenmyndigheterna instämmer i att åtgärden i sig inte leder till uppfyllelse av miljökvalitetsnormerna, däremot är åtgärden nödvändig för ett åtgärdsprogram på längre sikt. Angående att omforma stöden i landsbygdsprogrammet så att det blir möjligt att anlägga skydds-/kantzoner med buskar och träd så är det just en sådan fråga som Jordbruksverken kan komma att utreda.

23. Jordbruksverket 6 - Tillsynsvägledning och vägledning om egenkontroll

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Sammanlagt 30 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav tre centrala myndigheter, sex länsstyrelser, tolv kommuner, två branschorganisationer, två intresseorganisationer, ett företag och fyra vattenorganisationer/vattenråd. De flesta svarande var positiva till åtgärden, men många har också svarat att viktiga delar saknas. Många har efterlyst tydligare vägledning om vilka krav som kan ställas på jordbruksverksamhet. Falkenbergs kommun har svarat:

” Vi instämmer i att vägledningarna behöver utvecklas kring hur tillsynsmyndigheterna ska bedriva en ändamålsenlig tillsyn. Vi anser att vägledningarna och föreskrifterna behöver förtydligas med minikrav som tillsynsmyndigheten ska ställa med hänvisning till de allmänna kraven i miljöbalken. Med tydliga vägledningar och föreskrifter vet tillsynsmyndigheten vilka krav som ställs och vad som ska kontrolleras och nog så viktigt tydliggör det för verksamhetsutövaren vad som förväntas och vilka krav som ska uppfyllas för att bedriva verksamheten. Det skapar en rättvisa så att kraven som ställs blir de samma oavsett vilken kommun eller region verksamheten bedrivs.”

Flera svaranden har också pekat på svårigheterna med att bedriva tillsyn på hästgårdar p.g.a. bristande kunskapsunderlag.

Generellt sett så har Jordbruksverket som åtgärdsmyndighet önskat att hålla formuleringarna av åtgärden generella så att man har friheten att göra prioriteringar där man ser behov, och de inkomna samrådssynpunkterna har därför inte resulterat i några större förändringar av åtgärdsformuleringen. Jordbruksverket har dock delgivit synpunkterna och tar med sig dem i sitt vidare arbete.

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Inga betydande revideringar har gjorts av åtgärden.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Mer fokus på växtskyddsmedel i egenkontroll och tillsyn

Svenskt vatten svarade att egenkontrollen bör inkludera spridning av växtskyddsmedel i närheten av grundvatten, särskilt vattenskyddsområden. SLU önskade en utveckling av tillsynsvägledning för användning av växtskyddsmedel.

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna har tillsammans med Jordbruksverket identifierat några fokusområden där tillsynsvägledningen behöver utvecklas i synnerhet, nämligen hästgårdar och växthus. I övrigt har Jordbruksverket önskat att hålla formuleringarna generella för att hålla möjliga prioriteringar öppna under vattenförvaltningscykeln. Synpunkterna har dock emottagits av Jordbruksverket som ett inspel inför det kommande arbetet.

Krav eller råd?

Länsstyrelsen Östergötland och Västerås stad har båda svarat att det behöver bli tydligare vad som är krav och vad som är rekommendationer i checklistorna.

Hantering av synpunkt

Frågan har tagits upp i dialog med Jordbruksverket, där man menar att de allmänna råd som hänvisas till i checklistorna i princip också är krav och möjliga att göra förelägganden ifrån. I checklistorna hänvisas till vilken relevant föreskrift, eller om det handlar om ett allmänt råd, vilken hänsynsregel som tillsynsinspektören kan använda sig av.

Register för hästar

Falkenbergs kommun och Länsstyrelsen Gävleborg har båda belyst svårigheten med att bedriva tillsyn på hästgårdar. Falkenbergs kommun svarade att det finns ett stort behov av ett nationellt tillsynsregister för hästgårdar, medan Länsstyrelsen Gävleborg påpekat att hästgårdar inte fångats upp i påverkansanalysen.

Hantering av synpunkt

Frågan om ett register för hästgårdar är viktig. Förhoppningen är att ett kartunderlag som kan användas för tillsyn på hästgårdar kommer att finnas tillgängligt under den kommande vattenförvaltningscykeln. Bristen på underlag har också inneburit att hästgårdar ej fångats upp i påverkansanalysen, som Länsstyrelsen Gävleborg påpekar.

I brist på detta får tillsynsinspektörer tills vidare använda sig av sin lokala kännedom och expertis, i kombination med underlaget som anger risk och åtgärdsbehov för övergödning. I Jordbruksverkets uppdrag ingår att underlätta för kommunerna att genomföra detta.

Tydligare krav

Falkenbergs kommun har svarat att det behöver bli tydligare vilka krav som ska gå att ställa på verksamhetsutövaren, och har som exempel föreslagit en föreskrift med ett generellt krav på skyddszoner.

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna har hållit sig till frivillighet som huvudprincip för genomförande av jordbruksåtgärder, i enlighet med regeringsprövningen av det gällande åtgärdsprogrammet. Detta gäller även de åtgärder som föreslagits som prioriterade i vattenmyndigheternas åtgärdsanalys. Tanken är dock att tillsyn ska användas för att uppnå förbättringar genom åtgärder som har ett tydligt lagstöd. Det kan då handla om bland annat hantering och förvaring av stallgödsel, tidpunkt och skyddsavstånd till vatten vid spridning av gödsel och växtskyddsmedel, och skötsel av diken och dräneringsbrunnar.

Underlag och register

Tierps kommun svarade att Jordbruksverket bör underlätta kommuners tillsyn och registerhållning genom att dela med sig av för tillsynen relevant information om verksamheter.

Hantering av synpunkt

Frågan har tagits upp i dialog med Jordbruksverket, som har svarat att frågan om registerhållning ofta kommer upp. Jordbruksverket har mycket insamlad information om

jordbruksföretag, och man är medvetna om att det i många fall rör sig om information som skulle underlätta för kommunerna i deras tillsynsarbete. Men man är dock oftast av lagskäl förhindrad att dela med sig av sådan information i andra syften än den är avsedd för.

Recipientkontroll

Länsstyrelsen Västerbotten har svarat att man vill se en tydligare beskrivning av egenkontrollen, och speciellt med avseende på recipientkontroll:

”Det kommer att vara väldigt svårt att driva frågor om recipientkontroll för jordbruket utan tydlig vägledning. Finansieringen av övervakningen behöver tydliggöras i vägledningen och det är oklart vem som ska ansvara för utvecklingen och driften av övervakningen.”

Hantering av synpunkt

Frågan har tagits upp i dialog med Jordbruksverket, som är medvetna om problematiken. Det föreligger stora oklarheter om och hur en eventuell recipientkontroll för jordbruket skulle organiseras. Frågan har utretts men inte kommit till någon lösning. Även om behovet finns kan det inte mötas inom ramarna för denna åtgärd.

24. Kammarkollegiet 1 - Egenkontroll vattenkraft

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Totalt inkom 38 synpunkter på Kammarkollegiets åtgärd. Av dessa kom 3 från centrala myndigheter, 6 från länsstyrelserna, 6 från kommunerna. 1 kom från en branschorganisation. Synpunkter inkom även från intresseorganisationer, vattenorganisationer, företag och privatperson.

10,5 procent av de svarande ansåg att åtgärden motsvarade behovet.

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Synpunkter som lett till revidering

Kammarkollegiets egna synpunkter har föranlett en revidering av åtgärden. De har framfört att i deras nuvarande uppdrag ingår inte insyn i verksamhetsutövares egenkontroll och de har heller ingen möjlighet att utöva operativ tillsyn över egenkontrollen.

SGU har påpekat att det bör vara tydligt att det inte bara handlar om ytvatten utan att Kammarkollegiet även har ett ansvar att lyfta grundvattenfrågor.

Flera andra synpunktsgivare har uttryckt att egenkontrollen redan ligger på en annan myndighet och att den inte behöver ligga i Kammarkollegiets åtgärd också. Exempelvis inkom följande synpunkt:

”Denna åtgärd verkar lägga över en stor del av detta ansvar på Kammarkollegiet, vilket inte är lämpligt då det bland annat skapar en otydlighet i ansvarsfördelningen mellan myndigheterna. Länsstyrelsen förordar att i princip hela punkt a lyfts till HaV:s åtgärd 8, inklusive huvuddelen av innehållet i motiverings- och genomförandetexten...” (Länsstyrelsen Västerbotten)

Hantering av synpunkt

I dialog med Kammarkollegiet har åtgärden reviderats just med hänsyn till egenkontrollen. Vidare har åtgärden breddats från att fokusera på vattenkraftsverksamheter till att mer allmänt omfatta prövning av miljökvalitetsnormer för vatten.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Ett par synpunkter har inte lett till någon revidering av åtgärden.

Tillsyn av dammar utanför NAP

”Vad gäller stödet i samband med omprövningsprocesserna är det viktigt att lyfta de anläggningar och den del av åtgärden som handlar om vägledning kopplat till anläggningar som ligger utanför den nationella planen för omprövning av vattenkraften.”

”Det skulle vara önskvärt med en åtgärd som är bättre utformad för att redan nu och även framöver kunna nyttjas i NAP:en och även för anläggningar som inte omfattas av NAP.”
(Länsstyrelsen Jämtland)

Hantering av synpunkt

Tillsyn av dammar utanför NAP ingår idag i tillsynen av vattenverksamheter. HaVs åtgärd 8, Lst åtgärd 2 och kommunernas åtgärd 2. Synpunkten har därför inte lett till någon revidering av åtgärden till Kammarkollegiet.

25. Kemikalieinspektionen 1 - Förebyggande åtgärder för att minska utsläpp och spridning

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 35 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav 5 centrala myndigheter, 2 länsstyrelser, 17 kommuner, 5 vattenorganisationer, 2 universitet, 3 intresseorganisationer och en branschorganisation. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade 10 remissinstanser "ja" och ingen svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 14 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa är det fem som lämnat identiska svar på alla åtgärderna i åtgärdsprogrammet och som inte specificerat vad man anser saknas i denna åtgärd. Dessa är framförallt vattenorganisationer och intresseorganisationer. Övriga remissinstanser valde att inte svara på frågan om åtgärden motsvarar behovet. Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare.

Exempel på synpunkter som tillstyrker åtgärden är:

"Bra att man tydligt tar upp växtskyddsmedel och biocidprodukter och inte bara lantbrukets växtskyddsanvändning. (Länsstyrelsen i Gotlands län)"

"Vi vill lyfta fram detta som en mycket viktig åtgärd. En stor del av kommunernas arbete med kemikaliefrågor bygger på genomförandet av åtgärden. (Västerås stad)"

"Det är bra att Kemikalieinspektionens arbete tydligt kopplas ihop med vattenförvaltningsarbetet så att resultaten i statusklassificeringen blir en naturlig återkoppling till Kemikalieinspektionen att överväga ytterligare åtgärder för att minska utsläpp och spridning av ämnen som verkar kunna utgöra ett problem... (Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU)"

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Lyft fram grundvatten

SGU påpekade att åtgärden behöver formuleras så att den också riktas mot påverkan på grundvatten.

"Många grundvattenförekomster är påverkade av föroreningar. Påverkanskällorna och spridningen av föroreningar för yt- och grundvatten kan vara olika. SGU är föreskrivande myndighet för riktvärden, riskbedömning och statusklassificering för grundvattenförekomster. SGU bedriver också omfattande miljöövervakning av grundvatten. Därför är det lämpligt att SGU ingår som samverkande myndighet i åtgärden. SGU är kritisk till att det i den föreslagna åtgärdsformuleringen endast står prioriterade och särskilda förorenande ämnen, vilket helt utesluter grundvatten från åtgärden. De bevakningslistor som finns för grundvatten behöver inkluderas i beskrivningen av åtgärden."

Hantering av synpunkt

Åtgärden har formulerats om så att det tydligare framgår att den handlar om både yt- och grundvatten. Utöver prioriterade ämnen och särskilda förorenande ämnen nämns nu ämnen

som riskerar att påverka kemisk grundvattenstatus i åtgärdsrutan och under rubriken genomförande. Sveriges geologiska undersökning (SGU) är tillagd som samverkande myndighet.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Lyft fram PFOS och andra PFAS-ämnen

Flera remissinstanser ansåg att PFOS och andra PFAS-ämnen bör lyftas fram, i åtgärdsrutan och i genomförandetexten, som exempel på ämnen som KemI bör jobba med, då det är mycket problematiska ämnen.

*”Komplettera texten under åtgärden under rubrikerna Motivering och Genomförande särskilda stycken om PFAS och PFOS. Ämnena nämns i texter under åtgärder för andra myndigheter men inte under den här, som är en särskilt viktig åtgärd för just dessa båda ämnesgrupperna som utgör ett fortsatt stort miljöproblem i samhället. De förtjänar därför att lyftas fram.”
(Svenskt vatten)*

” Uppsala kommun anser att PFAS och PFOS utgör ett miljöproblem som bör behandlas separat och med ett större fokus.”

Hantering av synpunkter

Vattenmyndighetens håller med om att PFOS och andra PFAS-ämnen är problematiska, men bedömer är att det inte finns någon vinst i att särskilt lyfta PFOS i denna åtgärd, då användningen redan är starkt begränsad i och med gällande lagstiftning. När det gäller övriga PFAS-ämnen bedömer vattenmyndigheten att Kemikalieinspektionen redan arbetar med alla möjliga medel för att begränsa spridningen av PFAS-ämnen och att det därför inte heller är relevant att lyfta fram andra PFAS-ämnen i denna åtgärd.

Perfluoroktansulfonat (PFOS) och ett hundratal ämnen som kan brytas ner till PFOS samt PFOA, PFOA-salter och cirka 800 ämnen som kan brytas ner till PFOA listas i den globala Stockholmskonventionen. Konventionens krav på begränsning av PFOS har införts i EU-lagstiftningen genom den så kallade POPs-förordningen (2019/1021), som förbjuder eller begränsar användningen av långlivade organiska föroreningar i både kemiska produkter och varor (Kemikalieinspektionen, 2021).

Tillsammans med några andra medlemsländer i EU har Kemikalieinspektionen också tagit fram ett förslag till en EU-strategi för PFAS som skickades till EU-kommissionen under hösten 2019 med uppmaning om att skyndsamt vidta åtgärder mot denna ämnesgrupp. Kemikalieinspektionen har inlett ett samarbete med kemikaliemyndigheterna i Tyskland, Nederländerna, Danmark och Norge för att ta fram ett brett begränsningsförslag i EU:s kemikalielagstiftning Reach. Förslaget omfattar alla PFAS-ämnen och syftet är att förbjuda all användning inom EU som inte är nödvändig för samhället. Begränsningen förväntas träda ikraft 2025 (Kemikalieinspektionen, 2021).

Ge kemikalieinspektionen i uppdrag att ta fram bedömningsgrunder för vattenförvaltningen

SGI föreslog att KemI bör ges i uppdrag att ta fram bedömningsgrunder för särskilda förorenande ämnen som kan ingå i Havs- och vattenmyndighetens föreskrift och användas för statusklassificering inom vattenförvaltningen:

”Metodiken för att beräkna EQS-värden är i huvudsak överensstämmande med metodiken för att beräkna till exempel PNEC värden inom biocidlagstiftningen. Då Kemikalieinspektionen inom sitt ansvarsområde genomför olika utredningar av kemiska ämnens farlighet, exempelvis riskbedömningar av enskilda bekämpningsmedel, skulle Kemikalieinspektionen även kunna beräkna EQS-värden, för olika miljömatriser såsom ytvatten, sediment och biota. Detta skulle inte bara spara resurser utan även säkerställa att bedömningarna vid produktgodkännanden respektive statusklassificering harmoniseras.” (SGI)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna instämmer i att det är bra om beräkningsunderlag och bedömningar som används i olika lagstiftning harmoniseras så långt som möjligt. Dock är det inte inom vattenmyndigheternas mandat att besluta hur arbetet med att ta fram bedömningsgrunder ska gå till. Det är Havs- och vattenmyndigheten som ansvarar för att ta fram bedömningsgrunder inom vattenförvaltningen.

Det är oklart vilken förbättring åtgärden kommer att leda till

Havs- och vattenmyndigheten ansåg att det är oklart vilken förbättring åtgärden bedöms medföra.

”det saknas uppgifter om den förbättring som åtgärden bedöms medföra och hur denna åtgärd tillsammans med övriga åtgärder som vattenmyndigheterna föreslår för att reducera miljögifter i yt- och grundvatten, bedöms bidra till att normerna kan följas” (Havs – och vattenmyndigheten)

Hantering av synpunkt

Åtgärden till Kemikalieinspektionen är en förebyggande åtgärd som ska bidra till att minimera framtida påverkan på yt- och grundvatten och därmed bidra till kravet om icke-försämring. Åtgärdens syfte är inte i huvudsak att leda till förbättring där överskridande av normerna redan har inträffat. Det går inte att säga exakt vilken påverkan det är som ska minimeras eftersom en del av åtgärden syftar till att utreda vilka begränsningar som behövs. Synpunkten har därför inte lett till någon ändring av åtgärden.

26. Läkemedelsverket 1 - Påverkan från läkemedelssubstanser

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 40 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav tre centrala myndigheter, en branschorganisation, nio Länsstyrelser, 17 kommuner, en region, ett universitet och nio vattenorganisationer/vattenråd. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade sju remissinstanser "ja" medan ingen svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 22 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa är det fem som lämnat identiska svar på alla åtgärderna i åtgärdsprogrammet och som inte specificerat vad man anser saknas i denna åtgärd. Dessa är framförallt vattenorganisationer och intresseorganisationer. Övriga remissinstanser valde att inte svara på frågan om åtgärden motsvarar behovet. Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare.

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Synpunkter om skarpare åtgärdsskrivning

Det har kommit en hel del synpunkter med förslag om skarpare åtgärdsformulering. Några exempel på synpunkter är:

"...forskningspengar till att få fram fungerande reningsmekanik för läkemedelsrester i avloppsreningsverken.... arbeta mer vid källan, utveckling av produkter och hanteringssystem såsom filter som kan användas i toaletter, tvättmaskiner etc..."

"...producentansvar på läkemedel..."

"förbud mot försäljning av receptfritt diklofenak bör övervägas."

"Möjligheter för Sverige att minska läkemedelsrester lyfts exempelvis av Svenskt Vatten (Svenskt Vatten 2020). Flera av de möjliga åtgärder som nämns i den rapporten är inte fysiska utan administrativa åtgärder som skulle kunna genomföras utan ändring av EU-lagstiftning till exempel som riktas mot förskrivning och läkemedelsexpediering i Sverige"

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna ser inte att Läkemedelsverkets roll och ansvar sträcker sig tillräckligt långt för att kunna ta in förslagen i åtgärden. Ett stycke om Läkemedelsverkets roll har lagts till för att förtydliga ramarna för deras åtgärdsarbete.

Ämnen som åtgärden behöver omfatta

Exempel på synpunkter:

"Påverkan från läkemedelssubstanser bör preciseras till sådana läkemedelssubstanser som påverkar följsamheten till en MKN, och tydliggörs när en påverkan på dricksvattentäkter riskeras."

Hantering av synpunkt

Åtgärden har reviderats något för att ytterligare förtydliga detta.

Hushållen är källan inte reningsverken

Exempel på synpunkter:

"Det bör även framgå att det är hushållen i tätorten, inte reningsverken, som är källor till utsläpp även av läkemedelssubstanser, oberoende av om reningsverken förses med avancerad reningsteknik. Substanserna når vattenmiljön via reningsverken."

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna har sett över skrivningar i förvaltningsplan och åtgärdsprogram för att förtydliga att reningsverk är en spridningsväg för olika förorenande ämnen.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Synpunkter om ytterligare uppströms åtgärder mot läkemedel

Exempel på synpunkter:

"...forskningspengar till att få fram fungerande reningsmekanik för läkemedelsrester i avloppsreningsverken.... arbeta mer vid källan, utveckling av produkter och hanteringssystem såsom filter som kan användas i toaletter, tvättmaskiner etc..."

"...producentansvar på läkemedel..."

"möjligheter för Sverige att minska läkemedelsrester lyfts exempelvis av Svenskt Vatten (Svenskt Vatten 2020). Flera av de möjliga åtgärder som nämns i den rapporten är inte fysiska utan administrativa åtgärder som skulle kunna genomföras utan ändring av EU-lagstiftning till exempel som riktas mot förskrivning och läkemedelsexpediering i Sverige"

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna ser att en fråga om ytterligare uppströmsåtgärder innebär ett bredare grepp som kan utvecklas ytterligare kommande cykel.

Receptbeläggning av miljöfarliga läkemedel

"...bör undersöka möjligheten att receptbelägga miljöfarliga läkemedel..."

Hantering av synpunkt

Läkemedelsverket har tittat på frågan under cykeln men att det inte är möjligt att genomföra fullt ut med nuvarande juridiska förutsättningar. Det går däremot att jobba med information mot regionerna.

Synpunkt om antibiotikaresistens

Flera synpunkter har berört antibiotikaresistens, till exempel:

"Det medför också att det finns en dos sjukdomsalstrande mikroorganismer vattnet. I verken recirkuleras en del av slammet för att få en stam av mikroorganismer/ett ekosystem i verken som är optimal för att avlägsna näringsämnen och bryta ner BOD. Frågan är om det bidrar till att bygga antibiotikaresistens och hur stor blir då denna effekt?"

Hantering av synpunkt

Antibiotikaresistens är en viktig fråga, men den ingår inte i vattenförvaltningsarbetet.

Råd till förskrivare

Exempel på synpunkter:

”Läkemedelsverkets åtgärd bör inkludera att ge råd till Sveriges regioner att begränsa användning och förskrivning av substansen diklofenak och om möjligt att ge råd till apotek med syftet att också begränsa användningen av receptfri diklofenakgel.”

Hantering av synpunkt

Åtgärden har en utformning för att stödja sådant arbete

Synpunkter angående om kunskap om och styrmedel att genomföra åtgärder

Synpunkter har kommit om kunskap om fysiska åtgärder mot läkemedelsrester:

”2015 fick Naturvårdsverket i uppdrag att undersöka behov och förutsättningar för att använda avancerad rening av läkemedelsrester från avloppsvatten. Naturvårdsverket konstaterar att ett sådant behov finns, baserat både på uppmätta och beräknade koncentrationer av läkemedelssubstanser i recipienter, effektstudier, och mer långsiktiga risker med läkemedelsrester i miljön (Naturvårdsverket 2017). Sedan dess har det i Sverige getts stöd både för utveckling av reningstekniker (Havs- och vattenmyndigheten 2018) och investeringsstöd till kommuner för att införa bättre reningstekniker (se Naturvårdsverkets hemsida). Det blir då motsägelsefullt att åtgärdsprogrammen för samtliga vattendistrikt konstaterar att ”ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder” vad gäller läkemedel i miljön.”

”Havsmiljöinstitutet föreslår att det förtydligas vilken kunskap som saknas för att föreslå avancerad rening av läkemedelsrester. I den administrativa åtgärden till Naturvårdsverket som rör reningsverk framgår inte hur kunskapsläget kring behov av avancerad rening av läkemedel och andra mikroföroreningar förbättrats sedan den förra förvaltningscykeln. En kort summering av nuläget är önskvärd för att indikera vilken typ av kunskap som behöver tas fram de närmaste åren.”

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna bedömer att det idag inte finns möjlighet att lagstiftningsvägen, genom prövning av miljöfarliga verksamheter driva fram åtgärder som innebär att reningsteknik för läkemedel införs vid svenska reningsverk. Det saknas fortfarande kunskap i bemärkelsen att teknikutvecklingen inte kommit tillräckligt långt för att ställa krav på verksamhetsutövare. Detta manifesteras också genom att staten ger bidrag för investeringar även fortsättningsvis. Om förutsättningar förändras under cykeln har vägledande myndigheter och tillsynsmyndigheter åtgärder som omfattar alla läkemedel.

27. MSB 1 - Utveckling och rådgivning, brandsläckning utan PFAS

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 20 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav tre centrala myndigheter, 11 kommuner och sex vattenorganisationer. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade sju remissinstanser "ja" och två svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". Nio svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa är det fem som lämnat identiska svar på alla åtgärderna i åtgärdsprogrammet och som inte specificerat vad man anser saknas i denna åtgärd. Dessa är framförallt vattenorganisationer och intresseorganisationer. Övriga remissinstanser valde att inte svara på frågan om åtgärden motsvarar behovet. Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare.

Exempel på synpunkter som tillstyrker åtgärden är:

"Kommunen anser att åtgärden är bra och att MSB ska fortsätta driva utvecklingen mot nya släckmetoder utan användning av PFAS tillsatser." (Köpings kommun)

"Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har en åtgärd som är av särskilt intresse ur miljösynpunkt - utveckling och rådgivning, brandsläckning utan PFAS." (Härjedalens kommun)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Ny kunskap har tillkommit om PFAS

MSB uttryckte i samrådet att kunskapen om PFAS- ämnen ökar hela tiden, men ny kunskap når inte ut till användarna av skumvätskor i den omfattning och takt som är önskvärd. Exempelvis är det numera förbjudet med PFOS som tillsatsmedel i vatten för att bilda brandsläckningsskum. Även användning av PFAS-fria skumvätskor innehållande tensider kan dock bidra till risk för påverkan på yt- och grundvatten. Detta riskerar att leda till ytterligare förorening av mark med påföljande risk för påverkan på yt- och grundvattenläckage.

"MSB anser att en revidering av den föreslagna åtgärden till MSB bör göras då bland annat kunskap erhållits sedan åtgärden formulerades"

Hantering av synpunkt

Åtgärden har förtydligats och under rubriken genomförande har åtgärden kompletterats med att MSB ska förmedla ny information i takt med att kunskapsläget förbättras.

Dokumentation av eventuell användning av PFAS-innehållande skum

Stockholms stad påpekade:

"Vidare är det önskvärt att en rutin tas fram så att lokala räddningstjänster dokumenterar eventuell användning av PFAS-innehållande skum, som ett underlag vid utredning av källor, spridningsvägar och spridningsbenägenhet för PFAS " (Stockholms stad)

Hantering av synpunkt

Detta är tillagt i åtgärden.

Behov av vägledning kring omhändertagande av kontaminerat släckvatten.

Det har i samrådet framkommit att det finns ett behov av att utveckla information till räddningstjänster om konsekvenserna gällande utsläpp av släckvatten.

” Myndigheten för samhällsskydd och beredskap bör utveckla information till räddningstjänster om konsekvenserna gällande utsläpp av släckvatten.” (Kävlingeåns vattenråd och Höje å vattenråd)

” Brandskum ska tas omhand på platsen där olyckan skett. Hur är det tänkt att detta ska ske?” (Hjälmarens Vattenvårdsförbund)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten har, i samverkan med MSB, valt att lägga till delar i åtgärden som handlar om att utveckla metoder för att samla in släckvatten för att undvika spridning av föroreningar och möjliggöra rening släckvattnet samt att fortsätta informations-, rådgivnings- och utbildningsinsatser om hur släckvatten ska samlas in och vidare hantering.

Lyft grundvatten

SGU påpekade i sitt samrådsyttrande att det behöver förtydligas i åtgärden att den även syftar till att följa MKN för grundvatten.

Hantering av synpunkt

Åtgärden har förtydligats, i åtgärdsrutan och under rubriken ”Genomförande” genom att tydligt skriva ut att åtgärden syftar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas.

Samverkan

Naturvårdsverket påpekade att samverkan behövs.

”Åtgärderna i MSB 1 tangerar NV:s/HaV:s/KemI:s ansvarsområden inom MBtillsynen och bör därför helt eller delvis ske i samråd/samverkan med andra berörda myndigheter” Förslag till justering: ”Åtgärden ska genomföras i samråd med Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och andra myndigheter där det är relevant utifrån respektive myndighets ansvarsområde.” (Naturvårdsverket)

Hantering av synpunkt

Både MSB och Vattenmyndigheten håller med om detta. Samverkan med föreslagna myndigheter har lagts till i åtgärden.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Metoder för sanering av PFAS-förorenade områden

Några remissinstanser efterfrågade utveckling och vägledning kring metoder för att sanera förorenade områden.

Hantering av synpunkt

Detta ligger inte inom MSB:s ansvarsområde, utan sådana åtgärder riktas i åtgärdsprogrammet till Naturvårdsverket (Naturvårdsverket åtgärd 3) och Statens geotekniska institut (SGI åtgärd 1).

28. Naturvårdsverket 1 - Tillsynsvägledning miljöfarlig verksamhet

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 50 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav tre centrala myndigheter, nio Länsstyrelser, 25 kommuner och nio vattenorganisationer/vattenråd. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade nio remissinstanser "ja" medan ingen svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 26 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa är det fem som lämnat identiska svar på alla åtgärderna i åtgärdsprogrammet och som inte specificerat vad man anser saknas i denna åtgärd. Dessa är framförallt vattenorganisationer och intresseorganisationer. Övriga remissinstanser valde att inte svara på frågan om åtgärden motsvarar behovet. Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare.

Exempel på synpunkter som tillstyrker åtgärden är:

"Det finns behov av vägledning till länsstyrelser och kommuner kring möjligheterna till omprövningar av tillstånd och villkor kopplat till MKN. Lämpligt tillvägagångssätt och de juridiska förutsättningarna behöver tydliggöras. Länsstyrelsen välkomnar vägledning kring bördefördelning. Förutom jämförelser av utsläppsmängder kan det vara nödvändigt att skapa metoder för bördefördelning för ämnen som idag inte mäts inom utsläppskontrollen som till exempel organiska miljögifter." (Länsstyrelsen Västerbottens län)

"Länsstyrelsen berörs av åtgärden och anser att åtgärden är bra och välbehövlig. Det finns exempelvis behov av vägledning kring diffus påverkan som kan riskera normerna." (Länsstyrelsen Stockholm)

"Kommunen ser positivt på att tillsynsvägledning både från centrala myndigheter som Naturvårdsverket och från länsstyrelserna kan utformas så att kopplingen till vattendirektivets krav blir tydlig. Denna koppling är särskilt viktig i tillsynen av avloppsreningsverk och dagvatten" (Köpings kommun)

"Kristianstads kommun anser att det finns ett stort behov av att utöka kunskapen kring hur denna riktade tillsyn ska genomföras och vilka krav som går att ställa på verksamhetsutövarna. För att kommunerna ska kunna genomföra och bedriva en effektiv och likvärdig tillsyn som harmoniserar över avrinningsområdena behövs en väl fungerande och konkret tillsynsvägledning från centrala myndigheter. Vägledningen måste också synkroniseras med den kommande nationella strategin för miljöbalkstillsyn."

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Byt plats på Naturvårdsverkets åtgärd 1 och 2

"Eftersom åtgärd 2 om miljöfarliga verksamheter i samrådsunderlaget är av mer övergripande karaktär föreslår vi att åtgärderna byter numrering. Dvs att åtgärd 1 om avloppsreningsverk i samrådsunderlaget blir åtgärd 2 i kommande åtgärdsprogram." (Naturvårdsverket)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten håller med Naturvårdsverket om att detta är logiskt och har därför bytt plats på dessa åtgärder så att den övergripande åtgärden om tillsynsvägledning för miljöfarlig verksamhet nu är Naturvårdsverkets åtgärd 1, medan åtgärden som inriktas på avloppsreningsverk är Naturvårdsverkets åtgärd 2.

Förtydligande avseende grundvatten

Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) pekade generellt på att den översiktliga formuleringen i tidigare åtgärdsprogram om "miljökvalitetsnormer för vatten" i många fall har lett till att åtgärdsarbete har fokuserat på ytvatten, eftersom kunskapen om behovet av åtgärder för grundvatten är lägre.

Hantering av synpunkt

Åtgärden förtydligas därför med att den handlar om påverkan på yt- och grundvatten.

Kompletteringar och behov av förtydliganden i åtgärden

Vattenmyndigheten har sett ett generellt behov av att utveckla motiveringarna i de åtgärder som omfattar miljögifter som PFOS och TBT, som beskriver att dessa är persistenta, bioackumulerande och toxiska ämnen (PBT-ämnen) och prioriterade farliga ämnen, där utsläpp och spill ska upphöra eller stegvis avlägsnas.

Hantering av synpunkt

Detta har därför förtydligats i åtgärden.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Förtydligande avseende behov av mer vägledning gällande prövning och omprövning

Det har inkommit samrådssynpunkter som lyfter behovet av att förtydliga vilket ansvar NV har för att ge vägledning för prövning och omprövning.

Exempel på synpunkt;

"Det finns behov av vägledning till länsstyrelser och kommuner kring möjligheterna till omprövningar av tillstånd och villkor kopplat till MKN. Lämpligt tillvägagångssätt och de juridiska förutsättningarna behöver tydliggöras." (Länsstyrelsen Västerbottens län)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten bedömer att den skrivning som står i samrådsversionen avseende Naturvårdsverkets ansvar att vägleda länsstyrelserna och kommunerna i deras tillsyn, prövning och omprövning av miljöfarliga verksamheter är tillräckligt tydlig för åtgärdens genomförande.

Behov av utökad och förtydligad vägledning utifrån MKN

Det har framgått i många samrådssynpunkter att myndigheter och kommuner har ett stort behov av vägledning för deras tillsyn, prövning och omprövning av miljöfarliga verksamheter i syfte att minska utsläppen till vatten i sådan omfattning att det bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. Både myndigheter och kommuner

uttrycker önskemål om att åtgärden mer konkret ska förtydligas vilken typ av vägledning som Naturvårdsverket ska ta fram.

Exempel på synpunkter:

"Tillämpningen av MKN som verktyg i tillsynen skulle behöva förtydligas så konkret som möjligt:

- *Hur långtgående krav kan ställas på utsläpp uppströms en vattenförekomst?*
- *Vilken påverkan på MKN i recipienten kan man förvänta sig av ett utsläpp i ett dike uppströms?*
- *Hur ska man använda halter i strömmande vatten och sediment som bedömningsgrund?*
- *Ska skillnader för olika parametrar och förhållanden avseende nedbrytningsmöjligheter mm beaktas då påverkan på MKN bedöms?*
- *Hur ska man ta hänsyn till eventuella cocktail-effekter då flera skadliga ämnen förekommer som riskerar att påverka MKN?*

Utöver skriftligt vägledningsmaterial på området kan det behövas utbildningar på området och workshops där det blir tydligt hur man ska arbeta konkret vid olika problemställningar och exempelfall.

Det är positivt med ytterligare vägledning till Länsstyrelser och kommuner i deras tillsyn, prövning och omprövning av MFV. Länsstyrelsen bedömer dock att det bör vara obligatoriskt att Länsstyrelser och kommuner involveras tidigt i arbetet med vägledning så att det säkerställs att den uppnår syftet. Risken blir annars att det blir för övergripande och otydlig för att ge det stöd som behövs i tillsynen. En fördel vore om systemen också kan integreras, tex. om Nikita, Miljöreda, Ecos, Vision etcetera kan få en koppling till VISS. Bra om vägledningen kan ta hänsyn till olika branscher och ge tydliga exempel på ett konkret sätt.

Ett förtydligande kring vilken kunskapsnivå och fördjupningsnivå man kan förvänta sig av en verksamhetsutövare inom MKN vatten skulle underlätta handläggningen vid prövning och tillsyn" (Länsstyrelsen i Uppsala)

"Tillsynen prioriteras idag men MKN är svåra att använda sig av och koppla ihop med tillsynen. En enskild verksamhets påverkan på MKN är mycket svår att bedöma, mer vägledning behövs." (Åre kommun, synpunkt på kommunernas åtgärd 2)

Hantering av synpunkt

I dialogen med Naturvårdsverket har det framgått att en sådan konkretisering skulle bli kontraproduktiv för åtgärdens mål. Vattenmyndigheten håller med om att det finns ett stort behov och har i dialogen med Naturvårdsverket särskilt lyft dessa behov samt sedan tidigare i samrådsversionen tagit fram en lista som beskriver de behov där vi ser ett särskilt stort behov av utveckling. Det är därefter upp till Naturvårdsverket inom sitt arbete med att planera, genomföra och följa upp åtgärden bedöma vilket tillvägagångssätt som ger störst nytta och effekt.

Tydligare vägledning när det gäller tillsyn av mindre verksamheter

Det har inkommit flera samrådssynpunkter om att det finns ett behov av att utveckla vägledning för mindre (anmälningsskyldiga) verksamheter. I detta uttrycks ett behov av att få vägledning om hur tillsynsmyndigheten bedöma vilka krav som kan ställas utifrån MKN.

Exempel på synpunkter:

“Vägledning behöver finnas som är anpassad även för mindre verksamheter och den kommunala tillsynen. Ofta är vägledningarna riktade för större anläggningar där kommunen inte är tillsynsmyndighet. För mindre verksamheter under anmälningsnivån så kallade U-anläggningar, är det oftast endast kap 2 i MB som finns som stöd. Det behövs en utveckling av vägledning som stöder ett arbetssätt i tillsynen utifrån kap 2 i miljöbalken så att tillsyn även kan bedrivas på små verksamheter som tillsammans har en stor påverkan.” (Stenungsunds kommun)

“...efterfrågar en vägledning som är anpassad för mindre verksamheter och den kommunala tillsynen ... Det behövs en utveckling av vägledning som stöder ett arbetssätt i tillsynen utifrån kap 2 i miljöbalken så att tillsyn även kan bedrivas på små verksamheter som tillsammans har en stor påverkan” (Tjörns kommun)

Hantering av synpunkt

Vi har lyft dessa synpunkter i dialog med Naturvårdsverket och kommit fram till en gemensam bedömning att vägledning kring små verksamheter täcks in av åtgärden som den var formulerad under samrådet. Naturvårdsverket är medvetna om att det finns särskilda behov av vägledning kring påverkan från små (icke tillståndspliktiga) verksamheter.

Förtydligande om vägledning för egenkontroll/recipientkontroll.

Många samrådssvar tog upp att verksamhetsutövares egenkontroll och recipientkontroll är viktiga delar i att kunna bedöma både status och risk i vattenförekomsterna och för att uppnå de krav på övervakning som direktivet ställer. Liknande synpunkter inkom både på denna åtgärd och Naturvårdsverkets åtgärd 2 om avloppsreningsverk. Vi har valt att lyfta dessa synpunkter under Naturvårdsverkets åtgärd 1, eftersom den är utvecklad till att gälla vägledning generellt kring tillsyn, inklusive tillsyn av avloppsreningsverk.

Exempel på synpunkter:

“Verksamhetsutövares egenkontroll och recipientkontroll är viktiga delar i att kunna bedöma både status och risk i vattenförekomsterna och för att uppnå de krav på övervakning som direktivet ställer. Här behövs tydlig vägledning både till länsstyrelserna och verksamhetsutövare om hur denna kontroll bör utföras för att kunna bidra till vattenförvaltningens behov av övervakning och ge underlag för bedömning av behov av fysiska åtgärder. För att tydliggöra vikten av att ta fram vägledning om egenkontroll och recipientkontroll bör detta inkluderas i beskrivningen av åtgärden, under första stycket, och inte bara stå med under Genomförande som det är nu.” (Länsstyrelsen i Jämtland)

“Länsstyrelsen har under senare år testat en metodik som vi kallar Systemtillsyn som går ut på att verksamhetsutövarna själva genom kartläggning utreder vilka ämnen de släpper ut och i förlängningen arbetar med att minimera eller fasa ut dessa eller ser till att de omfattas av egenkontrollen. I detta arbete uppstår frågor kring hur långt tillsynsmyndigheten kan gå i sina krav på egenkontroll. Länsstyrelsen har juridiskt lutat sig mot kunskapskravet om en verksamhets påverkan i miljöbalken men det är inte tydligt vad det innebär i praktiken. Det skulle underlätta för vårt fortsatta arbete om det tydliggjordes i egenkontrollförordningen och/eller vägledningarna vilka krav som är rimliga att ställa på en verksamhetsutövare både vid ny- och omprövning och i tillsyn. I dagsläget ställ ofta krav på att övervaka de ämnen som verksamheten har villkor för. Om ett ämne släpps ut av flera verksamheter och det blir en kumulativ, negativ effekt på vattenförekomsten så kan det ändå finnas skäl att övervaka ämnet.” (Länsstyrelsen i Dalarna)

”Åtgärden kring egenkontroll behöver utökas till att omfatta vägledning kring översyn av utsläppskontrollen. Exempelvis när mätningar av organiska miljögifter ska ingå och hur de ska mätas. Om särskilda krav ska ställas för att minska utsläppen av PBT-ämnen kan mätningar av dessa i utsläppsvattnet underlätta för att visa på åtgärdsbehovet.” (Länsstyrelsen Västerbottens län)

”En samordnad recipientkontroll vore önskvärt, för att få ett helhetsgrepp gällande statusen i vattenförekomsterna. Det vore önskvärt att ansvaret för samordning och/eller upprättade av miljöövervakningsprogram pekades ut. Åtgärden är relevant och kan ge stöd i kommande planering av tillsynsplaner. Det är dock få tillsynsobjekt som ensamt påverkar en miljö kvalitetsnorm. De objekt som är aktuella för åtgärdens andra punkt är generellt sett större tillståndspliktiga verksamheter med befintliga tillstånd. Tillsynen på dessa objekt är således begränsad till att säkerställa åtföljandet av ett beslutat tillstånd och ger inget utrymme för att ställa krav på åtgärder som går utöver verksamhetens tillstånd. För att nå en sådan effekt som åtgärden eftersträvar bland tillståndspliktiga verksamheter krävs det insatser inom miljöprövningen, inte inom miljötillsynen.” (Båstad kommun, Nordvästra Skånes Vatten och Avlopp AB och Perstorps kommun / Nordvästra Skånes Vatten och Avlopp AB, synpunkt inkommen på kommunernas åtgärd 2)

”Tillsynsvägledning gällande krav och egenkontroll kopplat till utsläpp av läkemedelsrester. Det är viktigt att det sker ett arbete för att minska läkemedelsrester i de limniska systemen, till exempel visar studier att detta problem förekommer bland annat i Högvadsån i Falkenbergs kommun. För detta arbete är det viktigt att tillsynsmyndigheten har de verktyg som behövs för att ställa krav och begära utredningar som kan fungera som kunskapsunderlag i det vidare arbetet. För detta behöver flera myndigheter samarbeta och de centrala myndigheterna behöver bistå med vägledning och riktlinjer.” (Falkenbergs kommun, synpunkt inkommen på Naturvårdsverkets åtgärd 2)

”Åtgärden kring egenkontroll behöver utökas till att omfatta vägledning kring översyn av utsläppskontrollen. Exempelvis när mätningar av organiska miljögifter ska ingå och hur de ska mätas. Om särskilda krav ska ställas för att minska utsläppen av PBT-ämnen kan mätningar av dessa i utsläppsvattnet underlätta för att visa på åtgärdsbehovet. Även PFOS bör ingå i vägledningen även om det kanske inte är ett PBT-ämne.” (Länsstyrelsen Västerbottens län)

”Vägledningar omkring ”mindre” föroreningar som till exempel läkemedelsrester kan utvecklas. Olika, godkända/effektiva, tekniska lösningar för ovanstående skulle kunna presenteras/kommuniceras för att underlätta tillsynen och de eventuella krav som där av följer.” (Malung-Sälens kommun / Vatten & Avfall i Malung-Sälens AB (VAMAS AB))

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna håller med om det behövs tydlig vägledning till både myndigheter, kommuner och verksamhetsutövare om hur denna kontroll bör utföras och ge underlag för bedömning av behov av fysiska åtgärder. I dialogen med Naturvårdsverket har det framkommit att den skrivning som står i samrådsversionen om vägledningsbehovet av kontrollprogram är tillräcklig för åtgärdens genomförande. De synpunkter som inkommit kan istället ses som en bekräftelse på det behov som redan har identifierats av både Vattenmyndigheten och Naturvårdsverket i framtagandet av åtgärden.

29. Naturvårdsverket 2 - Styrmedel avloppsreningsverk

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 56 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav tre centrala myndigheter, tre branschorganisationer/intresseorganisationer, två företag, åtta Länsstyrelser, 29 kommuner, ett universitet, två privatpersoner och åtta vattenorganisationer/vattenråd. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade 8 remissinstanser "ja" medan ingen svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 25 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa är det fem som lämnat identiska svar på alla åtgärderna i åtgärdsprogrammet och som inte specificerat vad man anser saknas i denna åtgärd. Dessa är framförallt vattenorganisationer och intresseorganisationer.

Vattenmyndighetens tolkning sammantaget är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare.

Exempel på synpunkter som tillstyrker åtgärden är:

"Landskrona stad är positiva till åtgärden, men vill betona vikten av att vägledningen utformas med hänsyn till att reningsverken inte är den primära källan till utsläppen. Avloppsreningsverk kan vara en spridningsväg av näringsämnen, prioriterade och särskilda förorenande ämnen, men åtgärder och begränsningar måste riktas mot de verksamheter där utsläppet uppstår. Svaret och kostnaden för åtgärder kopplade till utsläpp från en enskild verksamhetsutövare ska inte hamna på VA-kollektivet. Att identifiera och begränsa dessa utsläpp måste i första hand göras via prövning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter. Genom att aktivt delta som remissinstans i anmälnings- och tillståndsärenden samt delta vid tillsynsbesök och periodiska besiktningar vid anslutna verksamheter fungerar VA - organisationernas uppströmsarbete som ett stöd i detta arbete. Landskrona stad anser att det är positivt att Naturvårdsverket analyserar vilka åtgärder som behövs för att minska utsläpp genom uppströmsarbete och hantering av tillskottsvattenproblematik/bräddningar"

"Åtgärden bör därför kompletteras med att Naturvårdsverket ska vägleda om tillsyn mot verksamheter som uppströms är anslutna till kommunala avloppsanläggningar och som i påtaglig mängd släpper ut prioriterade ämnen och särskilt förorenande ämnen som inte reningsverken är byggda för att kunna rena."

"För att kunna bedriva ett likvärdigt och effektivt arbete måste höga krav ställas på tydlig vägledning från nationella myndigheter och länsstyrelse. För att kommunerna ska klara sina åligganden måste vägledningarna komma tidigt i förvaltningscykeln och vara tidsatta. Vikten av tydliga åtgärder är särskilt viktig med anledning av att ytterligare resurskrävande åtgärder riktade mot kommunerna tillkommit"

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Byt plats på Naturvårdsverkets åtgärd 1 och 2

"Eftersom åtgärd 2 om miljöfarliga verksamheter i samrådsunderlaget är av mer övergripande karaktär föreslår vi att åtgärderna byter numrering. Dvs att åtgärd 1 om avloppsreningsverk i samrådsunderlaget blir åtgärd 2 i kommande åtgärdsprogram." (Naturvårdsverket)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten håller med Naturvårdsverket om att detta är logiskt och har därför bytt plats på dessa åtgärder så att den övergripande åtgärden om tillsynsvägledning för miljöfarlig verksamhet nu är Naturvårdsverkets åtgärd 1, medan åtgärden som inriktas på avloppsreningsverk är Naturvårdsverkets åtgärd 2. Det innebär att alla delar av åtgärd 2 som utgör direkt vägledning förs över till åtgärd 1. Åtgärd 1 är efter ändringar också inriktad på enbart prioriterade och särskilda förorenande ämnen och det särskilda åtgärdsarbete som behövs för avloppsreningsverk och ledningsnät jämfört med övrig miljöfarlig verksamhet.

Förtydliga uppströmsarbete i åtgärden

En av de vanligaste synpunkterna har handlat om vikten av uppströmsarbete. Några exempel på synpunkter är:

”Avloppsreningsverk kan vara en spridningsväg av näringsämnen, prioriterade och särskilda förorenande ämnen, men åtgärder och begränsningar måste riktas mot de verksamheter där utsläppet uppstår.”

”Åtgärden bör därför kompletteras med att Naturvårdsverket ska vägleda om tillsyn mot verksamheter som uppströms är anslutna till kommunala avloppsanläggningar och som i påtaglig mängd släpper ut prioriterade ämnen och särskilt förorenande ämnen som inte reningsverken är byggda för att kunna rena.”

”När det gäller uppströmsfrågor så krävs samordning från nationell, regional till lokal nivå. Förbättrade förutsättningar för ett effektivt uppströmsarbete behöver prioriteras och stärkas ytterligare eftersom åtgärder som begränsar uppkomst och användning av miljöstörande ämnen i bästa fall innebär att åtgärder längst ner i systemet, det vill säga vid avloppsreningsverken, kanske inte behövs. Till exempel kan de administrativa åtgärderna avseende tillsyn eller tillståndsprövning riktas mot flottiljer, företag, brandövningsplatser och ägare av förorenad mark för att motverka utsläpp av PFAS från tätorter.”

”Förvaltningen är positiv till uppdraget att ta fram en tillsynsvägledning som även omfattar ledningsnätet och tillskott av ovidkommande vatten. I den underliggande texten om genomförande nämns även att naturvårdsverket ska utreda åtgärder för att förbättra förutsättningarna för att nå minskade utsläpp genom uppströmsarbete. Förvaltningen välkomnar detta och vill särskilt framhålla vikten av att identifiera och åtgärda källorna till föroreningar som tillförs spill- och dagvattennätet.”

Hantering av synpunkt

Synpunkten har hanterats på två sätt. I åtgärd 1 om generell vägledning ingår arbete riktat till anslutna verksamheter. Ett tillägg om utredning av ytterligare utvecklingsbehov av till exempel vägledning har gjorts i åtgärd 2

Avloppsreningsverk är spridningsväg för förorenande ämnen och inte källa

En vanlig synpunkt är att avloppsreningsverk inte kan betraktas som källan till utsläpp eller ses som den miljöfarliga verksamheten eftersom ämnen kommer från hushåll och anslutna verksamheter. Ett exempel på synpunkt är:

”Avloppsreningsverk kan vara en spridningsväg av näringsämnen, prioriterade och särskilda förorenande ämnen, men åtgärder och begränsningar måste riktas mot de verksamheter där utsläppet uppstår.”

Hantering av synpunkt

Skrivningar har setts över för att förtydliga att avloppsreningsverk är en spridningsväg.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Här beskrivs hantering av ett antal synpunkter som vi bedömer att de behöver kommenteras.

Synpunkter om riskbaserat underhåll av ledningsnät

Det har kommit flera synpunkter om riskbaserat underhåll. Ett exempel på synpunkt:

”Det bör kompletteras att Naturvårdsverket har rätt att meddela föreskrifter om ett systematiskt, riskbaserat och förebyggande underhåll av avloppsledningsnätet.”

Hantering av synpunkt

Åtgärden är brett formulerad för att ge utrymme för att utveckla åtgärdsarbetet över cykeln. Efter dialog med Naturvårdsverket har vi inte sett behov att precisera ett sådant inslag.

Synpunkter som hanteras i Naturvårdsverket generella vägledning

Många synpunkter som handlar om vägledningsbehov för avloppsreningsverk och ledningsnät hanteras i Naturvårdsverkets generella vägledning (åtgärd 1 efter samrådet).

”Länsstyrelsen har under senare år testat en metodik som vi kallar Systemtillsyn som går ut på att verksamhetsutövarna själva genom kartläggning utreder vilka ämnen de släpper ut och i förlängningen arbetar med att minimera eller fasa ut dessa eller ser till att de omfattas av egenkontrollen. I detta arbete uppstår frågor kring hur långt tillsynsmyndigheten kan gå i sina krav på egenkontroll. Länsstyrelsen har juridiskt lutat sig mot kunskapskravet om en verksamhets påverkan i miljöbalken men det är inte tydligt vad det innebär i praktiken. Det skulle underlätta för vårt fortsatta arbete om det tydliggjordes i egenkontrollförordningen och/eller vägledningarna vilka krav som är rimliga att ställa på en verksamhetsutövarare både vid ny- och omprövning och i tillsyn. I dagsläget ställ ofta krav på att övervaka de ämnen som verksamheten har villkor för. Om ett ämne släpps ut av flera verksamheter och det blir en kumulativ, negativ effekt på vattenförekomsten så kan det ändå finnas skäl att övervaka ämnet.”

Hantering av synpunkt

Synpunkten beskriver behov som åtgärd 1 har utformats för att kunna hantera.

Synpunkt om smittskydd

”Åtgärden borde också beakta förekomst av antibiotika- och läkemedelsrester i avloppsvatten, samt tydligare beakta aspekter av smittskydd på avloppsvatten. Åtgärden är tydligt kopplad till åtgärden Läkemedelsverket 1 och berör därför också Folkhälsomyndighetens verksamhetsområde.”

Hantering av synpunkt

Åtgärden är redan utformad för att hantera ämnena. Smittskydd omfattas inte av vattenförvaltningsarbetet.

Synpunkt

Tillsynsvägledning gällande krav och egenkontroll kopplat till utsläpp av läkemedelsrester

Det är viktigt att det sker ett arbete för att minska läkemedelsrester i de limniska systemen, till exempel visar studier att detta problem förekommer bland annat i Högvadsån i Falkenbergs kommun. För detta arbete är det viktigt att tillsynsmyndigheten har de verktyg som behövs för att ställa krav och begära utredningar som kan fungera som kunskapsunderlag i det vidare arbetet. För detta behöver flera myndigheter samarbeta och de centrala myndigheterna behöver bistå med vägledning och riktlinjer.

Naturvårdsverket, åtgärd 1, Tillsynsvägledning avloppsreningsverk, anger bland annat. att Naturvårdsverket ska "identifiera behov av ökad tillämpning och ändring av befintliga styrmedel" och "utveckla vägledning". Läkemedel omnämns.

Naturvårdsverket 2017 lyfte behovet av att identifiera vid vilka reningsverk som behovet är störst att införa avancerade reningsteknik för att avskilja läkemedelsrester. Har någon sådan identifiering gjorts? Har kostnads-nyttoanalyser genomförts för specifika vattenförekomster där behov av avancerad rening är stort? Finns idag vid sidan av kostnader något hinder för att ställa krav på avancerad rening vid prioriterade reningsverk? Det vore önskvärt med information hur arbetet fortskridit, vilken roll vattenmyndigheternas beredningssektariat respektive naturvårdsverket har, och tydligare skäl till varför avancerad rening inte föreslagits som möjlig fysisk åtgärd i VISS.

Hantering av synpunkt

Hur åtgärdsarbetet har förlöpt relaterat till tidigare åtgärdsprogram hanteras inom ramen för myndigheternas återrapportering till Vattenmyndigheter. Där beaktas dock inte frågor om kostnads-nyttoanalys då detta inte hamnar inom vattenförvaltningsarbetet som gäller utformning av åtgärdsprogram. I det praktiska arbetet kan kunskapshöjande insatser om verksamhetens påverkan avseende läkemedel vara en del. I den mån det behövs insatser från vägledande myndighet ingår detta i åtgärd 1 och 2 till Naturvårdsverket och i den mån det behövs insatser från tillsynsmyndighet ingår det i Länsstyrelsernas och kommunernas tillsynsåtgärder.

Synpunkt

Åtgärden behöver kompletteras med vägledning till länen och kommunerna kring möjligheterna till omprövningar av tillstånd och villkor kopplat till MKN. Lämpligt tillvägagångssätt och de juridiska förutsättningarna behöver tydliggöras.

Hantering av synpunkt

Naturvårdsverket åtgärd 1 har utformats för att kunna stödja utvecklingen av praxis när det gäller detta.

Synpunkt

"Tillsynsvägledning kopplat till avloppsdirektivet behöver utvecklas m.a.p rening av kväve i norra Sverige. Hur känsliga områden ska utses och hur betingen inom vattenförvaltningen ska beaktas behöver utredas. Hur ska begränsande näringsämne avgöras? Förutsättningarna för undantag kopplat till ekonomisk rimlighet samt hur bra kväverening fungerar rent tekniskt behöver ingå i vägledningen."

Hantering av synpunkt

Utpekande av känsliga områden är inte en fråga som avgörs inom vattenförvaltningen. Hur olika underlag som till exempel beting ska användas är en viktig fråga i praktiska

åtgärdsarbetet och en fråga som behöver bestämmas i det enskilda fallet, i tillsyn och prövning. Åtgärdsprogrammet har utformats för att centrala myndigheters, länsstyrelser regionala vägledning och tillsynsmyndigheternas insatser ska ske för att MKN ska kunna följas i avrinningsområden. En skrivning har tillkommit att Vattenmyndigheterna ska bistå med underlag och deras tolkning, kopplat till denna och liknande synpunkter. Hur och när krav på kväverening kan ställas är inte en fråga för Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram utan en fråga om bland annat rättspraxis.

Synpunkt

Behovet av klimatanpassning bör lyftas fram tydligare. Det bör framgå av tillsynsvägledningen hur översvämningsrisk ska beaktas för att undvika bräddning av avloppsreningsverk, vilka klimatscenarier som är lämpliga att utgå ifrån och med vilken tidshorisont, och således vilka skyddsnivåer som är lämpliga.

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna håller med om att det är en viktig aspekt på åtgärdsarbetet. Åtgärdsmyndigheterna har redan ett ansvar för detta. Vattenmyndigheterna har inget mandat att precisera åtgärdsarbetet på den nivå som synpunkten beskriver.

30. Naturvårdsverket 3 - Tillsynsvägledning förorenade områden

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 45 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav fyra centrala myndigheter, sex Länsstyrelser, 20 kommuner och 12 vattenorganisationer/vattenråd. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade 8 remissinstanser "ja" medan ingen svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 18 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden". Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare.

Exempel på synpunkter som tillstyrker åtgärden är;

"Länsstyrelsen välkomnar vägledning kring bördefördelningar. Det kan vara svårt att avgöra för förorenade områden då läckagesiffror ofta saknas eller inte beräknas förrän senare i processen då planering redan pågår och åtgärdsåtgärden sätts. Vägledningen kan behövas om metod för kvalitativa bedömningar av de olika förorenade områdenas bidrag till den sänkta statusen."
(Länsstyrelsen Västerbotten)

"Kommunen ser positivt på att tillsynsvägledning både från centrala myndigheter som Naturvårdsverket och från länsstyrelserna kan utformas så att kopplingen till vattendirektivets krav blir tydlig." (Köpings kommun)

"Ser också positivt på ställningstagandet att utspädning inte är en tillåten eller lämplig metod för att bedöma risker." (Jönköpings kommunstyrelse)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Behov av stöd och kriterier för prioritering

SGI framhöll att så som åtgärden var formulerad i samrådsversionen var fokus på vägledning om hur avhjälpandeåtgärder bör utföras., samtidigt som det i beskrivningen framgick att det även behövs vägledning för hur man kan bedöma åtgärdsbehovet och kunna prioritera mellan olika objekt med påverkan på yt- och grundvatten. Även flera länsstyrelser och kommuner lyfte behovet av stöd till länsstyrelser och kommuner i hur de ska prioritera. För närvarande pågår arbetet med att ta fram en nationell strategi för miljöbalktillsynen (2022–2024) som tillsynsmyndigheterna kan använda som stöd för prioritering av vilken tillsyn som är mest angelägen. För bidragsfinansierade projekt tillämpar Naturvårdsverket de urvalskriterier som framgår i den nationella planen för prioritering av ansökningar om statligt stöd för avhjälpande av länsstyrelsens ansökningar om åtgärdsbidrag. I samrådssvaren såg vi att myndigheter och kommuner uttryckte ett behov av att dessa två metoder för prioritering behöver samordnas. Flera samrådssvar lyfte därutöver behovet av att de ska fungera i ett avrinningsområdesperspektiv, för att kunna prioritera mellan olika objekt med betydande påverkan på yt- och grundvatten för att åtgärdsarbetet med förorenade områden effektivt ska kunna bidra till att målen med direktivet nås.

Exempel på synpunkter:

"...en nationell samordning kring prioriteringsstöd för urval av objekt och stöd för att planera och driva tillsynen är angelägen. I och med att prioriteringen av förorenade områden görs med hjälp av riskklassning anser vi att Naturvårdsverket inom ramen för den nationella tillsynsstrategin behöver tydliggöra hur riskklassning ska göras för att också ta hänsyn till miljökoalitionsnormerna och att denna åtgärd knyts ihop med strategin." (Länsstyrelsen Västmanland)

Hantering av synpunkt

Åtgärden har reviderats utifrån dessa synpunkter så att det blir tydligare att åtgärden även syftar till att ta fram vägledning för att bedöma åtgärdsbehovet och stöd för att kunna prioritera mellan olika objekt med påverkan på yt- och grundvatten.

Behov av fler samverkansmyndigheter

"SGU har ett ansvar och en stor verksamhet inom efterbehandling av förorenade områden och sediment. Det är därför lämpligt att SGU är med som samverkanspart i tillsynsvägledningsarbetet. Eventuellt kan det finnas behov av att även HaV och SGI medverkar i arbetet." (Sveriges geologiska undersökningar)

Hantering av synpunkt

SGU påpekar att myndigheten har ett ansvar och en stor verksamhet inom efterbehandling av förorenade områden och sediment. Därför har SGU tagits med som samverkanspart i tillsynsvägledningsarbetet samt att även HaV och SGI medverkar i arbetet.

Otydligheter och behov av kompletteringar i åtgärden

Naturvårdsverket framhöll att det finns otydligheter i samrådsversionen som behöver förtydligas framförallt vad gäller ackumulerande ämnen och prioriterade farliga ämnen. Naturvårdsverket har även lämnat synpunkter på komplettering och ändring av vissa formuleringar i texten. Synpunkter som lett till revidering.

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten håller med om de behov av förtydligande som har lyfts i samrådet och har justerat åtgärden utifrån dessa.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Klimatanpassning

Exempel på synpunkt:

"För att åtgärden ska bidra till samhällets klimatanpassning bör det framgå av tillsynsvägledningen hur översvämningsrisk ska påverka riskklassningen av förorenade områden, vilka klimatscenarier som är lämpliga att utgå ifrån och med vilken tidshorisont." (Länsstyrelsen Blekinge)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten har inte i åtgärden särskilt lyft behovet av ytterligare tillsynsvägledning avseende klimatanpassning eftersom vi ser att detta följer av annan lagstiftning (Förordning (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete).

Vägledning om påverkan från förorenade områden till vattenskyddsområden

Åtgärden syftar till att vägledning utformas så att den på ett effektivt sätt möjliggör för tillsynsmyndigheter och kommuner att prioritera mellan områden med betydande påverkan på yt- och grundvatten och ställa miljömässigt motiverade krav vid förorenade områden, där vattenskyddsområden rimligtvis bör ingå, så att avhjälpande av dessa medför att miljö kvalitetsnormerna för vatten uppnås.

Exempel på synpunkter

"Även denna åtgärd bör förtydligas med att det är särskilt viktigt med vägledning för tillsyn som ligger inom vattenskyddsområden." (Stockholm Stad)

"... att det även behövs vägledning för hur man kan bedöma åtgärdsbehovet och kunna prioritera mellan olika objekt med påverkan på yt- och grundvatten" (Sveriges Geotekniska Institut)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten håller med om att påverkan från förorenade områden till vattenskyddsområden är problematiskt, men ser inget särskilt behov av att lyfta detta i åtgärden eftersom åtgärden idag omfattar de delar som behövs.

Behov av särskild vägledning för påverkan av TBT, PFOS och andra PFAS-ämnen

Exempel på synpunkter:

"Det är inte tillräckligt tydligt med vägledning för själva avhjälpandeåtgärden av PFAS." (Göteborgs Stad)

"Önskar vägledning som även tydliggör spridningsvägarna för TBT." (Stenungsunds kommun)

"Komplettera åtgärden och texten under åtgärden så att PFAS från brandskum som använts på brandövningsplatser och som förorenar eller riskera förorena dricksvattentäkter inkluderas." (Svenskt vatten)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndighetens håller med om att både TBT och PFOS och andra PFAS-ämnen är problematiska, men bedömer är att det inte finns någon vinst i att särskilt lyfta specifika ämnen i denna åtgärd eftersom åtgärden omfattar all den vägledning som behövs för alla typer av ämnen som med betydande påverkan från förorenade områden. Vattenmyndigheten har däremot formulerat en åtgärd till SGI för att ta fram kunskapsunderlag och kontinuerligt utvärdera metoder för sanering av områden förorenad av tributyltenn (TBT) och perfluorerade ämnen (PFAS) och vägleda kring detta.

31. Naturvårdsverket 4 - Europeiskt luftvårdsarbete och nationella luftvårdsprogrammet

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Tretton remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav tre centrala myndigheter, en Länsstyrelse, två kommuner, tre vattenorganisationer/vattenråd och fyra intresseorganisationer eller privatpersoner. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade fyra remissinstanser "ja" medan ingen svarade "nej", åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". sex svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa är det fem som lämnat identiska svar på alla åtgärderna i åtgärdsprogrammet och som inte specificerat vad man anser saknas i denna åtgärd. Dessa är framförallt vattenorganisationer och intresseorganisationer. Övriga remissinstanser valde att inte svara på frågan om åtgärden motsvarar behovet. Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare.

Exempel på synpunkter som tillstyrker åtgärden är:

"Energimyndigheten har tidigare haft en egen åtgärd i programmet i syfte att kartlägga hur Energimyndighetens verksamhet kan påverka utsläppen av dioxin från förbränning. Energimyndigheten tillstyrker att den tidigare åtgärden tas bort och att Energimyndigheten istället samverkar i frågan med Naturvårdsverket i åtgärd 4, Europeiskt luftvårdsarbete och nationella luftvårdsprogrammet och med kommunerna i åtgärd 6, Dioxiner från småskalig förbränning."

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Inga revideringar har genomförts i åtgärden.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Behov av att utveckla motiveringen så att åtgärden tydligare kopplas till det nationella miljö kvalitetsmålet bara naturlig försurning

"Central åtgärd för att komma till rätta med försurningen. Bra skriven och bra att sjöfarten lyfts eftersom den är den enskilt största källan till nedfall av kväveoxider över Sverige. Men motiveringen kan med fördel utvecklas till att koppla till det nationella miljö kvalitetsmålet Bara naturlig försurning och det som Naturvårdsverket konstaterar att ambitionsnivåerna för utsläpps begränsningar inom EU är för lågt ställda så att Sverige ska kunna uppnå detta mål. Taktidirektivet för utsläpp av svavel och kvävedioxid innebär för Sverige att utsläppen mellan 2005 och 2030 ska minska med 22% för svaveldioxid, 66 % för kvävedioxid och 17% för ammoniak. Detta ger en bra motivering för de genomförande åtgärder som behövs."
(Länsstyrelsen i Värmland)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten ser inget behov av att ytterligare utveckla åtgärden i motiveringen med att den stödjer särskilt miljömålet Bara naturlig försurning. I samrådsversionen finns redan en

rubrik som heter Miljömål och globala hållbarhetsmål vilken beskriver kopplingen till alla miljömål som åtgärden idag stödjer där miljömålet Bara naturlig försurning ingår.

32. Naturvårdsverket 5 - Tillsynsvägledning utsläpp till luft

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Knappt 25 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav två centrala myndigheter, två Länsstyrelser, 11 kommuner, fyra vattenorganisationer/vattenråd tre intresseorganisationer och en privatperson. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade sju remissinstanser "ja" medan ingen svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". Åtta svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa är det fem som lämnat identiska svar på alla åtgärderna i åtgärdsprogrammet och som inte specificerat vad man anser saknas i denna åtgärd och ytterligare en som inte motiverat svaret. Dessa är framförallt vattenorganisationer och intresseorganisationer. Övriga remissinstanser valde att inte svara på frågan om åtgärden motsvarar behovet. Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare.

Exempel på synpunkter som tillstyrker åtgärden är:

"Viktigt med vägledning om hur MKN ska bedömas då det i nuläget upplevs som väldigt abstrakt att utföra tillsyn inom MKN på enskilda verksamhetsutövare. Vägledningarna behöver vara väldigt konkreta så att tillsynsmyndigheterna kan använda dessa i sin myndighetsutövning." (Malung-Sälens kommun / Vatten & Avfall i Malung-Sälen AB (VAMAS AB))

"För att kunna bedriva ett likvärdigt och effektivt arbete måste höga krav ställas på tydlig vägledning från nationella myndigheter och länsstyrelse. För att kommunerna ska klara sina åligganden måste vägledningarna komma tidigt i förvaltningscykeln och vara tidsatta." (Laholms kommun)

"Det är inte Länsstyrelsens åtgärd men vi blir berörda av den och anser att åtgärden är bra och välbehövlig. Det finns exempelvis behov av vägledning kring diffus påverkan som kan riskera normerna." (Länsstyrelsen i Stockholm)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Inga revideringar har genomförts i åtgärden

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Gap i regleringen

Det framkom i samrådssynpunkterna att flera remissinstanser anser att det finns ett gap i regleringen av förbränningsanläggningar mellan medelstora förbränningsanläggningar och de små som regleras med Ecodesigndirektivet (2009/125/EG).

"Det finns ett gap i regleringen av förbränningsanläggningar mellan medelstora förbränningsanläggningar och de små som regleras med Ecodesigndirektivet. Vägledning önskas för tillsynen av de verksamheter som storleksmässigt faller mellan de båda lagstiftningarna." (Stenungsunds kommun)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten har lyft detta i dialogen med Naturvårdsverket där det framkom att de håller med om att det föreligger ett glapp mellan Ekodesigndirektivet och Energimyndighetens produktlagstiftning. Detta påverkar dock inte hur miljöbalken och miljöprövningsförordningen ska tillämpas och i förlängningen hur åtgärder ska genomföras för att miljökvalitetsnormerna ska kunna följas. Vattenmyndigheten bedömer därför att det inte finns något särskilt behov av förtydligande i åtgärden avseende detta.

33. Naturvårdsverket 6 - Styrmedel för miljövänlig dikesrensning

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 30 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav fyra centrala myndigheter, sju länsstyrelser, fem kommuner, fem branschorganisationer (LRF Riks samt fyra lokala), två intresseorganisationer, ett företag och åtta vattenorganisationer/vattenråd. De flesta svaren var positiva till åtgärden, och lyfte att miljövänlig dikesrensning är en viktig miljöåtgärd. Kävlinge kommun har svarat:

”Miljövänlig dikesrensning är en mycket viktig åtgärd. Redan idag finns bra information om hur ett dike bör rensas, när det bör rensas och om det överhuvudtaget behöver rensas men denna information efterlevs inte av markägare, dikningsföretag mfl, varför? Alltför ofta har man som markägare, verksamhetsutövare, dikningsföretag mm uppfattningen att om miljöhänsynen står i fokus innebär det per definition att nyttan för individen/verksamheten och individens/verksamhetens behov inte kommer att tillgodoses. Detta är en inställning som mer ofta än sällan lägger krokben för initiativ till mer hänsynstagande rensningar.”

Svaren från intresseorganisationer och företag som företräder jordbruksnäringen har dock varit betydligt mer kritiska. LRF har svarat:

”LRF ifrågasätter starkt vattenmyndigheternas syn att markavvattningar orsakar betydande miljöproblem för många sjöar och vattendrag i Sverige. Det är ett ensidigt perspektiv på samhällsstödda åtgärder, som fortfarande är viktiga för att bibehålla en nationell livsmedelsproduktion och för att även nå miljömålen för ett rikt odlingslandskap. Diken ska underhållas oavsett om de är tillståndsgivna eller bara lagliga. [...] LRF föreslår att Naturvårdsverkets åtgärd nr 6 ”Styrmedel för miljövänlig dikesrensning” utgår och att det som önskas istället inryms i Jordbruksverkets åtgärd nr 3 ”Rådgivning om fysisk påverkan”

Vattenmyndigheterna tolkar dessa synpunkter som att åtgärdens syfte har missförstått – meningen är inte att åtgärden ska hindra verksamhetsutövare att rensa sina diken, utan endast att det ska göras på ett miljövänligt sätt. Åtgärdens syfte är att förbättra både hydromorfologisk status och minska näringsläckage från diket, och många samrådssvar från LRF har också lyft miljövänligt dikesunderhåll som en viktig övergödningsåtgärd. Missförståndet kan ha orsakats av en olämplig formulering i sammanhangstexten som nu har rättats till.

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Åtgärdens rubrik

Jordbruksverket svarade att begreppet ”dikesrensning” bör bytas ut mot ”dikesunderhåll”.

Hantering av synpunkt

Synpunkten har beaktats, och åtgärds rubrik har ändrats till ”Styrmedel för miljövänligt dikesunderhåll”.

Tidsram för åtgärds genomförande

Många samrådssvar från kommuner och vattenorganisationer har påpekat att åtgärden har en för lång tidshorisont och behöver vara vidtagen tidigare än 2027.

Hantering av synpunkt

Påpekandet är helt korrekt, och åtgärder i ett åtgärdsprogram behöver även enligt vattenförvaltningsförordningen (6 kap 2 §) vara vidtagna senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande. Formuleringen har därför ändrats till "Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande".

Åtgärden bör även omfatta rätade och rensade vattendrag

Jordbruksverket har påpekat att åtgärden även bör omfatta rätade och rensade vattendrag.

Hantering av synpunkt

Detta har indirekt tydliggjorts genom att inkludera tillägget " [...]" och därtill har många naturliga vattendrag rätats och rensats för att underlätta avledning av vatten" i motiveringstexten.

Kortare tid för genomförande

Många samrådssvar från kommuner och vattenorganisationer har påpekat att åtgärden har en för lång tidshorisont och behöver vara vidtagen tidigare än 2027.

Hantering av synpunkt

Påpekandet är helt korrekt, och åtgärder i ett åtgärdsprogram behöver även enligt vattenförvaltningsförordningen (6 kap 2 §) vara vidtagna senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande. Formuleringen har därför ändrats till "Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande".

Balans mellan produktion, näringsläckage och den fysiska påverkan på vattenmiljön

Många samrådssvar har lyft markavvattningens betydelse för livsmedelsproduktionen och kopplingen till näringsläckage. Såväl svar från LRF som länsstyrelser har påpekat att rensning av diken är en förutsättning för en fungerande odling, och i förlängningen också en åtgärd som minskar näringsläckaget. LRF Karlsborgsbygden svarade:

" [...] En god dränering minskar därför fosforförlusterna och är avgörande för att investeringar som strukturkalkning får avsedd effekt. En fungerande markavvattning i Sverige är en förutsättning för livsmedelsproduktionen vilket kopplar till generationsmålet om att vi inte ska exportera miljöproblem."

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna har förtydligat att dräneringssystem ofta är en förutsättning för att odling ska kunna ske, samt att underhåll av dräneringssystem kan bidra till att minska näringsläckaget, men också att åtgärder för att förbättra dräneringen kan ge negativa effekter på den fysiska vattenmiljön. Därmed tydliggörs att syftet med åtgärden är att diken ska underhållas vid behov, men att det ska göras på ett sätt som minimerar den negativa miljöpåverkan.

I motiveringstexten har stycket "På platser där grödan begränsas av en otillräcklig dränering kan underhåll av dräneringssystem även bidra till ett minskat näringsläckage, och likaså för

jordar med hög risk för ytavrinning och erosion” lagts till. Vidare har de negativa effekter vattenverksamhet kan ha på miljön förtydligats enligt: ”Åtgärder för att förbättra dräneringen och ökade vattenuttag medför även en risk för miljöpåverkan genom erosion, grumling, igenslamning av bottnar och förändrad hydrologi i såväl sjöar som vattendrag som i närmiljön”.

Sura sulfatjordar

SGU svarade att deras åtgärd om sura sulfatjordar borde kopplas till denna åtgärd, och att de även bör ingå som samverkande myndighet.

Hantering av synpunkt

SGU har inkluderats som samverkande myndighet, meningen ”Avvattning av sura sulfatjordar kan även innebära risk för kraftiga surstötter i avrinnande vatten” har tillfogats åtgärdstexten, åtgärden är kopplad till SGU’s åtgärd i sammanhangstexten, och åtgärden har kopplats till miljömålet ”Bara naturlig försurning”.

Åtgärden syftar inte till att minska markavvattningen

Flera svar, däribland från Jordbruksverket, har ifrågasatt att åtgärden sägs bidra till samhällets klimatanpassning genom att minska markavvattningen.

Hantering av synpunkt

Meningen om klimatanpassning i sammanhangstexten var tidigare felaktig och missvisande. Åtgärden syftar inte till att minska markavvattningen, tvärtom så lyfts värdet av en fungerande markavvattning fram i den reviderade formuleringen av åtgärden. Den nya texten om hur åtgärden bidrar till samhällets klimatanpassning lyder ”Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att ge bättre förutsättningar för att undvika situationer med översvämning, och därigenom både minska både näringsläckage och förstörda grödor.”

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Omprövning av tillstånd

Sportfiskarna och Länsstyrelsen Skåne har belyst vikten av att förenkla möjligheten till omprövning av markavvattningsföretag, så att de kan leva upp till moderna miljökrav. Länsstyrelsen Skåne har föreslagit en vägledning:

”Ny åtgärd (eller tillägg till NV 6): NV (i samarbete med HAV, JV, KK, Lst) behöver ta fram vägledning för omprövning (och kanske tillsyn) av större dikningsföretag som ligger i värdefulla vattendrag och kanske även omfattar sjöar. Mycket fokus är idag, helt naturligt, på NAP men när arbetet med MKN och KMV med mera för markavvattning kommer om ett par år så kan man anta och hoppas att även miljökraven på dessa verksamheter kommer igång lite mer.”

Hantering av synpunkt

Frågan har tagits upp i dialog med Naturvårdsverket, som menar att frågan är alltför komplex för att kunna lösas inom ramarna för detta åtgärdsprogram. Omprövning av tillstånd för markavvattningsföretag skulle vara mycket resurskrävande och det krävs ett politiskt initiativ för att komma vidare i frågan.

Föreskrifter är olämpliga för att reglera dikesunderhåll

LRF och dess regional- och lokalavdelningar har lämnat flera samrådssvar om att föreskrifter är olämpliga för att reglera dikesunderhåll. LRF Riks har svarat:

”Många vattenverksamheter är mycket komplexa och ingår i ett sammanhang där de både påverkar och påverkas av förhållanden och verksamheter uppströms och nedströms. En rad intressen kan således beröras och tillstånden utgör normalt resultatet av en avvägning mellan dessa olika intressen. En förändring av förutsättningarna för sådana verksamheter måste vara föremål för en prövning som tar hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet och som väger in de olika intressen som berörs. Detta kan aldrig ske inom ramen för en föreskrift.”

Hantering av synpunkt

Det ska för det första understrykas att åtgärden inte syftar till att reglera möjligheterna till dikesunderhåll, utan endast på vilket sätt det ska genomföras. Tvärtom har värdet av dikesunderhåll tydligt lyfts i åtgärden. En eventuell föreskrift skulle alltså inte på något sätt stå i konflikt med tillstånden. För det andra är Naturvårdsverkets uppdrag att utreda möjliga styrmedel, det är alltså inte alls säkert att det landar i en föreskrift.

Implementering av styrmedel

Länsstyrelsen Gävleborg svarade att det behöver bli tydligt i åtgärden att styrmedel ska implementeras och inte bara utredas.

Hantering av synpunkt

Det finns praktiska svårigheter med detta eftersom implementering av styrmedel inte säkert faller inom Naturvårdsverkets ansvarsområde, beroende på vad man kommer fram till.

Förtydliganden av åtgärden

Länsstyrelsen Uppsala har efterlyst förtydliganden av åtgärden på en rad olika punkter, bland annat en tydligare beskrivning av hur en allmän anmälningsplikt skulle kunna utformas, att lagstiftningen kring markavvattningsföretag kan behöva ses över, och att en vägledning om tillsyn av dikesanläggningar och markavvattningsföretag behövs.

Hantering av synpunkt

Synpunkterna har diskuterats med Naturvårdsverket, och kommer att tas med som inspel i det kommande arbetet, men föranleder ingen revidering av åtgärden.

Begränsning av dikesrensning i anslutning till reservatsbildning

Länsstyrelsen Stockholm har påpekat att man vid reservatsbildning i vissa fall skulle behöva begränsa dikesrensning som motiveras av behov för intilliggande marker, då det begränsar eller omöjliggör vattenståndshöjande åtgärder inom reservatet.

Hantering av synpunkt

Förslaget pekar på ett specifikt behov som inte ryms inom åtgärdens syfte och som också är svårt att knyta till miljö kvalitetsnormer för vatten i dagsläget.

34. Naturvårdsverket 7 - Styrmedel och tillsynsvägledning, dagvatten

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

87 remissinstanser har gett specifika synpunkter på denna åtgärd. De flesta svaren kom från kommuner 54 Övriga svarande var 8 länsstyrelser, 2 centrala myndigheter en branschorganisation, ett företag, 5 intresseorganisationer, 12 vattenråd och 4 privatpersoner/övriga. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade 11 remissinstanser "ja" och ingen svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 32 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden". Övriga synpunktslämnare valde att inte svara på frågan. Vattenmyndigheten tolkar detta som att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare.

Några synpunkter som tillstyrker åtgärden är:

"Tror att det är en efterlängtd vägledning för kommuner och länsstyrelser. Kan ge mer tyngd åt frågan om tillsyn på dagvatten och på så vis skicka en signal till andra delar i en kommun också. Det behövs tydlig vägledning om hur långt dagvatten behöver renas och var ansvaret ligger i olika delar samt hur uppströmsarbete inom dagvatten kan ske." (Norrköping kommun)

"Norrvatten uppskattar målen med att krav och uppföljning av egenkontrollprogrammen ska öka, men vi erfar att kommunerna behöver vägledning i hur egenkontrollprogram ska utformas. Det gäller särskilt utformning av övervakning och utvärdering av resultaten speciellt avseende organiska miljöföreningar från masshantering och dagvattenhantering som är utmanande eftersom de är diffusa läckage och väldigt varierande. Naturvårdsverket, åtgärd 7: Styrmedel och tillsynsvägledning, dagvatten kan ge stöd i detta arbete." (Kommunalförbundet Norrvatten)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Synpunkter som lett till revidering

Inga synpunkter har inkommit som har resulterat i att åtgärden har reviderats.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Nationella riktvärden för dagvatten

Nationella riktvärden för dagvatten hade kunnat förenkla tillsyn och tillståndsprövningar. Naturvårdsverket lyft frågan i samband med regeringsuppdraget *RU Analys av kunskapsläget* (Naturvårdsverket, 2017). Naturvårdsverket föreslag att förutsättningarna och behovet av att införa begränsningsvärden för föroreningar i dagvatten skulle undersökas. En utredning har hittills inte påbörjats. Miljökvalitetsnormerna i vattenförekomster och recipienters känslighet för olika påverkansfaktorer varierar stort från recipient till recipient i landet. Nationella riktvärden för vatten kan därför vara olämpligt att införa då det i vissa fall kan bli för låga och i andra orimligt stränga. Omfattande provtagningar hade även behövts för att följa upp efterlevande av dessa riktvärden vilket hade kunnat anses vara oskäligt att kräva. Naturvårdsverket föreslår i redovisningen av regeringsuppdraget att det kan vara mer

rationellt att ställa krav på reningsanläggningar och rening av dagvatten i form av dimensionering och funktionskrav. I kombination med kontroll- och underhållskriterier skulle det kunna vara tillräckligt för att säkerställa att en tillräcklig och för ändamålet skälig skyddsåtgärd har vidtagits för att skydda recipienten. För det krävs däremot mer kunskap om hur effektiva befintliga reningstekniker för dagvatten är på att avskilja föroreningar. Naturvårdsverket har 2020–2021 beviljat bidrag till RISE för studier på det området.

Tydligare lagstiftning och ansvarsfördelning

De vanligaste förekommande synpunkterna är lagstiftningen inom detta område behöver klargöras och att det behövs en tydligare ansvarsfördelning. Dessa synpunkter återkommer även på kommunernas åtgärd 5, VA-plan inklusive dagvatten.

Naturvårdsverket har vid upprepande tillfälle lyft behovet av en juridisk översyn med avseende på dagvatten i miljöbalken (1998:808), plan- och bygglagen (2010:900) och lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster. Det att läsa naturvårdsverkets förslag i överlämnande av regeringsuppdrag på dagvattenområdet; *RU Analys av kunskapsläget* (Naturvårdsverket, 2017) och *RU Förslag till etappmål om dagvatten* (Naturvårdsverket, 2019). Regeringen har för avsikt att återkomma till dessa frågor i ett annat sammanhang.

Vad gäller ansvarsfördelning så finns vägledning i den gemensamt framtagna (Havs- och vattenmyndigheten, 2014). Lokalt så finns många gånger behov att mer detaljerat reda ut ansvarsgränser om vem som ansvarar för drift- och underhåll av olika delar inom till exempel en multifunktionell dagvattenanläggning? Det är kommunernas ansvar att fördela detta internt.

Tidsgräns på åtgärden

Naturvårdsverket genomför tillsynsvägledning i nuläget och det behöver därför inte finnas ett start- eller avslutsdatum för åtgärden.

35. Naturvårdsverket 8 - Vägledning förorenat avfall och massor

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 35 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav fyra centrala myndigheter, fyra Länsstyrelser, 16 kommuner, åtta vattenorganisationer/vattenråd tre intresseorganisationer och en privatperson. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade tio remissinstanser "ja" medan ingen svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 15 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa är det fem som lämnat identiska svar på alla åtgärderna i åtgärdsprogrammet och som inte specificerat vad man anser saknas i denna åtgärd. Dessa är framförallt vattenorganisationer och intresseorganisationer. Övriga remissinstanser valde att inte svara på frågan om åtgärden motsvarar behovet. Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare.

Exempel på synpunkter som tillstyrker åtgärden är:

"Förslag på Naturvårdsverkets åtgärd 8 är bra. Det är angeläget att verksamhetsutövare för aktiva deponier får bättre vägledning och mottagningskriterier vid omhändertagande av förorenade massor och övrigt avfall, så att risken för spridning av föroreningar via deponiernas lakvatten minskar." (Mölnsdalsåns vattenråd)

"Jönköpings kommun ser ett ökat behov av avfallsanläggningar som kan ta emot förorenade massor innehållande högfluorerande ämnen (PFOS, PFAS ämnen) samt tribyttulltenn (tbt, organisk tennförening). Det råder idag stor osäkerhet om vilka anläggningar som kan ta emot och hantera den typen av avfall. Det krävs även vägledning från centrala myndigheter hur dessa avfallsanläggningar ska vara utformade, exempelvis för att kunna rena lakvatten från deponier. Det är viktigt att arbetet med vägledning kommer igång tidigt, för att kunna utveckla och utforma kommande avfallsanläggningar med bästa möjliga teknik."

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Hantering av avfall för anläggningsändamål

Flera samrådssynpunkter lyfte behovet av att ta fram vägledning av avfall för anläggningsändamål och återanvändning av massor. Även behovet av att vägleda om hantering av lakvatten från deponier lyftes i flera samrådssynpunkter.

"Det skulle vara positivt om även eventuellt länshållnings/avvattningsvatten från PFAS-haltigt avfall ingår i vägledningsarbetet så att det blir tydligare vad som gäller för utsläpp av sådant vatten till omgivningen (recipient). PFAS, i MKN för ytvatten, är väldigt lågt satt och det kan i praktiken medföra mycket långtgående krav på rening om normen är överskriden i recipienten. Om tillsynsmyndigheterna ska våga ställa sådana långtgående krav behöver de stöd från rådgivande myndigheter." (Länsstyrelsen i Uppsala)

"Länsstyrelsen berörs av åtgärden och anser att åtgärden är bra och välbehövlig. Vägledningen bör innehålla såväl hantering av avfall, massor och lakvatten." (Länsstyrelsen Stockholm)

”Ett förslag är att utvidga frågan till att utöver förorenad jord på deponi även omfatta avfall för anläggningsändmål och avfallsanläggningar.” (Stenungsunds kommun)

”Norroatten efterfrågar förtydligade riktlinjer om återanvändning av massor både innehållande PFAS (inkl. samtliga prekursorer och PFAS, eftersom total PFAS kommer att gälla som gränsvärde enligt dricksvattendirektivet när analysmetod har fastslagits) ...”

Hantering av synpunkt

Åtgärden har kompletterats i åtgärdsrutan så att den även omfattar vägledning om hantering av lakvatten från deponier samt användning av förorenade massor för anläggningsändamål där särskilt fokus läggs på högfluorerade ämnen (PFAS-ämnen inklusive PFOS), samt tributyltenn (TBT).

Förtydligande avseende grundvatten

Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) pekade generellt på att den översiktliga formuleringen i tidigare åtgärdsprogram om ”miljökvalitetsnormer för vatten” i många fall har lett till att åtgärdsarbete har fokuserat på ytvatten, eftersom kunskapen om behovet av åtgärder för grundvatten är lägre.

Hantering av synpunkt

Åtgärden har förtydligats med att den handlar om påverkan på yt- och grundvatten.

Kompletteringar och behov av förtydliganden i åtgärden

Vattenmyndigheten har sett ett generellt behov av att utveckla motiveringarna i de åtgärder som omfattar miljögifter som PFOS och TBT, så att det tydligare beskrivs att dessa är persistenta, bioackumulerande och toxiska ämnen (PBT-ämnen) och prioriterade farliga ämnen, där utsläpp och spill ska upphöra eller stegvis avlägsnas.

SGU samt SGI påpekar även att myndigheterna har ett ansvar och arbetar med efterbehandling av förorenade områden och sediment.

Hantering av synpunkter

Åtgärden har förtydligats enligt ovan och SGU och SGI har lagts till som samverkande myndigheter i åtgärden.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Behov av vägledning om egenkontroll och recipientkontroll

I samrådssvaren lyftes behov av vägledning om egenkontroll/recipientkontroll när förorenade massor omhändertas på deponi.

Exempel på synpunkter;

”Det är viktigt att det uppmärksammas t. ex. avseende deponier att det är ett problem när en deponi inte har enskilda ämnen och halter i sina tillstånd utan enbart farligt avfall eller icke farligt avfall. Det innebär att de kan ta emot massor med innehåll av ämnen som inte kontrolleras i deras egenkontroll (lakvatten), vilket i sin tur innebär att det inte uppmärksammas om det skulle finnas behov av rening, TBT och PFAS. Det finns flera olika

källor till diffust läckage av PFAS-ämnen i samhället och dessa källor kanske var och en inte medför krav på åtgärd, men tillsammans ger de en stor påverkan på vattenförekomsten.”

”Det är också av yttersta vikt att tillsynsmyndigheter säkerställer att analyser av relevanta prioriterade ämnen ingår i kontrollprogrammen. Detta möjliggör en uppskattning av vilka mängder som tillförs de akvatiska systemen från deponier; information som torde behöva ingå i register för utsläpp och spill, men som också är av relevans för att kunna bedöma om det föreligger en risk för att MKN inte kan nås.”

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten bedömer att denna åtgärd inte behöver utvecklas vidare men att det är viktigt att ha med detta i vägledning, alternativt hänvisa till annan vägledning. Behovet av vägledning för hantering i kontrollprogram av ämnen som inte regleras genom utsläppsvillkor i verksamhetens tillstånd och/eller ämnen där miljörapport inte krävs enligt föreskrift, men som ändå påverkar eller riskerar att påverka statusen i vattenförekomster ingår sedan tidigare i Naturvårdsverkets åtgärd 1. I denna åtgärd framhålls att särskilt fokus behöver läggas på hanteringen av ackumulerande ämnen och prioriterade farliga ämnen, som enligt prioämnesdirektivet (2008/105/EG) ska fasas ut där ämnena PFOS (inklusive PFAS-ämnen) samt TBT ingår.

Behov av vägledning av förorenade fibersediment

SGI valde att lyfta att fibersediment utanför pappersindustrier ofta är kraftigt förorenade, vilket blir problematiskt vid deponering, samtidigt som föroreningarna kan innebära att förbränning riskerar att sprida miljögifter.

”SGI tillstyrker åtgärden men ser ett behov av att på motsvarande sätt lyfta lämplig hantering av fiberhaltiga sediment och fiberbanksmaterial. Fibersediment utanför pappersindustrier är ofta kraftigt förorenade av exempelvis kvicksilver och dioxiner samtidigt som innehållet av organiskt material är högt, vilket blir problematiskt vid deponering, samtidigt som föroreningarna kan innebära att förbränning riskerar att sprida miljögifter.”

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna har inte utpekat betydande påverkan för förorenade fibersediment och därmed inte grund för att specifikt peka ut detta i åtgärden, men ser att det ändå omfattas av den skrivning som finns i åtgärden idag.

36. Naturvårdsverket 9 - Insamling av utsläppsdata PFAS

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Knappt 30 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav tre centrala myndigheter, fyra Länsstyrelser, åtta kommuner, nio vattenorganisationer/vattenråd tre intresseorganisationer och en privatperson. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade tio remissinstanser "ja" medan ingen svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 12 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa är det fem som lämnat identiska svar på alla åtgärderna i åtgärdsprogrammet och som inte specificerat vad man anser saknas i denna åtgärd. Dessa är framförallt vattenorganisationer och intresseorganisationer. Övriga remissinstanser valde att inte svara på frågan om åtgärden motsvarar behovet. Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare.

Exempel på synpunkter som tillstyrker åtgärden är:

"Förslaget på Naturvårdsverkets åtgärd 9 är bra. Provtagning och sammanställningar måste utföras. Det här är ett förslag som leder till bättre kunskap kring risker för spridning till vatten i miljön. Särskilt viktigt inom vattenskyddsområden, men även för övriga vatten..." (Göta älvs vattenråd och Sävveåns vattenråd)

"SGI tillstyrker åtgärden men ser ett behov av att även lyfta andra ämnen för vilka storskaliga problem i den akvatiska miljön har konstaterats, då de ofta överskrider effektbaserade bedömningsgrunder (EQS), på många platser och ofta även i hög grad. Till sådana problemämnen hör exempelvis dioxiner, kvicksilver, PBDE och TBT men eventuellt även kadmium. Det är mycket angeläget att åtgärda de eventuella extra tillskott som sker... Genom att systematiskt få en uppfattning om vilka källor som fortfarande finns nationellt (till både luft och vatten) när det gäller dessa ämnen blir det lättare att identifiera lämpliga åtgärder - lokalt, för en särskild bransch och kanske för en särskild produkttyp..." (SGI)

"Länsstyrelsen är positiv till åtgärden, men vill lyfta fram att ökad provtagning är en förutsättning för korrekt kartläggning av problem med PFOS/PFAS i vattenmiljön" (Länsstyrelsen i Uppsala)

"Alla åtgärder som kan bidra till att minska mängderna PFAS som når vattenmiljöerna är viktiga, men fler åtgärder behöver göras med tanke på ämnesgruppens toxicitet. När kemikalierna väl kommit ut i naturen går det i princip inte att få bort dem." (Höje å vattenråd och Kävlingeåns vattenråd)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Målsättningen med åtgärden

I synpunkter från Naturvårdsverket och efterföljande dialog med Naturvårdsverket har det framkommit att Naturvårdsverket anser att de kan utreda förutsättningarna för ett ändamålsenligt och sammanhållet system för insamling av utsläppsdata. Dock är det inte säkert att det är möjligt att ett färdigt system kan finnas på plats 2024, utan det beror på de

förutsättningar som utredningen visar, när det gäller till exempel befintlig lagstiftning, ansvarsfördelning mellan myndigheter och tillgänglig finansiering.

Hantering av synpunkt

Åtgärden har nyanserats till att utredningen ska i den mån det är möjligt utifrån förutsättningarna resultera i ett förslag för hur ett sådant system kan införas.

Formulering i samrådsversionen

Naturvårdsverket ska utreda och föreslå och/eller besluta om ett ändamålsenligt system för informationsförsörjning för att samla in, förvara och tillhandahålla sådana uppgifter och annan information om utsläpp och spill av PFOS/PFAS till vatten som krävs för att kunna bedöma vilka förebyggande och förbättrande åtgärder som behövs för att minska påverkan från PFOS/PFAS på vattenmiljön. Informationsförsörjning ska avse information om både direkta och indirekta utsläpp till yt- och grundvatten, som kan medföra en betydande påverkan på tillståndet i vattenmiljön och är av relevans för åtgärdsarbetet.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning och bör också inkludera samverkan med Försvarsinspektören för hälsa och miljö, Kemikalieinspektionen och länsstyrelserna.

Åtgärden ska påbörjas omgående och genomföras så att ett ändamålsenligt system för informationsförsörjning avseende utsläpp och spill av PFOS/PFAS till vattenmiljön kan finnas på plats senast 2024.

Formulering i beslutsversionen

Naturvårdsverket ska utreda *förutsättningarna* för ett ändamålsenligt och sammanhållet system för informationsförsörjning för att samla in, förvara och tillhandahålla sådana uppgifter och annan information om utsläpp och spill av PFOS/PFAS till vatten som krävs för att kunna bedöma vilka förebyggande och förbättrande åtgärder som behövs för att minska påverkan från PFOS/PFAS på *yt- och grundvatten*. Informationsförsörjning ska avse information om både direkta och indirekta utsläpp till yt- och grundvatten, som kan medföra en betydande påverkan på tillståndet i vattenmiljön och är av relevans för åtgärdsarbetet. *Utredningen ska i den mån det är möjligt utifrån förutsättningarna resultera i ett förslag för hur ett sådant system kan införas.*

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning och bör också inkludera samverkan med Försvarsinspektören för hälsa och miljö, Kemikalieinspektionen och länsstyrelserna.

Åtgärden ska *vara genomförd senast tre år efter Åtgärdsprogrammets fastställande.*

Dessutom finns revideringar under rubriken Genomförande baserat på dessa synpunkter.

Förtydligande om grundvatten

Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) pekade generellt på att den översiktliga formuleringen i tidigare åtgärdsprogram om "miljökvalitetsnormer för vatten" i många fall har lett till att åtgärdsarbete har fokuserat på ytvatten, eftersom kunskapen om behovet av åtgärder för grundvatten är lägre.

Hantering av synpunkt

Åtgärden har förtydligats med att den handlar om påverkan på yt- och grundvatten.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Lyft fler ämnen än PFAS

”SGI tillstyrker åtgärden men ser ett behov av att även lyfta andra ämnen för vilka storskaliga problem i den akvatiska miljön har konstaterats, då de ofta överskrider effektbaserade bedömningsgrunder (EQS), på många platser och ofta även i hög grad. Till sådana problemämnena hör exempelvis dioxiner, kvicksilver, PBDE och TBT men eventuellt även kadmium. Det är mycket angeläget att åtgärda de eventuella extra tillskott som sker, oavsett om annan tillförsel (storskalig luftdeposition exempelvis) överlag är större i absoluta mått. Dosresponskurvor är normalt S-formade (sigmoida). Det innebär att även vid en relativt sett liten ökning av koncentrationen riskerar responsen att öka kraftigt (exponentiellt), dvs allt fler organismer påverkas och i högre grad, om de säkerhetsmarginaler som EQS värdena är förknippade med redan har passerats. Genom att systematiskt få en uppfattning om vilka källor som fortfarande finns nationellt (till både luft och vatten) när det gäller dessa ämnen blir det lättare att identifiera lämpliga åtgärder - lokalt, för en särskild bransch och kanske för en särskild produkttyp.

Utsläpp av flera av dessa storskaligt problematiska ämnen ingår redan idag i SMP men inrapporteringskraven till SMP är ändå begränsade genom exempelvis de tröskelvärden som finns och vilka branscher och företag som omfattas. Dessutom handlar det här om ämnen där tillförsel från förorenade områden till följd av historiska aktiviteter kan bli relativt betydelsefulla, och den tillförseln ingår inte i SMP (se även SGI:s kommentar på åtgärd NV 3 angående behovet av att kunna få information om belastning från förorenade områden).”

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten håller med om SGI:s bedömning om att tröskelvärden och vilka påverkanskällor som omfattas begränsar möjligheten att få en fullständig bild av påverkan och därmed åtgärdsbehov när det gäller flera ämnen än PFAS-ämnen. Vi har dock valt att inrikta denna åtgärd på PFAS-ämnen, eftersom system för insamling av utsläppsdata helt saknas för dessa ämnen.

Vattenmyndigheten bedömer att det förslag som tas fram inom ramen för denna åtgärd kan ligga till grund för diskussion om flera ämnen ska inkluderas i framtiden.

37. Skogsstyrelsen 1 - Tillsyn inom skogsbruket

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

29 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav 3 centrala myndigheter, 6 länsstyrelser, 8 kommuner, 5 vattenorganisationer, 5 intresseorganisationer och två branschorganisationer. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade 6 remissinstanser "ja" och ingen svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 10 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa angav fyra remissinstanser inte vad de viktiga delarna bestod av. Övriga remissinstanser valde att inte svara på frågan om åtgärden motsvarar behovet. Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna ansåg att åtgärden behövs och att ytterligare några remissinstanser ansåg att åtgärden behövde utvecklas i något avseende.

Exempel på synpunkter på åtgärden är:

" Kommunen ser positivt på att Skogsstyrelsen bedriver tillsyn på de skogsbruksåtgärder som genomförs. Att ekologiskt funktionella kantzoner lämnas är mycket viktigt för vattendragens välmående då de minskar de skador som stark solinstrålning och ökad tillförsel av organiskt material kan ge i samband med avverkning." (Köpings kommun)

"Med bakgrund av detta förespråkar vattenrådet att tillsynen över skogsbrukets påverkan på vatten behöver öka överlag. Viktigt att det tillförs resurser så att annan tillsyn inte minskar till förmån för tillsyn av MKN." (Göta älvs vattenråd)

"Skogsstyrelsens åtgärder i åtgärdsprogrammet handlar om en utvecklad och prioriterad tillsyn, arbete med kunskapsförmedling och ekologiska kantzoner. Länsstyrelsen ser positivt på detta och anser att åtgärden är viktig. När Länsstyrelsen gjort tillsyn av vattenverksamheter ute i länet har vi vid flertalet tillfällen stött på avverkningsområden där kantzoner varit bristfälliga." (Länsstyrelsen Gävleborg)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Synpunkter som lett till revidering

Tydliggöra olika tillsyns olika roller

Flera instanser lyfte behovet av att tydliggöra vem som ansvarar för tillsyn i skogslandskapet utifrån olika lagstiftning. Hur detta anger förutsättningar för samverkan mellan Skogsstyrelsen och länsstyrelser och kommuner anses behöva förtydligas. Ex. vis:

" Naturmiljöenheten anser att det är bra att åtgärden ska göras i samråd med LST eftersom vi har tillsynen över markavvattning. Det kan därför behövas tas fram rutiner för återkoppling och överlämnande av tillsynsärenden rörande markavvattning kopplade till skogsbruket." (Länsstyrelsen Norrbottens län)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten har förtydligat i åtgärdens genomförande vilken tillsyn denna åtgärd syftar till samt hur åtgärden bör bedrivas i samverkan med länsstyrelser och kommuner – att det handlar framförallt om att " identifiera speciellt prioriterade områden för intensifierad tillsyn eller förstärkt tillsyn av vissa skogsbruksåtgärder.". Även vikten av dialog, kunskaps- och

erfarenhetsutbyte mellan Skogsstyrelsen och länsstyrelser och kommuner har lyfts tydligare i åtgärdens genomförandetext.

Tillsynen behöver öka

Flera instanser lyfte ett behov av utökad och utvecklad tillsyn. Ex.vis:

”Tillsynen i skogsbruket behöver öka generellt. Det är därför viktigt att det tillförs resurser så att annan tillsyn inte riskerar minska, till förmån för tillsyn av miljö kvalitetsnormen.” (Ale kommun)

En instans lyfte behovet att förbättra möjligheterna att nyttja materialet som finns i VISS vid handläggningen av ärenden.

”Att använda VISS på ett smidigt sätt i det praktiska arbetet är en utmaning då VISS inte är kompatibelt med vårt handläggsystem ännu. Vid granskning av enskilda ärenden kan vi dock ha möjlighet att beakta dessa vattenförekomster redan idag genom att gå in i VISS separat, vid sidan av handläggsystemet.” (Skogsstyrelsen)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten instämmer i att tillsynen behöver öka. Vattenmyndigheten har initierat dialog för att se över möjligheterna att exportera landets riskförekomster i ett format som skulle kunna nyttjas av åtgärdsmyndigheter för att effektivisera tillsyn. Vattenmyndigheten kommer utarbeta och tillgängliggöra ett avrinningsområdesbaserat material vilket visar underlaget som miljö kvalitetsnormen i VISS bygger på och kan användas som ett underlag för, exvis, planering av tillsyn i ett landskapsperspektiv, vilket har skrivits in i åtgärdsprogrammet.

Multifunktionalitet och klimatanpassning

Flera instanser lyfte behovet av att förtydliga nyttorna med hänsyn inom skogsbruket för tex. klimatanpassning, biologisk mångfald och även ekonomi, framförallt avseende kantzoner. Ex. vis:

” Multifunktionalitet bör tydligare lyftas fram som ett perspektiv i åtgärdsarbetet för att visa bredden på nyttor och vinster som flera av åtgärderna ger, bland annat kostnadsbesparingar. Det handlar också om vinster för vattenmiljöerna, för klimatanpassning, men även för biologisk mångfald och olika ekosystemtjänster. Genom att lyfta fram fler nyttor kan det skapas större incitament till genomförandet av åtgärder.” (Länsstyrelsen Stockholm)

Hantering av synpunkt

Nyttorna med åtgärden har skrivits fram tydligare i åtgärden. Avseende klimatanpassning förtydligas ytterligare under avsnitt ”sammanhang” Skogsstyrelsens roll som tillsynsmyndighet. Klimatanpassningen beskrivs även tydligare nu under avsnitt ”sammanhang” i Skogsstyrelsen 2 och Skogsstyrelsen 3.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Behövs tillsyn enligt miljöbalk avseende miljöfarlig verksamhet

Synpunkt inkom om att tillsyn behövs i skogslandskapet enligt miljöbalk avseende miljöfarlig verksamhet. Exempelvis:

”skogsbruksåtgärder som i sig kan medföra en förorening av vatten samt dess kringverksamheter såsom hantering av petroleumprodukter, hantering av bekämpningsmedel med mera utgör miljöfarlig verksamhet i miljöbalkens mening. En kommun kan därför utöva - och ta ut avgift för - tillsyn över miljöfarlig verksamhet” (Göta Älvs vattenråd)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten redovisar inga riskbedömningar i innevarande vattenförvaltningscykel där skogsbruk påverkat vatten på ett sådant sätt att en vattenförekomst uppnående av god, eller hög, status äventyras på grund av något annat än försurning och övergödning. Ingen påverkan avseende miljögifter finns redovisad för påverkanstypen skogsbruk i innevarande vattenförvaltningscykel.

Tillsyn utifrån ett fastighetsperspektiv

”Dessutom behöver lagstiftningen skrivas om så att den hänsyn som kan krävas inte bara berör berört avverkningsanmält bestånd utan hänsynen ska planeras och kunna krävas utifrån hela fastigheten.” (Länsstyrelsen Gävleborg)

Hantering av synpunkt

Hänsyn till vattenmiljöer är enligt gällande lagstiftning inte begränsad till enbart avverkningsanmäld trakt, utan gäller rent generellt för all skogsmark, oavsett var trakten är belägen. Synpunkten har därmed inte lett till någon förändring av åtgärden.

Statistik från Skogsstyrelsen bör vara uppdelad per vattendistrikt

Synpunkt inkom om behovet av bättre statistik fördelat på mindre geografiska enheter, exempelvis, vattendistrikt. Detta för att ge bättre underlag till att bedöma behovet av förstärkt tillsyn. Ex. vis:

” Man hänvisar också till statistik /.../ exakt likalydande i åtgärdsprogrammen för samtliga fem vattendistrikt. Detta ser med all säkerhet inte lika ut i de olika vattendistrikten. Åtgärdsprogrammen är mycket lika varandra och detta är ett exempel på det. Problematiken ser olika ut i de fem vattendistrikten, detta syns dock inte i åtgärdsprogrammen.” (LRF Riks)

Hantering av synpunkt

I dagsläget saknas material för att bryta upp Skogsstyrelsens statistik avseende efterlevnad av SVL i mindre geografiska områden, men Vattenmyndigheten bevakar möjligheten och myndighetsdialogen med Skogsstyrelsen fortsätter. Resultatet av Vattenmyndigheternas statusklassificering och riskbedömning beskrivs i åtgärdens inledande del med aktuell statistik för respektive vattendistrikt där skillnaderna mellan vattendistrikt framgår. Resultatet av Vattenmyndigheternas statusklassificering och riskbedömning är det som motiverar varför åtgärden bedöms behöver genomföras.

Tillsyn av brunifiering

Flera synpunkter lyfte behovet av tillsyn med avseende på brunifiering. Ex. vis:

”Åtgärden behöver även omfatta åtgärder för förhindrande av läckage av humusämnen till dricksvattentäkter och brunifiering av vattendrag.” (Borås stad)

Hantering av synpunkt

Att sjöar och vattendrag kan ha brunt vatten beror av en naturlig process orsakad av läckage av järn och organiskt material från omgivande mark. De senaste 50 åren har dock vattnet blivit brunare vilket påverkar såväl ytvattens ekosystem som produktionen av dricksvatten. I dagsläget saknas bedömningsgrunder som adresserar brunifiering och därför riskbedöms inte brunifiering inom vattenförvaltningen. Det är Havs- och vattenmyndigheten som är föreskrivande myndighet avseende bedömningsgrunder i ytvatten och ansvarar för framtagande av nya bedömningsgrunder.

Ytterligare tillsyn behövs inte

Det finns remissinstanser som menat att ytterligare tillsyn inom Skogsbruket inte behövs och att arbetet med att utveckla och följa målbilderna räcker.

”Vattenmyndigheterna föreslår en ökad tillsyn /.../ Anmälan skall göras till Skogsstyrelsen i samband med avverkning eller då man skall anlägga en skogsbilväg. LRF anser inte att några ytterligare åtgärder eller förstärkta kontroller är nödvändiga. Skogsstyrelsen har tillsammans med övriga skogsbruket tagit fram målbilder för god miljöhänsyn. Dessa målbilder är framtagna för att undvika fel och brister och för att underlätta att åtgärder vid känsliga miljöer utförs rätt. LRF anser att dessa målbilder och de åtgärder som beskrivs är tillräckliga.” (LRF Riks)

Hantering av synpunkt

Utgångspunkten för Vattenmyndighetens åtgärdsprogram är miljö kvalitetsnormerna för vatten och det är Vattenmyndighetens bedömning att efterlevnaden av skogsvårdslagen (1979:429) i skogsbruket behöver öka för att kunna följa miljö kvalitetsnormerna. I detta syfte är åtgärden Skogsstyrelsen 1 skriven. Det är miljö kvalitetsnormerna som definierar åtgärdsbehovet tillsammans med riskbedömningen - inte målbilderna. Självklart ska målbilderna nyttjas i så stor utsträckning som möjligt för att nå målen, men målbilderna i sig definierar inte åtgärdsbehovet.

38. Skogsstyrelsen 2 - Information och kunskapsförmedling

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

27 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav 2 centrala myndigheter, 6 länsstyrelser, 7 kommuner, 4 vattenorganisationer, 5 intresseorganisationer, två branschorganisationer och en privatperson. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade 8 remissinstanser "ja" och ingen svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 12 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa angav 5 remissinstanser inte vad de viktiga delarna bestod av eller gav uttryck för att åtgärden faktiskt var tillräcklig. Övriga remissinstanser valde att inte svara på ifall åtgärden motsvarar behovet. Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna ansåg att åtgärden behövs och att 7 remissinstanser anser att åtgärden behövde utvecklas i något avseende.

Exempel på synpunkter på åtgärden är:

"Åtgärden med kunskapsförmedling till skogsbruket är viktig. Bra också att man lyfter att åtgärden särskilt ska fokusera på att bland annat upprätthålla markens buffertförmåga mot försurning. Under rubriken Miljömål och globala hållbarhetsmål bör miljömålet Bara naturlig försurning nämnas (en av preciseringarna i målet lyder: Markanvändningens bidrag till försurning av mark och vatten motverkas genom att skogsbruket anpassas till växtplatsens försurningskänslighet.). Skogsstyrelsens åtgärd 1 och 2 är starkt förknippade med försurningsproblematiken. Skogsbrukets bidrag till försurningen har ökat på senare tid och förväntas öka ytterligare. Som nämns i åtgärd 1 visar Skogsstyrelsen egen uppföljning att tillräcklig hänsyn inte alltid tas. Detta visar att det inte är tillräckligt att endast koppla Informations och kunskapsförmedlingsåtgärden till försurningsfrågan utan även tillsynsåtgärden är nödvändig." (Länsstyrelsen Värmlands län)

"Södra tillstyrker ökad kunskapsförmedling vid skogsbruksplanering och att vid genomförande av skogsbruksåtgärder bör det tas ökad hänsyn till vatten. Inom Södra har vi sedan ca 8 år tillbaka arbetat med blå målklassning vid skogsbruksplanläggning av alla vattendrag på medlemsfastigheter. Detta görs i samband med att en grön skogsbruksplan upprättas. Här beskrivs vattendraget och de värden som finns, hur man kan bevara eller höja värdena samt vilken hänsyn som skall tas vid en ev. åtgärd. Detta är ett gott exempel som borde spridas och användas i ännu större skala av fler. Detta är ett exempel på att man kan skapa en förflyttning tack vare frivillighet och kunskap." (Södra Skogsägarna)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Synpunkter som lett till revidering

Samverkan

Flera instanser lyfte behovet av att samverkan i skogslandskapet inom ramen för denna styrmedelsåtgärd behöver stärkas och förbättras. Exempelvis:

"Det saknas även att samverkan bör ske med Länsstyrelserna." (Länsstyrelsen Gävleborg)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten har förtydligat i åtgärdens genomförande vilken samverkan som rymms inom denna åtgärd och att samverkan främst behöver ske på en övergripande identifierings- och utvecklingsnivå: "... identifiera speciellt prioriterade områden för intensifierad tillsyn eller förstärkt tillsyn av vissa skogsbruksåtgärder."

Även vikten av dialog och kunskapsutbyte mellan Skogsstyrelsen och länsstyrelser och kommuner har lyfts i åtgärdens genomförandetext.

Klimatanpassning

Flera instanser påpekade behovet av att förtydliga hur åtgärden bidrar till klimatanpassning och hur klimatanpassning behöver integreras i de underliggande aktiviteterna åtgärden exemplifierar. Exempelvis:

"Vid information och kunskapsförmedling bör klimatanpassning av skogsbruket lyftas fram."
(Länsstyrelsen Blekinge)

Hantering av synpunkt

Vikten av klimatanpassning har förtydligats under avsnitt "sammanhang" avseende Skogsstyrelsens roll som åtgärdsmyndighet. Klimatanpassningen skrivs även fram tydligare under avsnitt "sammanhang" i Skogsstyrelsen 1 och Skogsstyrelsen 3.

Försurning

Behovet att förtydliga hur åtgärden bidrar till att minska försurningspåverkan har poängterats tillsammans med svårigheterna med det praktiska genomförande av askåterföring, bland annat kring tillgången på spridningsbar vedaska.

Hantering av synpunkt

Att försurningspåverkan ingår har förtydligats i åtgärden. De svårigheter med askåterföringens praktiska genomförande som lyfts har bedömts inte föranleda justering i åtgärden. Tillgången till spridningsbar vedaska varierar lokalt men det är Vattenmyndighetens bedömning att det inte primärt är tillgången till spridningsbar vedaska som begränsar askåterföringen till skogsområden belägna i vattenförekomster som bedömts vara i risk avseende försurning eftersom dessa endast utgör en mindre del av all produktiv skogsmark. I vissa områden är heller inte askåterföring att rekommendera, utan ett anpassat GROT-uttag är att föredra.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Kontinuitetsskogsbruk

Synpunkt inkom om att kontinuitetsskogsbruk bör lyftas som ett särskilt avsnitt under kunskapsutveckling och förmedling.

"Det saknas resonemang kring kontinuitetsskogsbruk och hyggesfria metoder, som faktiskt skulle lösa stora delar av problematiken." (Tierps kommun)

Hantering av synpunkt

Åtgärden kan mycket väl rymma hyggesfria metoder och åtgärdens genomförandetext är en exempellista och omöjliggör inte kunskapsförmedlande insatser kring hyggesfria metoder.

Det är dock Vattenmyndighetens bedömning att det är åtgärdsmyndighetens ansvar att avgöra närmare hur hyggesfria metoder kan nyttjas för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Skarpare reglering i lag

En skarpare reglering i lag efterfrågas vad gäller skogsbrukets hänsyn till vattenmiljöer.

”Skogsstyrelsens tre åtgärder är välmenande, men vattenmyndigheterna sätter samtidigt fingret på ett avgörande problem. Skyddszoner mot vatten ska lämnas vid skötsel av skog enligt Skogsvårdslagstiftningen. Enligt åtgärd 3 ska uppföljning av skogsbrukets efterlevnad av målbilder för funktionella kantzoner mot sjöar och vattendrag ske genom stickprovsinventering inom ramen för Skogsstyrelsens miljöhänsynsuppföljning. Skogsstyrelsens egen uppföljning av miljöhänsyn vid skogsbruksåtgärder pekar på att tillräcklig hänsyn i många fall inte tas. Sportfiskarna menar att den i huvudsak frivilliga miljöhänsynen vid skogsbruk skulle behöva bli tydligare reglerad i lag för att nå måluppfyllelse.” (Sportfiskarna)

Hantering av synpunkt

Denna styrmedelsåtgärd syftar till att genom ökad kunskap och spridning av kunskap uppnå bättre efterlevnad av den hänsyn som krävs enligt skogsvårdslagstiftningen och, där så behövs, stödja hänsynstagande och åtgärdsgenomförande som utgör mer långtgående krav än den hänsyn som krävs enligt skogsvårdslagstiftningen när det behövs. Exempelvis för att säkra att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.

39. Skogsstyrelsen 3 - Åtgärder för ekologiskfunktionella kantzoner

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

28 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav två centrala myndigheter, två länsstyrelser, 9 kommuner, 7 vattenorganisationer, tre intresseorganisationer, 4 branschorganisationer och en privatperson. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade 8 remissinstanser "ja" och en svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 12 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa angav 9 remissinstanser inte vad de viktiga delarna bestod av eller gav uttryck för att åtgärden faktiskt var tillräcklig. Övriga remissinstanser valde att inte svara på ifall åtgärden motsvarar behovet. Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna ansåg att åtgärden behövs och att ytterligare några remissinstanser ansåg att åtgärden behövde utvecklas i något avseende.

Exempel på synpunkter på åtgärden är:

" Mycket positivt angående åtgärd 3 så väl tilltagna och skyddade kantzoner har en stor positiv effekt för arter i och i anslutning till vatten samt att det kan förhindra skogsbrukets påverkan i form av läckage av näringsämnen och andra förorenande ämnen." (Östersunds kommun)

" Mycket bra att ekologiskt funktionella kantzoner också tas upp! De föreslagna stickprovsinventeringar efter avverkning om skogsbrukets efterlevnad av målbilder för funktionella kantzoner mot sjöar och vattendrag, måste bli storskaligt för att få effekt. Även om det är kostnadsfråga att göra stickprovsinventering och ökat antal korrelerar med ökade kostnader så måste inventeringar troligen göras i mycket hög grad för att få effekt i skogsbruket. Krav på åtgärder för att kompensera förlusten av ekologiskt funktionella kantzoner måste vara sådana att de är möjliga att genomföra och att de ger effekt långsiktigt. Det måste också vara mer lönsamt att visa hänsyn mot ekologiskfunktionella kantzoner redan från början istället än att kompensera med annat i efterhand." (Länsstyrelsen i Värmland)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Synpunkter som lett till revidering

Förtydliga åtgärden

Flera remissinstanser upplevde att åtgärden behöver förtydligas i vissa avseende, tex. åtgärdens syfte, vilken samverkan som behövs, och hur åtgärden leder till bättre efterlevnad av generell hänsyn. Vilken övrig lagstiftning som övervägts och hur åtgärden förhåller sig till den har också lyfts som en fråga i behov av förtydligande.

"Skogsstyrelsen föreslår en justering av åtgärdsformuleringen. I remissens förslag på åtgärdsformulering kan det tolkas som att det är Skogsstyrelsen som utför åtgärder i skogen. Förslag: "Skogsstyrelsen ska utvärdera befintliga styrmedel och vid behov utveckla eller föreslå nya styrmedel för ekologiskt funktionella kantzoner mot sjöar och vattendrag så att miljökoalitetnormerna för vatten kan följas."." (Skogsstyrelsen)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndighetens bedömning är att ekologiskt funktionella kantzoner är en mycket viktig åtgärd för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. En ekologiskt funktionell kantzona utgör ett visst skydd mot påverkan på samtliga relevanta kvalitetsfaktorer. Därför är det av yttersta vikt att tillämpningen av kantzoner i det praktiska skogsbruket är ändamålsenlig och följer kunskapsutvecklingen på området. Vattenmyndigheten har skrivit fram tydligare att denna åtgärd syftar till att utveckla och förbättra tillämpningen av ekologiskt funktionella kantzoner i den utsträckning det behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Vattenmyndigheten har även justerat vissa skrivningar kring samverkan och hänvisningar till gällande lagstiftning och praxis, med målsättningen att olika aktörers roller och lagstiftning ska bli tydligare.

Behov av att utveckla målbilder

Flera remissinstanser lyfte att ifall det praktiska genomförandet av ekologiskt funktionella kantzoner behöver utvecklas behöver också målbilderna ses över.

”Om efterlevnaden av målbilder för ekologiskt funktionella kantzoner och hänsyn enligt Skogsvårdslagstiftningen inte anses vara tillräcklig för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten behöver Skogsstyrelsen utveckla och föreslå nya åtgärder’. Skulle man komma till denna slutsats är det befintliga målbilder som skall utvecklas. Några nya direktiv eller liknande skulle vara olyckligt då det riskerar bli otydligt för markägarna vad som gäller.” (Södra skogsägarna)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten har skrivit fram tydligare att denna åtgärd syftar till att utveckla och förbättra tillämpningen av ekologiskt funktionella kantzoner i den utsträckning det behövs för MKN vatten och att detta kan leda till behov av omformuleringar i relevanta målbilder, beroende på utfall.

Mer uppdaterad statistik

Mer uppdaterad statistik avseende efterlevnaden av Skogsvårdslagstiftningens krav på hänsyn efterfrågades, särskilt avseende ekologiskt funktionella kantzoner. Exempelvis:

”En ekologiskt funktionell kantzona är mycket viktig och skall eftersträvas i alla tänkbara fall. I åtgärdsprogrammet finns statistik som är hämtad från undersökning gjord under åren 2010–2016. Denna statistik är gammal och mycket goda insatser har gjort under senare år varför en ny studie bör göras.” (Södra Skogsägarna)

”I samtliga åtgärder men framförallt i åtgärd 3, hänvisas till underlag som är äldre (upp till sju år). Då det förmodligen har hänt saker sedan dess och man inte ska riskera att ”slå in öppna dörrar”, bör ett nuläge dvs. från 2021, mer noggrant beskrivas i åtgärdsförslaget.” (Malungs kommun)

Hantering av synpunkt

I dagsläget saknas tillgängligt underlag för att presentera uppdaterad statistik avseende denna aspekt av Skogsvårdslagstiftningens efterlevnad i Skogsstyrelsens databaser, men Vattenmyndigheten ser behovet och myndighetsdialogen med Skogsstyrelsen fortsätter. Resultatet av Vattenmyndigheternas statusklassificering och riskbedömning beskrivs i åtgärdens inledande del med aktuell statistik för respektive vattendistrikt och är det som motiverar varför åtgärden bedöms behöva genomföras. Det finns vissa vetenskapliga

publikationer som visar uppdaterade data som indikerar att Skogsstyrelsens tidigare statistik inte kan avfärdas – dessa referenser har lagts till i åtgärden.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Kostnadseffektivitet

Synpunkt ifrågasatte att kostnadseffektiviteten jämförs med kantzoner i jordbrukslandskapet och nyttan med åtgärder i skogslandskapet. Ex. vis:

”Kantzoner kan ha positiva effekter på vattenmiljön i jordbrukslandskapet. Nyttan i skogen är dock generellt sett inte lika tydlig på grund av en mer varierande miljö. Det finns därför sannolikt mer kostnadseffektiva åtgärder att genomföra, till exempel naturvårdsanpassad skötsel i låglänta och känsliga områden, för att på så vis uppnå samma nytta.” (Höjeå vattenråd)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten anser inte att frågan huruvida kostnadseffektiviteten jämfört med kantzoner i jordbrukslandskapet är lägre inom skogsbruket eller ej är relevant. Ifall det krävs för att följa miljö kvalitetsnormer för vatten i skogslandskapet ska åtgärder genomföras så att miljö kvalitetsnormerna kan följas. Utifrån förutsättningarna och lagkraven som ställs att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten skall inte skogsbrukets påverkan avvägas mot jordbrukets påverkan endast utifrån kostnadseffektivitet, utan en samlad bedömning av vilken status som kan uppnås behöver göras.

Skarpare reglering i lag

En skarpare reglering i lag efterfrågades vad gäller skogsbrukets hänsyn till vattenmiljöer.

”Skogsstyrelsens tre åtgärder är välmenande, men vattenmyndigheterna sätter samtidigt fingret på ett avgörande problem. Skydds zoner mot vatten ska lämnas vid skötsel av skog enligt Skogsvårds lagstiftningen. Enligt åtgärd 3 ska uppföljning av skogsbrukets efterlevnad av målbilder för funktionella kantzoner mot sjöar och vattendrag ske genom stickprovsinventering inom ramen för Skogsstyrelsens miljö hänsynsuppföljning. Skogsstyrelsens egen uppföljning av miljö hänsyn vid skogsbruksåtgärder pekar på att tillräcklig hänsyn i många fall inte tas. Sportfiskarna menar att den i huvudsak frivilliga miljö hänsynen vid skogsbruk skulle behöva bli tydligare reglerad i lag för att nå måluppfyllelse.” (Sportfiskarna)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten gör bedömningen att åtgärd 3 till Skogsstyrelsen kan leda till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas. Denna styrmedelsåtgärd syftar till att utvärdera och, där så behövs, utveckla styrmedel för att uppnå en tillämpning av ekologiskt funktionella kantzoner så att rätt hänsyn tas till vattenmiljöerna i landskapet. Ifall detta arbete leder till att tillsynen av, eller målbilderna för, skogsbruket behöver justeras ska självklart så ske.

Börja om med ny kantzon

Det framfördes att det ibland kan vara motiverat att avverka kantzonen för att sedan kunna börja om arbetet med att bygga upp en ny kantzon och att statistiken om efterlevnad av Skogsvårds lagstiftningen bör ta detta i beaktande. Exempelvis:

”Vidare drar vattenmyndigheterna slutsatsen att i 70% av fallen är kantzonerna bra och funktionell och håller tillräcklig bredd. Följaktligen är inte kantzonerna tillfredsställande i resterande 30%. I dessa fall, är hänsyn tagen till de fall då kantzonerna har varit felaktiga från början och där bästa alternativet har varit att börja om för att bygga en väl fungerande kantzon?” (LRF skogsägarna)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten har gjort bedömningen att ifall kantzon saknas har otillräcklig hänsyn tagits, och delar inte uppfattningen att det är motiverat att avverka en kantzon för att bygga upp en ny. Detta synsätt har heller inte stöd i målbilderna för hänsyn till vatten vid avverkning, där i första hand utglesning och dimensionshuggning i kantzon föreslås under vissa omständigheter. Synpunkten har inte lett till revidering av åtgärden.

40. SGI - Utvärdera metoder för sanering av förorenad mark

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 27 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav 3 centrala myndigheter, 5 Länsstyrelser, 8 kommuner och 4 vattenorganisationer/vattenråd. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade 5 remissinstanser "ja" medan ingen svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 10 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden". Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare.

Det har inkommit positiva synpunkter på åtgärden. Några av dessa citeras här:

"Det är viktigt att ta fram kunskapsunderlag för tributyltenn från båtottenfärger och utvärdera saneringsmetoder för att förbättra vattenmiljön, men många fler ämnen läcker ut från förorenade områden till vårt yt- och grundvatten och rörliga ämnen bör prioriteras inbördes enligt en riskanalys."

"Kommunen tror att behovet av vägledning kring och metoder för sanering av TBT i mark vid båtuppläggningsplatser är stort. Denna åtgärd är därför ett bra komplement till de råd och metoder som tagits fram för sanering av vattenområden."

"SGI erbjuder expertrådgivning om förorenade sediment och hjälper länsstyrelser och kommuner i specifika fall med avgränsade frågor. Mycket uppskattat som länsstyrelsen hoppas myndigheten fortsätter med."

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Framtagande av kunskapsunderlag för PFAS-ämnen inklusive PFOS

Myndigheter och kommuner framhåller behovet av att ta fram kunskapsunderlag även för PFAS-ämnen inklusive PFOS. När det gäller PFAS inklusive PFOS finns idag bland annat vägledning om hanteringen av sådana förorenade områden inom tillsynen av förorenade områden samt vägledning kring preliminära riktvärden för högfluorerade ämnen i mark och grundvatten, som ett underlag för utarbetande av generella riktvärden.

Exempel på synpunkter:

"Åtgärden behöver även omfatta högfluorerade ämnen (PFAS-ämnen inklusive PFOS)."

"Det kan vara lämpligt att SGI i egenskap av central myndighet får i uppdrag genom åtgärdsprogrammet att verka för att ta fram metoder som kan användas i stor skala för Sverige, för rening av PFAS på plats i mark och vatten."

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna ser att det finns ett fortsatt behov av kunskapsuppbyggnad vad gäller metoder för att rena PFAS inklusive PFOS i mark och vatten samt framtagande av verktyg för att bedöma de risker som ett område förorenat med PFAS inklusive PFOS utgör för människa

och miljö. Åtgärden har därför reviderats så att den även omfattar kunskapsuppbyggnad av PFAS inklusive PFOS.

Behov av fler samverkansmyndigheter

SGU påpekar att SGU har en stor verksamhet inom efterbehandling av förorenade områden och sediment och utvecklar och provar fortlöpande nya metoder samt att myndigheten har ett ansvar och en stor verksamhet inom efterbehandling av förorenade områden och sediment. Det är därför lämpligt att SGU är med som samverkanspart i tillsynsvägledningsarbetet. För förorenade sediment bör även HaV medverka.

Hantering av synpunkt

SGU påpekar att myndigheten har ett ansvar och en stor verksamhet inom efterbehandling av förorenade områden och sediment. Därför har SGU tagits med som samverkanspart i tillsynsvägledningsarbetet samt att även HaV och SGI medverkar i arbetet.

Åtgärden ska utökas så att den även omfattar förorenade sediment

I samrådsversionen av åtgärden ingår sedan tidigare skrivningen om att SGI behöver även ta fram underlag för att kunna identifiera utslagsgivande spridningsvägar för påverkan och belastning av TBT till ytvatten och sediment. SGI efterfrågar i samrådet att åtgärden ska utökas till att även omfatta förorenade sediment.

”SGI anser emellertid att åtgärden även skulle kunna utökas till att omfatta även förorenade sediment i anslutning till den förorenade marken. I första hand kommer dock fokus att ligga på att förhindra spridningen från land till akvatisk miljö.”

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten håller med att förorenade sediment är en prioriterad fråga där kunskapsunderlaget i många fall är bristfälligt. Så som åtgärden är formulerad ändras skrivningen i åtgärden från att omfatta förorenad mark till förorenade områden. Ett förorenat område är ett relativt väl avgränsat område som innehåller en eller flera föroreningar och kan omfatta både mark, grundvatten, ytvatten, sediment med mera

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Klimatanpassning

Exempel på synpunkt:

”Det bör förtydligas och utvecklas att man i åtgärdsarbetet ska ta hänsyn till risken för spridning av föroreningar utifrån ett förändrat klimat med förändrade vattenflöden, ökad risk för skyfall samt ras skred och erosion.”

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten har inte i åtgärden särskilt lyft behovet av ytterligare tillsynsvägledning avseende klimatanpassning eftersom vi ser att detta följer av annan lagstiftning (Förordning (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete).

41. SGU - Rådgivning om sur sulfatjord

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 25 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav två centrala myndigheter, fem Länsstyrelser, sex kommuner och sju vattenorganisationer/vattenråd. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade fem remissinstanser "ja" medan ingen svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". Fyra svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden". Övriga remissinstanser valde att inte svara på frågan om åtgärden motsvarar behovet. Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs.

Det har inkommit positiva synpunkter på åtgärden. Ett exempel är detta:

"Åtgärden är viktig och relevant. SGU har arbetat bra och samordnat med åtgärden under innevarande åtgärdsprogram. Länsstyrelsen Västerbotten har sedan många år tillbaka varit drivande i arbetet med att ta fram kunskap om effekter på vattenmiljön av påverkan från sura sulfatjordar i Västerbottens län, i samverkan med Länsstyrelsen Norrbotten, SGU, Linneuniversitetet, Skogsstyrelsen och aktörer i Finland. Länsstyrelsens roll i arbetet är central på regional nivå, särskilt med att koppla förekomst av sur sulfatjord till effekter i vattenmiljön samt samverkan och åtgärdsplanering." (Länsstyrelsen Västerbotten)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Otydligt om utveckling av kartmaterial ingår i åtgärden

"Länsstyrelsen anser att det är oklart om åtgärden även inbegriper insatser för att utöka kartmaterialet som visar var dessa jordar förekommer, eller om sådant arbete genomförs ändå." (Länsstyrelsen Gävleborg)

Hantering av synpunkt

Åtgärden har förtydligats under rubriken Genomförande med att det ingår i åtgärden att SGU behöver fortsätta att utveckla och utöka kartunderlagen så att detaljerade underlag täcker ett större geografiskt område.

Förtydliga att åtgärden innebär stöd till myndigheter

SGU lyfte i sitt samrådsvar att åtgärden behövde kopplas bättre med stödåtgärder riktade åt andra myndigheter.

Hantering av synpunkt

Åtgärden har förtydligats under rubriken Genomförande där det nu tydligt framgår att myndigheter som ansvarar för tillsynsvägledning, bidrag och rådgivning inom sina respektive områden behöver ta del av den expertis och de underlag som SGU har när det gäller sura sulfatjordar. Dessutom har det förtydligats under rubriken Sammanhang, vilka åtgärder till vägledande myndigheter som stöds av denna åtgärd.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Inkludera hantering av sulfidhaltiga massor

Exempel på inkomna synpunkter:

”Förvaltningen föreslår att denna åtgärd även omfattar sulfidhaltiga massor. I samband med större infrastrukturprojekt, bland annat Förbifart Stockholm och utbyggnad av tunnelbanan, har det visat sig att massor med stora mängder sprängsten innehåller sulfid. Länsställningsvatten från dessa upplag bör därför inte avledas till yt- eller grundvatten utan föregående rening och pH reglering. Åtgärden bör samordnas med naturvårdsverkets åtgärd 8, vägledning för förorenat avfall och massor.” (Stockholm Stad)

”Norroatten uppskattar Sveriges geologiska undersökning, åtgärd 1: Rådgivning om sur sulfatjord, men ser att det finns stora problem med masshantering som innehåller sulfidmineral samtidigt som vi ser de alltmer vanliga låga grundvattennivåerna som medför storskalig sulfidoxidation. Vattenresurser som länge beaktats vara relativt god råvattenkvalitet, förändras med drastiskt ökande sulfathalter (till exempel Fysingen). Riktlinjer med gränsvärden för återanvändning av sulfidhaltiga massor med beaktande av låga grundvattennivåer i avrinningsområden, åtgärder med konkreta metoder hur man bör prova och hantera sprängsten och schaktmassor måste tas i ett sammanhang.”

Hantering av synpunkt

Hantering av sulfidhaltiga massor definieras som miljöfarlig verksamhet, där Naturvårdsverket är ansvarig vägledande myndighet. Dessa synpunkter har därför inte lett till revidering av SGU:s åtgärd. Naturvårdsverket har redan viss vägledning om hantering av massor, inklusive sulfidhaltiga massor. Det har inte varit möjligt att utreda behovet av kompletterande vägledning, men vattenmyndigheterna tar med denna fråga inför kommande myndighetsdialog och revidering av åtgärdsprogrammet.

Åtgärd till SGU i sin roll som verksamhetsutövare

”Sveriges Geologiska undersökning (SGU) är med i åtgärdsprogrammet men deras roll som part i efterbehandling av förorenade områden tas inte upp. SGU har sedan 2010 fungerat som huvudman för utredningar och åtgärder av de förorenade områden där en statlig aktör som inte längre finns kvar har varit verksamhetsutövare. SGU kan även på begäran av en kommun vara huvudman för ett efterbehandlingsprojekt i kommunens ställe.” (Länsstyrelsen Västernorrland)

Hantering av synpunkt

Åtgärderna i åtgärdsprogrammet riktas till myndigheter endast i sin roll som myndighet, inte i rollen som verksamhetsutövare. När SGU agerar som huvudman antar de rollen som verksamhetsutövare, och detta ingår därför inte i åtgärdsprogrammet.

Saknar åtgärd om gruvnäringen

”Vi noterar att det inte finns några åtgärdsförslag riktade mot gruvnäringen eller prospekteringsföretag, trots de stora risker för vattenmiljön som dessa verksamheter ger upphov till. Inte heller Bergsstaten har fått några uppdrag. Istället är det Naturvårdsverket som genom vägledning ska se till att utsläpp och spill från prioriterade farliga ämnen stegvis ska upphöra. Som miljöfarlig verksamhet nämns gruvsdrift, deponier, industrier – och växthus! I vilka avseenden jämför Vattenmyndigheten livsmedelsproduktion i växthus med gruvsdrift? När

efterfrågan ökar på de mineraler som behövs för en utökad elektrifiering av samhället och ökat tryck sätts på nya utvinningsområden, är det av högsta vikt att vattenskyddet prioriteras lika högt som för andra verksamhetsutövare.” (identiska synpunkter från LRF Katrineholm, LRF kommungrupp Nyköping, LRF Tjällmo lokalavdelning)

Hantering av synpunkt

I vattenmyndigheternas åtgärdsprogram 2016–2021 fanns en åtgärd riktad till SGU om att utveckla vägledning till sökanden om de miljökrav som kan ställas vid prövning av tillstånd för undersökning och provbrytning eller gruvverksamhet. Denna åtgärd är genomförd och vägledning finns.

När det gäller tillsyn på miljöfarlig verksamhet, där gruvverksamhet ingår, enligt miljöbalken kap 9 är det Naturvårdsverket som ansvarar för tillsynsvägledning (Miljötillsynsförordning (2011:13), 2 kap).

Även växthusodling i större anläggningar definieras som miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken, se miljöprövningsförordningen (2013:251) 2 kap 4§, och är då anmälningspliktig verksamhet (U-verksamhet). Eftersom både gruvverksamhet och växthusodling är miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken omfattas de av samma lagstiftning och krav på tillsyn och de ingår därför i samma åtgärder i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram.

Det är alltid den påverkan som bidrar till att det finns risk att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte kan följas som behöver åtgärdas. Att flera påverkanstryck hanteras i samma åtgärd behöver alltså inte betyda att de är lika viktiga att åtgärda överallt. Detta förklaras nu tydligare i Åtgärdsprogram 2021–2027, kapitel 1.

42. Trafikverket - Kunskapsunderlag om vägars och järnvägars påverkan

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 49 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav 4 centrala myndigheter, åtta Länsstyrelser, 15 kommuner/kommunala bolag, 11 vattenorganisationer/vattenråd, två privatpersoner, fyra branschorganisationer och fem intresseorganisationer. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade 8 remissinstanser "ja" medan ingen svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 26 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden". Vattenmyndigheternas tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare.

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Synpunkter som lett till revidering

Trafikverkets roll i åtgärds genomförande

Flera synpunkter handlade om att man ser åtgärds beskrivningen som för svag. Ett exempel är följande från länsstyrelserna.

"Åtgärden bedöms inte leda till att normerna för vatten med fysisk påverkan från vägar och järnvägar kommer att nås. Åtgärden är densamma som i förra åtgärdsprogrammet och vi kan inte se att den lett till att normer för vattenförekomster med fysisk påverkan från vägar och järnvägar har nåtts i någon betydande utsträckning. Länsstyrelsen ställer sig därför tveksamma till åtgärden, vad gäller fysisk påverkan.

Vidare anser länsstyrelsen att tillsynsmyndigheterna har kunskap som är till nytta vid åtgärds genomförande.

Vad gäller fysisk påverkan är kunskapsläget generellt relativt gott hos tillsynsmyndigheterna om vilka åtgärder som behöver genomföras vid väg och järnvägspassager för att kunna nå beslutade miljö kvalitetsnormer. Det finns dock ett mycket stort genomförandeunderskott som beror på tillsynsmyndigheternas personella och eventuellt även juridiska möjligheter att genom tillsyn säkerställa att de åtgärder som krävs för att nå normerna genomförs av berörda verksamhetsutövare."

Vattenmyndigheterna håller med om att det inte är en stark koppling mellan åtgärden och åtgärds genomförande. Det arbete som åtgärden innebär ligger dock nära och är en förutsättning för det praktiska arbetet. I syfte att förtydliga Trafikverkets roll och möjligheter i kraft av myndighet i åtgärds myndighet har vi utvecklat ett stycke text om detta. Vi har även förtydligt kopplingen till Länsstyrelsernas tillsyns åtgärd i åtgärds programmet.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Mer fokus på åtgärdsgenomförande

Flera synpunkter har handlat om att åtgärden inte är inriktad på fysiskt åtgärdsgenomförande. Här följer några exempel på synpunkter:

"Kunskapsunderlag om vägars och järnvägars påverkan handlar om att Trafikverket ska fortsätta utveckla och tillhandahålla kunskapsunderlag och information om möjligheten att minska vägars och järnvägars påverkan på vattenmiljön, så att miljö kvalitetsnormen för vatten kan följas. Ingenstans i denna åtgärd omnämns det faktiska fysiska avlägsnandet av vandringshinder. Här saknas alltså själva genomförandet av de åtgärder som länsstyrelsen enligt åtgärden Länsstyrelserna 3 ska följa upp. Kunskapsunderlag är naturligtvis ett viktigt steg på vägen men räcker inte. Trafikverkets åtgärd 1 behöver därför kompletteras till för att åtgärderna Lst 3 och TrV 1 ska hänga ihop."

"Det är svårt att se hur denna åtgärd bidrar till möjligheten att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten. En åtgärd som endast innefattar ett kunskapsmål är inte tillräckligt konkret för att leda till fysiska åtgärder som får effekt på vattenmiljön."

Vattenmyndigheterna håller med om att det inte är en stark koppling mellan åtgärden och åtgärdsgenomförande. När det gäller vandringshinder är Länsstyrelsen tillsynsmyndighet och Trafikverket verksamhetsutövare. Åtgärder i åtgärdsprogrammet kan inte utformas utifrån Trafikverkets som verksamhetsutövare.

Mer lokal samverkan

Flera synpunkter vill se mer samverkan lokalt med kommuner och genom att Trafikverket deltar i vattenråden.

"Denna åtgärd borde även omfatta samverkan med kommuner, då det kommunala vägnätet är omfattande och vägledningen och kunskapen om påverkan idag inte är tillräcklig."

I mer konkret åtgärdsarbete är det troligen viktigt med tätare samverkan. I åtgärden som snarare hanterar förutsättningar för åtgärdsarbetet (Trafikverkets roll som myndighet) bedömer vi att det inte är skäligt med till exempel samverkan med vattenråd. Åtgärdens genomförande tar redan upp vikten av samverkan vid framtagande av kunskapsunderlag.

Hantering av föroreningar i avvattningsdammar

Synpunkt har inkommit om hantering av föroreningar i avvattningsdammar. Detta hanteras genom tillsynsåtgärder i åtgärdsprogrammet.

Åtgärden ska inte ta över Länsstyrelsens vägledningsansvar

En länsstyrelse menade att det är viktigt att Trafikverkets åtgärd inte innebär att Länsstyrelsens väglednings och tillsynsansvar i avrinningsområdet tas över.

Vattenmyndigheterna håller med och vi har försökt skriva Länsstyrelsernas och Trafikverkets åtgärd så att det inte ska missförstås.

Påverkan på erosion och näringsläckage

En synpunkt lämnades om erosion och näringsläckage:

”Det står nämnt om dagvatten i åtgärden, men det är inte tillräckligt! TUR:S vattenråd ser att Trafikverket måste ta ett större ansvar för dagvattnet då det påverkar många diktningföretag och markerna utmed vägar och järnvägar. Det bidrar till ökad erosion och därmed ökat näringsläckage om det inte fördröjs på ett korrekt sätt. Mycket av infrastrukturen som Trafikverket ansvarar för byggdes, innan den kunskap vi har om dagvattnets påverkan vi har idag. Dessutom har klimatförändringen gjort att påverkan är större idag än för 30 år sedan. det behövs kontroll av hur dagvattnet tas omhand från Trafikverkets infrastruktur.”

Vi kan inte bedöma om det finns en påverkan på erosion och näringsläckage till följd av snabbare avrinning. Det har inte omfattats i kartläggnings- och analysarbetet och det är svårt att rikta åtgärder. Det förefaller vara något att eventuellt kunna räkna med i kommande cyklers kartläggnings- och analysarbete samt åtgärdsanalys.

Underlag bör visa på efterlevnad – åtgärdsgenomförande

En synpunkt innebar att underlag också ska visa på åtgärdsgenomförande. Vi tar med oss synpunkten till arbetet med åtgärdsuppföljning under nästa cykel. Uppföljning av fysiska åtgärder är ett generellt behov som gäller många områden.

Alternativa metoder till vägsaltning

Ett par synpunkter föreslår att åtgärden ska omfatta att utreda alternativ till vägsaltning:

”Kan det finnas andra saltnings metoder än NaCl?”

”Då säkerheten på våra vägar prioriteras bör Trafikverket få ett tydligt uppdrag att ta fram hållbara alternativ till vägsalt.”

Åtgärder i åtgärdsprogrammet omfattar inte direkta projekt för teknikutveckling.

43. Region Stockholm/Skåne – Regional fysisk planering enligt plan- och bygglagen

Åtgärd 43 ingår ej i Åtgärdsprogram för vatten i Bottenvikens vattendistrikt 2021–2027 samt Åtgärdsprogram för vatten i Bottenhavets vattendistrikt 2021–2027.

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Åtgärden till Region Stockholm och Region Skåne är ny för förvaltningscykel 2021–2027. Av de inkomna samrådssynpunkterna kan det konstateras att åtgärden ligger i linje med samhällsutvecklingen då regionerna har fått en allt större betydelse för samhällsplaneringen och många samrådssynpunkter har instämt med att planering på regional nivå är ett viktigt verktyg för vattenfrågor. Sammanlagt har det inkommit cirka 50 samrådssynpunkter. Det är främst regioner som svarat men det har även inkommit samrådssynpunkter från, i fallande ordning sett till antal synpunkter, kommuner, centrala myndigheter och intresseorganisationer. Det är endast en länsstyrelse som har inkommit med en samrådssynpunkt rörande åtgärden.

“...Region Stockholm ställer sig bakom den åtgärd som är riktad till Region Stockholm. Det är generellt positivt att de regioner som har ansvar för regional fysisk planering enligt Plan- och bygglagen lyfts fram som viktiga aktörer i vattenförvaltningen – något som skulle kunna uppmärksammas ytterligare.” (Region Stockholm)

“Region Skåne har inga invändningar mot ovan föreslagna åtgärder. Miljökvalitetsnormerna är lagstadgade och dessa ska följas av kommuner och andra aktörer vid planering.” (Region Skåne)

“Förvaltningen är positiv till att ett långsiktigt strategiskt dokument för hur mark- och vattenområden bör användas tas fram för regionen.” (Stockholms stad)

“Det är positivt att Vattenmyndigheten lyfter regionernas roll i vattenförvaltningen. Regionerna får en allt större betydelse i samhällsplaneringen och vattenfrågor är ett område där den regionala nivån kan göra nytta eftersom vattenfrågor ofta är av mellankommunal karaktär.” (Region Stockholm)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Viktiga förtydliganden

Det har inkommit flera samrådssynpunkter som frågat om inte alla regioner ska ta fram en regionplan och utföra regional fysisk planering. Det har även inkommit samrådssynpunkter som belyst problem med användningen av vissa begrepp, exempelvis vattenplanering. Se nedan:

“Både Regionen, Länsstyrelserna och kommunerna ska ta fram vattenplanering. Hur är tanken att dessa ska samordnas? Hur skiljer sig regionens plan från länsstyrelsernas plan? Hur ska dessa planer införlivas i kommunal vattenplanering? Det finns en risk att det skapas flera dokument som beskriver samma sak.” (Landskrona stad)

Hantering av synpunkt

Kopplingen till PBL har förtydligats ytterligare samt att Vattenmyndigheten ändrat till begreppet "regional fysisk planering" istället för "regional planering" som användes i samrådsversionen. Det är en justering vi har varit noga med i hela kedjan av åtgärder kopplat till fysisk planering (kommunerna 4, länsstyrelserna 7 och Boverket). Ett led i detta arbete har varit att ändra namnet på åtgärden.

Det är en missuppfattning att länsstyrelsen 1 och kommunerna 1 om vattenplanering kan likställas med denna åtgärd, då detta handlar om den fysiska planeringen. Detta har förtydligats i åtgärderna som rör fysisk planering. Ändringar om metoder, arbetsgång och tillämpning har förtydligats ytterligare samt att skrivningarna om regionerna i länsstyrelsen 1 och kommunerna 1 har setts över.

Förtydligande rörande vattenskyddsområden

Det inkom samrådssynpunkter med önskemål om att lyfta frågan om vattenskyddsområden. Se nedan:

"... Regionen bör aktiöt verka för att vattenskyddsområden för oanvända vattentäkter inte avvecklas utan en noggrann avvägning bör göras då de kan fylla en viktig funktion som reservvattentäkt vid vattenbrist" (Höje å vattenråd)

"Svenskt Vatten anser att åtgärden även ska beakta skyddet av dricksvattentäkter." (Svenskt vatten)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten delar bedömningen och har lagt in att vattenskyddsområden kan fungera som dricks- och reservvattentäkter under rubriken "genomförande" i åtgärden.

Förändringar i åtgärdsrutan

Det inkom samrådssynpunkter angående otydligheter i åtgärdsrutan rörande kopplingen till plan- och bygglagen. Det har även inkommit samrådssynpunkter om skrivningen rörande planeringsunderlag samt strecksats a) i åtgärdsrutan. Se nedan:

"Åtgärdsförslagen om prioriteringar i region- och översiktsplaner är inte lämpliga utifrån planläggning enligt plan- och bygglagen, PBL. Det finns felaktigheter kopplat till PBL som behöver korrigeras." (Boverket)

"I åtgärden anges att det så långt som möjligt ska hänvisas till VISS som planeringsunderlag. Förvaltningen föreslår ett tillägg som innebär att även motsvarande lokala dataunderlag är viktiga planeringsunderlag." (Stockholms stad)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten har granskat åtgärdstexten ur juridisk synpunkt för att tydliggöra kopplingen till plan- och bygglagen. Justeringar har skett av ordval och formuleringar för att ligga närmare Plan- och bygglagen. Vattenmyndigheten har även ändrat i åtgärden om att det finns flera planeringsunderlag som kan användas vid sidan av VISS.

Bredare skrivning om samverkan

Det inkom önskemål om att utöka skrivningen om samverkan. Exempelvis:

"...åtgärden behöver genomföras med ett avrinningsområdesperspektiv och då bör vattenråden vara en del av samrådet" (Kävlingeåns vattenråd)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten har gjort ändringar i åtgärdsrutan för att tydliggöra detta.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Önskemål om åtgärd till övriga regioner och bredare perspektiv

Det har inkommit samrådssynpunkter från andra regioner än Region Stockholm och Region Skåne som har framfört att det med fördel skulle kunna införas en liknande åtgärd även till övriga regioner med fokus på en samordning, dialog och erfarenhetsutbyte. Se nedan:

" Region Jönköping län vill skicka med att regionerna i anslutning till det regionala utvecklingsuppdraget framgent kan ha en roll i att samla kommunerna i olika vattenfrågor. Det kan handla om att erbjuda en plattform för dialog och erfarenhetsutbyte kring åtgärder och gemensamma utvecklingsbehov. Det kan även handla om att bistå med bättre planeringsförutsättningar ur ett regionalt perspektiv." (Region Jönköping)

Samrådssynpunkter inkom även om att det saknas en åtgärd kopplad till storregioner:

"Åtgärdsprogrammet saknar dock övergripande åtgärder i samklang med de storregionala planerna för Mälardalsregionen i sin helhet och alla gemensamma regionala planer, med avseende på exploatering, transportsektorn, och arbetskraftsflyttningar (Framtidens resor, Storregional systemanalys för Stockholm-Mälardalsregionen, Mälardalsrådet 2020; En Bättre Sits Storregional Godsstrategi, Mälardalsrådet 2020; En Bättre Sits Storregional systemanalys 2016, Mälardalsrådet). Mälaren är en mycket viktig vattentäkt för många miljoner människor i Norra Östersjöns vattendistrikt och det starka beroendet av Mälaren som dricksvattentäkt speglar en sårbarhet för påverkan för dricksvattenförsörjningen i hela Mälardalsregionen. Planer på avrinningsområdet och Mälaren som transportled, arbetskraftsintensivt område och befolkningsökning beaktas sällan i sin helhet i förhållande till beroendet av god dricksvattenkvalitet eller god ekologisk status i Mälaren och samtidig förväntad påverkan från klimatförändringarna, vilket förvaltningsplanen och åtgärdsprogrammen skulle kunna höja ambitionerna för att göra." (Kommunalförbundet Norrvatten)

Hantering av synpunkt

De regioner som omfattas av åtgärdsprogrammet har ett särskilt utpekat ansvar för regional fysisk planering enligt plan- och bygglagen. Det ligger inte inom Vattenmyndighetens mandat att ställa liknande krav på övriga regioner eller storregioner under gällande lagstiftning.

44. Länsstyrelserna 1 – Sektorsövergripande planering för åtgärdsprogrammets genomförande

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 90 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav sex centrala myndigheter, 17 länsstyrelser, 43 kommuner, 18 vattenorganisationer/vattenvårdsförbund, 8 intresseorganisationer och 3 branschorganisationer. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade 16 remissinstanser "ja" och två svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 40 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa är det sex som lämnat identiska svar på alla åtgärderna i åtgärdsprogrammet och/eller inte specificerat vad man anser saknas i denna åtgärd. Dessa är framförallt vattenorganisationer och intresseorganisationer. Övriga remissinstanser valde att inte svara på frågan om åtgärden motsvarar behovet. Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver förtydligas eller utvecklas ytterligare.

Exempel på synpunkter som tillstyrker åtgärden är:

"SGI tillstyrker åtgärden. Genom denna breda ansats ökar möjligheter att identifiera även kumulativa effekter till följd av påverkan från många olika typer av verksamheter."

"Det är positivt med ett tvärsektoriellt arbetssätt och att alla verksamheter som berör vattenplanering ska inkluderas." (Länsstyrelsen Kronoberg)

"Vi ser positivt på ett tydligare fokus på en helhetssyn utifrån ett sektorsövergripande avrinningsområdes-perspektiv." (Västerås stad)

"Strängnäs ser positivt på åtgärdsförslaget, då det i vissa län fortfarande saknas stödmaterial för att bedriva en vattenplanering, exempelvis saknas det i dagsläget en regional vattenförsörjningsplan i vissa län." (Strängnäs kommun)

"Det är en bra åtgärd. Syftet med åtgärd 1 i sin helhet [att nå miljö kvalitetsnormerna], motiveringen till den och beskrivningen av genomförandet är i nästan oförändrade jämfört med föregående cykels åtgärdsprogram. En principiell, och positiv, förändring är att fokus nu tydligare ligger på sektorsövergripande planering och på att integrera vattenplaneringen i länsstyrelsens tillsyn och ordinarie verksamhet i övrigt, snarare än att vattenplaneringen ska innebära upprättande av ett särskilt planeringsdokument "vid sidan av". (Länsstyrelsen Skåne)

Endast två av remissinstanserna avstyrker åtgärden, LRF Kommungrupp Mariestad och Kävlinge kommun. Nedan är motiveringen från Kävlinge kommun:

"Denna åtgärd är en av dessa administrativa åtgärder som tar fokus och resurser från det som behöver göras nämligen konkreta, och i de flesta fall fysiska, åtgärder i avrinningsområdena."

Bland övriga fanns det synpunkter på åtgärdens formulering och finansiering vilket behandlas nedan.

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Tydligare koppling mellan styrmedelsåtgärden och miljökvalitetsnormernas faktiska åtgärdsbehov och länsstyrelsens roll

I samrådssvaren efterfrågas en tydligare koppling mellan styrmedelsåtgärden och miljökvalitetsnormernas faktiska åtgärdsbehov. Många kommuner påpekar också länsstyrelsens roll i att ta fram åtgärdsplaner ber avrinningsområde.

”Kommunen ser stora fördelar i att länsstyrelserna får ett tydligt ansvar för en helhetssyn genom mellankommunal samverkan och upprättande av åtgärdsplaner för avrinningsområden.”
(Uppsala kommun)

”Söderhamns kommun ser gärna att länsstyrelserna och/alternativt vattenmyndigheterna ges ett ansvar i genomförande av den nya kommunala åtgärden om ”vattenplanering”
(Söderhamns kommun)

”Vi anser att Vattenmyndigheten bör se över Länsstyrelsens roll i samordning av vattenplanering. Detta för att underlätta för samverkan mellan kommuner.” (Älvdalens kommun)

Hantering av synpunkt

För att bemöta detta finns följande text under rubriken för genomförande i de 12 länsstyrelse åtgärdena: ”Som stöd för genomförande av denna åtgärd kommer vattenmyndigheterna att tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelad underlag baserat på miljökvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar. Utöver detta underlag kan länsstyrelserna behöva nyttja annan kompletterande information i sitt genomförande av åtgärden”

Begreppet vattenplanering för generellt

Många remissinstanser påpekar att det ordet vattenplanering är bredare för vattenförvaltning. Se exempelvis vägledning om VA från HaV.

”Det är olyckligt om begreppet vattenplanering används som synonymt med vattenförvaltning” (Länsstyrelsen Stockholm)

Hantering av synpunkt

”Sektorsövergripande planering för åtgärdsprogrammets genomförande” ersätter ”Vattenplanering”. Detta leder även till en del omformuleringar i texten och betoning på att det inte handlar om att ta fram dokument som åtgärdsplaner utan att kunna se hela länsstyrelsens verksamhet i förhållande till de miljökvalitetsnormer som ska uppnås inom länets gränser.

Fysisk planering – mer än kommunernas översiktsplanering

Flera remissinstanser påpekade att åtgärden behöver breddas för att hantera hela bredden av fysisk planering

Hantering av synpunkt

Punkten f) har förtydligats enligt nedan.

” f) tillsyn av kommunernas detaljplaner och vägledning av kommunernas översikts- och detaljplanering samt regional fysisk planering”

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Flera vattenorganisationer har svarat att finansiering av åtgärdssamordnare behöver nämnas/prioriteras.

Text om detta tagits bort då det inte berör alla län men däremot finns den nämnd under åtgärd 8.

Strandskydd behöver nämnas

”Upphävande av strandskydd motverkar de flesta miljömålen och försämrar många miljömål och miljökvalitetsnormer.” Mörbylånga kommun

Vattendelegationerna har bedömt att den frågan hanteras av statlig utredning och därför inte kan inkluderas i åtgärdsprogrammets formuleringar.

Länsstyrelsen bör ta fram avrinningsområdesvisa planer och även samordna arbetet mellan kommunerna gällande detta arbete

Vattenmyndigheterna bedömer att det är mer kostnadseffektivt att skapa de digitala åtgärdsunderlagen nationellt och kunna revidera och uppdatera dessa löpande istället för att länsstyrelserna tar fram åtgärdsplaner i dokument.

Ändra kalkningens åtgärd till: "planering, uppföljning och bidragsadministration inom kalkning och restaurering av vattenmiljöer"

Länsstyrelsen i Västerbotten vill ändra texten kring kalkning men efter avstämning med sakkunniga för kalkning så är det mer korrekt att använda benämningen "Regional åtgärdsplan för kalkning".

45. Länsstyrelserna 2 – Miljötillsyn och prövning

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Många synpunkter tillstyrkte åtgärden att det är bra att länsstyrelserna prioriterar sin miljötillsyn av miljöfarliga verksamheter, förorenade områden och vattenverksamheter.

Drygt 80 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav fem centrala myndigheter, 19 länsstyrelser, 30 kommuner, 11 vattenorganisationer/vattenvårdsförbund och 5 branschorganisationer (varav 4 representerar LRF på olika nivå). På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade 14 remissinstanser "Ja" och tre svarade "Nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 28 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa är det sex som lämnat identiska svar på alla åtgärderna i åtgärdsprogrammet och/eller inte specificerat vad man anser saknas i denna åtgärd. Dessa är framförallt vattenorganisationer och intresseorganisationer. Övriga remissinstanser valde att inte svara på frågan om åtgärden motsvarar behovet. Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs eller att den behövs, men behöver förtydligas eller utvecklas ytterligare.

Exempel på synpunkter som tillstyrkte åtgärden:

"Kommunen anser att det är bra att Länsstyrelsen prioriterar tillsyn av miljöfarliga verksamheter, förorenade områden och vattenverksamheter." (Köpings kommun)

"Ja, åtgärden bedöms rimlig men det finns utvecklingspotential att effektivisera tillsynen och åtgärdsarbetet genom att se över samverkansmöjligheter med kommunerna." (Tierps kommun)

"Ligger i linje med andra föreslagna åtgärder för miljöfarlig verksamhet och vattenverksamheter. Kommer förmodligen ge ringar på vattnet på kommunernas tillsyn inom samma områden." (Nedre Motala ströms och Bråvikens vattenråd)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Förtydligande om prövning

I samrådsversionen benämndes åtgärden "Miljötillsyn", men den inbegriper förutom tillsyn också åtgärder vid omprövning och prövning, vilket några påpekade. Detta har därför förtydligats i åtgärdsnamnet till "Miljötillsyn och prövning".

Att "utöka" tillsynen tas bort

Exempel på synpunkter:

"Formuleringen "utöka och prioritera" är diffus. Utöka från vad? Till vad?" (Länsstyrelsen Östergötland)

"Länsstyrelsen bedömer att det är svårt att utöka tillsynen av miljöfarlig verksamhet i Hallands län. Det är många saker som styr tillsynen och åtgärdsprogrammet för vatten är redan en sådan en faktor. Det är däremot viktigt att det finns utrymme att prioritera tillsynen. Åtgärden bör

omformuleras till att endast innefatta prioritering av tillsyn och ej utökning.” (Länsstyrelsen Halland)

I samrådsversionen står det i åtgärdsrutan att Länsstyrelserna ska inom ramen för sin tillsyn enligt miljöbalken utöka och prioritera tillsyn av miljöfarliga verksamheter etcetera. Flera synpunkter påpekade att det inte går att skriva i en åtgärd att en insats ska utökas, utan att först definiera utgångsläget. Utifrån det har ”utöka” tagits bort eftersom det är olika hur långt länsstyrelserna har kommit i det arbetet idag. ”Prioriteras” behålls eftersom det finns behov av att prioritera tillsynen så att den inriktas på verksamheter som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs eller riskerar att följas.

SGU är också samverkande myndighet samt förtydligande om miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten

Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) påpekade i sitt yttrande bland annat, följande:

”Det är en stor brist på tillsyn av verksamheter som påverkar grundvattenförekomster. För att öka kunskapen och prioritera tillsyn på grundvattenförekomster är det därför viktigt att SGU är med som samverkande myndighet. Beskrivningen av åtgärden bör korrigeras så att den inkludera mer underlag för grundvatten samt tillsyn av vattenuttag”.

SGU har lagts till som samverkande myndighet. Vidare har det förtydligats på många ställen att det är miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten som avses där det ibland tidigare endast stod miljö kvalitetsnormerna för vatten.

Miljöprövningsdelegationerna tillståndsprövar B-verksamheter

Exempel på synpunkt:

”Noteras bör att miljöfarlig verksamhet prövas av miljöprövningsdelegationen. Länsstyrelsen handlägger ärenden åt miljöprövningsdelegationen, men deltar inte i beslutet.” (Länsstyrelsen Halland)

Några länsstyrelser kommenterade att tillståndsprövningar av B-verksamheter inte görs av länsstyrelserna utan av miljöprövningsdelegationen vid länsstyrelsen. Detta har förtydligats i motiveringstexten.

Förtydliganden och ändringar i texterna

Många samrådssynpunkter handlade om att få förtydliganden. I texterna under Motivering och Genomförande har det därför gjorts förtydliganden i formuleringar även om det inte har inneburit några direkta ändringar i sak. Vissa omformuleringar har också gjorts för att bättre stämma överens med texterna i Kommunerna åtgärd 2 - Miljö tillsyn.

Vägledning för tillsyn och prövning har efterfrågats av både länsstyrelser och kommuner, bland annat, hur ansvaret fördelas vid prövning och tillsyn när det är flera källor i samma recipient? Ett förtydligande har gjorts att detta behöver ske utifrån ett avrinningsområdesperspektiv och att samordning behöver ske med kommunerna med flera vem som behöver göra vad.

Några synpunkter påpekade att kommuner kan ha övertagit tillsynen av B-verksamheter från länsstyrelsen. En kompletterande text om detta har lagts till.

Hästgårdar, små avlopp med mera som är kommunernas tillsynsansvar har tagits bort

Exempel på synpunkt:

"På sidan 108–109 tas tillsyn av hästgårdar och växthus upp. Länsstyrelsen har ingen sådan tillsyn." (Länsstyrelsen Västmanland)

Många påpekade att de delar som rör tillsyn på hästgårdar ska tas bort under länsstyrelsernas åtgärd eftersom det tillsynsansvaret ligger på kommunerna. Detta har beaktats. Detsamma gäller för små avlopp, fritidsbåtshamnar/båttuppläggningsplatser, plantskolor och växthus.

Prioriteringar av miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten

Många synpunkter påpekade att miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten bara är en av flera frågor ska beaktas vid prioritering av länsstyrelsernas tillsyn. Ett förtydligande görs om detta att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten är en av flera frågor som länsstyrelserna behöver beakta vid prioritering av sin tillsyn. Generellt gäller att tillsynen behöver samordnas så att tillsynen utifrån miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten och åtgärdsprogrammet inte blir ett parallellt spår till den övriga miljö tillsynen.

Vattenverksamhet

Texterna om vattenverksamhet har skrivits om. Förtydliganden har gjorts samt för att bättre koppla mellan vad som står under Motivering och Genomförande.

Ny rubrik om Avloppsreningsverk och ledningsnät

Exempel på synpunkter:

"Åtgärden bör motsvara kommunernas åtgärd 2 som skiljer tillsyn uppströms från tillsyn nedströms på reningsverket". (Habo kommun)

"Reningsverken är inte utsläppskällorna. Om åtgärden ska ge effekt, och kostnader hamna rätt, måste den riktas mot de verksamheter där utsläppet uppstår ...". (Nordvästra Skånes Vatten och Avlopp AB)

I samrådsversionen fanns det inte med en rubrik för Avloppsreningsverk och ledningsnät, vilken däremot fanns i kommunernas åtgärd 2 om miljö tillsyn. Detta hade några påpekat. Motsvarande rubrik och text har lagts in även till länsstyrelserna som också kan bedriva den tillsynen.

Flera påpekade att det inte är avloppsreningsverken som är utsläppskällorna och att uppströmsarbete behöver ske med tillsyn på de verksamheter där utsläppen uppstår. Detta finns med i texterna.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Detaljerade synpunkter

Många detaljerande synpunkter påpekade hur tillsyn kan och bör utföras. Åtgärdsprogrammet går emellertid inte in på den detaljeringsgraden, utan det är upp till tillsynsmyndigheterna att själva avgöra hur tillsyn ska bedrivas och vilka krav som ska ställas i enskilda fall. Även om synpunkterna inte lett till någon förändring av själva åtgärden eller i

förklarande text så har Vattenmyndigheten tagit med sig en del sådana synpunkter i det fortsatta arbetet som "framtidsfrågor" att fortsätta jobba med.

Verksamhetsutövarnas egenkontroll och kopplingarna till vattenförvaltning

Många synpunkter och frågor inkom som gäller verksamhetsutövarens egenkontroll och kopplingarna till vattenförvaltning. Till exempel hur långt verksamhetsutövarens ansvar sträcker sig för att utreda tillståndet i hela recipienten om den påverkas av många olika källor? Att det borde förtydligas i åtgärden hur arbetet med egenkontroll kan samordnas bättre med vattenförvaltning och hur man från centralt håll ser att detta förhåller sig till risk- och basövervakning, vilket kan vara aktuellt även inom en och samma vattenförekomst. Enligt Vattenmyndigheten ligger det ansvaret på Naturvårdsverket att tillsynsvägleda både länsstyrelser och kommuner gällande egenkontroll och recipientkontroll. Det finns också åtgärder om det till Naturvårdsverket, åtgärd 2 - Uppströmsarbete och avancerad rening av avloppsreningsverk och åtgärd 1 - Tillsynsvägledning miljöfarlig verksamhet.

Svårigheter att bedriva tillsyn utifrån miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten mot tillstånd med rättskraft

Många synpunkter tog upp svårigheten att bedriva tillsyn utifrån miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten när en miljöfarlig verksamhet har ett tillstånd med rättskraft att till exempel släppa ut en viss mängd av ett förorenande ämne till en recipient. Som tillsynsmyndighet kan man då inte ställa längre krav än vad villkoren i tillståndet medger. Då behöver tillsynsmyndigheten arbeta för att verksamheten omprövas så att den får villkor som är anpassade till miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten. Många framförde att det kan bli mycket resurskrävande för länsstyrelserna och att finansiering för den typen av arbete saknas. Det finns emellertid en åtgärd till Naturvårdsverket, åtgärd 2 att tillsynsvägleda länsstyrelserna och kommunerna, som också omfattar omprövning av miljöfarliga verksamheter i syfte att minska utsläpp till vatten av ämnen i sådan omfattning att de bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas.

Brist på resurser hos länsstyrelserna försvårar uppnåendet av miljö kvalitetsnormer för yt- och grundvatten

Exempel på synpunkter:

"Länsstyrelsen poängterar dock att det saknas resurser för att genomföra tillsyn i den omfattning åtgärden innebär. Länsstyrelsen anser också att en utökad tillsyn av MKN för yt- och grundvatten måste balanseras med andra aspekter som kräver tillsyn och som också kan påverka människor och miljö negativt. Exempelvis kan nämnas att det saknas resurser för att ompröva befintliga tillstånd i större utsträckning, även om det förmodligen skulle göra att vi kommer längre i arbetet med MKN". (Länsstyrelsen i Jönköpings län)

"Sammantaget så finns det ett mycket stort behov av tillsyn kopplat till vattenverksamhet, dock saknas resurser för detta inom länsstyrelsens befintliga verksamhet. De närmaste åren kommer länsstyrelsen att prioritera tillsyn kopplat till NAP som ett resultat av extra medel från HaV." (Länsstyrelsen i Kalmar län)

Många länsstyrelser framförde att deras resurser är bristfälliga i förhållande till åtgärdsbehovet och att det inte skapar förutsättningar för att kunna nå föreslagna normer. Många lyfte särskilt att det saknas resurser för att ompröva befintliga tillstånd. Resursbristen är något som Vattenmyndigheten redan har uppmärksammat och det finns beskrivet i kapitel

3 Åtgärdsprogrammets konsekvenser. Där anges bland annat, att länsstyrelserna bedöms sakna möjlighet att bedriva en aktiv tillsyn som är förenligt med det ansvar som följer av miljöbalken och miljötillsynsförordningen. Länsstyrelserna kan idag inte ta ut full kostnadstäckning för den tillsyn de ansvarar för att genomföra och de får inte heller behålla de tillsynsavgifter som tas in. En långsiktig permanent generell resursförstärkning behövs därför hos länsstyrelserna.

Det kom några synpunkter från politiska partier att ge länsstyrelserna nödvändiga befogenheter och resurser inom vattenområdet så att de också kan arbeta mer proaktivt. Vattenmyndigheten har redan påpekat i åtgärdsprogrammet att länsstyrelserna har för låga resurser inom bland annat, tillsyn. En långsiktig och permanent generell resursförstärkning krävs av länsstyrelserna.

Miljösamverkan Sveriges modell för behovsutredning beaktar inte miljökvalitetsnormer för yt- och grundvatten

Flera länsstyrelser påtalade att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten fungerar dåligt som prioriteringsunderlag för sin tillsyn. Den nationella modell som används för behovsutredning som är framtagen av Miljösamverkan Sverige beaktar inte miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten och många ansåg att det behövs. Det är ingenting som föranleder en revidering av åtgärdsprogrammet, men Vattenmyndigheten delar synpunkterna att den modell som länsstyrelserna använder för sin behovsutredning och som ska ligga till grund för tillsynen också behöver inkludera miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten och hur det ska vägas mot andra prioriteringsgrunder för tillsynen. Enligt Miljösamverkan Sverige kommer modellen för behovsutredning att ses över under 2022. Utgångspunkten bör då vara att försöka få med miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten i modellen.

Synpunkter att lagstiftning behöver förändras

Det kom samrådssynpunkter som handlade om att lagstiftning/regelverket behöver förändras för att bättre kunna genomföra tillsyn. Denna typ av synpunkter kan vara relevanta, men behöver framföras direkt till den det berör och som har befogenheter att genomföra en eventuell ändring.

Behov av bättre handläggarstöd från centrala myndigheter

Många synpunkter handlade om att det behövs bättre handläggarstöd från tillsynsvägläsningscentrala myndigheter och att dessa behöver finnas framtagna innan länsstyrelserna påbörjar sina åtgärder. Det är också av stor vikt att det finns ett enhetligt sätt att hantera frågorna i tillsynen. När det gäller tillsynsvägledning från centrala myndigheter så finns det åtgärder i åtgärdsprogrammet om tillsynsvägledning och det är viktigt att det tas fram erforderliga handläggarstöd, vilket också görs av till exempel Miljösamverkan Sverige. Denna typ av synpunkter att länsstyrelserna efterfrågar vägledning och stöd behöver också framföras direkt till och i dialog med den det berör och som har mandat att genomföra en eventuell ändring.

En synpunkt kom att länsstyrelsen behöver se på prioriteringen av tillsynsinsatser gällande miljöfarlig verksamhet ur ett helhetsperspektiv där prioritering utifrån miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten eller ur ett avrinningsområdesperspektiv är en prioriteringsgrund. Länsstyrelsen behöver mer vägledning för att göra dessa avvägningar och ett samarbete mellan centrala myndigheter gällande vägledning i dessa frågor skulle underlätta arbetet att göra väl avvägda prioriteringar. Förhoppningsvis kan den kommande

tillsynsstrategin enligt miljöbalken vara ett stöd inför framtiden. – Vattenmyndigheten har i olika sammanhang lyft att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten behöver vara med i vägledning från centrala myndigheter. I åtgärderna till centrala myndigheter anges också att de behöver samverka med varandra.

Åtgärder mot nedskräpning

En synpunkt kom att ta med behovet av åtgärder mot nedskräpning. Det görs inte i åtgärdsprogrammet eftersom det inte finns några bedömningsgrunder för nedskräpning så det kopplar inte mot miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten.

Vad ingår i länsstyrelsernas åtgärd 2 jämfört med länsstyrelsernas åtgärd 10?

En synpunkt kom när det gäller tillsyn av förorenade områden att det är det otydligt vad som ingår i länsstyrelserna åtgärd 2 jämfört med länsstyrelserna åtgärd 10? Länsstyrelserna åtgärd 10 avser en åtgärd hur man ska prioritera mellan olika förorenade områden. Länsstyrelserna åtgärd 2 är hur man ska genomföra tillsynen. De kompletterar därför varandra.

Olovliga vattenuttag

En synpunkt har framförts att olovliga uttag av vatten är ett problem i många vattenförekomster och något som kan komma att öka när behovet av bevattning ökar i ett förändrat klimat. Åtgärden är således viktig då tillsyn är nödvändigt för att uppmärksamma verksamhetsutövare om vilka konsekvenser sådana uttag kan skapa för ekosystemen. Inga förändringar har gjorts, men det finns en skrivelse om att länsstyrelsen vid behov kan ställa krav på åtgärder inom ramen för tillsyn enligt miljöbalken för all vattenverksamhet.

Strandskyddstillsyn

Några synpunkter tog upp att åtgärden även behöver innehålla strandskyddstillsyn. Det görs inte eftersom det pågår ett regeringsuppdrag som utreder förändringar i strandskyddet.

Golfbanor

En synpunkt påpekade att golfbanor skulle kunna nämnas inom området för växtskyddsmedel och spridning av gödningsmedel. - Det finns inte med i påverkansanalysen därför finns det inte heller med i åtgärdsprogrammet. Vattenmyndigheten tar emellertid med sig det till nästa påverkansanalys.

Kulturmiljöer

Synpunkter framfördes att många vattenverksamheter också kan vara värdefulla kulturmiljöer och att det är av stor betydelse att samverkan sker inom länsstyrelserna så att kulturmiljöerna involveras. – Olika intressen behöver alltid vägas mot varandra och är något som hanteras internt inom länsstyrelserna. Det är emellertid inte något som förändrar skrivningen i åtgärdsprogrammet.

Krav på leverans av data till nationell datavärd

Exempel på synpunkt:

”Det är viktigt att recipientkontrollen och andra undersökningar (exempelvis till MKB:er) omfattas av krav på leverans av data till nationell datavärd så att det blir lättillgängligt för alla och för klassificering av status och utvärdering av påverkansanalyser.” (Länsstyrelsen Jämtland)

Det finns ett projekt "Full koll på våra vatten" som är gemensamt mellan flera myndigheter och som Vattenmyndigheterna deltar i. Avsikten med detta projekt är att ta fram hur Sveriges miljöövervakning bör se ut för att fylla kraven i vattenförvaltningen. Denna synpunkt är känd av projektet och stämmer väl med projektets inriktning.

Frivilliga lösningar istället för tillsyn

Exempel på synpunkt:

"Åtgärdsprogrammet har ett stort fokus på tillsyn och tillsynsvägledning. Vi anser att tillsyn är ett förlegat sätt att få till åtgärder inom areella näringar. Istället bör man arbeta proaktivt med frivilliga åtgärder som tex LEVA, Greppa Näringen, samarbeten i vattenvårdsföreningar, LOVA, LONA samt genom olika typer av miljöersättningar." (LRF kommungrupp Nyköping)

Några synpunkter inkom som ansåg att tillsyn som medel för att nå god status är överskattat och att man ska arbeta med frivilliga lösningar som tas fram mellan olika aktörer. Vattenmyndigheten kan emellertid bara föreskriva åtgärder till andra myndigheter och kommuner i deras egenskap av myndighetsutövare, inte i egenskap av verksamhetsutövare. Detta gäller enligt miljöbalken 5 kap. och tydliggjordes i regeringens beslut om prövning av åtgärdsprogrammen 2016. Att arbeta med frivilliga åtgärder är bra, men det utesluter inte att arbeta med tillsyn. De kompletterar varandra.

46. Länsstyrelserna 3 - Tillsyn av väg- och järnvägsnätet – fysisk påverkan

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Totalt har det inkommit 34 synpunkter på Länsstyrelsernas åtgärd 3. Av dess kommer 1 från en central myndighet, 8 från kommuner och 11 från länsstyrelserna. Synpunkter har även inkommit från bland annat branschorganisationer, intresseorganisationer och vattenråd/vattenorganisationer.

32 procent svarar att de anser att åtgärden motsvarar behovet.

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Synpunkter som lett till revidering

Efter att ett dialogmöte hållits med Trafikverket framkom synpunkter som gjorde att åtgärden behövde revideras. Även synpunkter från andra instanser har framhållit att åtgärden behöver revideras: till exempel skriver länsstyrelsen i Västmanlands län: " Det behöver förtydligas vilket tillsynsuppdrag som avses i åtgärden. Länsstyrelsen har inte tillsyn över själva väg- och järnvägsnätet, men däremot över trummor och broar inom ramen för tillsynen av vattenverksamheter..."

Hantering av synpunkt:

Efter dialogmöte med Länsstyrelsen i Västmanland reviderades åtgärden avseende tillsynsuppdraget och vad som avses med åtgärden. Det förtydligades bland annat att åtgärden gäller vattenverksamheter i väg- och järnvägsnätet, till exempel broar och trummor. Vidare förtydligades även länsstyrelsens tillsynsroll gentemot Trafikverket.

47. Länsstyrelserna 4 - Tillsynsvägledning till kommuner

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Knappt 75 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav tre centrala myndigheter, 16 länsstyrelser, 32 kommuner och tio vattenorganisationer/vattenvårdsförbund. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade 19 remissinstanser "Ja" och en svarade "Nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 23 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa är det fyra som lämnat identiska svar på alla åtgärderna i åtgärdsprogrammet och/eller inte har specificerat vad man anser saknas i denna åtgärd. Dessa är framförallt vattenorganisationer och intresseorganisationer. Övriga remissinstanser valde att inte svara på frågan om åtgärden motsvarar behovet. Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs eller att den behövs, men behöver förtydligas eller utvecklas ytterligare.

Exempel på synpunkter som tillstyrkte åtgärden:

"Kommunen är positiv till åtgärden om utökad tillsynsvägledning inom samtliga områden."
(Trosa kommun)

"Kommunen ser positivt på att Länsstyrelserna utvecklar sin tillsynsvägledning så att det blir en tydligare koppling i tillsynen på miljöfarlig verksamhet till krav på genomförande av åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten kan följas." (Köpings kommun)

"Ligger i linje med andra föreslagna åtgärder för miljöfarlig verksamhet och vattenverksamheter. Kommer förmodligen öka kommunernas tillsyn inom dessa områden."
(Norrköpings kommun)

"Länsstyrelserna Åtgärd 4, positivt att tillsynsvägledning ska tas fram då det finns ett stort behov." (Göteborgsregionens kommunalförbund (GR))

"Åtgärden är relevant och angelägen. Det beskrivs att kommunerna efterfrågar specifik tillsynsvägledning, vilket säkert stämmer. Länsstyrelsens bild är att kommunerna framförallt behöver hjälp med att prioritera sin tillsyn till områden där det är särskilt angeläget att genomföra tillsyn ..." (Länsstyrelsen Västerbottens län)

"Åtgärden bidrar till att nå MKN. Länsstyrelsen vill dock poängtera att länsstyrelsen även använder andra prioriteringsgrunder, förutom MKN, vid vägledning ..." (Länsstyrelsen Kalmar län)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Jordbruk och annan verksamhet enligt MB 12 kap.

I åtgärden har punkten c) ändrats från "djurhållande verksamheter, jordbruks- och trädgårdsföretag enligt MB 12 kap." till c) "jordbruk och annan verksamhet enligt MB 12

kap.” Detta för att bättre stämma med kapitlen i MB samt vad det står i kommunernas åtgärd 2 om miljötillsyn. Yttranden påpekade det.

Rubrikerna till texterna under Motivering och Genomförande har också ändrats från ”Växtnäring och växtskyddsmedel” till ”Jordbruk och annan verksamhet” för tydligare överensstämmelse med åtgärdsrutan.

Andra verksamheter som påverkar vattenmiljön har tagits bort

I åtgärden har punkten d) ”andra verksamheter som påverkar vattenmiljön” tagits bort då det var otydligt vad som egentligen avsågs med den. Flera yttranden undrade vad som avsågs med denna punkt.

Uppströms-perspektivet vid avloppsreningsverk

Exempel på synpunkter:

”Utgångspunkten måste vara att minska utsläppen av prioriterade ämnen och särskilt förorenande ämnen längre uppströms med källan som utgångspunkt istället för att lägga ansvaret på reningsverken. Fokus bör vara att bedriva tillsyn mot verksamheter som släpper ut oönskade ämnen i områden där miljökvalitetsnormerna inte följs ...” (Jönköpings kommunstyrelse)

”Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är det klokt att stoppa föroreningarna vid källan. VA-bolagen ställer i dagsläget sällan krav på avloppsvattnet de tar emot från olika verksamhetsutövare. Naturvårdsverket behöver vägleda kommuner och länsstyrelser i hur de kan/bör ställa krav på kvaliteten på vattnet som avloppsreningsverken ska ta emot sk. uppströmsarbete.” (Länsstyrelsen Dalarna)

Ett tillägg har gjorts att tillsynsvägledningen också ska inkludera ett uppströms-perspektiv med tillsyn över verksamheter som är anslutna till kommunalt avlopp. Flera yttranden påpekade behovet av det.

Egenkontroll och samordnad recipientkontroll

Exempel på synpunkt:

”Under rubriken egenkontroll anges att länsstyrelserna behöver vägleda kommunerna i tillsynen av egenkontroll och recipientkontroll. Förvaltningen vill framhålla att länsstyrelsen även bör ge stöd till kommuner vad gäller samordnad recipientkontroll. Många vattenförekomster delas av flera kommuner varför förvaltningen menar att länsstyrelsen bör ha en tydligare samordnande roll för frågor som rör samordnad recipientkontroll.” (Stockholms stad)

Ett förtydligande har gjorts under egenkontroll att länsstyrelserna också behöver ge stöd till kommunerna vad gäller samordnad recipientkontroll. Några synpunkter påpekade behovet av det.

Tillsyn på avloppsledningsnät och dagvattentillsyn

Det kom många synpunkter om att det är oklarheter när det gäller tillsyn på avloppsledningsnätet till kommunala avloppsreningsverk och även när det gäller dagvattentillsyn. En text har lagts till att om det råder oklarheter vem som har tillsynsansvaret

över avloppsledningsnät och dagvatten behöver det klargöras mellan enskilda länsstyrelser och kommuner.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Detaljerade synpunkter

Många synpunkter handlade om att det tydligare behöver anges vilken typ av tillsynsvägledning som behövs. Åtgärdsprogrammet går emellertid inte in på detaljnivåer. Även om många av synpunkterna inte lett till någon förändring av själva åtgärden eller i förklarande text så har Vattenmyndigheten tagit med en del av den typen av synpunkter i det fortsatta arbetet.

Det kom synpunkter som riktade sig till länsstyrelserna i deras egenskap av tillsynsvägledande. Dessa mer eller mindre detaljerade synpunkter behöver framföras direkt till den länsstyrelse det berör.

Det kom en synpunkt att när det gäller tillsynsvägledning inom områden där länsstyrelsen inte själva bedriver tillsyn så kan det ur en kvalitets- och effektiviseringssynvinkel vara bättre att ha denna vägledning på nationell nivå. Det är inte Vattenmyndigheternas fråga. Länsstyrelsernas tillsynsvägledningsansvar framgår av miljötillsynsförordningen.

Brist på resurser

Exempel på synpunkter:

”Förvaltningen är positiv till denna åtgärd men konstaterar samtidigt att det hittills är de större städerna som har drivit utvecklingen av tillsynen framåt. I likhet med kommentaren till länsstyrelsernas åtgärd nummer 1, vattenplanering, anser förvaltningen att det behövs utökade resurser hos länsstyrelsen om åtgärden ska få önskat resultat.” (Stockholms stad)

”Resurserna till miljötillsynen är begränsade och det finns inte alltid möjlighet att ta höjd för händelsestyrd tillsyn. Det kan riskera att ta resurser i anspråk från behovet av strategiskt styrd tillsyn. Den här typen av tillsyn inom vattenförvaltningen kan med fördel stödjas och samordnas av nationella myndigheter eller länsstyrelsen med öronmärkt statlig finansiering i projektform som också kommer kommunerna till del. Det ökar möjligheten till att föra ut information och ge tillsynsvägledning på ett samlat sätt som också ger fördelar genom likartade bedömningar för hela länet och den enskilde eller verksamheten som kraven riktas mot eller utifrån vad som är nödvändigt för vattenförekomstens förutsättningar att nå miljökvalitetsnormen. Jämför med hur Kemikalieinspektionen samordnar och bedriver riktad projekt-tillsyn tillsammans med kommunerna.” (Stenungssunds kommun)

Många framförde brist på resurser i förhållande till åtgärdsbehovet och att det inte skapar förutsättningar för att kunna nå föreslagna normer. Resursbristen är något som Vattenmyndigheten redan har uppmärksammat och det finns beskrivet i kapitel 3 Åtgärdsprogrammets konsekvenser. Bland annat anges att en långsiktig permanent generell resursförstärkning behövs hos länsstyrelserna.

Behov av nationellt hästregister

Exempel på synpunkter:

”Genomförbarheten av tillsynsvägledning för hästgårdar är begränsad. Denna källa har inte ingått i påverkansanalysen då det saknas nationella hästregister. Endast större verksamheter fångas upp via länsstyrelsens register. Det är därför svårt att se var det finns vattenförekomster som är i behov av åtgärder mot denna källa. En nationell myndighet behöver ta fram ett sådant register.” (Länsstyrelsen Västerbotten)

”Stort behov av nationellt hästregister Det är i dagsläget svårt att bedriva tillsyn på hästgårdar då kommunerna har svårt att hålla uppdaterade register och hästgårdarna är svåra att hitta. Istället för att bedriva tillsyn får mycket resurser läggas på att inventera och hitta hästgårdarna. Vi ser därför ett behov av att åtgärder vidtas för att underlätta för kommunerna att hitta hästgårdarna.” (Falkenbergs kommun)

Flera har framfört behovet av ett nationellt hästregister där tillsynsmyndigheterna kan hämta uppgifter om vilka hästhållare som finns i kommunen, vilket idag saknas. Det är därför svårt för tillsynsmyndigheterna att se var det finns vattenförekomster som är i behov av åtgärder mot denna källa. Synpunkter har kommit att en nationell myndighet behöver ta fram ett sådant register. Enligt Vattenmyndigheten hade det varit bra med ett nationellt hästregister. Från och med 21 april 2021 finns det ett nationellt hästregister som administreras av Jordbruksverket. De kan emellertid inte lämna ut uppgifterna då dessa är sekretesskyddade. Registret över till exempel hästar är till för smittspårning och inte för att användas för tillsyn enligt miljöbalken. För det nya hästregistret där alla hästhållare framöver ska finnas med har det ännu inte fattats beslut om de uppgifterna kommer att visas i Geodataportalen eller inte. Om det blir så kan kommunerna se var hästgårdarna finns på en karta samt få uppgifter om djurhållares namn och adress.

Vattenmyndigheten anser att det är av fortsatt betydelse att länsstyrelserna tillsynsvägleder inom området.

Bättre synkning mellan den nationella tillsynstrategin och Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram

Några synpunkter kopplade till pågående arbete med att ta fram en nationell tillsynstrategi enligt miljöbalken. Bland annat att det behöver genomföras en synkning mellan det arbetet och arbetet med Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram i de åtgärder som rör tillsyn och tillsynsvägledning enligt miljöbalken. Den nationella tillsynsstrategin tas upp under Naturvårdsverkets åtgärd 2 - Tillsynsvägledning miljöfarlig verksamhet. Nationellt prioriterade insatser för tillsyn tas fram inom ramen för det myndighetsgemensamma arbetet med att ta fram en nationell strategi för tillsynen enligt miljöbalken. Urvalet av prioriterade insatser bygger bland annat på gällande åtgärdsprogram och befintlig kunskap om vattenförekomster. Vattenmyndigheterna har i olika sammanhang lyft att miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten behöver vara med i vägledningar från centrala myndigheter. Inför kommande revideringar och vidareutveckling av den nationella strategin är det viktigt att arbetet sker i dialog med vattenmyndigheterna så att strategin synkas med åtgärdsprogrammen.

Strandskyddstillsyn

Exempel på synpunkt:

”Åtgärden behöver även innehålla strandskyddstillsyn, samt tillsyn enligt Plan- och bygglagen.” (Ale kommun)

Flera påpekade att åtgärden behöver innehålla strandskyddstillsyn, samt tillsyn enligt plan- och bygglagen. Det görs inte eftersom det pågår ett regeringsuppdrag som utreder förändringar i strandskyddet.

Små avlopp

Exempel på synpunkter:

”Tillsynsvägledning är alltid välkommet. Kommunerna behöver dock vägledning kring inventering och tillsyn av små avlopp vid sjöar och vattendrag som inte hotas av övergödning. Det behöver tydliggöras om en höjd åtgärdsstakt av avloppen även behövs vid dessa vatten.”
(Malå kommun)

”Angående små avlopp finns det ett GIS-stöd som Länsstyrelsen har utvecklat. Det har dock inte blivit så användbart som man kunde önska. Här har man inte tagit med lokala förutsättningar i tillräcklig utsträckning. Ofta får man svaret att det enskilda avloppet inte kommer att ha någon påverkan på vattendrag/hav, samtidigt som de anger att ytvattnet har god ekologisk status, fast det inte har det. Det gör mer skada än nytta, då fastighetsägare som försöker använda det inte kan förstå varför de tolkar resultatet på ett annat sätt än vad vi miljöhandläggare gör.” (Stenungssunds kommun)

Några påpekade att tillsynsvägledning av små avlopp även behövs utifrån andra skäl än övergödning. Vattenmyndigheten delar bedömningen att tillsyn och tillsynsvägledning kan behövas utifrån andra skäl, till exempel smittskydd, men det finns inga normer som syftar till smittskydd, därför tas inte det med i åtgärdsprogrammet.

Några synpunkter framfördes som gäller GIS-stödet för små avlopp. Sådana synpunkter får framföras direkt till den som har utvecklat och sköter GIS-stödet.

Länsstyrelsen är både tillsynsvägledare och överprövande instans

Exempel på synpunkt:

”I åtgärden lyfts Länsstyrelsens roll som tillsynsvägledare för kommunerna. ”Ansvar för länsstyrelsernas tillsynsvägledning av kommunerna framgår av (miljötillsynsförordning (2011:13) 3 kap. 16 §. I denna framgår att länsstyrelserna ska ge kommunerna i det egna länet stöd för att utveckla tillsynen.” Det är viktigt att vägledningen ges på ett konkret sätt och inte bara i övergripande ordalag. Organisationen inom Länsstyrelsen måste vara utformad så att inte de som är vägledande också är de som överprövar eventuella överklagade beslut. Kommunen upplever idag problem med att Länsstyrelsen ofta hänvisar till att de inte kan ge vägledning av den anledningen. Det är viktigt att Länsstyrelsen tar en mer aktiv roll som vägledande myndighet.” (Katrineholms kommun)

Några tog upp att det kan vara problem med att länsstyrelsen både är tillsynsvägledare och att de också ska hantera överklagade beslut från kommunerna. Det händer att länsstyrelser hänvisar till att de inte kan ge vägledning av den anledningen att de också är de som överprövar överklagade beslut. Synpunkten är relevant, men förändrar inte något i åtgärdsprogrammet. Länsstyrelsens tillsynsvägledningsansvar till kommunerna framgår av miljötillsynsförordningen. Länsstyrelserna behöver ha en organisation så att de både kan hantera sitt tillsynsvägledningsansvar och även vara överprövande instans.

EBH-portalen

Exempel på synpunkt:

”För att tillsynsmyndigheternas tillsyn över förorenade områden, och för att kommunernas samhällsplanering, ska kunna ske effektivt behöver man tillåta större tillgång till EBH-portalen även för kommunerna. Att arbeta i ett nationellt system och undgå att varje kommun skapar egna register med olika typer av uppgifter hade skapat bättre förutsättningar för tillsynen och det gränsöverskridande arbetet inom avrinningsområdena. Tillgång till EBH-portalen och de uppgifter som finns för olika förorenade områden kan hjälpa till att skapa goda förutsättningar för planerade åtgärder eller utbyggnader i områden som riskerar att påverka vattenförekomster. Vidare kan det vara en grund för tillsynsplanering och riktade åtgärder.” (Falkenbergs kommun)

Några kommuner har efterfrågat att få tillgång till den s.k. EBH-portalen. Det är länsstyrelserna som har tillgång till den EBH-portalen, men kommunerna kan inte få tillgång till den då det är varje länsstyrelse som ansvarar för den utifrån bland annat sekretessuppgifter. Men kommunerna kan begära ut uppgifter från sin länsstyrelse.

Frivilliga lösningar istället för tillsyn

Det kom några synpunkter som ifrågasatte myndighetsutövning som metod. Vattenmyndigheten kan bara föreskriva åtgärder till andra myndigheter och kommuner i deras egenskap av myndighetsutövare, inte i egenskap av verksamhetsutövare. Detta gäller enligt miljöbalken 5 kap. och tydliggjordes i regeringens beslut om prövning av åtgärdsprogrammen 2016. Att arbeta med frivilliga åtgärder är bra, men det utesluter inte att arbeta med tillsyn.

48. Länsstyrelserna 5 - Långsiktigt skydd av vattentäkter

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Sammanlagt är det ca 118 synpunkter som hanterats inom ramen för denna åtgärd. Många remissinstanser valde att ge specifika synpunkter, 2 centrala myndigheterna, 21 länsstyrelser och 55 kommuner. Flera branschorganisationer, vattenorganisationer och intresseorganisationer lämnade också synpunkter.

29 procent av de som lämnat synpunkter på denna åtgärd anser att den överensstämmer med syftet och cirka 71 procent anser att viktiga delar saknas i åtgärden eller att åtgärden är mer omfattande än vad som behövs.

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Synpunkter som lett till revidering

Behålla vattenskydd

synpunkt om att inte avveckla vattenskydd inkom från SGU samt flera andra instanser.

”För att öka flexibiliteten och robustheten i vattenförsörjningen kan det vara lämpligt att behålla vattenskyddet även på de mindre vattenförsörjande områdena, eventuellt också brunnsutrustning med mera så att en vattenproduktion snabbt kan startas vid behov”(SGU)

Hantering av synpunkt

Åtgärden är reviderad med denna synpunkt i åtanke.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Tidsaspekten

Många av synpunkterna på länsstyrelsens åtgärd 5 påpekar att tiden är för kort för att kunna genomföra åtgärden på.

Länsstyrelsen Gävleborg skriver bland annat:

” Ja, åtgärden motsvarar behovet. Gävleborgs län har många vattenskyddsområden som behöver revideras så behovet är stort. Länsstyrelsen anser dock att åtgärden inte är rimlig att genomföra i detta korta tidsperspektiv...”

Hantering av synpunkt

Enligt 6 kap 2 § vattenförvaltningsförordningen ska de åtgärder som anges i ett åtgärdsprogram som har omprövats enligt 5 kap 9 § tredje stycket miljöbalken ha vidtagits senast 3 år efter det att programmet omprövades och fastställdes.

Ansvar för skydd av vattentäkter

Göteborgs stad skriver:

”Dricksvattenfrågorna har en särskild ställning i vattendirektivet framförallt genom att vattentäkterna ska skyddas.” I Åtgärdsprogrammet ligger ansvaret på kommuner och Länsstyrelser. Detta ansvar borde vara regionalt, på Länsstyrelser eller kanske Vattenmyndigheten. Detta både för att verkligen alla något större vattentäkter ska få ett skydd, och i det regionala perspektivet där även potentiella framtida vattentäkter ska skyddas. Naturligtvis i samarbete med berörda kommuner och vattenproducenter...”

Hantering av synpunkt

Enligt 7 kap 21 § miljöbalken får kommunen eller länsstyrelsen förklara ett mark- och vattenområde som ett vattenskyddsområde till skydd för en grund- eller ytvattentillgång.

Kommun och länsstyrelse får samverka om hur arbetet ska gå till.

Dricksvattenskydd och klimatanpassning

Flera synpunkter har inkommit som säger att det inte är självklart att skydd av dricksvatten bidrar till klimatanpassningen och att dagens vattentäkter måste skyddas även i ett förändrat klimat.

Länsstyrelsen i Värmland skriver:

”Under sammanhang nämns: ”Denna åtgärd bidrar till samhällets klimatanpassning genom att skydda dricksvatten och framtida dricksvattensvattenförekomster från förändrad nederbörd, översvämning eller torka”. Det är dock inte självfallet att skydd av dricksvatten bidrar till klimatanpassning. Det är därför viktigt att ta hänsyn till klimatförändringarna och dess effekter för att inte enbart skydda vattentäkten i dagens klimat utan även i ett förändrat klimat.”

Hantering av synpunkt

I åtgärden finns skrivningar om att skydd av dricksvatten ska ingå i de regionala vattenförsörjningsplanerna. Denna är ett verktyg för att säkerställa långsiktig vattenförsörjning även under ett förändrat klimat. Vidare finns nu även en skrivelse i åtgärden, efter synpunkt från bland annat SGU, som säger: ” Att spara vattentäkter och deras vattenskyddsområden, som i nuläget inte används, kan vara ett sätt säkra framtida vattenförsörjning.” Vilket också är en anpassning till ett framtida förändrat klimat. På så sätt bidrar skydd av dricksvatten till klimatanpassning. Vidare har även texten reviderats med detta i åtanke.

49. Länsstyrelserna 6 - Rådgivningsverksamhet växtnäring och växtskyddsmedel

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Sammanlagt 43 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav tre centrala myndigheter, 16 länsstyrelser, 14 kommuner, två branschorganisationer, en intresseorganisation, två företag, en privatperson, tre vattenorganisationer/vattenråd och ett gemensamt svar från sju åtgärdssamordnare. Flera samrådssvar, särskilt från länsstyrelserna, har varit kritiska till åtgärden, där man bland annat pekat på att viktiga delar har saknats i åtgärden, exempelvis rådgivning om vattenverksamhet, och att den var dåligt anpassad till förhållanden i norra Sverige. Länsstyrelsen i Gävleborg har svarat:

”Länsstyrelsen anser dock att rådgivningen inte bör prioriteras enbart till vissa specifika avrinningsområden eller vattenförekomster utifrån underlag som riskklassning och beting. Konzeptet Greppa Näringen är i grunden skraddarsytt för områden med intensiv jordbruksproduktion. Detta speglar inte den problematik som lantbrukarna i Gävleborgs län står inför med svag lönsamhet och nedläggning som leder till igenväxning. [...] För att få störst nytta av rådgivningen i länet avser Länsstyrelsen att fortsätta erbjuda rådgivning till de lantbrukare som sedan tidigare är rådgivningsmedlemmar inom Greppa Näringen, samt nya rådgivningsmedlemmar. Rådgivningen bygger på ett frivilligt deltagande vilket innebär att tidigare nöjda rådgivningsmedlemmar gör den bästa marknadsföringen för konceptet och den nytta rådgivningen ger både för miljön och lantbruket.”

Vattenmyndigheterna instämmer i mycket av den kritik som inkommit och har reviderat texten i åtgärden.

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Viktiga begrepp i åtgärdens inledande formulering

Länsstyrelsen Västmanland svarade att länsstyrelserna inte har så stora möjligheter att prioritera rådgivningsinsatserna på det sätt som angavs i åtgärden, medan länsstyrelsen Gävleborg har menat att det är ett direkt olämpligt arbetssätt för de förhållanden som råder i länet. Vidare har begreppet kompetensutveckling saknats i åtgärden, vilket har lyfts i vidare dialog om samrådssynpunkterna av representanter från länsstyrelserna.

Hantering av synpunkt

Ordet ”prioritera” har strukits ur åtgärdstexten och ordet ”kompetensutveckling” har lagts till. Inledningen av den första meningen i åtgärden lyder i den reviderade versionen: ”Länsstyrelserna ska prioritera och utveckla sin kompetensutvecklings-, informations och rådgivningsverksamhet [...]”

Rådgivning om vattenverksamhet

Länsstyrelsen Västerbotten har påpekat att rådgivning om vattenverksamhet saknas i åtgärden och borde inkluderas, inte minst angående avvattnings av sura sulfatjordar.

Hantering av synpunkt

Formuleringen " [...] samt påverkan från jordbrukets vattenverksamhet [...]" har tillfogats åtgärdstexten. I motiveringstexten har flera stycken som beskrivit negativ påverkan från vattenverksamhet i jordbruket tillfogats, men även en formulering om värdet av dränering för att minska näringsläckage från åkermark. I genomförandetexten har stycket "Kompetensutvecklingen och rådgivningen om vattenverksamhet ska ha som mål att vattenverksamhet och vattenuttag kopplade till jordbruket utförs på så sätt att negativa effekter på vattenmiljöerna undviks i möjligaste mån, samt att underlätta genomförandet av åtgärder med en positiv effekt på vattenmiljön" lagts till. Åtgärden har dessutom kopplats till SGU's åtgärd om sura sulfatjordar, samt till miljömålet "Bara naturlig försurning".

Klimatanpassning

Länsstyrelsen Västernorrland har svarat: " [...] länsstyrelsens roll angående klimatfrågor [behöver belysas] inom verksamheterna. Anpassning till klimatförändringar samt verksamhetens åtgärder för att bromsa klimatförändringar såsom övergång till fossilfria bränslen bör ingå i länsstyrelsens roll."

Hantering av synpunkt

Formuleringen "Klimatförändringar förväntas dessutom medföra ökad nederbörd under vintern då risken för kväveutlakning är stor, samt ett ökat behov av både dränering och bevattning" har tillfogats motiveringstexten.

Prioriterade åtgärder

LRF har svarat att åtgärden inte bör styras så hårt mot de fysiska åtgärder vattenmyndigheterna tagit fram i sin åtgärdsanalys och som visas som "möjliga åtgärder" i VISS. LRF Mälardalen har svarat:

"Vi är tveksamma till att fokus för rådgivningen ska riktas till de åtgärder som Vattenmyndigheten tagit fram. Risken är att många andra bra åtgärder som är lättare att få på plats missas med denna styrning. En av framgångsfaktorerna med Greppa Näringen är just fokus på sådana åtgärder som gynnar både miljö och ekonomin – på den specifika platsen, i det specifika företaget. Sedan är det givetvis viktigt att rådgivarna har kunskap om de kostnadseffektiva åtgärder som Vattenmyndigheten föreslår."

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna instämmer i detta och har tonat ned vikten vid de av vattenmyndigheterna prioriterade åtgärderna, och samtidigt lyft andra möjliga åtgärder på ett tydligt sätt. Formuleringen i genomförandetexten har ändrats till: "Särskild vikt bör läggas vid de åtgärder som vattenmyndigheterna angivit som prioriterade, men rådgivning och kunskapsutveckling behövs också kring andra åtgärder som kan reducera läckage av näringsämnen, exempelvis dränering, markpackning, anpassad jordbearbetning, behovsanpassad gödsling, teknik och tidpunkt för stallgödselspridning, tvåstegsdiken, kalkfilterdiken och avfasning av dikeskanter".

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Dricksvattentäkter

Ett stort antal kommuner samt Svenskt Vatten har svarat att åtgärden även bör omfatta dricksvattentäkter.

Hantering av synpunkt

Åtgärden omfattar grundvattenförekomster, vilka i regel är antingen dricksvattentäkter eller potentiella sådana. Därför omfattar åtgärden redan dricksvattentäkter.

Koppling till tillsyn

Tierps kommun och Länsstyrelsen Västernorrland har svarat att åtgärden bör kopplas till den kommunala tillsynen. Tierps kommun skriver:

“Det behöver förtydligas hur rådgivningsverksamheten samt de riktade insatserna till mindre lantbruksföretag och hästägare kan samordnas med den kommunala tillsynen så att knappa resurser kan användas effektivt. Det finns utvecklingspotential att effektivisera tillsynen och åtgärdsarbetet genom att se över samverkansmöjligheter.”

Hantering av synpunkt

Synpunkten är relevant. Det är dock en fråga för länsstyrelserna och kommunerna, som själva bör avgöra hur rådgivning och tillsyn bör organiseras. Åtgärdena Länsstyrelserna 1 och Kommunerna 1 syftar till att organisationerna ska få till en mer övergripande vattenplanering där sådana här frågor kan rymmas.

Rådgivning och information till mindre verksamheter

Svar från både kommuner, länsstyrelser och vattenorganisationer har tryckt på vikten att nå ut även till mindre verksamheter som inte omfattas av Greppa Näringen. Länsstyrelsen Jönköping har svarat att det är svårt att nå ut till mindre lantbruksföretag, hästhållare och fårproducenter på det sätt som anges i åtgärden. Länsstyrelsen Östergötland har frågat hur dessa insatser ska finansieras.

Hantering av synpunkt

Det är korrekt att Greppa Näringen är begränsat till att endast omfatta större verksamheter, varför formuleringen om att rikta informationsinsatser till mindre verksamheter har inkluderats. Vattenmyndigheten är medvetna om länsstyrelsernas begränsade resurser, vilket finns beskrivet i kapitel 3 om Åtgärdsprogrammets konsekvenser. Bland annat anges här att en långsiktig permanent generell resursförstärkning behövs hos länsstyrelserna.

50. Länsstyrelserna 7 – Fysisk planering enligt plan- och bygglagen

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Sammanlagt har det inkommit 90 samrådsvar för denna åtgärd. Två tredjedelar av samrådssynpunkterna har inkommit från länsstyrelser och kommuner, en tredjedel har inkommit från andra organisationer, exempelvis vattenråd. Av de inkomna samrådssynpunkterna är det få eller inga som har inkommit från företag eller privatpersoner. 16 av de som har svarat ansåg att åtgärden uppfyller sitt syfte, medan 30 av de svarade har framfört att åtgärden behöver utvecklas ytterligare. Nedan följer exempel på samrådssynpunkter som har tillstyrkt åtgärden:

”Kommunen anser att den vägledning som finns idag för översikts- och detaljplanering är väl fungerande, men är positiv till att det ses över och utvecklas där det finns behov.” (Trosa kommun)

”Åtgärden är relevant men delar av åtgärdsbeskrivningen behöver tydliggöras...” (Länsstyrelsen Västerbotten)

”Det är bra att Länsstyrelsen vägleder kommunerna för att efterleva miljökvalitetsnormerna i de olika planprocesserna. Det underlättar arbetet på kommunal nivå...” (Malung-Sälens kommun / Vatten & Avfall i Malung-Sälens AB)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Viktiga förtydliganden

Flera inkomna samrådssynpunkter har påpekat brister i kopplingen mellan åtgärden och gällande lagstiftning. Det har även inkommit samrådssynpunkter om att skrivningarna i åtgärden har signalerat en övertro på vad den fysiska planeringen faktiskt kan förbättra kring vattenarbetet. Exempelvis:

”Det finns felaktigheter kopplat till PBL som behöver korrigeras.” (Boverket)

”Boverket uppfattar att det många gånger finns en övertro på vad som kan åstadkommas genom fysisk planering. Bland annat framställs det som att den fysiska planeringen innefattar prioritering av åtgärder. Den fysiska planeringen i sig innehåller inte åtgärder, och den omfattar inte heller prioritering av åtgärder. Däremot kan planläggningen påverka förutsättningarna för att kunna genomföra åtgärder som är beroende av fysiskt utrymme...” (Boverket)

”Vi konstaterar och tycker att det är bra att Boverkets åtgärd 1 skärpts och att myndigheten får ett tydligare uppdrag att vägleda och stötta. Det är också bra att uppmärksamma behovet av kommunernas hantering av mellankommunala frågor för att ta hänsyn till avrinningsområdesperspektivet. För att åtgärden 4 ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt är det viktigt att länsstyrelserna samordnar och ser till att adekvat vägledning når fram till kommunerna.” (Enköpings kommun)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten har förtydligat den ” blå tråden ” av åtgärder rörande fysisk planering genom bland annat att ändra rubriken på åtgärden. Anledningen är att mottagaren lättare ska se kopplingen mellan Boverket, Kommunerna 4 och Länsstyrelserna 7. För vattendistriktet Södra Östersjön, Norra Östersjön och Västerhavet gäller det också åtgärden till Region Skåne/Region Stockholm.

Ett steg i ökad enhetlighet är att åtgärden reviderats språkligt för att ligga närmare lagstiftningen. Den språkliga justeringen har genomförts i hela kedjan av åtgärder rörande fysisk planering i åtgärdsprogrammet.

Ändringar av juridisk karaktär

Det har inkommit samrådssynpunkter som har belyst behovet av vissa ändringar i åtgärden för att åtgärden ska samstämma med gällande lagstiftning. Exempelvis:

”På sid 118 (första stycket) i åtgärdsprogrammet står det att länsstyrelserna ska lämna en sammanfattande redogörelse till kommunerna minst en gång per mandatperiod. Detta ändrades i PBL den 1 april 2020 och enligt 3 kap. 26 § PBL ska Länsstyrelsen i ett underlag till kommunen redovisa sådana statliga och mellankommunala intressen som kan ha betydelse för översiktsplanens aktualitet. Redovisningen ska göras under den andra halvan av tiden mellan två ordinarie val till kommunfullmäktige. Texten bör justeras så det stämmer med aktuell lagstiftning. Detta bör även justeras på sid 117 (sista stycket) där det står att länsstyrelserna kan arbeta med miljö kvalitetsnormer bland annat i sammanfattande redogörelser.”
(Länsstyrelsen Halland)

”Enligt PBL ”Säkerställer” inte länsstyrelsen att MKN vatten uppnås i ÖP, utan ”verkar för”. ”Sammanfattande redogörelse” liksom ”vid aktualitetsprövning” kan tas bort, det ingår i planeringsstrategiarbetet sedan ändring av PBL 1 april 2020.” (Länsstyrelsen Västra Götaland)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten har förtydligat skrivningarna om detaljplanering, översiktsplanering, regionplanering (för tre vattendistrikt) och i andra ärenden för att det bättre ska överensstämma med terminologin i Plan- och bygglagen.

Förändringar i åtgärdsrutan

Det inkom flera samrådssynpunkter rörande behov av revideringar av texten i åtgärdsrutan, exempelvis:

”Vad gäller det som anges inom åtgärdsrutan för detaljplanering (strecksats c) så stämmer det inte med vad som står i Plan- och bygglagen 2 kap 10§: ”Vid planläggning och i andra ärenden enligt denna lag ska miljö kvalitetsnormerna i 5 kap. miljöbalken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. miljöbalken följas”. ” (Länsstyrelsen Gävleborg)

”Punkt b) behöver förtydligas. Oklart vilka åtgärder som avses, om ”åtgärder” avser åtgärder inom ramen för fysisk planering eller om även kommunala åtaganden i övrigt, exempelvis åtgärder inom miljöskydd ingår.” (Länsstyrelsen Västerbotten)

”Åtgärden inleds med en mening om att länsstyrelserna ska vägleda regioner och kommuner. Det som anges som verkliga åtgärder under punkt a-c föreslås dock inom ramen för

länsstyrelsens granskande roll. Kommunen anser att Länsstyrelsens vägledande roll till kommunerna när det gäller samhällsplanering bör förtydligas och stärkas, kanske med en särskild åtgärd. Idag uppstår frågetecken i samverkan mellan kommuner och länsstyrelser då det inte är någon tydlig gränsdragning mellan vägledning och granskning.” (Östersunds kommun)

”Positivt att länsstyrelserna ska vägleda kommuner hur VISS kan tas in i detaljplaneringen, borde gälla även översiktsplaneringen. Vägledningen borde innefatta vilka andra underlag kommunerna behöver ta fram för att kunna besluta om påverkan på vattenförekomster.” (Östersunds kommun)

”Länsstyrelsen föreslår också att åtgärden ska genomföras i samverkan med kommuner, Naturvårdsverket (uppdrag dagvatten) och Boverket (PBL).” (Länsstyrelsen Stockholm)

Hantering av synpunkter

Åtgärden har reviderats för att ligga närmare Plan- och bygglagen. Vattenmyndigheten har även förtydligat att det finns flera planeringsunderlag vid sidan av VISS, starkt betoningen på avrinningsområdesperspektivet, samt breddat skrivningar om samverkan, där vägledningsansvariga myndigheter anses särskilt viktiga att samverka med.

Önskemål om att lyfta fram goda exempel

Flera inkomna samrådssynpunkter framförde en önskan om att länsstyrelserna framöver ska samla in och lyfta fram goda exempel och praxis på åtgärder som gjorts på kommunal nivå. Se nedan:

”Det behövs insamling av goda exempel, upphävanden och domar avseende MKN vatten samt klimatanpassningsåtgärder då det är i översiktsplanen som kommunen har möjlighet att hantera frågorna i ett helhetsperspektiv, såväl geografiskt som ämnesmässigt gentemot andra tangerande frågor såsom dagvattenhantering, VA-planering och grönplanering. Samhällsbyggnadsnätverkets aktiviteter, skypemöten mm. Boverket kan bjudas in till länsstyrelsens träffar (kvartalsamtal) där kommunerna deltar. Insamling av goda exempel, upphävanden och domar avseende MKN vatten. Klimatanpassningsåtgärder. Det är i översiktsplanen som kommunen har möjlighet att hantera frågorna i ett helhetsperspektiv, såväl geografiskt som ämnesmässigt gentemot andra tangerande frågor såsom dagvattenhantering, VA-planering och grönplanering.” (Länsstyrelsen i Kronoberg)

”Det är bra att Länsstyrelsen vägleder kommunerna för att efterleva miljökoalitetsnormerna i de olika planprocesserna. Det underlättar arbetet på kommunal nivå. Önskvärt om det kunde visas bra exempel på tillämpningen på kommunal nivå.” (Malung-Sälens kommun / Vatten & Avfall i Malung-Sälen AB)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten har korrigerat punkt b i åtgärdsrutan som ett resultat av inkomna synpunkter, samt gjort vissa förändringar i texten under motivering och genomförande.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Behov av resurser och vägledning

Flera kommuner inkom med samrådssynpunkter rörande behovet av ökade resurser för framförallt översiktsplaneringen samt behovet av vägledning, stöd och rådgivning från både Boverket och länsstyrelserna. Samrådssynpunkterna från kommunerna har även belyst ett stort behov av utbildningsinsatser i VISS. Se nedan:

”Lagstiftningen behöver ses över och samordnas angående dagvattenfrågan. Dagvattenfrågan hamnar mellan plan- och bygglagen, lagen om allmänna vattentjänster och miljöbalken. Otydligheterna i lagstiftningen försvårar genomförandet av konkreta åtgärder som bidrar till att miljö kvalitetsnormerna kan följas.” (Mälarenergi)

”Ytterligare vägledning behövs för att kunna bedöma vilka halter av olika ämnen ett vattendrag tål utan att riskera miljö kvalitetsnormen. Riktvärden för vad acceptabla föroreningshalter är i förhållande till att klara miljö kvalitetsnormerna behöver tas fram.” (Laholms kommun)

Hantering av synpunkt

Dessa behov avser Vattenmyndigheten att lyfta vidare till berörda instanser under den kommande förvaltningscykeln 2021 – 2027.

Önskan om mer stöd

Flera länsstyrelser inkom med samrådssynpunkter rörande önskemål om att vattenmyndigheterna i samverkan ska ta en mer stödjande roll i den fysiska planeringen och rening av dagvatten. Se nedan:

”I övrigt efterfrågar Länsstyrelsen ett utökat stöd från vattenmyndigheterna och nationella myndigheter som till exempel Boverket när det gäller Länsstyrelsens vägledning kring miljö kvalitetsnormer (MKN) för vatten i den fysiska planeringen. En aspekt som till exempel är svår är hur man ska hantera de kumulativa effekterna i detaljplanarbetet.” (Länsstyrelsen Halland)

Hantering av synpunkt

Dessa önskemål har noterats och är något Vattenmyndigheten avser att arbeta vidare med inför kommande förvaltningscykeln 2021 - 2027.

51. Länsstyrelserna 8 - Prioritering inom den gemensamma jordbrukspolitiken

Åtgärd 51 ingår ej i Åtgärdsprogram för vatten i Bottenvikens vattendistrikt 2021–2027 samt Åtgärdsprogram för vatten i Bottenhavets vattendistrikt 2021–2027.

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Sammanlagt 30 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav en central myndighet, 16 länsstyrelser, fyra kommuner, en branschorganisation, en intresseorganisation, ett företag, en privatperson och fem vattenorganisationer/vattenråd. De flesta samrådssvaren har varit kritiska till åtgärden. Många länsstyrelser i län utan omfattande arealer av högproduktiv jordbruksmark har svarat att åtgärden inte är meningsfull för förhållanden i länet, då få av de åtgärder som nämns är tillämpliga. Länsstyrelsen Kronoberg har svarat: "Denna åtgärd är i sin helhet inte rimlig för oss i nuläget då majoriteten av dessa stöd för miljöinvesteringar inte är möjliga att söka i Kronobergs län."

Många svar, från intresseorganisationer, länsstyrelser och företag, har menat att listan på föreslagna åtgärder är alltför begränsad och kan förhindra vidare utveckling av åtgärdsarbetet. Lovang lantbrukskonsult har svarat: "Vattenmyndigheten får inte låsa utvecklingen vid de här åtta – vi utvecklar fortfarande kunskap om dem och vi behöver kunskap om andra åtgärder."

Flera samrådssvar har också menat att formuleringen om att prioritera åtgärder mot övergödning kan stå i konflikt mot andra miljö kvalitetsmål.

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Förändringar i listan på prioriterade åtgärder

Många samrådssvar kommenterar listan på prioriterade åtgärder. Flera menar att evidensen för effekten av tvåstegsdiken är för svag. Enköpings kommun skriver:

"Vi anser inte att åtgärden tvåstegsdike är kostnadseffektivt eller evidensbaserad nog för att föreslås i den omfattning det görs. Det finns forskningsresultat som pekar på att välskötta diken med vegetation har lika hög kväve- och fosforrening som en väl fungerande anlagd våtmark, en bättre åtgärd är därigenom att investering i att flacka av dikesslänter och underhålla med klippskopa. För övrigt föreslås närmare 3 mil tvåstegsdiken som åtgärd i vattenförekomsterna inom Enköpingsåns och Örsundaåns avrinningsområde. Tvåstegsdiken har hittills i försök inte visat på särskilt stor effekt och det är för få anlagda i Sverige för att kunna anta att effekten är bra nog. Hur kan en åtgärd som denna föreslås i den omfattningen när åtgärdsprogrammet ska vara både kostnadseffektivt och konsekvenserna analyserade?"

Många svar har reagerat på den stora mängd kalk som behöver produceras för att genomföra de åtgärder som föreslås i VISS. LRF Östergötland skriver:

"Enligt underhandsuppgifter från branschen kommer tillgången på kalk inte att räcka ifall efterfrågan skulle öka i den omfattning som anges i VISS. En kraftigt ökad efterfrågan kan också medföra en höjning av priset på kalk så att åtgärden blir betydligt dyrare och därmed ointressant för lantbruket."

Flera svar efterlyser precisionsgödsling som en prioriterad åtgärd. Länsstyrelsen Västra Götaland skriver: " Viktiga åtgärder saknas som till exempel precisionsodling/gödsling och annat som har med ny teknik i stort att göra."

Hantering av synpunkt

Listan på prioriterade åtgärder bygger på den åtgärdsanalys som vattenmyndigheterna har gjort. För att inkludera en åtgärd i åtgärdsanalysen krävs det att det ska gå att uppskatta både effekt och åtgärdsutrymme för åtgärden. Vattenmyndigheterna instämmer i att evidensen för tvåstegsdiken inte är tillräckligt utredd och därmed tagit bort dessa ur analysen. Vidare har hänsyn tagits till begränsningar i möjligheten att framställa kalk, åtgärden kalkfilterdiken utgår därför då strukturkalkning har befunnits mer kostnadseffektiv. Dessutom har vattenmyndigheterna sett möjligheten att inkludera precisionsgödsling i listan på prioriterade åtgärder då den uppfyller de uppställda kriterierna.

Formuleringen om prioritering tonas ned

Länsstyrelsen Skåne har pekat på konflikter med andra miljökvalitetsmål, och menar att man inte kan prioritera vattenförvaltningens mål över dessa:

"Dock kan prioriteringen av åtgärder inte enbart utgå ifrån Vattenmyndigheternas underlag för rasklassificering och beting, utan behöver även ta hänsyn till andra miljökvalitetsmål som till exempel myllrande våtmarker och ett rikt odlingslandskap. Även klimatanpassningsåtgärder är viktiga att genomföra på jordbruksmark och bör vara en del av jordbrukspolitiken.

Flera länsstyrelser har även menat att man har ett litet handelsutrymme för prioriteringar, och att det är Jordbruksverket som har bemyndigandet i frågan.

Hantering av synpunkt

Formuleringen om prioritering tonas ned, och åtgärdens första mening blir istället: "Länsstyrelserna ska inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken aktivt verka för ett ökat genomförande av kostnadseffektiva åtgärder mot övergödning i jordbrukslandskapet". Istället för formuleringen att länsstyrelserna ska prioritera vissa åtgärder har formuleringen " Vattenmyndigheternas underlag över riskklassificering och beting ska utgöra en prioriteringsgrund [...] införts.

Jordbruksverket har en motsvarande åtgärd i åtgärdsprogrammet (åtgärd 4), och genomförandet av den ska stötta genomförandet av Länsstyrelsernas åtgärd 8.

Vikten på de åtgärder som nämns som prioriterade tonas ned

Bland andra Länsstyrelsen Västra Götaland och Lovang lantbrukskonsult har svarat att åtgärden har ett för snävt fokus på de av vattenmyndigheterna prioriterade åtgärderna, vilket riskerar att begränsa åtgärdsarbetet. Länsstyrelsen Västra Götaland svarade: "De finns fler åtgärder än de som räknas upp här. Hela den stora utveckling som sker inom teknikutvecklingen saknas, till exempel möjligheterna till mer precision i odling och gödsling."

Hantering av synpunkt

Tyngdpunkten på de prioriterade åtgärderna har tonats ned. Formuleringen "nedanstående åtgärder" har ersatts med "kostnadseffektiva åtgärder", vilket ger en större frihet. Formuleringen " [...] och särskild vikt bör ges till de åtgärder som vattenmyndigheterna

angivit som prioriterade” har lagts till. Vidare har formuleringen ”En särskild vikt bör ges till de åtgärder som vattenmyndigheterna angivit som prioriterade, men det är viktigt att det även finns möjlighet till finansiering av övriga åtgärder för bättre vattenkvalitet.” tillfogats genomförandetexten.

Åtgärden utgår för de två nordliga distrikten

Samtliga länsstyrelser i norra Sverige har svarat att åtgärden är svår att arbeta med, för de förhållanden som råder i deras respektive län. Länsstyrelsen Norrbotten har påpekat att få av de åtgärder som anges som prioriterade är möjliga eller effektiva i länet: strukturräkning fungerar endast på lerjordar, vilket inte finns i länet; skydds-zoner är oftast meningslösa då en stor del av jordbruksmarken är betesmark eller vall, och åtgärder mot kväveläckage är onödiga då det inte finns åtgärdsbehov för kväve.

Hantering av synpunkt

Då åtgärden är svår att arbeta med på ett meningsfullt sätt i norra Sverige utgår den från åtgärdsprogrammen för Bottenhavets och Bottenvikens distrikt. Det finns visserligen lokala övergödningssproblem även i dessa distrikt, men dessa löses inte nödvändigtvis i första hand genom åtgärder finansierade genom stödsökning. I områden mer dominerade av djurproduktion kan tillsyn och rådgivning vara mer relevant. Att åtgärden utgår ur åtgärdsprogrammen i de två norra distrikten betyder inte att miljöstödet ej blir möjliga att söka i dessa distrikt, utan endast att länsstyrelserna inte behöver arbeta i enlighet med åtgärdsprogrammet vid handläggning om stödsökning.

Beslut om den gemensamma jordbrukspolitiken

Länsstyrelserna i Halland och Jönköping svarade att åtgärden kan behöva ta höjd för eventuella förändringar i den gemensamma jordbrukspolitiken under den kommande vattenförvaltningscykeln. Länsstyrelsen Uppsala har svarat att åtgärden inte stämmer till fullo överens med den strategiska plan som tagits fram för nästa programperiod för den gemensamma jordbrukspolitiken.

Hantering av synpunkt

Efter revideringar av listan på prioriterade åtgärder är åtgärden nu kompatibel med den strategiska planen som den ser ut i dagsläget. Det går dock inte med säkerhet att säga hur stöden i den kommande programperioden kommer att utformas innan ett slutgiltigt beslut är taget om den gemensamma jordbrukspolitiken. Formuleringen ”Åtgärden kan vid behov komma att revideras efter att beslut tagits om den gemensamma jordbrukspolitiken från 2023 och framåt” har därför tillfogats åtgärdstexten.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

En friare prioriteringsprocess

Länsstyrelsen Stockholm svarade att man vill se en mer flexibel prioriteringsprocess som inte är låst till urvalskriterier:

”Vi förespråkar att prioriteringsprocessen blir mer flexibel och att länsstyrelserna får större frihet vid prioritering av ansökningar. Ett förslag är att låta en intern arbetsgrupp bedöma förväntad miljönytta för de ansökta åtgärderna. Detta tror vi skulle leda till att fler åtgärder placeras där de gör mest nytta.”

Hantering av synpunkt

Synpunkten är bra och relevant, men frågan om hur prioriteringsprocessen ska utformas behöver ligga hos Jordbruksverket. Synpunkten har dock lyfts i dialog med Jordbruksverket.

Bevattningsdammar bör vara en prioriterad åtgärd

Både länsstyrelser och vattenorganisationer har svarat att bevattningsdammar är stödberättigade och bör vara en prioriterad åtgärd.

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheternas åtgärd riktar sig till genomförandet av övergödningsåtgärder i jordbruket, och listan på prioriterade åtgärder begränsar sig därför till de åtgärder vattenmyndigheterna funnit bevisat kostnadseffektiva mot övergödning. Den reviderade åtgärden har dock en mindre skarp formulering om prioritering av de listade åtgärderna, och trycker på vikten av finansiering även av andra kostnadseffektiva åtgärder. I vissa fall kan bevattningsdammar räknas in.

52. Länsstyrelserna 9 - Prioritering av LOVA

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Sammanlagt 44 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav en central myndighet, 15 länsstyrelser, 16 kommuner, ett kommunalförbund, en branschorganisation, en intresseorganisation, ett företag, en privatperson och sju vattenorganisationer/vattenråd. Många av svaren har menat att viktiga delar saknas i åtgärden. Flera kommuner och länsstyrelser i skogslänen har befarat att åtgärden innebär att övergödning ska prioriteras över andra miljöproblem. Fyra vattenråd i Värmland har gemensamt svarat:

"I Värmland finns flera områden där övergödning inte är ett utbrett problem utan där istället andra orsaker som försurning, vandringshinder och vattenreglering gör att MKN för vatten inte uppnås. Att rikta LOVA mot övergödning skulle missgynna vattenförvaltningen områden med liknande förutsättningar."

Andra svar från vattenorganisationer och kommuner har saknat en koppling till åtgärdssamordnare i åtgärden.

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Åtgärdens rubrik

Många samrådssvar har påpekat att LOVA kan användas för att finansiera andra typer av åtgärder än de mot övergödning, och man är oroliga över att åtgärden innebär att övergödning ska prioriteras över andra miljöproblem. Exempelvis har Länsstyrelsen Gävleborg svarat:

"Åtgärden har endast fokus på övergödning som miljökonsekvenstyp trots att åtgärder för att komma till rätta även med andra miljökonsekvenstyper är stödberättigade enligt LOVA-förordningen. Omfattningen av övergödningens problematiken skiljer sig starkt åt mellan distrikten. Trots detta är länsstyrelsernas åtgärd 9, prioritering av LOVA, utformad på samma sätt i de fem olika åtgärdsprogrammen."

Hantering av synpunkt

Åtgärden är inte skriven med syftet att prioritera övergödning över andra miljöproblem, utan handlar om hur Havs- och vattenmyndigheten ska arbeta med den del av LOVA som berör övergödning. Vattenmyndigheterna instämmer dock i att detta inte framgick tillräckligt tydligt i den tidigare formuleringen av åtgärden. Åtgärdens rubrik har därför ändrats från "Prioritering av LOVA" till "Prioritering av övergödningens åtgärder med LOVA".

Finansiering av åtgärdssamordnare

Flera vattenorganisationer och kommuner har efterlyst att finansiering av åtgärdssamordnare lyfts i åtgärden. TUR's vattenråd har svarat:

"Om åtgärdssamordnarna också ska finansieras med LOVA-medel så måste detta nämnas här också. För det får inte tas av potten för åtgärder. Dessa måste finnas för annars blir det inte verkstad av de åtgärder som åtgärdssamordnarna med flera hittar. LBP:s pengar räcker inte

långt heller. det är viktigt att det finns långsiktig finansiering av både åtgärdssamordnare och för att göra åtgärderna."

Hantering av synpunkt

Formuleringen " Åtgärdssamordnare är en viktig arbetsform för att öka åtgärdsgenomförandet i jordbruket. Det är viktigt att det fortsatt finns möjligheter till finansiering för vattenorganisationer, länsstyrelser och kommuner för att anställa åtgärdssamordnare." har lagts till i genomförandetexten.

Åtgärder utöver de prioriterade

Lovang lantbrukskonsult har svarat: "LOVA-stöden är ett bra och viktigt komplement för att genomföra åtgärder, men det ska även här vara "rätt åtgärder på rätt plats" och de får inte begränsas till de 8 åtgärder som vattenmyndigheterna föreslår (se kommentar på Lst 8) ..."

Hantering av synpunkt

I likhet med åtgärderna om stöd enligt den gemensamma jordbrukspolitiken vill vattenmyndigheterna lägga en viss tyngd på de åtgärder som prioriterats i åtgärdsanalysen, men det är även viktigt med möjligheter att kunna finansiera andra typer av åtgärder. Liksom i åtgärderna om stöd enligt den gemensamma jordbrukspolitiken har formuleringen "Vattenmyndigheternas underlag över riskklassificering, beting och prioriterade åtgärder ska utgöra en prioriteringsgrund" tillfogats åtgärdstexten, och formuleringen "En särskild vikt bör ges till de åtgärder som vattenmyndigheterna angivit som prioriterade, men det är viktigt att det även finns möjlighet till finansiering av övriga åtgärder för bättre vattenkvalitet" har tillfogats genomförandetexten.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Prioritering av åtgärder på påverkanstyper utöver jordbruket

Länsstyrelsen Jönköping, samt Uppsala kommun och Stockholms stad har alla svarat att fler påverkanstyper än jordbruket bör nämnas i åtgärden. Stockholms stad har skrivit:

" Liksom för Havs- och vattenmyndighetens åtgärd nr 7 bör det göras ett förtydligande så att det framgår att syftet med stödet till lokala vattenvårdsprojekt är att motverka övergödning, oavsett vilka källor som orsakar övergödningen. Diffus påverkan via utsläpp av dagvatten bör bland annat omnämnas."

Hantering av synpunkt

Åtgärden är vinklad mot påverkan från jordbruk av flera olika skäl. Dels för det finns ett särskilt behov att få stödsystemen för jordbruksåtgärder att hänga ihop, men också för att jordbrukssektorn har det största åtgärdsbehovet, och för att åtgärder i jordbruket generellt sett är kostnadseffektiva relativt åtgärder inom dagvattenhantering eller reningsverk. Nyckeln i åtgärdstexten är dock att "verka för kostnadseffektiva åtgärder mot extern och intern näringsbelastning", vilket innebär att andra påverkanstyper kan prioriteras.

Befintlig förordning och vägledning från HaV är tillräcklig

Länsstyrelserna i Kalmar, Uppsala och Stockholm har svarat att prioriteringen så som den beskrivs i åtgärden redan görs. Länsstyrelsen Uppsala skrev: "Länsstyrelsen anser att en

fullgod prioritering görs av till vilka områden åtgärder gör störst nytta redan idag, med utgångspunkt från befintlig förordning och vägledning från HaV”.

Hantering av synpunkt

Ett av åtgärdens syften är att vattenmyndigheternas underlag (beting, riskklassificering och prioriterade åtgärder) ska användas som beslutsunderlag, för att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Värt att notera är att vägledningen för LOVA inte nämner miljökvalitetsnormerna för vatten. Åtgärden har även andra viktiga syften, till exempel att förbättra den interna samverkan hos länsstyrelserna mellan de olika avdelningar som handlägger de olika åtgärdsstöden.

Mer likriktning i handläggningen mellan olika länsstyrelser

Katrineholms kommun har tyckt att det är för stora skillnader i handläggningen av LOVA-stöd mellan olika länsstyrelser, och att det behövs en bättre samsyn mellan de olika länsstyrelserna i landet.

Hantering av synpunkt

Frågan har lyfts i dialogen med Havs- och vattenmyndigheten. En översyn av vägledningen är redan är planerad, men man har samtidigt menat att länsstyrelserna inte bör styras för hårt, och att skillnader i handläggningen kan motiveras av regionala förhållanden.

53. Länsstyrelserna 10 - Prioritering av sanering av förorenade områden

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 33 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav tre centrala myndigheter, 15 Länsstyrelser, nio kommuner och sex vattenorganisationer/vattenråd. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade 7 remissinstanser "ja" medan två svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 15 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden". Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare.

Synpunkter som tillstyrker åtgärden är:

"Sanering av förorenade områden är en viktig åtgärd för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas..." (Länsstyrelsen Halland)

"Länsstyrelsen är positiv till att arbetet ska utgå från Naturvårdsverkets urvalskriterier för att prioritera områden där MKN inte följs..." (Länsstyrelsen Uppsala)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Behov av stöd och kriterier för prioritering

Flera länsstyrelser och kommuner lyfter behovet av stöd hur de ska prioritera i åtgärdsarbetet eftersom miljö kvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte kan vara helt styrande i prioriteringen. Flera kommuner lyfter behovet av resurser samt behovet av att effektivisera åtgärdsarbetet genom att se över samverkansmöjligheter. Stöd i prioriteringen är ett sätt att effektivisera åtgärdsarbetet så att resurserna läggs på de områden där behovet är störst samt som en grund för samverkan mellan myndigheter och kommuner.

Exempel på synpunkter:

"Länsstyrelsen anser att det är oklart om åtgärden innebär att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska utgöra en högre prioritetsgrund än vad de redan gör idag, och om så är fallet hur en sådan högre prioritering ska ske. Miljö kvalitetsnormerna för vatten är, och kan inte vara, helt styrande i prioriteringen. Länsstyrelsen konstaterar också att de åtgärder som riktar sig Naturvårdsverket vad gäller förorenade områden inte heller innebär utvecklad vägledning kring hur en sådan högre prioritering skulle kunna ske." (Länsstyrelsen Gävleborg)

"Svårt att prioritera just MKN vatten före andra faktorer, det kommer till exempel i första hand vara viktigast att objektet tillhör riskklass 1." (Länsstyrelsen Västerbotten)

"Det behövs ett system för att tydliggöra miljö kvalitetsnormernas tyngd som en del i prioriteringsgrunderna, framtagandet av detta görs lämpligen på nationell nivå genom samverkan med Naturvårdsverket. Det är av största vikt att samverkan mellan olika sakområden behöver öka för att bedömningar och prioriteringar ska göras så välriktade som möjligt inom hela miljöområdet." (Länsstyrelsen Gotland)

"Kommunerna borde dessutom vara ett stöd till länsstyrelsen då de har lokal kännedom om till exempel tidigare industrier." (Länsstyrelsen Halland)

Hantering av synpunkter

Vattenmyndigheterna bedömer att det behövs nationellt framtagna prioriteringskriterier så att myndigheter och kommuner kan prioritera förorenade områden med betydande påverkan där miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs och åtgärden har reviderats utifrån detta behov. Naturvårdsverket kommer att inom ramen för deras åtgärdsarbete ta fram sådana prioriteringskriterier. Utifrån dessa kriterier kommer länsstyrelserna och i förlängningen kommunerna kunna göra prioriteringar utifrån ett avrinningsområdesperspektiv, för att åtgärdsarbetet med förorenade områden effektivt ska kunna bidra till att målen med direktivet nås. Eftersom prioriteringarna behöver genomföras med ett avrinningsområdesperspektiv kommer åtgärden därför behöva genomföras i samverkan med berörda kommuner där länsstyrelsen finner det lämpligt. Samverkan med Naturvårdsverket behövs vid framtagandet av kriterierna.

Åtgärden är därför omskriven så att den har ett tydligare fokus på just prioritering.

Ny åtgärdsformulering:

Länsstyrelserna ska vid avhjälpande av föroreningsskador prioritera områden som bidrar till att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten inte följs, eller riskerar att inte följas. Länsstyrelserna ska vid prioriteringen genomföra denna med hänsyn till ett avrinningsområdesperspektiv....

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Vägledning och riktlinjer avseende förorenade sediment

Exempel på synpunkter:

"Slutligen vill vi lyfta behov av att särskilt bedöma akuta spridningsrisker vid fiberbankar; här förekommer ofta gasbildning och många områden är extra utsatta för exempelvis vågpåverkan och därmed risker förknippade med klimatförändringar och landhöjning då många bankar ligger på grunda områden. Fiberbanksproblematiken är främst undersökt i norra Sverige men kan behöva utredas i samtliga län." (Statens geotekniska institut)

"Många föroreningar ligger och läcker ur gamla sediment. Det skulle behövas mer information och kontroll av föroreningar i sedimenten." (Länsstyrelsen Östergötland)

Hantering av synpunkt

Så som åtgärden är formulerad idag ser vattenmyndigheten inget ytterligare behov av att lägga till eller ändra åtgärden eftersom förorenade sediment ingår som en del av den prioritering som länsstyrelser behöver göra. Vägledning och riktlinjer avseende förorenade sediment är under utveckling inom ramen för andra åtgärder och därför finns inget ytterligare behov av att justera skrivningen i åtgärden ytterligare.

Få undersökta vattenförekomster – brist på tillgängliga data

Exempel på synpunkter:

"För att kunna rikta in konkreta resurser på rätt vattenförekomster enligt åtgärd 10 behövs ett underlag för de data och specifika vattenförekomster som ligger till grund för bedömningen att

nuvarande avhjälpanåtgärder inte är tillräckliga för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas.” (Länsstyrelsen Östergötland)

” Provtagningen som ligger bakom miljö kvalitetsnormerna behöver bli betydligt mer frekvent. Den bör även, där det är möjligt, anpassas så att den kan användas för statusklassificering av miljögifter.” (Länsstyrelsen Halland)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten håller med om att för vissa ämnen finns det ett behov av utökad övervakning vad gäller miljögifter. Därför kan det se ut som att problemet med dessa ämnen är litet om man bara tittar på antalet vattenförekomster som inte uppnår god status, eller om man enbart jämför med det totala antalet vattenförekomster som finns i Sverige. Om man däremot tittar på påverkananalysen visar den vilken påverkan som kan leda till att vattenförekomsten riskerar att inte nå kvalitetskraven. Påverkansanalysen ingår i vattenmyndigheternas kartläggning och visar på det behov ingår i åtgärden och förvaltningsplanen och vattenmyndigheten ser därför inget behov av att revidera åtgärden ytterligare.

Klimatanpassning

Exempel på synpunkter:

”Åtgärden i sig är bra, men om man vill att det ska vara en klimatanpassningsåtgärd så behöver åtgärden vara formulerad så att åtgärden inkluderar effekterna av ett förändrat klimat. Under sammanhang anges att sanering av förorenade områden i potentiella översvänningsområden bidrar till samhällets klimatanpassning genom att minska risken för spridning av miljögifter. Det kan i sig vara en klimatanpassningsåtgärd om det till exempel går att prioritera områden som riskerar att översvämmas.” (Länsstyrelsen Gotland)

” Under ”sammanhang” står det att åtgärden bidrar till samhällets klimatanpassning eftersom sanering av förorenade områden i potentiella översvänningsområden minskar risken för spridning av miljögifter. Om det ska kunna uppfyllas måste risken för översvämning bedömas i ett framtida klimat. Detta behöver ingå i Naturvårdsverkets urvalskriterier för prioritering i tillsynen och i ansökningar om statligt stöd tillsammans med vilka klimatscenarier och vilken tidshorisont som är lämplig att utgå ifrån” (Länsstyrelsen Blekinge)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten har inte i åtgärden särskilt lyft behovet av ytterligare tillsynsvägledning avseende klimatanpassning eftersom vi anser att kan följa av annan lagstiftning (Förordning (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete).

54. Länsstyrelserna 11 - Prioritering av kalkning

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Sammanlagt 30 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav en central myndighet, tolv länsstyrelser, tolv kommuner, ett kommunalförbund, en intresseorganisation och tre vattenorganisationer/vattenråd. De flesta samrådssvar har varit positiva till åtgärden. Både kommuner och länsstyrelser har ställt sig positiva till en av åtgärdens kärnformuleringar, om att "möjligheten att uppnå god ekologisk status ska utgöra en prioriteringsgrund". Gislaveds kommun har svarat: "Det är mycket positivt att åtgärdsplanen tar upp och pekar på att den kalkning som länsstyrelsen ska prioritera inte endast utgår från den antropogena försurningen utan även ska ta hänsyn till andra miljöproblem".

Många har också menat att viktiga delar saknas eller att åtgärden kan förtydligas. Flera kommuner samt Sveriges fiskevattenägareförbund har svarat att resurserna för kalkning behöver stärkas och att målen behöver höjas så att alla vatten kan nå god status. Sundsvalls kommun har svarat:

"Miljökontoret tycker det är viktigt att tillräckliga resurser säkerställs för kalkningsverksamheten för att huvudmannen (kommunen) ska kunna genomföra den kalkning som behövs för att uppnå en god ekologisk status. Miljökontorets erfarenhet är att behovet av kalkning snarare har ökat än minskat de senaste åren vilket leder till att färre kalkningsobjekt kan avslutas. Vilket i sin tur innebär att det kanske inte frigörs så mycket utrymme (ekonomiska medel) som skulle behövas för att utföra nykalkning i de områden som är i behov av det. Resurser för kalkning skulle snarare behöva förstärkas."

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Korrigerad beskrivning av styrdokument och arbetsordning

Länsstyrelsen Värmland har påpekat att åtgärdens beskrivning av hur den nationella kalkningsplanen hänger ihop med de regionala planerna inte är korrekt:

"Arbetet med dessa sker i omvänd ordning, dvs de regionala planerna tas fram före den nationella planen. Är det tänkt att länsstyrelserna ska ta fram nya regionala åtgärdsplaner utifrån den nationella kalkningsplanen? Som arbetet fortlöpt nu finns stor risk att länsstyrelserna inte tagit hänsyn till MKN vatten eftersom det inte efterfrågas i riktlinjerna för framtagandet av de regionala kalkningsplanerna"

Hantering av synpunkt

Åtgärdstexten har skrivits om så att den hänvisar till de mest relevanta styrdokument, och genomförandetexten har skrivits om så att den på ett mer korrekt sätt beskriver länsstyrelsernas roll och ansvar för kalkningen, samt syftet med den nationella strategin för kalkning.

Vattenmyndigheterna delar Länsstyrelsen Värmlands bild av att det finns risk för att de färdigställda regionala kalkningsplanerna saknar koppling till miljökvalitetsnormerna. Att skriva in att planerna behöver revideras i åtgärden var en möjlighet, men bedömningen var att det skulle innebära ett extra arbete som inte säkert skulle motsvara nyttan. Istället har ett tillägg gjorts i åtgärden där det framgår att kopplingen till miljökvalitetsnormerna ska göras

när planerna revideras, samt ett förtydligande av vad detta innebär: "Vid översyn av dessa behöver en tydlig koppling till vattenförvaltningen göras. Målobjekt som är vattenförekomster ska då kopplas till sitt ID-nummer, och eventuella andra och hänsyn tas till andra eventuella påverkanstryck och miljöproblem ska beskrivas, så att hänsyn kan tas till möjligheten att uppnå god ekologisk status.

Korrigerad beskrivning av styrdokument och arbetsordning

Länsstyrelsen Värmland har påpekat att åtgärdens beskrivning av hur den nationella kalkningsplanen hänger ihop med de regionala planerna inte är korrekt:

"Arbetet med dessa sker i omvänd ordning, dvs de regionala planerna tas fram före den nationella planen. Är det tänkt att länsstyrelserna ska ta fram nya regionala åtgärdsplaner utifrån den nationella kalkningsplanen? Som arbetet fortlöpt nu finns stor risk att länsstyrelserna inte tagit hänsyn till MKN vatten eftersom det inte efterfrågas i riktlinjerna för framtagandet av de regionala kalkningsplanerna"

Hantering av synpunkt

Åtgärdstexten har skrivits om så att den hänvisar till de mest relevanta styrdokumenterna, och genomförandetexten har skrivits om så att den på ett mer korrekt sätt beskriver länsstyrelsernas roll och ansvar för kalkningen, samt syftet med den nationella strategin för kalkning.

Vattenmyndigheterna delar Länsstyrelsen Värmlands bild av att det finns risk för att de färdigställda regionala kalkningsplanerna saknar koppling till miljökvalitetsnormerna. Att skriva in att planerna behöver revideras i åtgärden var en möjlighet, men bedömningen var att det skulle innebära ett extra arbete som inte säkert skulle motsvara nyttan. Istället har ett tillägg gjorts i åtgärden där det framgår att kopplingen till miljökvalitetsnormerna ska göras när planerna revideras, samt ett förtydligande av vad detta innebär: "Vid översyn av dessa behöver en tydlig koppling till vattenförvaltningen göras. Målobjekt som är vattenförekomster ska då kopplas till sitt ID-nummer, och eventuella andra och hänsyn tas till andra eventuella påverkanstryck och miljöproblem ska beskrivas, så att hänsyn kan tas till möjligheten att uppnå god ekologisk status.

Formulering om nykalkningar stryks

I samrådssynpunkter angående Länsstyrelserna 11 har två länsstyrelser svarat att nykalkningar i praktiken sker ytterst sällan. Länsstyrelsen Värmland har svarat:

"I andra stycket nämns här att om man avslutar en del kalkningar när försurningstrycket minskat så kan det finnas utrymme för nykalkningar inom andra områden om det finns behov för det. Detta innebär att HaV måste öppna mer för denna möjlighet. Idag förespråkar HaV inte nykalkningar p.g.a. osäkerheter kring bedömning av kvarvarande försurning. HaV menar också att det endast skett ett fåtal nykalkningar de senaste 25 åren och att få aktörer visat intresse. En stor anledning till detta är nog både NV:s och HaV:s restriktiva inställning till nykalkningar och att man vet att det är svårt att få igenom."

Hantering av synpunkt

I riktlinjerna för MKN med avseende på försurning har vattenmyndigheterna utgått från de regionala kalkningsplanerna. Alla försurade vattenförekomster som inte ingår i ett åtgärdsområde för kalkning har fått förlängd tidsfrist med skälet "naturliga förhållanden", d.v.s. de förutsätts återhämta sig utan åtgärder, alternativt ett mindre strängt krav om

återhämtning inte förväntas ske. För att konsekvent utgå från principen att åtgärdsprogrammet ska leda till att miljö kvalitetsnormerna följs, men inte vara mer långtgående än så, har skrivningen om nykalkning istället strukits ur genomförandetexten.

Förtydligande om att kalkning ska ta hänsyn till miljö kvalitetsnormerna

Länsstyrelsen Västernorrland har svarat att skrivningen om att hänsyn ska tas till miljö kvalitetsnormerna:

"[...] Åtgärden definieras som att "Länsstyrelserna ska inom ramen för de regionala åtgärdsplanerna för kalkning planera kalkningsverksamheten så att hänsyn tas till miljö kvalitetsnormerna för vatten, och möjligheten att uppnå god ekologisk status ska utgöra prioriteringsgrund". Vattenmyndigheten behöver tydliggöra vad som avses med att "hänsyn ska tas till miljö kvalitetsnormerna". Det behöver tydliggöras i åtgärden hur länsstyrelserna ska ta hänsyn till miljö kvalitetsnormerna vid framtagande av åtgärdsplan. Har länsstyrelsen inte tagit hänsyn till normen om man prioriterar bort kalkning av en försurad vattenförekomst till förmån för en åtgärd i en annan vattenförekomst?"

Länsstyrelsen Västerbotten har svarat att det råder stora osäkerheter i bedömningsgrunderna för kalkade vatten:

"Åtgärden är relevant men det finns stora oklarheter i hur vi definierar om vi har uppnått god ekologisk status i kalkade vatten, vilket innebär svårigheter att planera kalkningsverksamheten så att hänsyn tas till MKN. Gällande bedömningsgrunder beskriver inte MKN i kalkade vatten på ett tillfredställande sätt och bedömningsgrunderna och modelleringsverktyget för försurningsbedömning (MAGIC/MAGIC-biblioteket) behöver utvecklas."

Hantering av synpunkt

I riktlinjerna för påverkansbedömning och statusklassificering har vattenmyndigheterna utgått från de regionala kalkningsplanerna, och målnivån för pH utgör referensvärde för god status. Detta har förtydligats i genomförandetexten med tillägget: "I statusklassningen och normsättningen har vattenmyndigheterna utgått från angivna vattenkemiska mål i de regionala kalkningsplanerna. För att följa miljö kvalitetsnormerna krävs således att sjöar når måluppfyllelsen för samtliga år, och att vattendrag når måluppfyllelsen för minst fyra av sex år under vattenförvaltningscykeln". Med detta tillägg, och med de ovan beskrivna tilläggen om hur kalkningsplanerna kan kopplas till målen i vattenförvaltningen, hoppas vi också att det blivit tydligare hur hänsyn ska tas till miljö kvalitetsnormerna i åtgärdsplanerna.

Alla försurade vattenförekomster som inte ingår i ett åtgärdsområde för kalkning har fått förlängd tidsfrist med skälet "naturliga förhållanden", d.v.s. de förutsätts återhämta sig utan åtgärder, alternativt ett mindre strängt krav om återhämtning inte förväntas ske. För att konsekvent utgå från principen att åtgärdsprogrammet ska leda till att miljö kvalitetsnormerna följs, men inte vara mer långtgående än så, har skrivningen om nykalkning istället strukits ur genomförandetexten.

Alla län omfattas inte av åtgärden

Länsstyrelsen Norrbotten har svarat att det bör framgå att länsstyrelsen inte kalkar och därmed inte berörs.

Hantering av synpunkt

Norrbottnens län tillsammans med Uppsala, Stockholm och Gotland bedriver ingen kalkningsverksamhet. Det framgår i genomförandetexterna i åtgärdsplanerna för de berörda distrikten att åtgärden inte omfattar dessa län.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Utökning av kalkningsverksamheten

Många synpunkter har inkommit om att alla försurade vatten behöver kalkas. Falkenbergs kommun har svarat: "Befintlig kalkningsverksamhet behöver utökas så att god status med avseende på försurning uppnås i alla vattenförekomster."

Hantering av synpunkt

I riktlinjerna för MKN med avseende på försurning har vattenmyndigheterna utgått från de regionala kalkningsplanerna. I det reviderade åtgärdsprogrammet har tydliggjorts att vatten som ingår i åtgärdsområden för kalkning behöver uppnå de angivna vattenkemiska målen, men vatten som inte ingår i åtgärdsområden har istället fått förlängd tidsfrist eller mindre strängt krav.

Skogsbrukets roll

Såväl länsstyrelser som kommuner har svarat att skogsbrukets roll i försurningen behöver belysas. Malung-Sälens kommun har svarat:

"Malung-Sälens kommun vill poängtera att kalkning är en skadebegränsande åtgärd och ej ska ses som långsiktig. Det är därför viktigt att även den försurande påverkan som skogsbruket har ses över och att det vidtas åtgärder för att minska denna påverkan, istället för att bara fortsätta kalka som kompensation för dagens skogsbruksmodell. Det är viktigt att det tas fram vägledning om hur skogsbrukets försurande påverkan ska minskas."

Hantering av synpunkt

Kalkning kan ske av alla försurade vatten, oavsett vilket påverkanstryck som är den främsta orsaken. Det finns dock andra åtgärder som syftar till att minska skogsbrukets påverkan på försurning, riktade till Skogsstyrelsen.

Prioriteringsvägledning

Länsstyrelsen Västernorrland har svarat att det saknas en nationell prioriteringsvägledning för vattenåtgärder:

"Åtgärden definieras som prioritering av kalkning men denna prioritering konkurrerar med prioritering av andra åtgärder eftersom de konkurrerar om samma åtgärdsmedel. Länsstyrelser och kommuner saknar nationell prioriteringsvägledning för åtgärden. Det finns därmed risk att prioriteringen kommer att skilja sig stort mellan olika län, kommuner och vattenförekomster."

Andra svarande har önskat öronmärkta bidrag för kalkning. Borås stad/Tranemo kommun har svarat:

"Vi tycker åtgärden behöver förtydligas med att pengar ska öronmärkas till kalkningsverksamheten. Det behöver tydliggöras i åtgärden så att statliga medel för kalkningsverksamheten inte används till annan verksamhet hos Länsstyrelserna."

Hantering av synpunkt

Frågan om prioritering mellan olika typer av åtgärder från havs- och vattenmiljöanslaget är intressant. Att öronmärka pengar för en viss typ av åtgärd skulle ge länsstyrelserna mindre frihet att prioritera utifrån regional kännedom och regionala behov. Förslaget om en nationell prioriteringsvägledning är intressant och kommer att tas med i framtida arbete.

55. Länsstyrelserna 12 - Prioritering av kustnära miljöer

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 40 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav en central myndighet, 12 länsstyrelser, 12 kommuner, 2 vattenorganisationer/vattenvårdsförbund, 6 intresseorganisationer och 1 branschorganisation (LRF) på lokal nivå.

På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade nio remissinstanser "ja" och en svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 16 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden". Här är det viktigt att nämna att av dessa är det sex remissinstanser som lämnat identiska svar på alla åtgärderna i åtgärdsprogrammet och/eller inte specificerat vad de anser saknas i denna åtgärd

Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver förtydligas eller utvecklas ytterligare.

Exempel på synpunkter som tillstyrker åtgärden är:

"Kommunen är positiv till åtgärden men vill även lyfta vikten av prioritering av kustnära miljöer som inte omfattas eller kommer att omfattas av naturskydd. (Trosa kommun)

"Detta är en bra åtgärd. Restaurering av marina miljöer behöver komma igång. I den plan för restaurering som länsstyrelserna ska ha bör det även finnas en plan för finansiering." (Göteborgs stad)

"Länsstyrelsen ser den föreslagna åtgärden som väldigt angelägen att genomföra för att få till ett bättre skydd av kustvattnet" (Länsstyrelsen Hallands län)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Inkludera områdesskydd och restaureringar för inlandsvatten

Flera samrådssynpunkter lyfter behovet av att bredda åtgärden för att även hantera inlandsvatten. Till exempel skriver Länsstyrelsen Västerbottens län att

"Det är oklart varför inte skydd och restaurering av limniska miljöer är prioriterade i detta sammanhang. Skydd av värdefulla limniska miljöer är ett verktyg, tillsammans med förvaltning av arter, för att säkerställa att MKN inte försämras. Många limniska miljöer har en status sämre än god och där finns behov av att genomföra restaureringsåtgärder för att nå MKN. Länsstyrelsens strategi för skydd och restaurering av värdefulla limniska miljöer är ett viktigt underlag för prioritering av åtgärder."

Hantering av synpunkt

Åtgärden har omformulerats för att även hantera inlandsvatten:

Länsstyrelserna ska prioritera områdesskydd av **inlandsvatten** och kustnära miljöer för att åstadkomma ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk, så att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Länsstyrelserna ska även prioritera restaureringar av **inlandsvatten** och kustnära miljöer så att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.

Stärk koppling gentemot befintliga strategier och ramverk.

Kopplingen mellan befintliga strategier och beslut har integrerats i åtgärden såsom att åtgärden stödjer arbetet med nationellt ramverk för restaurering av sjöar och vattendrag och den nationella strategin för skydd av vattenanknutna natur- och kulturmiljöer. Länsstyrelsen Gävleborgs län skriver:

”Länsstyrelsen ser ett stort behov av att Vattenmyndigheterna och Havs- och vattenmyndigheten samverkar bättre kring hur kustnära miljöer, som omfattas av både vatten- och havsmiljöförvaltning, ska hanteras och därigenom inom vilket åtgärdsprogram olika typer av administrativa åtgärder bäst lämpar sig, för att åstadkomma största möjliga miljönytta.”

Hantering av synpunkt

Förtydliganden skrivits in i åtgärden enligt ”Åtgärden stödjer arbetet med nationellt ramverk för restaurering av sjöar och vattendrag och den nationella strategin för skydd av vattenanknutna natur- och kulturmiljöer.” samt

”Länsstyrelserna ska verka för ett förstärkt arbete med prioritering och inrättande av ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionella nätverk av skyddade marina områden enligt den nationella handlingsplanen för områdesskydd, ramverket för marint områdesskydd samt de regionala handlingsplanerna för marint områdesskydd.”

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Riksantikvarieämbetet borde vara med som samverkande myndighet

Riksantikvarieämbetet har en roll via de övergripande strategierna i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten medan denna åtgärd riktar sig till hela länsstyrelsens verksamhet vilket inbegriper kulturmiljövärden.

Skydd av kustnära marina miljöer ska inte ingå i vattenförvaltningens åtgärdsprogram

Länsstyrelsen Uppsala län anser att skydd av kustnära marina miljöer inte ska ingå i vattenförvaltningens åtgärdsprogram, eftersom det saknas ett tydligt samband mellan skydd av marina områden och miljö kvalitetsnormerna för vatten. Vattenmyndigheterna menar att skyddet har en funktion i förebyggande syfte och syftar till att motverka försämring för miljö kvalitetsnormen, varför åtgärden bedöms relevant att behålla.

56. Kommunerna 1 - Förvaltningsövergripande planering för åtgärdsprogrammets genomförande

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Drygt 200 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd, varav sex centrala myndigheter, 8 länsstyrelser, 166 kommuner, 19 vattenorganisationer/vattenvårdsförbund, 6 intresseorganisationer och 4 branschorganisationer varav 2 LRF på lokal nivå. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade 48 remissinstanser "ja" och 12 svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 70 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa är det sex som lämnat identiska svar på alla åtgärderna i åtgärdsprogrammet och/eller inte specificerat vad man anser saknas i denna åtgärd. Dessa är framförallt vattenorganisationer och intresseorganisationer. Övriga remissinstanser valde att inte svara på frågan om åtgärden motsvarar behovet. Vattenmyndighetens tolkning är att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver förtydligas eller utvecklas ytterligare.

Exempel på synpunkter som tillstyrker åtgärden är:

" Denna åtgärd är ny för kommunerna och innebär en stor arbetsuppgift som kräver mycket av kommunen både som tillsynsmyndighet, verksamhetsutövare, markägare och planerare. I kommuner med stora tätorter är åtgärden troligtvis nödvändig för att identifiera sin egen påverkan på vattenkvaliteten. En kommun i Köpings storlek kommer att klara av arbetet, även om det kommer ta en hel del resurser men vi är toleksamma till hur mindre kommuner ska orka ta detta ansvar på sina axlar. (Köpings kommun)

" Det är positivt att kommunerna ska göra en vattenplanering som utgår ifrån respektive vattenförekomst status och avrinningsområde. Det är viktigt att denna vattenplanering utgör underlag för både tillsyn och åtgärder, och för VA-planering samt översiktsplanering. (Sundsvalls kommun)

" Att få genomslag för den nödvändiga helhetssynen som tar hänsyn till avrinningsområdet i vattenförvaltning är en stor utmaning i olika kommuner. Vattenfrågor behöver hanteras inom många av kommunernas verksamheter och svaret blir ofta splittrat. Utmaningen blir ännu större av att tjänstepersoner har en kompetens inom få av de många områden som ska beaktas i åtgärdsprogrammet." (Sigtuna kommun)

" Länsstyrelsen är positiv till förslaget och anser att det är en viktig åtgärd för genomförande av Vattenmyndighetens åtgärdsprogram." (Länsstyrelsen Uppsala)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Finansiering av åtgärden

Flertalet kommuner har i sina samrådssvar påtalat behovet av finansiering för denna åtgärd och det har även varit skäl till prövning av åtgärdsprogrammet från 40-tal kommuner utifrån den s.k. finansieringsprincipen.

” Kopplat till kommunernas åtgärd 1 anser Upplands Väsby kommun att det finns en risk att den kostnadsuppskattning som är gjord för denna kan vara underskattad. Det vore även bra om det belystes i åtgärdsprogrammet att det arbete som krävs i form av planering, tillsyn och fysiska åtgärder för att uppnå satta miljö kvalitetsnormer kommer att innebära stora kostnader för kommunerna, inte bara som myndighet utan även som verksamhetsutövare.” (Upplands Väsby kommun)

Hantering av synpunkt

Följande är skrivet i åtgärdsprogrammets inledande kapitel 1: ” Det är kommunernas ansvar att se till att de har tillräckliga resurser för att bedriva sin verksamhet så att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas. Kommunerna beslutar själva tillsynsavgifter, VA-taxa och skattesatser.” samt ”Att kommunerna har möjlighet att finansiera sina åtgärder är därför en utgångspunkt för åtgärdsprogrammet.”

Stryk åtgärden – vattenmyndigheterna har inte mandat

Drygt 10-tal remissinstanser har påtalat att vattenmyndigheterna inte har en vägledande roll gällande vattenplanering, bland annat Jordbruksverket:

” Vi är tvetsamma till förslaget om vattenmyndigheternas roll att vägleda kommuner och länsstyrelser i vattenplaneringen. Vattenplaneringen är en del av samhällsplaneringen i stort och ska ta hänsyn till fler aspekter än vattenförvaltningen. Vattenmyndigheterna har en självklar roll inom detta, men de vägledande myndigheterna bör ha ett bredare perspektiv som går utöver vattenförvaltningen.”

Hantering av synpunkt

Åtgärden har förändrats så att vattenmyndigheterna inte har en vägledande roll men däremot stödjande gentemot kommuner och länsstyrelser genom utvecklandet av de avrinningsvisa åtgärdsunderlagen gemensamt över Sverige. Vad gäller nationella myndigheters åtgärder finns nu en text under genomförande för alla åtgärder till nationella myndigheter som betonar att vattenmyndigheterna kan bidra med kunskap och information om miljö kvalitetsnormerna – se nedan:

”Som stöd för genomförande av denna åtgärd kan vattenmyndigheterna bidra med kunskap och information om miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar.”

Tidplan två år för kort

Drygt 30 remissinstanser har påpekat att tidplanen med start inom 2 år är för kort.

” Åtgärden ska leda till att kommunerna tar fram ett övergripande dokument över vattenförekomsternas status och behov av åtgärder. Dock är genomförandetiden på två år för kort.” (Habo kommun)

Hantering av synpunkt

Enligt MB 5 kap. 9 § ska åtgärdsprogrammet innehålla uppgifter om när åtgärderna behöver vara genomförda och enligt VFF 6 kap. 2 § ska åtgärderna ha vidtagits senast tre år efter det att programmet omprövades och fastställdes. Bestämmelsen i VFF 6 kap. 2 § gör inte skillnad på nytillkomna åtgärder eller reviderade åtgärder då bestämmelsen rör hela åtgärdsprogrammet, de tre åren i vattendirektivet artikel 11.8 gäller dessutom uttryckligen både för nya och reviderade åtgärder.

Därför har vattenmyndigheten ingen annan möjlighet än att ange att åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

"Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande och sedan genomföras löpande."

Länsstyrelsen samordnande roll mellankommunalt

Ca 40 samrådssvar anser att det är viktigt att länsstyrelsen eller annan aktör tar en samordnande roll.

"Länsstyrelsen bör dock ha en samordnande roll i utförandet och en vägledande funktion i frågor som berör flera kommuner inom samma avrinningsområde. Länsstyrelsen har ett mer övergripande perspektiv och kan bidra med viktig kunskap i dessa frågor." (Mönsterås kommun)

"Det finns stor risk att arbetet fallerar utan ett utpekat samordningsansvar. En samordnande aktör (till exempel Vattenmyndigheten, Region Skåne eller Länsstyrelsen) behövs, med övergripande syn kring vattenplaneringen." (Ängelholms kommun)

"Dock anser vi att det inte är att kommuner var för sig som ska ta fram en plan för mellankommunala samarbeten. Åtgärden borde ligga på Länsstyrelsen som redan verkar mellankommunalt eller vattenråden som redan arbetar utifrån avrinningsområden." (Borås stad)

Hantering av synpunkt

Länsstyrelserna har en samordnande roll regionalt redan inom vattenförvaltningen men även inom resp. åtgärds genomförande och därför behövs ingen förtydligande kring detta. Att ta fram separata åtgärdsprogram per avrinningsområde har bedömts som alldeles för resurskrävande och därför kommer vattenmyndigheterna att använda sig av digitala underlag som kan förbättras och uppdateras löpande under förvaltningscykeln samlat på ett ställe. Det fanns redan under samrådet en sådan presentation som planeras att utvecklas vidare 2022 i samverkan med berörda myndigheter, länsstyrelser och kommuner. I alla kommunala åtgärder finns även denna text nu under rubriken Genomförande:

"Som stöd för genomförande av denna åtgärd kommer vattenmyndigheterna att tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar."

Vad menas med avrinningsområdesperspektiv?

Flera remissinstanser önskar förtydligande av vad som menas med avrinningsområdesperspektivet:

"Åtgärd 1 för kommuner: önskar förtydligande av avrinningsområdesperspektiv, vilken nivå menas? Huvud-, del- eller ytvattenavrinningsområde?" (Vaxholms stad)

"Avrinningsområden kan delas in på olika nivåer. För kommuner kring Vänern är det viktigt att både se ur ett större perspektiv utifrån Vänerns avrinningsområden, samt att samverka inom delavrinningsområde, så som Norsälven, Klarälven, Alstersälven etcetera. Det innebär många olika typer av samverkanskonstellationer. Det bör också noteras i beskrivningen att flera avrinningsområden delas med Norge, så som Klarälvens och Norsälvens tillrinningsområden". (Karlstads kommun)

Hantering av synpunkt

Ett förtydligande stycke har införts i åtgärdens motiveringstext:

” För att miljökvalitetsnormerna för yt- och grundvatten ska kunna följas på ett effektivt sätt behöver planeringen ske ur ett avrinningsområdesperspektiv. Detta betyder att planeringen inte kan stanna vid kommungränsen. Samarbete behövs ofta med kommuner som ligger uppströms respektive nedströms. Detta eftersom det som sker uppströms ofta påverkar vattenkvaliteten nedströms. Tillrinningsområde för grundvatten är oftast detsamma som avrinningsområdet för ytvatten men i de fall det skiljs åt behöver detta uppmärksammas i planeringen.”

Rensa alla dokument från "Avrinningsvisa områdesplaner"

Minst sex remissinstanser har påpekat att det nämns avrinningsvisa områdesplaner i olika delar av åtgärdsprogrammets trots att kommunåtgärd 1 visar på en process och inte planeringsdokument.

Hantering av synpunkt

Genomgång har skett av alla åtgärder där det nämns åtgärdsplaneringsdokument. Detta var en rest från förra åtgärdsprogrammet där länsstyrelserna hade i uppdrag att ta fram denna typ av dokument men i det nya åtgärdsprogrammet är det istället en process som avses.

Visa på miniminivå

Flera mindre kommuner har efterfrågat en miniminivå i arbetet med kommunåtgärd 1.

”Svårigheter med att finna en balans mellan begränsade personalresurser och en kommun med stor yta och mycket vatten. Önskvärt med tydlig vägledning om hur blå-/vattenplaner kan genomföras och någon typ av miniminivå på hur de kan utformas.” (Malung-Sälens kommun / Vatten & Avfall i Malung-Sälen AB (VAMAS AB))

” Det man kan påpeka är att särskilt i små kommuner så är resurserna begränsade, och den administrativa bördan får inte blir för tung” (Timrå kommun)

Hantering av synpunkt

Förtydligande att det förvaltningsövergripande arbetet samordnas årligen:

*” Det förvaltningsövergripande arbetet ska verka för att prövning, tillsyn, planering, övervakning, samhällsutveckling och åtgärds genomförande **årligen** samordnas förvaltningsövergripande.”*

Glesbygdskommuner har en lägre belastning på naturmiljön och genom att se över vilka åtgärder som kommunen har mandat att påverka är det möjligt att prioritera fram de viktigaste delarna i kommunåtgärd 1.

Begreppet vattenplanering för generellt

Många remissinstanser påpekar att det ordet vattenplanering är bredare för vattenförvaltning.

” Det är olyckligt om begreppet vattenplanering används som synonymt med vattenförvaltning” (Länsstyrelsen Stockholm)

Hantering av synpunkt

”Förvaltningsövergripande planering för åtgärdsprogrammets genomförande” ersätter ”Vattenplanering”. Detta leder även till en del omformuleringar i texten och betoning på att det inte handlar om att ta fram dokument som åtgärdsplaner utan att kunna se hela länsstyrelsens verksamhet i förhållande till de miljökvalitetsnormer som ska uppnås inom länets gränser.

Formulering kring tematiska tillägg

Höje å:s vattenråd påpekar felaktighet i formuleringarna kring tematiska tillägg i samrådsversionen:

”Att man kan göra tematiska tillägg till en kommunal ÖP är reglerat i PBL 3kap 27 §, men att föreslå att det skulle vara en fördel om vattenfrågan ingår som tematiskt tillägg är inte korrekt. Det kan vara ett sätt för kommunen att hantera det första gången, men sedan är det snarare av yttersta vikt att det ingår i ordinarie översiktsplan och synkroniseras med övrig planering för att få sin rätta tyngd. När en ny kommuntäckande översiktsplan tas fram ska de ställningstaganden som redovisats i det tematiska tillägget inarbetas i översiktsplanen, och det tematiska tillägget utgör därefter ett planeringsunderlag till översiktsplanen.”

Hantering av synpunkt

I Åtgärdens genomförande text har detta utvecklats:

”Den fysiska planeringen av vatten inom kommunerna kan initialt ingå som tematiska tillägg, ”vattenplaner” eller ”blå planer” som sedan inarbetas i nästkommande översiktsplan och tilläggen hanteras då som planeringsunderlag.”

Vattenråd lyftas fram

Ett totalt remissinstanser påpekar att samverkan med vattenråden eller andra intressenter bör ses som en kunskapsresurs att konsultera för genomförandet av kommunåtgärd 1

”Varför står det inget om samverkan med vattenråden eller andra intressenter alternativt att vattenråden eller liknande organisationer bör ses som en kunskapsresurs att konsultera?”
(Havsmiljöinstitutet)

”Vattenråden ska involveras i processen att ta fram vattenplaner och prioriteringsplaner.”
(Hagbyåns-Halltorpsåns Vattenråd, Ljungbyåns vattenråd och Norra Möre vattenråd)

”Planen för samverkan med berörda kommuner inom respektive avrinningsområde sker med automatik inom vattenråden.” (Tranemo kommun)

Hantering av synpunkt

Vattenråd och liknande organisationer är viktiga för samverkan för att kunna genomföra åtgärder för att nå bättre vattenstatus men de finns inte över hela Sverige och har ingen legal status. Varje kommun har möjligheten att utifrån sina förutsättningar utveckla den samverkan med berörda som de finner lämpligt.

Under rubriken genomförande finns därför följande förtydligande.

”Det är också viktigt att ta hänsyn till den kunskap som finns hos externa aktörer, till exempel vattenråd och markägare.”

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Kommunal strategisk grundvattenplanering

Länsstyrelsen bör ta en ledande roll och tar fram en vägledning för "kommunal strategisk grundvattenplanering" tillsammans med kommunerna.

"Här anser kommunen att länsstyrelsen tar en ledande roll och tar fram en vägledning för "kommunal strategisk grundvattenplanering" tillsammans med kommunerna så att vi tar fram liknande underlag på liknande sätt - exempelvis inom Life IP Rich waters projektet. Även finansieringen för att ta fram grundvatteninformation i kommunerna behöver förtydligas och utvecklas." (Haninge kommun)

Idén är god och får tas med i arbetet nästa förvaltningscykel men grundförutsättningarna för vad en "strategisk grundvattenplanering" ska vara utöver regionala vattenförsörjningsplaner, status, påverkan, risk och åtgärder för grundvattenförekomster behöver utvecklas ytterligare.

MSB:s ansvar inom vattenplanering gällande klimatanpassning.

Flera remissinstanser bland annat Göteborgs Stad, Göta Älvs vattenråd och Säveåns vattenråd har likalydande skrivningar om att bredda vattenplanerings beskrivningen för att inkludera MSB:s ansvar för klimatanpassning.

"Vi saknar MSB som aktör i åtgärdsprogrammet utifrån denna aspekt. Åtminstone borde det uttalas att de ska involveras på ett tydligare sätt i framför allt vattenplaneringen."

Under åtgärdens rubrik Sammanhang har följande förtydligande införts:"

"Åtgärden bidrar till samhällets klimatanpassning genom att ge en helhetsbild av miljöproblem inom avrinningsområden som genom koordinerad ansträngning bättre kan hantera klimatförändringar."

Däremot har inte vattenplaneringen som begrepp breddats utan snarare minskats (se ovan kring begreppet vattenplanering) och således har det inte funnits skäl att påpeka sådant som ligger utanför vattenförvaltningens mandat att uppnå miljökvalitetsnormerna för vatten.

Kommunala skogsbruksplaner

Gävle kommun påpekar att skogsbruksplaner bör läggas till i listan över planeringsdokument som ska hanteras inom kommunåtgärd 1.

"I listan över vilka kommunala planer som vattenplaneringen ska kunna tillämpas saknas dock omnämmandet av kommunala skogsbruksplaner trots att det i samrådshandlingen i övrigt påtalas vilken påverka skogsbruket har på vissa vattenförekomster. Detta bör därför läggas till."

De planeringsdokument som listas i kommunåtgärd 1 är utifrån kommunens utifrån kommunens roll inom till exempel planering och tillsyn och inte i rollen som verksamhetsutövare. Skogsbruksplaner för kommuner berör kommunens roll som verksamhetsutövare.

Lokala operativa avrinningsområdesvisa åtgärdsprogram

Några kommuner och vattenråd har påpekat att det borde lyftas fram möjligheten att ta fram lokala åtgärdsprogram.

”En del i denna vattenplanering bör vara att ta fram lokala operativa avrinningsområdesvisa åtgärdsprogram som exempelvis redovisar lämpliga lokaliseringar för fysiska åtgärder. Detta skulle kunna tydliggöras under rubriken Motivering.” (Linköpings kommun, Norrköpings kommun och Nedre Motala ströms och Bråvikens vattenråd)

Det har inte lyfts in då lösningar för genomförandet av åtgärder sker på så olika sätt beroende på storlek på kommun, storstadskommun och glesbygd.

57. Kommunerna 2 – Miljötillsyn

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Ungefär 200 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd. Av dessa var majoriteten kommuner, 154 st. Övriga svarande var bland annat tre centrala myndigheter, åtta länsstyrelser, 14 vattenorganisationer, 12 intresseorganisationer/branschorganisationer, 4 företag och några privatpersoner. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade 55 remissinstanser "ja" och åtta svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 64 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden". Övriga synpunktslämnare valde att inte svara på frågan. Vattenmyndigheten tolkar detta som att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare.

Exempel på synpunkter som tillstyrker åtgärden är:

"...Kommunen står bakom innehållet men framhåller vikten av samsyn samt att mer vägledning behövs." (Bodens kommun)

"Kommunen ser positivt på att det tydliggörs att tillsynsplaneringen ska utgå ifrån vattenförekomsternas miljöstatus." (Lysekils kommun)

"Länsstyrelsen bedömer att åtgärden är angelägen och relevant." (Länsstyrelsen Västerbottens län)

"Vi har påbörjat en utökad tillsyn när det gäller att ta hänsyn till vatten. Vi kommer fortsätta att utveckla arbete framöver med hjälp av handledning från länsstyrelsen eller andra statliga myndigheter" (Nässjö kommun)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

En utökad tillsyn

Flera kommuner framhöll att så som åtgärden var formulerad i samrådet var fokus på att utveckla, utöka och prioritera sin tillsynsverksamhet avseende miljöfarliga verksamheter och andra verksamheter inom ramen för sitt tillsynsansvar. Många kommuner menade i sina samrådssvar att begreppet utöka inte är möjligt för alla kommuner.

"Kommunen anser att det behöver tydliggöras vad som avses med att "utöka tillsynen" och "mer riktat och prioriterat". Innebär det exempelvis omprioriteringar inom miljötillsynen eller att särskilda resurser behöver avsättas?" (Katrineholms kommun)

"Att planera tillsyn ur ett avrinningsområdesperspektiv kommer vara stort, svårt och tidskrävande. Det kommer också kräva mycket samarbete med andra kommuner både inom eget län som utanför.

För den lilla kommunen kan detta kanske bli en lite för stor uppgift i vissa fall, då effekterna nedströms är beroende av insatser uppströms. Om samsyn och samarbete inte fungerar kan arbetsinsats och kostnad bli orättvist fördelad mellan kommuner och verksamheter.

Det behövs en sammanhållande kraft, någon som koordinerar och sätter någon form av standard eller rutin. Att i tillsynen utgå från vattendrag eller sjöar som har åtgärdsbehov kan vara ett sätt att starta upp det riktade tillsynsarbetet, men det känns som att mycket arbete behöver läggas på kartläggning och avrinningsområdets utbredning.

Arbetet rör i princip alla områden vilket gör att tillsynen behöver vara riktad för så gott som alla tillsynsobjekt i kommunen.” (Kungsörs kommun)

Hantering av synpunkter

Vattenmyndigheten håller med om att denna formulering inte passar i åtgärden utan väljer att ta bort denna eftersom åtgärden egentligen avser behovet av att prioritera tillsynen. Som stöd för denna prioritering har vattenmyndigheten även kompletterat åtgärden med en skrivning med att åtgärden ska genomföras med stöd av den förvaltningsövergripande vattenplanering som ska utarbetas enligt Kommunernas åtgärd 1. Vattenplaneringen ger bland annat en övergripande beskrivning av var miljö kvalitetsnormerna för vatten inte följs eller kan följas och hur dessa vattenförekomster avses att förbättras och ska kunna tillämpas vid tillsynsplan och behovsutredningar.

Behov av stöd för den förvaltningsövergripande vattenplaneringen

Flera kommuner påpekade att det fanns otydligheter i åtgärden angående hur prioriteringar ska genomföras och behov av stöd i planering samt bedömningar om vad är en tillräcklig tillsynsinsats är.

”För att kommunens miljöenhet ska klara de uppdrag i åtgärdsplanen kommer en utökad styrning, samverkan och tillsynsvägledning behövas. Inspektörer behöver stöd i planering och prioritering, en personalresurs som det i många kommuner råder brist på. Det är ett stort ansvar att lägga på enskilda inspektörer att kunna bedöma enskilda verksamheters påverkan på MKN. Inspektörer kommer att behöva stöd i att bedöma hur enskilda verksamheter, till exempel ett kluster av industriverksamheter i kommunen, påverkar en vattenförekomst och hur mycket/med vad för att kunna förelägga med rätt åtgärd.” (Knivsta kommun)

”Bygg- och miljökontoret önskar vidare ett förtydligande kring hur tillsynen ska bedrivas för att MKN inte ska försämrats så att kommunerna kan göra likvärdiga tolkningar av åtgärdsbehoven. Tillsynsinsatser är beskrivna men behöver konkretiseras vad dessa innebär; vad är en tillräcklig tillsynsinsats? Prioriteringsordning av kommunernas tillsynsinsatser önskas alternativt ett förtydligande om alla åtgärder är lika viktiga.” (Upplands Väsby kommun)

”Åtgärdsprogrammet anger att kommunerna särskilt ska utöka och prioritera sin tillsyn inom vissa tillsynsområden. Att vi har en tillräckligt bra tillsyn inom alla våra tillsynsområden är en självklarhet. Men att särskilt prioritera ett visst område innebär att ett annat område måste bortprioriteras och det är inte ett förfarande. Som kommun måste vi följa de lagstadgade kraven inom alla områden. Det är varje kommun som måste besluta om de prioriteringar som måste göras lokalt. Redan idag råder det brist på kompetens inom tillsynsområdet. Det är inte rimligt att det är Vattenmyndigheten som anger att annan miljö tillsyn ska bortprioriteras. Detta måste i så fall samordnas med andra myndigheter. Det behöver förtydligas från myndigheterna vilken nytta en specifik prioritering av miljö tillsyn ska leda till.” (Askersunds kommun)

Hantering av synpunkter

Vattenmyndigheten håller med om att det var otydligt i samrådsversionen och har därför ändrat delar under rubriken genomförande för att beskriva det underlag som vattenmyndigheten bedömer kan ligga till grund för en planering och prioritering. För att ytterligare förtydliga genomförandet har åtgärden även kompletteras med att kommunen vid behov kan genomföra denna i samverkan med andra kommuner inom samma avrinningsområde respektive tillrinningsområde för grundvatten. Åtgärden kopplar till Naturvårdsverkets åtgärd 1 som är tillsynsvägledande myndighet för bland annat

kommunerna. I denna åtgärd pekar vattenmyndigheterna på ett särskilt behov av vägledning till kommunerna om hur man kan arbeta med tillsynsplanering från ett avrinningsområdesperspektiv.

Bättre underlag i VISS och andra digitala stöd

Många kommuner lyfte att de har ett behov av stöd i planering samt bedömningar där hela avrinningsområdet eller vattendragets påverkan eftersom det är svårt att få en överblick av alla bedömningar i VISS.

”Behov av någon form av samlad karta där hela avrinningsområdets eller vattendragets status framgår. I VISS är detta uppdelat vilket gör att man får kika på flera delar för att få helhet. Kan medföra att olika kommuner gör olika bedömningar utifrån status på eget område.” (Kungsörs kommun)

Hantering av synpunkter

Vattenmyndigheten håller med om att det kan vara svårt att få en överblick över alla bedömningar i VISS, om man inte är en mycket van användare. Vattenmyndigheterna i samverkan planerar därför att ta fram ett underlag som gör det lättare att få en överblick över de bedömningar som finns och som utgör underlag för miljö kvalitetsnormer och åtgärdsbehov. Detta har också förtydligats i åtgärden, under rubriken Genomförande:

”Som stöd för genomförande av denna åtgärd kommer vattenmyndigheterna att tillgängliggöra ett avrinningsområdesindelade underlag baserat på miljö kvalitetsnormerna i VISS och dess underliggande bedömningar.”

Prövningar och omprövningar

Flera kommuner har i samrådet belyst behov av att i större omfattning lyfta prövningar och omprövningar i åtgärden.

”Som kommunernas åtgärd 2 är formulerad riskerar prövningen att komma i skymundan. Det kan därför behövas ett separat mål för prövning av miljöfarlig verksamhet.” (Söderåsens miljöförbund)

”Beslut om att ompröva tillstånd är ett stort ingrepp i en befintlig verksamhet och inspektörer behöver ha mycket på fötterna för att initiera den processen.” (Knivsta kommun)

”I det andra stycket under motivering föreslår vi följande ändring: ”Inom ramen för sina egna tillståndsprövningar och i samband med deltagande som remissinstanser i mål och ärenden enligt (miljöbalk (1998:808) (MB)) ställer kommunerna de krav på skyddsåtgärder och försiktighetsmått som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas”. Det stycke bör förtydligas enligt följande: ”Inom ramen för sina egna tillståndsprövningar och i samband med deltagande som remissinstanser i mål och ärenden enligt (miljöbalk (1998:808) (MB)) ställer OCH FÖRESLÅR kommunerna de krav på skyddsåtgärder och försiktighetsmått som behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas”. Kommunen som tillsynsmyndighet har ingen möjlighet att ställa krav i sin roll som remissinstans, utan endast föreslå och detta bör förtydligas” (Örebro kommun)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten håller med om att detta behov finns och har därför förtydligat åtgärden i åtgärdsrutin vad gäller kommunens ansvar att initiera omprövningar av tillstånd eller villkor

eller återkallelser av tillstånd för att få nödvändiga åtgärder till stånd. Åtgärden kopplar till Naturvårdsverkets åtgärd 1 som är tillsynsvägledande myndighet för bland annat kommunerna. I detta ingår vägledning om prövning och omprövning.

Ändring av rubriksättning

"Rubriksättningen kan behöva ses över. Först beskrivs avloppsreningsverk och små avlopp och därefter "miljöfarlig verksamhet". De två förstnämnda är också miljöfarligt verksamhet. Ordningen borde kanske kastas om." (Örebro kommun)

Hantering av synpunkt

Rubriksättningen är ändrad i enlighet med förslaget från Örebro kommun.

Ändring av skrivfel

"I ytterligare 229 ytvattenförekomster finns en utpekad trolig betydande påverkan av prioriterade ämnen (exklusive kvicksilver och PBDE) och/eller särskilda förorenande ämnen från miljöfarliga verksamheter, där ytterligare kunskap behövs för att bedöma behovet av åtgärder. I dessa fall kan till exempel kontrollprogram behöva utvecklas för att möjliggöra bedömningar av verksamheternas påverkan på ekologisk, kemisk och kvantitativ vattenstatus.". Om det endast är ytvattenförekomster som berörs och bedömningen ska göras utifrån SFÄ och prioämnen är det inte relevant att bedöma påverkan på den kvantitativa vattenstatusen." (Örebro kommun)

"skyddet för yt- och grundvattenförekomster beaktas ska tas hänsyn till vid efterbehandlingsfrågor i fysisk planering i den omfattning som behövs för att normerna ska kunna följas" (Örebro kommun)

Hantering av synpunkt

Skrivfelen är rättade, vi tackar Örebro kommun för hjälpen.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Behov av vägledning från centrala myndigheter

Många kommuner efterfrågade utvecklad och utökad vägledning från centrala myndigheter.

"Luleå kommun anser att för de vattenförekomster som kan få eller har otillfredsställande kemisk status på grund av PFAS, riskerar att inte uppnå god status inom kommande förvaltningscykel. Detta då etablerade metoder inte finns idag för att på plats rena PFAS i mark och vatten. Det behöver därför framgå i åtgärdsprogrammet att det finns risk att vattenförekomster vars kemiska status är, eller riskerar att bli otillfredsställande PFAS, och inte kan åtgärdas inom nuvarande förvaltningscykel. Det kan vara lämpligt att SGI i egenskap av central myndighet får i uppdrag genom åtgärdsprogrammet att verka för att ta fram metoder som kan användas i stor skala för Sverige, för rening av PFAS på plats i mark och vatten." (Luleå kommun)

"Då det saknas riktvärden för utsläpp direkt till recipient vilket vi som tillsynsmyndighet saknar behövs verkligen vägledningen om hur man gör bedömningar när många verksamheter bidrar till ackumulativa effekter." (Kungsörs kommun)

Hantering av synpunkt

I flera fall har synpunktslämnaren haft konkreta förslag på vilken typ av vägledning som behövs. I dessa fall har vi lyft detta i dialog med den myndighet som ansvarar för vägledning

inom området och baserat på detta har flera åtgärder till vägledande myndigheter utvecklats och utökats baserat på detta. Exempel på sådana revideringar av åtgärder med koppling till kommunernas åtgärd 2 är behov av vägledning när det gäller uppsamling av förorenat släckvatten vid brandsläckning (MSB åtgärd 1), vägledning om strategi för prioritering när det gäller efterbehandling av förorenade områden (Naturvårdsverket åtgärd 3) och vägledning kring detta (Länsstyrelserna åtgärd 10), vägledning kring uppströmsarbete gällande verksamheter anslutna till avloppsreningsverk (Naturvårdsverket åtgärd 2) och vägledning om metoder för sanering av områden förorenade av perfluorerade ämnen (PFAS-ämnen, SGI, Statens geotekniska institut åtgärd 1).

Stöd för prioritering av förorenade områden

Flera remissinstanser, framförallt kommuner, uttryckte behov av ökad vägledning i arbetet med förorenade områden i allmänhet och ofta specifikt stöd för prioritering.

”Vad innebär egentligen ”i den omfattning som behövs”? Och ”planera och prioritera”? Kommunerna behöver i sitt arbete med förorenade områden planera och prioritera så att det i större utsträckning än hittills syftar till att miljö kvalitetsnormer för vatten ska kunna följas. Det innebär bland annat att: skyddet för yt- och grundvattenförekomster ska ingå i arbetet med förorenade områden i den omfattning som behövs för att normerna ska kunna följas. Vilken typ av skydd menar Vattenmyndigheten att kommunerna ska ta fram?” (Örebro kommun)

”...samordning med regional aktör för att ta fram en handlingsplan för hur åtgärdandet av förorenad mark samt förorenat sediment skall prioriteras på lämpligt sätt.” (Lidingö stad)

Hantering av synpunkt

Dessa synpunkter har inte lett till revidering av kommunernas åtgärd 2, men tas om hand på flera olika sätt i andra åtgärder i åtgärdsprogrammet.

Kommunerna behöver ha ett eget strategiskt arbete kring sanering av förorenade områden, vilket beskrivs i Kommunernas åtgärd 1 och i denna åtgärd.

Som stöd för arbetet finns Naturvårdsverkets åtgärd 3, som handlar om tillsynsvägledning i arbetet med förorenade områden. I denna åtgärd lyfts bland annat specifikt behov av vägledning kring prioritering och grunder för att ställa miljömässigt motiverade krav vid förorenade områden så att avhjälpande av dessa medför att miljö kvalitetsnormerna för vatten kan följas.

Även Länsstyrelserna har flera åtgärder som ska stödja kommunernas genomförande av denna åtgärd. I Länsstyrelsernas åtgärd 1 ingår bland annat att beakta miljö kvalitetsnormerna för vatten i sin tillsynsvägledningsplan till kommunerna om miljöfarlig verksamhet och förorenade områden. Länsstyrelsernas åtgärd 4 handlar om tillsynsvägledning till kommunerna, bland annat när det gäller förorenade områden. Länsstyrelsernas åtgärd 10 har utvecklats för att i högre grad än i samrådsversionen av åtgärdsprogrammet handla om just stöd för prioritering av åtgärder.

Finansiering av åtgärden

Flera kommuner beskrev att resurserna för att genomföra åtgärderna är begränsade, och påtalar behov av utökad statlig finansiering.

”Vattenmyndigheten bedömer att tillsynen behöver öka men att detta ökade behov i huvudsak kan finansieras genom tillsynsavgifter. Vattenmyndigheten bedömer dock att de administrativa kostnaderna för miljötillsyn ökar med 56 miljoner kr. under förvaltningscykeln, i huvudsak utifrån att tillsynen av förorenade områden inte kan finansieras genom tillsynsavgifter. Med anledning av detta vill Dalslands miljö- och energikontor påtala följande:

Staten behöver ta ett större ansvar för finansiering av sådana tillsynsområden som inte kan finansieras genom tillsynsavgifter, exempelvis tillsyn av förorenade områden där ansvarig verksamhetsutövare saknas.

Det finns ytterligare tillsynsområden som pekas ut i åtgärds-programmet som är svåra att finansiera för den lokala tillsynsmyndigheten. Exempel på sådana tillsynsområden är; deponier, brandövningsplatser och båtrelaterad verksamhet”

”En viss oro finns för finansiering av den arbetskraft som kommer krävas då kostnadstäckningen kan behöva komma av skattemedel, vilket kan vara svårt att få till då det nästan alltid finns sparkrav. Enligt miljöbalken har vi en skyldighet att stödja och rådgiva utan att ta vi tar betalt och normalt är vår kostnadstäckning för miljötillsyn ca 60 % och vår bedömning är att det är inte är rimligt med en 100 % kostnadstäckning.” (Kungsörs kommun)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna har inte rådighet över kommunernas finansiering. Vattenmyndighetens syn är att det är kommunernas ansvar att se till att de har tillräckliga resurser för att bedriva sin verksamhet så att miljö kvalitetsnormerna ska kunna följas, till exempel genom tillsynsavgifter, VA-taxa och skattesatser, samt genom att tillämpa principen om att förorenaren betalar (polluter pays principle, PPP). Att kommunerna har möjlighet att finansiera sina åtgärder är därför en utgångspunkt för åtgärdsprogrammet.

58. Kommunerna 3 – Dricksvattenskydd

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Det har inkommit många synpunkter från många olika instanser på denna åtgärd. 198 kommuner har lämnat synpunkter, 8 länsstyrelser och 3 centrala myndigheter. Vidare har bland annat branschorganisationer, vattenorganisationer, vattenråd och intresseorganisationer lämnat synpunkter.

Norrköpings kommun skriver:

”Bra och viktigt att åtgärden är inriktad på befintliga vattentäkter och även för den framtida dricksvattenförsörjningen. Ett långsiktigt skydd av reservvattentäkter liksom även möjliga täkter för den framtida dricksvattenförsörjningen är mycket angeläget, inte minst med tanke på klimatförändringarna”.

Lysekils kommun skriver:

”Kommunen delar bedömningen att tillsynen av vattenskyddsområden bör stärkas. Åtgärden är en viktig del i att säkerställa en hållbar vattenanvändning i ett förändrat klimat.”

Dorotea kommun skriver:

” Dricksvattenskydd är en viktig punkt där kommunen är enig med vattenmyndigheten att bättre skydd som uppdaterade skyddsområden, tillsyn etcetera är viktiga åtgärder för att säkra vårt viktigaste livsmedel.”

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Synpunkter som lett till revidering

Kommun som verksamhetsutövare

Flera synpunkter har inkommit där det påpekas att åtgärder inte får vara riktade till kommunen som verksamhetsutövare.

Helsingborgs kommun, Statseldningsförvaltningen, skriver:

”... Formuleringen av åtgärden och tillhörande text om motivering och genomförande verkar i vissa fall rikta sig till kommunen i egenskap av utövare av vattentäkts-verksamhet. Under punkt d) på sidan 147 anges till exempel att kommunerna bör ansöka om tillstånd för vattenuttag för allmänna dricksvattentäkter. Det är den som ansvarar för driften av vattenanläggningen, i regel kommunens VA-funktion eller motsvarande, som ansöker om tillstånd för vattenuttag enligt 11 kapitlet i miljöbalken. Det är alltså inte den myndighetsutövande funktionen som ansvarar för att söka sådana tillstånd.”

Hantering av synpunkt

Åtgärden är reviderad med detta i tanke. Formulering under pkt d i åtgärdsrutan är reviderad och lyder istället att kommunen ska utöva tillsyn över de vattentäkter som kommunen har föreskrivit tillståndsplikt för och pkt d under genomförande är också reviderad och innebär

numera att den kommunala nämnden har ansvar för tillsynen i fråga om vattentäkter som omfattas av tillståndsplikt.

Omformulering av åtgärdstexten

Länsstyrelsen Västerbottens län skriver:

” Länsstyrelsen föreslår att punkt b) formuleras om: göra en översyn av vattenskyddsområden som inrättats före införandet av miljöbalk (1998:808) (MB) (1 januari 1999) och där behov finns revidera skyddsområdets avgränsningar och tillhörande föreskrifter så att tillräckligt skydd uppnås. Behovsutredningar och bedömningar behöver uppdateras kontinuerligt.”

Hantering av synpunkt

Punkt b är reviderad enligt förslaget ovan.

Omformulering av hänvisning

Katrineholms kommun skriver:

” Kommunerna 3 Under rubriken ”Sammanhang”, sida 151, beskrivs att åtgärdens genomförande stöds av kommunernas åtgärd 7. Denna hänvisning är felaktig då det inte finns någon åtgärd 7 för kommunerna i det remitterade förslaget för 2021–2027.”

Hantering av synpunkt

Felet är åtgärdat, rätt hänvisning är inlagd.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Tidsaspekten

Många av synpunkterna säger att 3 år är alldeles för kort tid för att kunna utföra åtgärden.

Länsstyrelsen Gävleborg skriver:

” Enligt Länsstyrelsens bedömning är det orimligt att åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande eftersom länsstyrelsen inte har förutsättningar att hantera samråd för tillståndsprövning samt fastställa och revidera vattenskyddsområden inom den angivna tidsperioden.”

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna är medvetna om att 3 år är ett kort tidsintervall men detta är lagstiftat enligt Vattenförvaltningsförordningen. Enligt 6 kap. 2 § Vattenförvaltningsförordningen (2004:660) ska de åtgärder som anges i ett åtgärdsprogram som har omprövats enligt 5 kap. 9 § tredje stycket miljöbalken ha vidtagits senast tre år efter det att programmet omprövades och fastställdes (se också förordning om ändring i förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön (2018:2103)).

Vattenmyndigheterna är medvetna om problemet.

Tillsyn och vägledning

Flera synpunkter pekar på att mer vägledning behövs.

Ludvika kommun skriver:

”Även här är åtgärderna i sig bra, men Ludvika kommun anser att det är för kort åtgärdstid. Det behövs likaså riktlinjer och vägledning för tillsynen och nära samarbete med Länsstyrelsen för att se över vattenskyddsområdena. Vi ser även att kommunen behöver fastställa ett skyddsområde som betjänar en kommunal vattentäkt i en annan kommun och i ett annat län. Det är oklart vem som ska driva detta arbete.”

Hantering av synpunkt

Länsstyrelsernas åtgärd 5 och Havs- och vattenmyndighetens åtgärd 5 hanterar tillsyn och vägledning. Dessa synpunkter är medtagna till arbetet med dessa åtgärder.

Vägledning

Kristinehamns kommun skriver:

”Vidare, vilket påtalas i genomförandedelen, försvåras kommunernas tillsynsarbete i dagsläget av att det saknas riktlinjer och vägledning från centrala myndigheter. Kommunen anser därför att riktlinjer och vägledning bör finnas på plats innan det ställs krav på att kommunen ska vidta åtgärder.”

Hantering av synpunkt

HaVs vägledning om inrättande av VSO publicerades feb. 2021. Länsstyrelser åtgärd 5 innebär bland annat vägledning till kommunerna. Havs åtgärd 5 hanterar också vägledning.

Ansvar och roller.

Åstorps kommun skriver:

”viktigt att understryka Länsstyrelsernas roll i detta arbete, då ansvaret och kostnaderna annars enbart tillfaller kommunerna. Därför måste denna punkt även ligga som en åtgärd under Länsstyrelserna och inte enbart som fotnot under kommunernas åtgärd 3.”

Hantering av synpunkt

Länsstyrelsernas åtgärd 5 är motsvarande åtgärd för länsstyrelserna. Där regleras hur länsstyrelserna ska arbeta med vattenskyddsområden och tillsynsvägledning. Vidare säger Miljöbalken 7 kap.21 § att det både är kommunerna och länsstyrelserna som får förklara mark- och vattenområde som vattenskyddsområde till skydd för en grund- eller ytvattentillgång som utnyttjas eller kan komma utnyttjas för vattentäkt.

Samverkan kommuner – länsstyrelser

Kristinehamns kommun skriver:

”Dessutom bör åtgärden kompletteras med att vattenskyddsområden behöver inrättas i samråd med Länsstyrelsen, Motsvarande åtgärd om att inrätta vattenskyddsområden i samråd med kommunen bör läggas till för Länsstyrelsen.”

Hantera av synpunkt

I åtgärdsrutan för kommunernas åtgärd 3 finns text om att åtgärden ska genomföras i samarbete med länsstyrelserna. Samverkan finns redan i åtgärdstexten för länsstyrelsernas åtgärd 5 (inom sin tillsynsvägledning till kommunerna ge råd och stöd i arbetet med att inrätta och bedriva tillsyn i vattenskyddsområden).

59. Kommunerna 4 - Fysisk planering enligt plan- och bygglagen

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Av de samrådssynpunkter som har inkommit är det lika många som tillstyrker åtgärden som anser att åtgärden behöver revideras. Sammanlagt har det inkommit över 200 samrådssynpunkter rörande åtgärden. 160 samrådssynpunkter rörande åtgärden har inkommit från kommuner medan resterande inkommit från, i fallande ordning sett till antal synpunkter, vattenråd, länsstyrelser och centrala myndigheter. Det har även inkommit enstaka samrådssynpunkter på åtgärden från privatpersoner och företag. Nedan följer några samrådssynpunkter som tillstyrkt åtgärden:

"Ja, åtgärden motsvarar behovet av att följa miljö kvalitetsnormerna i fysisk planering..."
(Järfälla kommun)

"Åtgärden är väl beskriven och har en väl avgränsad omfattning..." (Eskilstuna kommun)

"Vi delar synen på att kommunens översikts- och detaljplanering ska utformas på ett sådant sätt att planerna bidrar till att MKN för yt- och grundvatten kan följas. Det är positivt att åtgärden öppnar för möjligheterna till förvaltningsövergripande vattenplaner eller tematiskt tillägg till översiktsplanen. Med vattenplaner eller blåplaner finns möjlighet att ge frågorna större plats och mer kraft i planeringsprocessen. Vatten- eller blåplaner kan innehålla mer detaljer med tekniska bakgrundsinformation, kartor och annat kopplat till exempelvis VISS som annars riskerat att inte fått plats eller syntes lika tydligt i strategiska översiktsplaner." (Strängnäs kommun)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Viktiga förtydliganden

Flera inkomna samrådssynpunkter har påpekat brister i kopplingen mellan åtgärden och gällande lagstiftning. Det har även inkommit samrådssynpunkter om att skrivningarna i åtgärden har signalerat en övertro på vad den fysiska planeringen faktiskt kan förbättra kring vattenarbetet. Se nedan:

"Det finns felaktigheter kopplat till PBL som behöver korrigeras." (Boverket)

"Boverket uppfattar att det många gånger finns en övertro på vad som kan åstadkommas genom fysisk planering. Bland annat framställs det som att den fysiska planeringen innefattar prioritering av åtgärder. Den fysiska planeringen i sig innehåller inte åtgärder, och den omfattar inte heller prioritering av åtgärder. Däremot kan planläggningen påverka förutsättningarna för att kunna genomföra åtgärder som är beroende av fysiskt utrymme..." (Boverket)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten har förtydligat den blå tråden av åtgärder rörande fysisk planering genom bland annat att ändra rubriken på åtgärden. Anledningen är att mottagaren lättare ska se kopplingen mellan Boverket, Kommunerna 4 och Länsstyrelserna 7. För vattendistriktet Södra Östersjön, Norra Östersjön och Västerhavet gäller det också åtgärden till Region Skåne/Region Stockholm.

Ett steg i ökad enhetlighet är att åtgärden reviderats språkligt för att ligga närmare lagstiftningen. Den språkliga justeringen har genomförts i hela kedjan av åtgärder rörande fysisk planering i åtgärdsprogrammet.

Mer klimatanpassning

Flera samrådssynpunkter har inkommit rörande behovet av att lyfta frågan om klimatanpassning genom hela åtgärden. Bland annat:

"Malmö stad vill även påtala att i den avvägning och sammanvägning av olika intressen som åligger kommunen inom planmonopolet behöver komplexa stadsutvecklingsfrågor hanteras för en god klimatanpassning och resurshushållning, vilket kan innebära lokala avvikelser och detaljerade lösningar som inte belyses i remissversionen." (Malmö stad)

"...Sammanhang mellan detalj- och översiktsplanering och klimatanpassning är dock mycket bredare, även ur ett vattenförvaltningsperspektiv." (Länsstyrelsen Värmland)

Hantering av synpunkt

Ändringar har gjorts i både åtgärdsrutan och under motivering för att lyfta fram detta ytterligare.

Ändringar i åtgärdsrutan

Det inkom samrådssynpunkter som har varit särskilt inriktade på åtgärdsrutan. Exempelvis:

"Angående "Åtgärden ska så långt som möjligt hänvisa till Vatteninformationssystem Sverige (VISS) som vattenplaneringsunderlag." Vi ser i dagsläget svagheter i uppbyggnad och tillgänglighet i VISS som inte möjliggör nyttjande i den utsträckning som vi önskar. Exempel på detta redovisas i bilaga MKN-VISS-Remiss. Vi skulle gärna se en utveckling av VISS med bättre möjligheter till tillämpning i tät bebyggelse och stad..." (Göteborgs stad)

"Boverket avstyrker förslaget om Kommunernas åtgärd 4a och 4b. 4a) Det är oklart hur det kan tydliggöras att miljö kvalitetsnormer är bindande, var-för och för vem. 4b) Se rubrik "Synen på den fysiska planeringens roll"" (Boverket)

"Boverket tillstyrker förslaget om Kommunernas åtgärd 4c under förutsättning att i åtgärdens inledningsmening stryks "myndighetsutövning", i punkten c ersätts "beakta att" med "beakta", "inarbetas" stryks, "översikts-planen" ändras till "översiktsplaneringen"" (Boverket)

Hantering av synpunkt

Åtgärden har reviderats för att ligga närmare Plan- och bygglagen. Vattenmyndigheten har även förtydligat att det finns flera planeringsunderlag vid sidan av VISS, samt breddat skrivningar om samverkan, där vägledningsansvariga myndigheter anses särskilt viktiga att samverka med.

Förtydligande rörande vattenskyddsområden

Några inkomna samrådssynpunkter lyfte frågan om vattenskyddsområden och att använda regionala vattenförsörjningsplaner som planeringsunderlag. Se nedan:

”Länsstyrelsen Skåne föreslår ett tillägg av strecksats c) enligt följande: c) bevaka att de regionala vattenförsörjningsplanerna inarbetas i översiktsplanen, och att dricksvattenresurser/förekomster synliggörs.” (Länsstyrelsen Skåne)

”Genom att använda underlaget från regionala vattenförsörjningsplaner i översiktsplaner synliggörs viktiga dricksvattenförekomster, och skyddet av dessa kan då tas hänsyn till i planeringen.” - I samband med översiktsplaneringen så räcker det inte för kommunerna att titta enbart på den regionala vattenförsörjningsplanen för Västra Götalands län utan kommunerna kan behöva komplettera med vattenresurser som viktiga på lokal nivå. Detta då endast regionalt viktiga vattenresurser redovisas i detalj i den regionala vattenförsörjningsplanen för Västra Götalands län.” (Länsstyrelsen Västra Götaland)

Hantering av synpunkt

Texten i åtgärdsrutan samt under motivering är justerad för att tydligare beskriva att kommunerna ska ta hänsyn till de regionala vattenförsörjningsplaner som planeringsunderlag.

Kopplingen till VISS

Det inkom samrådssynpunkter rörande kopplingen mellan åtgärden och VISS. Se nedan:

”VISS är ett mycket bra verktyg, men svårnavigerat och med många olika ingångar i vattenarbetet. Frågan är om det går att förfina?” (Borgholms kommun)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheten har stärkt kopplingen till de fysiska åtgärderna i VISS under motivering och genomförande.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Behov av resurser och vägledning

Det inkom samrådssynpunkter rörande behovet av förändrad lagstiftning. Flera kommuner har även påpekat ett behov av mer resurser inom särskilt översiktsplaneringen samt ett stort behov av vägledning, stöd och rådgivning från både Boverket och länsstyrelserna. Flera kommuner har även påpekat att det saknas regionala vattenförsörjningsplaner. Nämnda samrådssynpunkter har även uppgett vara anledningen till att vissa kommuner inte har påbörjat alternativt inte nått önskat resultat rörande motsvarande åtgärd i det föregående åtgärdsprogrammet. Bland annat:

”Översikts- och detaljplaner ska ta hänsyn till miljökvalitetsnormer och regionala vattenförsörjningsplaner ska inarbetas i översiktsplanen. Åtgärden ska påbörjas omgående. Detta gör vi redan i våra detaljplaner. Däremot uppfylls detta inte i vår kommuntäckande översiktsplan. Kräver att resurser kan avsättas för ändamålet.” (Sunne kommun)

”Det är begränsat vad kommunerna kan reglera i detaljplaner. Kommunerna har generellt sett liten möjlighet att påverka vattenkvaliteten genom detaljplaner. Det kan vara svårt att se kopplingen på vattenkvalitet och havsmiljö samt detaljplan. Kommunerna behöver ha kunskap och vägledning eller verktyg för att kunna göra detta. Det är också viktigt med en samordning över kommungränserna, så att den totala påverkan på avrinningsområdet inte blir alltför stor. Det kräver resurser.” (Ängelholms kommun)

"...En förutsättning för att kunna ställa krav på LOD (fördröjning och rening av dagvatten nära källan) på privat mark är att det finns lagstöd för detta i den fysisk planeringen..."
(Landskrona kommun)

Hantering av synpunkt

Att ändra lagstiftning ligger inte inom Vattenmyndighetens mandat. Synpunkterna har därmed inte lett till några revideringar av åtgärden. Däremot lyfter vattenmyndigheterna dessa behov i dialog med övriga berörda myndigheter.

60. Kommunerna 5 - VA-plan inklusive dagvatten

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

201 remissinstanser har gett specifika synpunkter på denna åtgärd. De flesta svaren kom från kommuner, 163st. Övriga svarande var 7 länsstyrelser, 2 centrala myndigheter en branschorganisation, 3 företag, 5 intresseorganisationer, 18 vattenråd och 3 privatpersoner/övriga. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade 54 remissinstanser "ja" och 12 svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 41 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden". Övriga synpunktslämnare valde att inte svara på frågan. Vattenmyndigheten tolkar detta som att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare.

Några synpunkter som tillstyrker åtgärden är:

"Vi anser att det är positivt att åtgärder kopplade till spillovatten, dricksvatten och dagvatten numera finns med i samma åtgärd och inte är separerade som i det tidigare åtgärdsprogrammet. Detta då det tydliggör förväntningarna på det dokument som efterfrågas från kommunerna." (Nynäshamn kommun)

"Arbete pågår för att ta fram en VA plan där miljö kvalitetsnormer kommer vara en viktig del. Vi ställer oss bakom åtgärden, vi arbetar redan efter den." (Vetlanda kommun)

"Det är bra att dagvatten nämns separat i åtgärden. Vatten och avlopp är VA-huvudmannens ansvar, dagvatten är ett delat ansvar mellan VA, väghållare, förvaltare av allmän plats, markägare, tillsynsmyndighet och stadsplanerare med flera." (Mölnadal Stad)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Synpunkter som lett till revidering

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Tydligare lagstiftning och ansvarsfördelning

De vanligaste förekommande synpunkterna är lagstiftningen inom detta område behöver klargöras och att det behövs en tydligare ansvarsfördelning. Dessa synpunkter återkommer även på Naturvårdsverkets åtgärd 7, Styrmedel och tillsynsvägledning, dagvatten.

Naturvårdsverket har vid upprepande tillfälle lyft behovet av en juridisk översyn med avseende på dagvatten i Miljöbalken, Plan- och bygglagen och Lagen om allmänna vattentjänster. Det att läsa naturvårdsverkets förslag i överlämnande av regeringsuppdrag på dagvattenområdet; *RU Analys av kunskapsläget* (Naturvårdsverket, 2017) och *RU Förslag till etappmål om dagvatten* (Naturvårdsverket, 2019). Regeringen har för avsikt att återkomma till dessa frågor i ett annat sammanhang.

Vad gäller ansvarsfördelning så finns vägledning i den gemensamt framtagna (Havs- och vattenmyndigheten, 2014). Lokalt så finns många gånger behov att mer detaljerat reda ut

ansvarsgränser om vem som ansvarar för drift- och underhåll av olika delar inom till exempel en multifunktionell dagvattenanläggning? Det är kommunernas ansvar att fördela detta internt.

Förtydligande om vad en VA-plan ska innehålla.

I Havs- och vattenmyndigheten vägledning finns information om vad en VA-plan ska innehålla (Havs- och vattenmyndigheten, 2014).

Finansiering.

Flertalet kommuner har efterfrågat hur åtgärderna ska finansieras. Enligt HaVs vägledning så ska VA-planen tillämpas genom att åtgärderna förs in i kommunens löpande budgetprocess. VA-planen är kommunens egna styrmedel för att eftersträva en hållbar VA-försörjning vilket bland annat bidrar till att miljökvalitetsnormerna för vatten följs. VA-planering kräver till en början extra resurser men leder på sikt till att åtgärder kan genomföras på ett mer effektivt sätt och ger därför större nytta per satsad krona.

Vägledning från länsstyrelserna.

Några kommuner efterfrågar vägledning från länsstyrelserna. Åtgärden i sig anger att samverkan ska ske med berörda länsstyrelser.

61. Kommunerna 6 - Dioxiner från småskalig förbränning

Översikt över inkomna samrådssynpunkter

Knappt 115 remissinstanser valde att ge specifika synpunkter på denna åtgärd. Av dessa är majoriteteten kommuner, 100 st. Övriga svarande innefattar blanda annat en central myndighet, tre länsstyrelser, och fem vattenorganisationer. På frågan om åtgärden motsvarar behovet svarade 54 remissinstanser "ja" och 10 svarade "nej, åtgärden är mer omfattande än vad som behövs". 25 svarade "Nej, viktiga delar saknas i åtgärden", men av dessa är det fem som lämnat identiska svar på alla åtgärderna i åtgärdsprogrammet och som inte specificerat vad man anser saknas i denna åtgärd och ytterligare fyra som har lämnat motiveringar som inte verkar ha någon koppling till åtgärden.

Av de 10 remissinstanser som svarar att åtgärden är mer omfattande än vad som behövs är det 4 som motiverar det med att åtgärden/delar av åtgärden redan är genomfört i den egna kommunen, till exempel;

"För Järfälla kommun finns redan i lokala ordningsföreskrifter ett förbud till allmän eldning utomhus alla dagar på året utom Valborgsmässoafton. Därutöver har vi ett informationsblad för att uppnå en säker och effektiv eldning i egna eldstäder som delas ut vid klagomål och finns på kommunens hemsida."

"Kommunens avfallsanläggning erbjuder kostnadsfri inlämning av trädgårdsavfall. I Mönsterås och Blomstermåla tätorter är samtliga kommunala fastigheter, 80 % av de privata villorna och 95 % av kommersiella fastigheter anslutna till fjärrvärme."

Vattenmyndigheten tolkar detta som att majoriteten av synpunktslämnarna anser att åtgärden behövs, eller att den behövs men behöver utvecklas ytterligare.

Exempel på synpunkter som tillstyrker åtgärden är:

"I Strömsunds kommun finns framför allt behov av att minska användningen av gamla vedpannor och olaglig förbränning av avfall." (Strömsunds kommun)

"Ställer oss bakom åtgärden, Vi genomför informationsinsatser och det är bra att det blir en nationell åtgärd. Minska okontrollerad förbränning genom vår kommunala reglering i avfallshanteringen." (Vetlanda kommun)

"Det är bra att kopplingen mellan utsläpp av dioxiner och småskalig förbränning tydliggörs i åtgärdsprogrammet så att problemet blir känt och kommunerna kan arbeta för en minskning av utsläppen." (Tyresö kommun)

"Till viss del arbetarkommunen redan med detta genom att den kommunala klimat- och energirådgivningen bidrar indirekt till åtgärden. Informationen till allmänheten om att elda rätt genom att se över pannornas verkningsgrad med mera innebär bättre förbränning och lägre utsläpp av skadliga ämnen. Kommunen har även satsat på att utveckla biobränslebaserat fjärrvärmesystem som ger goda förutsättningar för effektiv förbränning och minimerade utsläpp av skadliga ämnen." (Falun kommun)

Revideringar baserat på samrådssynpunkter

Alla åtgärder passar inte överallt

Under rubriken genomförande finns flera förslag på hur kommunen kan arbeta för att verka för minskade utsläpp av dioxiner. Flera remissinstanser påpekade att vissa förslag inte passar för den egna kommunen. Några kommuner önskade också att åtgärden tydligare ska beskriva vilka konkreta åtgärder som ska vidtas.

"I åtgärden föreslås att kommunerna inför gratis inhämtning av trädgårdsavfall. Effekter av detta behöver nog utredas eftersom kommunal avfallsinsamling täcks av taxeeavgifter för tjänster. Denna typ av insamlingstjänst har inte alla behov av och hur detta kan finansieras behöver utredas utifrån skatte- och taxekollektiv." (Mölnads kommun)

"Åtgärd 6 är den enda åtgärden som vi inte gillar. Utifrån hur bebyggelsen ser ut och även framåt till stor del kommer se ut så är vi för glest bebyggda för att ha centrala värmeanläggningar. Vi ser stora möjligheter med alternativa sätt att värma upp bebyggelsen som solceller. Ökad samverkan och fokus på Energikontorens arbete känns bra och viktig. Vi känner - lämna våra uppvärmningssystem och eldstäder ifred - det är på många ställen i våra glest befolkade kommuner en bra värmekälla. Fokusera mer på detta problem i mer tätbefolkade områden där alternativ finns! Vi tycker om den bisats som nämns i Åtgärdsprogrammet- "i de fall det är lämpligt" och ser det av största vikt att arbetet får skötas utifrån lokala förutsättningar" (Bergs kommun)

"Borgholms kommun anser att det är viktigt att utsläpp av dioxiner minskar. Mer samverkan mellan berörda myndigheter är också positivt. En del av de förslag som ges på hur åtgärden kan genomföras är relativt hanterbara ur ekonomisk synvinkel. Exempelvis kan informationsinsatserna göras bättre utan att det medför stora ekonomiska konsekvenser. Även uppdatering av lokala ordningsföreskrifter med till exempel tidsbegränsning för när man får elda i detaljplanerade områden kan genomföras utan att det medför betydande kostnader. När det däremot kommer till åtgärder som kräver investeringar kommer det bli svårt för kommunen att genomföra sådana förändringar utöver de investeringsplaner som redan finns. Samma resonemang gäller utökad service för kommuninnevånarna som kostnadsfri bortforsling av trädgårdsavfall. En sådan åtgärd blir synnerligen kostsam för en kommun som Borgholm med många fritidshus." (Borgholms kommun)

"Ett förtydligande önskas gällande vilka konkreta åtgärder som bör vidtas." (Laholms kommun)

Hantering av synpunkt

Vi har förtydligat under rubriken Genomförande att kommunen behöver utgå från lokala förhållanden när man planerar vilka åtgärder som är lämpliga att genomföra, eftersom förutsättningarna och därmed lämpligheten för olika åtgärder skiljer sig mellan kommuner, samt baserat på vilka åtgärder som redan tidigare är genomförda.

Eftersom lokal anpassning behövs är det olämpligt att Vattenmyndigheten pekar ut i åtgärdsprogrammet exakt vilka konkreta åtgärder som ska vidtas.

Vi har inga dioxinproblem i distriktet/kommunen

Några remissinstanser ifrågasatte åtgärden då det inte finns statusklassificeringar till sämre än god status i det egna distriktet eller kommunen. Man undrade också varför det är fokus på just dioxiner och varför detta är en egen åtgärd.

”Det är svårt att förstå varför man pekat ut en åtgärd mot just dioxiner, som ska genomföras av kommunerna. Åtgärderna som formuleras inom vattenförvaltningen måste ju spegla ett behov. I vår kommun finns inga vattenförekomster med sämre status än god där dioxin är ett miljöproblem.” (Enköpings kommun)

”Länsstyrelsen ställer sig även frågande till valet av åtgärd att detaljreglera. Av alla vattenförekomster som har sänkt status eller påverkan av olika ämnen är det mycket ovanligt att dioxin är orsaken. Höga halter av dioxin har vad Länsstyrelsen känner till inte uppmätts i någon vattenförekomst i Västra Götaland.” (Länsstyrelsen i Västra Götaland)

”Åtgärden handlar om dioxiner från småskalig förbränning. Det man kan fråga sig här är om detta verkligen är en prioriterad åtgärd för att finnas med i åtgärdsprogrammet. Kopplingen mellan status i vattenförekomsterna och dioxiner är inte enkel att påvisa även om utsläppen ökat under senare år. Det är även svårt att koppla till exempel tillsyn och förelägganden till status i vattenförekomsterna.” (Eslövs kommun)

”Kommunen anser att det är viktigt med ett helhetstänk där man väger olika risker emot varandra. Varför är just dioxiner så viktiga, jämfört med PAH, Tungmetaller, PFOS, hormonstörande ämnen så som P-piller, läkemedelsrester osv. Det behövs en helhetsbedömning och inte bara styra på ett enskilt ämne.” (Ludvika kommun)

Hantering av synpunkt

Åtgärden har förtydligats under rubriken Motivering med följande text:

”Dioxiner och dioxinlika föreningar är definierade som prioriterade farliga ämnen (HVMFS 2019:25), där utsläpp ska upphöra eller stegvis elimineras. Dioxiner är persistenta och kan spridas långväga via luften, varför det kan behövas åtgärder även där det inte finns utpekade lokala problem med dioxiner. Åtgärder för att begränsa utsläppen av dioxiner bidrar dessutom till att miljö kvalitetsnormerna för havsmiljön kan följas.”

Att detta är en egen åtgärd ska inte tolkas som att den är ”lika stor” som övriga åtgärder till kommunerna, det beror helt enkelt på att den inte passar in under någon av kommunens övriga åtgärder. Det är inte heller så att detta är en viktigare åtgärd än övriga åtgärder, åtgärderna är inte viktade mot varandra på det viset. Ett syfte med åtgärdsprogrammet är att beskriva de åtgärder som behöver genomföras för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. En sådan sak är att utsläpp av dioxiner behöver minska.

Samrådssynpunkter som inte lett till revidering

Mer vägledning behövs

Många synpunktslämnare önskade mer/utvecklad vägledning och nationella informationsinsatser.

”Det kan behövas tillsynsvägledning angående detta: hur/var hanteras detta arbete?” (Malung-Sälens kommun / Vatten & Avfall i Malung-Sälen AB (VAMAS AB))

"Åtgärden föreslår flera typer av informationsinsatser. Här skulle det vara väldigt betydelsefullt om centrala myndigheter, till exempel Energimyndigheten kan samordna framtagande av informationsmaterial så att denna blir likriktad över landet och får en hög grafisk och innehållsmässig kvalitet." (Norrköpings kommun)

"Kommunen behöver vägledning hur tillsyn ska genomföras." (Sigtuna kommun)

"För att Kils kommun ska ha möjlighet att följa åtgärden krävs en tydligare tillsynsvägledning, då området är ett komplext tillsynsområde. Kils kommun efterfrågar, utöver en tydligare tillsynsvägledning, nationella informationsinsatser. Det skulle bli mer kostnadseffektivt samt nationellt likvärdigt." (Kils kommun)

Hantering av synpunkt

Vägledning kring detta ingår i Naturvårdsverkets åtgärd 4. Dessa synpunkter har därför inte lett till någon revidering av åtgärden.

Brist på resurser

Flera kommuner påpekade att genomförandet av åtgärden kommer att kräva extra resurser.

"Åtgärden motsvarar ett behov som finns, men återigen existerar behovet på grund av resursbrist och inte på grund av att kommunen saknar vilja att arbeta med dessa frågor." (Örnsköldsviks kommun)

"Vi arbetar redan med att informera kring vedeldning men ser att det finns möjlighet att arbeta mer med frågan, men ska detta prioriteras krävs extra resurser." (Torsås kommun)

"Ludvika kommun ser att de åtgärder som föreslås generellt är tillräckliga och bra, dock är de så pass omfattande att kommunen ser en risk att det blir såväl dyrt som tidsmässigt svårt hinna med allting. Kommunens nuvarande resurser räcker inte till för allt arbete." (Ludvika kommun)

Hantering av synpunkt

Vattenmyndigheterna har inte rådighet över kommunernas finansiering. Vattenmyndighetens syn är att det är kommunernas ansvar att se till att de har tillräckliga resurser för att bedriva sin verksamhet så att miljökvalitetsnormerna ska kunna följas, till exempel genom tillsynsavgifter, VA-taxa och skattesatser, samt genom att tillämpa principen om att förorenaren betalar (polluter pays principle, PPP). Att kommunerna har möjlighet att finansiera sina åtgärder är därför en utgångspunkt för åtgärdsprogrammet.

Referenser

- Ekodesigndirektivet. Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/125/EG av den 21 oktober 2009 o, uppförande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energirelaterade produkter (omarbetning).
- Förordning (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete.
- Förordning om ändring i förordningen (2004:660) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön (2018:2103). (den 27 december 2018).
- Havs- och vattenmyndigheten. (2014). *Vägledning för kommunal VA-planering för hållbar VA-försörjning och god vattenstatus*. Göteborg: Havs- och vattenmyndigheten. Hämtat från <https://www.havochvatten.se/download/18.276e7ae81443563a750f41/1636705897484/rappport-2014-01-vagledning-va-planering.pdf>
- Kemikalieinspektionen. (den 15 december 2021). *Högfluorerade ämnen – PFAS*. Hämtat från <https://www.kemi.se/kemiska-amnen-och-material/hogfluorerade-amnen---pfas> den 17 december 2021
- Kemikalieinspektionen. (den 2 november 2021). *Kemikalieinspektionens arbete med PFAS*. Hämtat från <https://www.kemi.se/kemiska-amnen-och-material/hogfluorerade-amnen---pfas/kemikalieinspektionens-arbete-med-pfas> den 17 december 2021
- Miljöbalk (1998:808).
- Miljöprövningsförordning (2013:251).
- Miljötillsynsförordning (2011:13). (u.d.). Hämtat från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/_sfs-2011-13/
- Naturvårdsverket. (2017). *Analysera kunskapslaget för dagvattenproblematiken*. Stockholm: Naturvårdsverket. Hämtat från <http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Regeringsuppdrag/Arkiv/Redovisade-2017/Analysera-kunskapslaget-for-dagvattenproblematiken/>
- Naturvårdsverket. (2019). *Naturvårdsverkets slutredovisning av regeringsuppdraget "att föreslå etappmål om dagvatten"*. Stockholm: Naturvårdsverket. Hämtat från <https://www.naturvardsverket.se/om-oss/regeringsuppdrag/slutredovisade-regeringsuppdrag/foresla-etappmal-om-dagvatten/>
- Plan- och bygglag (2010:900).
- POP-förordningen. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1021 av den 20 juni 2019 om långlivade organiska föroreningar (omarbetning).
- Prioämnesdirektivet. Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/105/EG om miljökvalitetsnormer inom vattenpolitikens område och ändring och senare upphävande av rådets direktiv 82/176/EEG, 83/513/EEG, 84/156/EEG, 84/491/EEG och 86/280/EEG, samt 2000/60/EG.
- Skogsvårdslag (1979:429).
- Tilläggsdirektiv till prioämnesdirektivet. Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/39/EU av den 12 augusti 2013 om ändring av direktiven 2000/60/EG och 2008/105/EG vad gäller prioriterade ämnen på vattenpolitikens område.
- Vattendirektivet. Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.
- Vattenförvaltningsförordning (2004:660).
- Vattentjänstlagen. Lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.